

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

พนิดา ศิริอำพันธ์กุล

14 S.A. 2561

38 1056

b002 5274

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

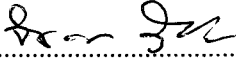
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

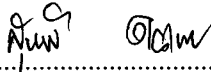
พฤษภาคม 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา

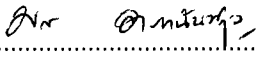
คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ พนิดา ศิริอำพันธ์กุล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

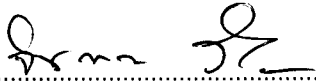
คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วัชรสินธุ์)

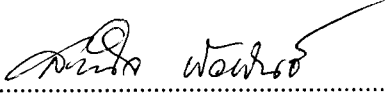

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ด้วงแพง)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

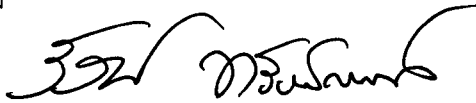

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.มณี อากานันท์กุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วัชรสินธุ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ด้วงแพง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายใจ พัวพันธ์)

คณะพยาบาลศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิภรณ์ ทรัพย์กรานนท์)

วันที่.../๒...เดือน...กรกฎาคม...พ.ศ. ๒๕๕๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสภาการพยาบาล
ประจำปี พ.ศ. 2554

ประกาศคุณูปการ

คุณุณิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วัชรสินธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ค้วงแพง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้พลังความคิด ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และพลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มณี อาภานันท์กุล ประธานและกรรมการสอบคุณุณิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายใจ พัวพันธ์ กรรมการสอบคุณุณิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขคุณุณิพนธ์ฉบับนี้ ให้ชัดเจนและมีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทั้งในและนอกหลักสูตรทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาท ความรู้ให้แก่ศิษย์ อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมถึงเพื่อนร่วมรุ่น นิสิตปริญญาเอกทุกท่านที่เป็นกำลังใจ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยเพื่อขยายมุมมอง ในการวิเคราะห์มากขึ้น และขอขอบพระคุณแหล่งทุนจากเงินทุนสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีไทย และทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จากสภาการพยาบาล ที่สนับสนุน งบประมาณในการศึกษา

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ยินดีถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่าให้ผู้วิจัยร่วมรับรู้ ผู้วิจัยหวังว่าผลการศึกษาที่ได้จะเป็นเสียงสะท้อนไปสู่สังคมเพื่อผู้เกี่ยวข้องเข้าใจครอบครัวมากขึ้น ผู้วิจัยขอให้ข้อมูลทุกท่าน ได้พบเจอแต่สิ่งที่ดีในชีวิต มีพลังกาย และมีพลังใจที่เข้มแข็ง รวมถึง กัลยาณมิตร และผู้ช่วยเหลือทุกท่านในการเก็บรวบรวมข้อมูล เหนืออื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดามารดา และครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ที่ให้กำลังใจ คอยเกื้อหนุน และประคับประคองให้ เส้นทางการศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พนิดา ศิริอำพันธ์กุล

50810043: สาขาวิชา: พยาบาลศาสตร์; ปร.ด. (พยาบาลศาสตร์)

คำสำคัญ: ประสบการณ์ชีวิต/ พ่อแม่/ วัยเตาะแตะ/ เด็กเลี้ยงยาก/ ปრაกฏการณ์วิทยาตีความ

พนิดา ศิริอำพันกุล: ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ (LIVED EXPERIENCES OF PARENTS HAVING DIFFICULT TODDLER) คณะกรรมการควบคุมคุษณินิพนธ์: จินตนา วัชรสินธุ์, Ph.D., สุภาภรณ์ ดั่งวงพง, พย.ด. 171 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากต้องเผชิญกับปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ของลูก พ่อแม่ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการแก้ปัญหาและปรับตัวต่อการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ โดยใช้การศึกษาทางปรากฏการณ์วิทยาตีความ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะอายุ 1-3 ปี ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีการหลักในการได้ข้อมูล และประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ตีความข้อมูลตามแนวทางของแวนมานเนน (van Manen, 1997) ข้อมูลอิมตัวที่จำนวนผู้ให้ข้อมูล 20 ครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะลูกเลี้ยงยากในระยะขวบปีแรก คือ ร้องไห้ วางไม่ได้/ ต้องอุ้มตลอด ส่วนลักษณะลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ (อายุ 1-3 ปี) ประกอบด้วย ร้องไห้ งอแง ซน/ อยู่เฉยไม่เป็น ตี/ พุดยาก ชีวิตประจำวันคาดเดาได้ยาก และไม่สบายทำให้เลี้ยงยาก ส่วนประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลักและประเด็นย่อย ดังนี้

- 1) หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม: ห่วงใยไปทุกเรื่อง ติดตามมื่ออาจจะสายตา และใครจะทนดูแลได้ดีเท่ากับแม่
- 2) เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา: แสวงหาความช่วยเหลือ และทำทุกอย่างเพื่อลูก
- 3) การเผชิญกับบุคคลรอบข้าง: กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก เผชิญกับสายตาที่ไม่เข้าใจ และสังคมทำให้เลี้ยงยาก
- 4) เสียงแห่งความขัดแย้ง: เสียงแห่งความไม่ลงรอยที่ดังขึ้น และเสียงความขัดแย้งจากภายใน
- 5) บทเรียนที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่: อดทน เสียสละ และเรียนรู้ปรับตัวเข้าหาลูก

การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ โลกประสบการณ์ของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูและการจัดการปัญหาของเด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ พยาบาลและบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กและครอบครัวควรใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการดูแลเด็กเลี้ยงยาก การลดความเครียด/ความขัดแย้งในครอบครัว และการส่งเสริมศักยภาพของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ ตลอดจนการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการดูแลเด็กเลี้ยงยากด้วยการวิจัยต่อไป

50810043: MAJOR: NURSING SCIENCE; Ph.D. (NURSING SCIENCE)

KEYWORDS: LIVED EXPERIENCES/ PARENTING/ TODDLER/ DIFFICULT CHILD/
HERMENEUTIC PHENOMENOLOGY

PANIDA SIRIUMPUNKUL: LIVED EXPERIENCES OF PARENTS HAVING
DIFFICULT TODDLER. ADVISOR COMMITTEE: CHINTANA WACHARASIN, Ph.D.,
SUPAPORN DUANGPAENG, D.N.S. 171 P. 2013.

Parents with the difficult toddler have to face with the behaviors' and emotions' problems of toddlers. Parents have to take all afford to solve the problems and adapt themselves. The purpose of this hermeneutic phenomenological study was to explain the lived experience of a parent with a difficult toddler. Participants consisted of parents of a difficult toddler aged 1-3 years old selected by purposive sampling. The collection of data was conducted by in-depth interview. Data analysis and interpretation were guided by van Manen's ways (1997). The data were saturated at 20 families.

Results of the study revealed that characteristics of difficult child during the first year of age were crying and holding need all the time while the characteristics of difficult toddler included crying, whining, naughty, stubborn, difficulty in daily living, and illness cause difficulty. Lived experiences of parents having difficult toddlers consisted of 5 themes as the following:
1) having another life attached and concerned: worry and could not leave a gaze from the child and no one can tolerate as a mother 2) being difficult in rearing but had to do for our child: seeking help and doing the best for the child 3) coping with the gaze of others: fear of misunderstanding and social perception 4) hearing the voices of conflict: increasing conflict in the family and inner self reflection and 5) becoming more mature: raising a difficult toddler helps parents enhances enduring, scarifying, and adjusting themselves for the child.

This research discovered characteristics of difficult toddler and the life world of parents with difficult toddler and care management. A nurse and other healthcare professionals involving with child care and families could use the research findings as a basic knowledge to develop the care model for difficult toddler, reducing stress/conflict in the families, and promoting parent's competencies. The further research should focus on verifying this care model.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ฐานแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดพัฒนาการเด็กและเด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ.....	8
แนวคิดครอบครัวและการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยาก.....	29
แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความในการศึกษาประสบการณ์ชีวิตพ่อแม่.....	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
วิธีการปรากฏการณ์วิทยาตีความ.....	49
สถานที่เก็บข้อมูลและพื้นที่ที่ศึกษา.....	50
บริบทพื้นที่ที่ศึกษาและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล.....	52
กระบวนการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยทางปรากฏการณ์วิทยาตีความ.....	59
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
ความน่าเชื่อถือได้ของผลการวิจัย.....	70
จริยธรรมในการทำวิจัย.....	72
ภูมิหลังของผู้วิจัย.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	76
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก.....	76
ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ.....	87
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย.....	117
สรุปผลการวิจัย.....	117
อภิปรายผล.....	118
สะท้อนคิดจากการวิจัย.....	132
ข้อเสนอแนะ.....	134
บรรณานุกรม.....	138
ภาคผนวก.....	149
ภาคผนวก ก.....	150
ภาคผนวก ข.....	152
ภาคผนวก ค.....	154
ภาคผนวก ง.....	156
ภาคผนวก จ.....	159
ภาคผนวก ฉ.....	161
ภาคผนวก ช.....	165
ภาคผนวก ซ.....	168
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	170

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลของครอบครัว	56

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ตัวอย่างลักษณะพื้นที่ที่พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนาในจังหวัดปทุมธานี.....	52
2	ตัวอย่างลักษณะพื้นที่ที่พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนาต่างจังหวัด.....	53
3	การจัดแบ่งกลุ่มประเด็น ประกอบด้วยถ้อยคำในแต่ละประเด็น โดยมีการใช้ปากกาสี เน้นข้อความ.....	67
4	แผนผังความคิดช่วยในการตีความและเชื่อมโยงปรากฏการณ์.....	68

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเลี้ยงยาก เป็นเด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ พฤติกรรมการแสดงออก การเข้าสังคม และการตอบสนองทางอารมณ์โดยทั่วไปในแง่ลบ สังเกตเห็นได้ตั้งแต่ในช่วงระยะแรกของชีวิต เด็กมีลักษณะหงุดหงิด งอแง อารมณ์เสียบ่อย แบบแผนชีวิตเกี่ยวกับการกิน การนอน การขับถ่าย ไม่ตรงเวลา ไม่สม่ำเสมอและยุ่งยาก การปรับตัวไม่ดีทั้งต่อสถานที่และบุคคล (Thomas, Chess, & Birch, 1970; Oates & Stevenson, 2005) กลุ่มเด็กโดยทั่ว ๆ ไปจะพบเด็กเลี้ยงยากได้ จากลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กนำไปสู่ปัญหาในการเรียนรู้ เข้าถึงโลกรอบตัว และการพัฒนาการด้านต่าง ๆ

พื้นฐานอารมณ์เป็นอารมณ์พื้นฐานที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากชีวพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น การถ่ายทอดทางหน่วยพันธุกรรม การหลั่งของสารสื่อประสาทที่สมอง สภาพแวดล้อมของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดู (van Lier et al., 2005; Kruger, South, Johnson, & Iacono, 2008) จากผลเนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ทำให้พื้นฐานอารมณ์เด็ก มีพัฒนาการของอารมณ์ซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาของพื้นฐานอารมณ์จะหล่อหลอมเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมการกระทำ และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Rettew & McKee, 2005) เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากจึงมีความสามารถในการเรียนรู้ และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ไม่ดี ทำให้มีผลต่อพัฒนาการด้านสติปัญญา สังคม และพัฒนาการด้านอื่น ๆ (Oates & Stevenson, 2005) มีปัญหาทางพฤติกรรมในวัยต่อมา (Caspi, 2002) ตัวอย่างเช่น สมารถสั้น ชน ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม (McIntosh & Love, 1996; Bussing, Lebninger, & Eyberg, 2006) มีความขัดแย้งในบุคลิกภาพและปัญหาการสร้างสัมพันธ์ภาพด้านความรักกับบุคคลอื่น (Caspi & Silva, 1995; Caspi, 2000) จากการศึกษาพบว่าพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากวัยเด็กเล็กยังสามารถทำนายปัญหาทางพฤติกรรมเด็กเมื่อโตขึ้น ที่สำคัญยังพบว่ามีความสัมพันธ์กับการเป็นอาชญากรในวัยผู้ใหญ่ (Caspi, 2002; Lahey, 2004) จากลักษณะของเด็กเลี้ยงยากและผลกระทบเห็นได้ว่าเด็กเลี้ยงยากนอกจากปัญหาต่อตัวเด็ก ครอบครัวแล้วยังส่งผลในระดับสังคมวงกว้างอีกด้วย การดูแลเด็กกลุ่มนี้ เพื่อการลดขนาดพฤติกรรมที่มีปัญหา ลดการสูญเสีย อีกทั้งการแก้ไขปัญหามพบมีความยากลำบากกว่าการป้องกันและมีค่าใช้จ่ายแพงกว่าการป้องกัน (Scott et al., 2001)

ทั้งนี้ ในเด็กพบว่าพ่อแม่เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลในการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของลูก โดยเฉพาะในเด็กวัยเตาะแตะเป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกด้านพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาการรับรู้ และเริ่มพัฒนาความเป็นตัวตน (Papalia, Old, &

Feldman, 2002) เด็กมีกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตและการตอบสนองของผู้ดูแล เด็กวัยนี้ จะคอยสังเกต ลอกเลียนแบบการกระทำของพ่อแม่ พ่อแม่ผู้ใกล้ชิดจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ของอารมณ์และบุคลิกภาพที่ซับซ้อนมากขึ้นของเด็ก เด็กที่ได้รับการตอบสนองในแง่บวกจะมีผลดี ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ทำให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีผลในพัฒนาการของระบบ ประสาทและสมอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็ก (Borkowski, Ramey, & Bristol-Power, 2004) เห็นได้จากการศึกษาของ คอมสิ และคณะ (Komsli et al., 2008) พื้นฐาน อารมณ์และบุคลิกภาพของพ่อแม่มีผลต่อพื้นฐานอารมณ์ของทารกและเด็กเล็ก มอร์ริส และคณะ (Morris et al., 2002) พบว่า การเลี้ยงดูและการแสดงออกในทางลบของพ่อแม่จะส่งผลต่อการควบคุม อารมณ์พื้นฐานของเด็ก ดังนั้นผู้ที่เป็พ่อแม่เด็กเลี้ยงยากจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดเตรียม สิ่งแวดล้อมและเป็นสิ่งแวดล้อมบุคคลที่จะมีผลต่อการเรียนรู้ ยังผลต่อพัฒนาของอารมณ์ และบุคลิกภาพของเด็ก

ครอบครัวที่มีลูกช่วงวัยเตาะแตะ ครอบครัวจะเกิดความเครียดจากการเปลี่ยนแปลง ตามระยะพัฒนาการของครอบครัว พ่อแม่จะต้องการปรับตัวในบทบาท และปฏิบัติพัฒนกิจ เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของลูก (Friedman, Bowden, & John, 2003) ครอบครัว ที่พ่อแม่รับรู้ว่าคุณเป็นเด็กเลี้ยงยากปรากฏความเครียดมากขึ้น จนกระทั่งภายในครอบครัวอาจเกิด ภาวะวิกฤตได้ ครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากพบแม่ผู้ดูแลลูกได้รับผลกระทบจากการที่มีลูกเลี้ยงยาก คือ แม่รู้สึกมีความยุ่งเหยิง เหน็ดเหนื่อย มีความรู้สึกผิด รู้สึกไร้ความสามารถ (Turecki, 2000) มีปัญหา ตึงเครียด ไม่แน่ใจในความเป็นแม่ นอกจากนี้แม่ที่มีลูกเลี้ยงยากจะพบภาวะซึมเศร้าได้มากกว่าแม่ ที่มีลูกเลี้ยงง่าย (Teti & Gelfand, 1991; Gross et al., 1994; Sheeber & Johnson, 1994) ส่วนพ่อ ได้รับผลกระทบ คือ รู้สึกถูกทอดทิ้ง แล้วเกิดข้อสงสัยว่าแม่กำลังทำอะไร สัมพันธภาพระหว่าง พ่อแม่ไม่ตีความขัดแย้งกัน (Turecki, 2000) ในบางครอบครัวพ่อแม่เกิดความเครียดถึงขั้นรุนแรง และปรับบทบาทการเป็นพ่อแม่ได้ไม่ดี จนในชีวิตสมรสมีปัญหาของความไม่ลงรอยกันอย่างมาก (Kochanska et al., 2004) ทั้งนี้ปัญหาในการปรับตัวของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับระดับความยุ่งยาก ของเด็ก (Turecki, 2000; Kurcinka, 2003) แต่มีการศึกษาที่สะท้อนว่าเด็กเลี้ยงยากมากขึ้นเพียงใด ขึ้นกับการประเมินตามการรับรู้ของพ่อแม่เองด้วย (Andrew, 1990; Morris et al., 2002; Ramos et al., 2005) การรับรู้ของพ่อแม่ต่อพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากของลูกมีความสัมพันธ์กับพื้นฐานอารมณ์ เลี้ยงยากและพฤติกรรมในด้านลบของเด็ก (Reese & Tripp, 2006; Szabó et al., 2008) มีผลต่อการ เลี้ยงดูและพฤติกรรมตอบสนองต่อลูก ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ และพฤติกรรมแสดงออกกับลูก (Oates & Stevenson, 2005; Mäntorymaa et al., 2006) พ่อแม่มีอิทธิพลในฐานะเป็นผู้ใกล้ชิดเด็ก ดังนั้นการให้การช่วยเหลือเด็กและครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยาก จึงมีความสำคัญอย่างมากที่ต้องให้การ

ดูแลเด็กและครอบครัวตั้งแต่เริ่มแรกที่ทราบว่าเด็กเลี้ยงยากก่อนที่จะยากจะแก้ไข โดยเฉพาะในวัยเตาะแตะซึ่งเป็นเด็กเล็กที่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเป็นสำคัญ

จากการทบทวนวรรณกรรม มีการศึกษาที่เกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก ปัญหาทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องมีสัมพันธ์กับลักษณะของพ่อแม่ การเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นการศึกษาในต่างประเทศเป็นส่วนมาก แต่ด้วยความแตกต่างกันของแต่ละประเทศในเชิงบริบทสังคม วัฒนธรรม ที่ภาวะการมีอยู่ในโลก (Being-in the world) ที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ของพ่อแม่และเด็กกับสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ชีวิตและภูมิหลัง พ่อแม่และเด็กเลี้ยงยากเช่นกันไม่สามารถแยกจากสิ่งแวดล้อม รวมถึงวัฒนธรรมที่ได้รับการหล่อหลอมให้มีทัศนคติต่อโลกและเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อม จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอบรมเลี้ยงดูเด็กทำให้มีลักษณะบุคลิกภาพรวมของบุคคลในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่าการศึกษาที่เกี่ยวกับเด็กเลี้ยงยากในต่างประเทศหลายเชื้อชาติ อาทิเช่น อเมริกา ออสเตรเลีย แอฟริกา รัสเซีย ญี่ปุ่น เวียดนาม ในประเทศที่เจริญให้ความสำคัญกับการศึกษาพื้นฐานอารมณ์ ลักษณะพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก เห็นได้จากมีการศึกษาพื้นฐานอารมณ์ระยะยาวตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่นใหญ่ (Thomas & Chess, 1970; Sheeber & Johnson, 1994; Prior, Sanson, Smart, & Oberklaid, 2000) จากการศึกษาข้ามวัฒนธรรมแต่ละเชื้อชาติสะท้อนถึงรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์เด็ก และการเลี้ยงดู วิถีชีวิตของครอบครัวแตกต่างกัน (Axia, Prior, & Carelli, 1992; Pomerleau, 1998; Garstein, Slobodskaya, & Kinsht, 2003; Porter et al., 2005) ลักษณะของเด็กอเมริกันส่วนใหญ่มีรูปแบบพื้นฐานอารมณ์ที่มีการแสดงออกที่เปิดเผย มีจินตนาการเป็นคนช่างคิด แตกต่างจากพื้นฐานอารมณ์เด็กรัสเซีย พ่อแม่ชาวรัสเซียอธิบายว่าลูกมีการแสดงออกมาก สัมพันธ์กับอารมณ์ในแง่ลบมาก และมีอารมณ์ในแง่บวกต่ำ (Gartstein, Knyazev, & Slobodskaya, 2005) ส่วนเด็กแอฟริกาได้ส่วนใหญ่มีรูปแบบการแสดงออกเก็บตัว ปฏิบัติมากกว่าจินตนาการ มีความไวต่อความรู้สึก (Oakland, Pretorius, & Lee, 2008) จากการทบทวนวรรณกรรมไม่พบการศึกษาโดยตรงในเด็กเลี้ยงยากและการศึกษาในพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากในบริบทสังคมไทย ด้วยสังคมไทยที่มีความเชื่อ ประเพณี บรรทัดฐาน และแหล่งประโยชน์ทางสังคมที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่มีองค์ความรู้ที่อธิบายในกลุ่มเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวที่ชัดเจนเป็นข้อจำกัดในการทำความเข้าใจ ที่นำไปใช้อ้างอิงเพื่อการดูแลและช่วยเหลือเด็กและครอบครัวต่อไป

ทั้งนี้ข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลของครอบครัวในครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากในประเทศไทยไม่พบ ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์และเด็กเลี้ยงยากมีจำนวนน้อย แต่จากสถานการณ์ในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าในประเทศไทยมีความชุกของสภาพเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและจิตเวชจำนวนไม่น้อย จากการศึกษาของ สุภรา เชาว์ปรีชา (2550) ที่แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก

โรงพยาบาลธรรมศาสตร์ พบเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและจิตเวชได้ร้อยละ 18.6-21.3 ของเด็ก ที่มารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง รองลงมาเป็น ปัญหาทางด้านอารมณ์ ประกอบกับประสบการณ์ของผู้วิจัยในการให้บริการวิชาการที่ศูนย์ส่งเสริม สุขภาพ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคลินิกพัฒนาการเด็ก ที่โรงพยาบาล ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2555 จากการให้บริการวิชาการพบว่าครอบครัว ที่พาเด็กมารับคำปรึกษาส่วนใหญ่เน้นเรื่องพัฒนาการเด็ก และมีปัญหาลูกเลี้ยงยาก ครอบครัว พบความยุ่งยากในการตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก ทั้งในเรื่องการนอน การกินอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ เด็กมีการปรับตัวที่ยากลำบาก แสดงออกโดยร้องไห้ งอแง หงุดหงิด และพ่อแม่บอกว่าตนเองไม่สามารถเป็นพ่อแม่ที่ดีได้ รู้สึกเครียดมาก ครอบครัวผู้รับบริการส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงพยาบาล และจากจังหวัดอื่น ๆ เช่น อุดรธานี นครพนม กรุงเทพมหานคร รวมทั้งเป็นผู้ที่มีการส่งต่อมาจากโรงพยาบาลใกล้เคียง ได้แก่ โรงพยาบาลภูมิพล โรงพยาบาลอุดรธานี โรงพยาบาลนพรัตน์ เป็นต้น จากข้อมูลสะท้อนถึงจำนวนครอบครัวและเด็กที่มีปัญหาเลี้ยงยาก ที่บุคลากรต้องทำความเข้าใจและให้การดูแล

พยาบาลในฐานะผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพเด็กและครอบครัว การปฏิบัติการ พยาบาลต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจต่อประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ในบริบทสังคม วัฒนธรรม ที่ดำรงอยู่ โดยต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของพ่อแม่ที่ดูแลลูกเลี้ยงยากอย่างแท้จริง เพราะการรับรู้และการให้ความหมายลูกเลี้ยงยากในมุมมองพ่อแม่ที่มีประสบการณ์โดยตรง มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล มีลักษณะเป็นอัตวิสัย (Subjective) ยากที่จะใช้เครื่องมือวัด และประเมินให้ลึกซึ้งถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยม การให้ความหมาย สาเหตุและผลลัพธ์ ของพฤติกรรม รวมถึงความครอบคลุมในแต่ละบริบทสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการปฏิบัติทางการ พยาบาลต้องอาศัยการทำความเข้าใจและสามารถอธิบายถึงประสบการณ์ของพ่อแม่เป็นสิ่งสำคัญ มีความเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงทุกมิติทำให้มองครอบครัวได้ลึกซึ้ง มีความเข้าใจในพ่อแม่ จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทย พบการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง เด็กเลี้ยงยากเฉพาะการศึกษาในกลุ่มพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ที่มีการศึกษาในลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ ของเด็กเป็นตัวแปรตัวหนึ่งของการศึกษา (อรวรรณ จิตสุภวัฒน์, 2529; ทศนี ประสภกิตติคุณ, พงศ์คำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร, 2553) จากข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมในประเทศขาดองค์ ความรู้ที่จะอธิบายให้เกิดความชัดเจนในบริบทของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ลักษณะเด็กเลี้ยงยาก และลักษณะของครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสบการณ์ ชีวิตของพ่อแม่ที่มีบุตรเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจการให้ความหมายของ พ่อแม่ที่มีต่อลูกเลี้ยงยากและความหมายของพ่อแม่เองให้เกิดอย่างชัดเจนในบริบทสังคมประเทศไทย

จะช่วยให้พยาบาลมีความรู้ ความเข้าใจพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก พ่อแม่เองในฐานะบุคคลจะมีการตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติผ่านการแปลความจากประสบการณ์เดิมที่หล่อหลอมจากการเรียนรู้วัฒนธรรม ภาษา ทำให้การเลือกปฏิบัติในการดูแลลูกเลี้ยงยากของพ่อแม่ที่มีแตกต่างกัน และความรู้ความเข้าใจที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการพยาบาลในการดูแลครอบครัวและเด็กเพื่อการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการดูแลลูกที่มีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

คำถามหลัก

ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากเป็นอย่างไร

คำถามรอง

1. พ่อแม่ให้ความหมายอธิบายลักษณะเด็กเลี้ยงยากอย่างไร
2. พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากให้ความหมายการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยากอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

ฐานแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากนั้น ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenology) และฐานแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและพื้นฐานอารมณ์ ระบบครอบครัวและการเป็นพ่อแม่ ใช้ในการวิจัยเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยมีความไวในเชิงทฤษฎี เอื้อในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยได้อย่างครอบคลุมกว้างและลึกซึ้ง มีประโยชน์ต่อการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อเข้าถึงประสบการณ์ของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากอย่างแท้จริง อันมีผลต่อการคิดวิเคราะห์ และการตีความ

ปรากฏการณ์ ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenology) ให้ความสำคัญในความเป็นบุคคล และการดำรงอยู่ของบุคคลเป็นเรื่องของการตีความ การให้ความหมายในประสบการณ์ (Van Manen, 1997; Polit, Beck, & Hungler, 2012) มุมมองของปรัชญามีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจพ่อแม่ที่ต้องมีลูกเลี้ยงยาก ด้วยพ่อแม่ในฐานะบุคคลเป็นอยู่ในโลกประสบการณ์ การให้ความหมายลูกเลี้ยงยาก แนวทางการดูแลและการเลือกปฏิบัติต่อลูก ได้ผ่านการรับรู้ ตีความ และด้วยเหตุผลการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้การอบรม

เลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ยังได้รับอิทธิพลจากภูมิหลังจากประสบการณ์เดิม ส่วนแนวคิดโดยผ่านมุมมองของวิชาชีพด้านสุขภาพ คือพัฒนาการเด็กและพื้นฐานอารมณ์ แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก รวมทั้งพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์ ระดับพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของเด็กย่อมมีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร การแสดงออกของพฤติกรรม พื้นฐานทางอารมณ์ก็มีพัฒนาการเปลี่ยน ไปในแต่ละช่วงวัย เด็กวัยเตาะแตะมีความสามารถเคลื่อนไหวมากขึ้น เป็นวัยเรียนรู้ต่อโลกมีความอยากรู้อยากเห็น มีความต้องการเป็นตัวของตัวเอง (Bowden & Greenberg, 2010) แม้ลักษณะพัฒนาการตามวัยเหล่านี้มีความสอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์เลี้ยงยาก แต่เด็กเลี้ยงยากจะมีพฤติกรรม ลักษณะการแสดงออกในด้านลบเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เด็กมีปัญหาในการจัดการกับพฤติกรรมและปัญหาไม่ได้ (Oates & Stevenson, 2005) ส่วนมุมมองระบบครอบครัวและการเป็นพ่อแม่ มีความสำคัญด้วยเด็กในวัยเตาะแตะต้องพึ่งพาอาศัยครอบครัวเป็นผู้ดูแล และตามระยะของพัฒนาการของครอบครัวอยู่ในระยะพัฒนาการที่มีลูกในวัยเด็กเล็ก (Friedman, Bowden, & Jones, 2003) พ่อแม่ต้องมีการปรับบทบาทหน้าที่ภายหลังจากรับลูกเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว เช่น จัดเตรียมแหล่งทางการเงินที่จำเป็น ดูแลบ้านเรือนเลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัวทุกคนต่างก็มีหน้าที่ของตนเอง พ่อ-แม่-ลูกเป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีบทบาทต่อกัน และเด็กวัยเตาะแตะจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว ทุกด้านผสมกลมกลืนกัน และพื้นฐานอารมณ์ที่เป็นอารมณ์พื้นฐานจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พื้นฐานทางอารมณ์และการเรียนรู้ของเด็กจากสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการพัฒนาเป็นนิสัย และบุคลิกภาพ มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมในวัยต่อมา ส่วนพ่อแม่เป็นสมาชิกครอบครัวผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อลูกที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน อบรม สั่งสอน ดูแลป้องกัน อุบัติเหตุ เป็นต้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความเพื่อเข้าใจและบรรยายถึงประสบการณ์ชีวิตตรงของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก ประกอบกับการสังเกตในขณะการเก็บข้อมูล การเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นพ่อแม่ที่พาลูกมารับบริการที่แผนกกุมารเวชกรรม ผู้ป่วยนอก ในช่วงเวลาที่ศึกษาสืบค้นพ่อแม่มีลูกเลี้ยงยากอายุ 1-3 ปี โดยการใช้แบบประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากแล้วมีคะแนนอยู่ระดับเลี้ยงยากสามารถสื่อสารพูดคุย พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลจะต้องสมัครใจที่จะให้ข้อมูลโดยการเล่าประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้น ส่วนเด็กเลี้ยงยากจะต้องไม่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัว โรคติดต่อกัน ๆ ที่มีผลต่อ

ภาวะสุขภาพร่างกาย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว จำนวนผู้ให้ข้อมูลวิจัยรวมทั้งหมด 20 ครอบครัว ประกอบด้วย พ่อ 18 คน แม่ 20 คน ระยะเวลาเก็บข้อมูลในตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

พ่อแม่ หมายถึง พ่อและ/ หรือแม่โดยสายเลือดของเด็กเลี้ยงยาก เป็นผู้ทำบทบาทในการดูแลเด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

เด็กเลี้ยงยาก หมายถึง เด็กที่มีพื้นอารมณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเด็กเลี้ยงยากตามการรับรู้ของผู้ทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ ซึ่งประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้

1. พฤติกรรมแสดงออกในการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่คงที่ คาดเดาได้ยาก ยากลำบากแก่การตอบสนอง เช่น การรับประทาน การนอน และการขับถ่าย ไม่คงที่และมีความยุ่งยากหรือยากลำบาก

2. การปรับตัวไม่ดี ทั้งต่อสถานการณ์และบุคคล

3. มีอารมณ์แง่ลบบ่อย เช่น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย โกรธง่าย โมโห

เด็กวัยเตาะแตะ หมายถึง เด็กอายุตั้งแต่ อายุ 1-3 ปี ไม่มีปัญหาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือเป็นโรคประจำตัว ไม่มีความพิการที่เห็นได้ชัดหรือปัญหาสุขภาพจิตเด็ก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้เป็นวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Hermeneutic phenomenological research) เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากในช่วงวัยเตาะแตะ (Lived experiences of parents having difficult toddler) ได้มีการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดพัฒนาการเด็กและเด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ
2. แนวคิดครอบครัวและการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยาก
3. แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความในการศึกษาประสบการณ์ชีวิตพ่อแม่

แนวคิดพัฒนาการเด็กและเด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ (Concept of developmental and concept of difficult toddler)

1. แนวคิดพัฒนาการเด็กวัยเตาะแตะ เด็กวัยเตาะแตะ คือ เด็กอายุ 1-3 ปี พัฒนาการเมื่ออายุได้ 2 ปี เด็กจะมีการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานการเดินและการพูดมากขึ้น เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ชอบสำรวจ ทดลองสิ่งรอบ ๆ ตัว มีการพัฒนาความเข้าใจอัตลักษณ์บุคคล และเข้าใจในความต้องการของบุคคลอื่น ในช่วง 2-3 ปีแรกของชีวิต เด็กได้เรียนรู้ความปรารถนาของบุคคลอื่น และมีความสามารถควบคุมการตอบสนองของตนเองมากขึ้น พ่อแม่ในฐานะผู้ดูแลที่ได้ช่วยให้เด็กมีการแสดงออกในทางบวก ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น และโลกที่อยู่รอบตัวของเขา ในวิถีทางที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความสำคัญของเด็กวัยนี้คือเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการหลายด้าน โดยพัฒนาการทุก ๆ ด้านจะผสมผสานกลมกลืนกัน พัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีลำดับขั้นตอน มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพอย่างค่อยเป็นค่อยไป และต่อเนื่อง เพื่อง่ายในการทำความเข้าใจแบ่งพัฒนาการเป็นด้าน ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical development) พฤติกรรมและพัฒนาการ มีความสัมพันธ์กับ โครงสร้างการทำงานและความสามารถของร่างกาย เด็กอายุ 1-3 ปี จะเริ่มมีอัตราการเจริญเติบโตช้ากว่าในช่วงวัยทารก การประเมินพัฒนาการทางกายโดยประเมินจาก น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบอก อายุกระดูก โดยพิจารณาเปรียบเทียบตามเกณฑ์ตามวัย

น้ำหนักและส่วนสูงบ่งบอกถึงภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโต ตามอัตราการเจริญเติบโตมาตรฐาน คือ เด็กอายุ 1 ปี จะมีน้ำหนักตัวเป็น 3 เท่าของน้ำหนักแรกคลอด เด็กอายุ 2 ปี น้ำหนักตัวเป็น 4 เท่าของน้ำหนักแรกคลอด เด็กอายุ 2-3 ปี น้ำหนักจะเพิ่มปีละประมาณ 2.3-2.5 กิโลกรัม การวัดรอบศีรษะจะวัดในเด็กอายุน้อยกว่า 3 ปี เป็นการประเมินการเจริญเติบโตของสมอง

ทางอ้อม เด็กอายุ 1 ปี จะมีเส้นรอบศีรษะ 45 เซนติเมตร อายุ 2 ปี มีเส้นรอบศีรษะ 47 เซนติเมตร จากการเจริญเติบโตของร่างกายทำให้มีการพัฒนาการของกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหวร่างกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อตา กล้ามเนื้อมือ กล้ามเนื้อเท้า ซึ่งกล้ามเนื้อเหล่านี้ต้องทำงานประสานกัน ในความสามารถของเด็กอายุ 2 ปี สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ทุกส่วน ชอบเล่นของเล่นที่ออกแรง เช่น เตบอบอล ปั่นจักรยาน กระโดดสูง เป็นต้น เด็กอายุ 3 ปี สามารถเขย่งบนปลายเท้าได้ ยืนขาเดียวได้นาน กระโดดขาเดียว มีความสามารถในการใช้มือประสานกับสายตาได้ดีขึ้น ต่อแท่งไม้สี่เหลี่ยม 9 แท่ง แต่งตัวเองได้ กัดหรือปลดครกหั่นด้านเองได้ (Feldman, 1998)

การพัฒนาาระบบประสาทของเด็กจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วมากในช่วง 3 ปีแรกของชีวิต พัฒนาการของสมองและระบบประสาทในเด็กวัยนี้ในช่วงสำคัญอย่างมากของการเรียนรู้ และเป็นรากฐานสำคัญต่อชีวิต เด็กแรกเกิดมีขนาดของสมองประมาณ 1 ใน 4 ของสมองผู้ใหญ่ เมื่ออายุได้ 2 ปี สมองจะเติบโตจนมีขนาดประมาณ 3 ใน 4 ของผู้ใหญ่ เมื่ออายุได้ 5 ปีเด็กจะมีน้ำหนักของสมองเป็นร้อยละ 90 ของน้ำหนักสมองของวัยผู้ใหญ่ (Feldman, 1998) โครงสร้างสมองมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์ประสาทจำนวนมากและมีการเชื่อมโยงกัน เตรียมพร้อมในการรับรู้และทำงานตั้งแต่วัยในครรภ์จนกระทั่ง 2-3 ปี เซลล์ประสาทและวงจรการเชื่อมต่อกันจะมีกระแสประสาทผ่านและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาสมรรถภาพด้านร่างกาย เป็นการเตรียมพร้อมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง และเพื่อการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ถ้าพ่อแม่ไม่ได้สนับสนุนเด็กในการช่วยเหลือตนเองจะส่งผลต่อการเรียนรู้และปรับตัวได้ลำบากกับโลกภายนอก

1.2 พัฒนาการด้านสติปัญญา (Cognitive development) ความสามารถในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง การรู้จัก รู้เหตุผลและความสามารถในการแก้ปัญหา มีการแสดงออกโดยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้นพัฒนาการด้านภาษา การสื่อความหมาย ใช้ตาและมือทำงานประสานกันเพื่อแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัว จึงมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการความคิดของ เพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่าพันธุกรรมสิ่งแวดล้อมและวุฒิภาวะมีปฏิสัมพันธ์กันตลอด กระบวนการเจริญเติบโตจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กไม่ได้เกิดมาพร้อมกับความรู้อะไรเลย เด็กเรียนรู้โลกภายนอกรอบตัว และพัฒนาความคิดไปตามลำดับขั้นตอน การเจริญเติบโตทางความคิดพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางกายด้านต่าง ๆ โดยศูนย์กลางของความฉลาด คือความสามารถในการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม เด็กเรียนรู้และปรับตัวโดยใช้ปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) ระบบประสาทสัมผัส (Sensory) และการเคลื่อนไหว (Motor) ในระยะแรก ๆ ของชีวิต เด็กจะใช้ศักยภาพเหล่านี้เป็นสื่อในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดเกี่ยวกับโลกและบุคคล เด็กจะสามารถใช้ความสามารถในการพัฒนาความคิดอย่างซับซ้อนและเพิ่มขึ้นตอน

มากขึ้น เด็กอายุตั้งแต่ 12 เดือนถึง 2 ปี เป็นระยะขั้นใช้สัมผัสและกล้ามเนื้อ (Sensor motor period) เมื่ออายุได้ 2-4 ปี มีลำดับขั้นพัฒนาการขึ้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า (Pre-conception; thought period) เริ่มมีการพัฒนาความคิดโดยไม่จำเป็นต้องปรากฏวัตถุหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏเฉพาะหน้า เริ่มพูดได้บ้าง สามารถแก้ไขปัญหาง่าย ๆ ได้ รู้จักคิดว่าเมื่อใดต้องการหรือไม่ต้องการอะไร (Schaffer, 2004)

ความเฉลียวฉลาดทางปัญญา หรือเชาว์ปัญญา เกิดจาก 2 ส่วน คือ จากยีนหรือพันธุกรรม และอีกส่วนจากการเลี้ยงดูหรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดภายหลัง ดังนั้นสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นเซลล์สมองของเด็กให้มีเส้นใยประสาท จุดเชื่อมต่อและไขมันล้อมรอบเส้นใยประสาทมากขึ้นช่วยในการคิดตัดสินใจ ความสามารถในการเรียนรู้ เด็กอายุได้ 2 ปี สามารถเรียนรู้วัตถุ 3 มิติ รู้จักอักษรประมาณ 2-3 ตัว สามารถแยกของสองสิ่งที่แตกต่างกันได้ มีความสนใจอยากรู้อยากเห็น ชอบซักถามแต่อาจไม่สนใจในคำตอบมากนัก เด็กอายุได้ 3 ปี จะร้องเพลงได้ นับเลขได้ถูกต้อง 1-10 บอกชื่อรูปที่เคยเห็นได้บ่อย ๆ ได้ 8 รูป ทำตามคำสั่งได้ บอกสีได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 สี เริ่มเล่นกับผู้อื่นได้เข้าใจ มีการใช้คำสรรพนาม เด็กก็ยังชอบถามคำถามอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาของระบบประสาทส่วนกลางหรือสมอง มีความสำคัญกับความจำ เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ การคิดในเชิงนามธรรม การคิดจำแนกแยกแยะต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญามีการพัฒนามากขึ้น แสดงให้เห็นเด็กวัยนี้มีความเจริญก้าวหน้าของความคิดเป็นลำดับขั้น การส่งเสริมเด็กในพัฒนาการด้านสติปัญญานอกจากการเตรียมความพร้อมร่างกายแล้ว การส่งเสริม กระตุ้นให้เด็กได้มีการใช้ความคิด การวิเคราะห์ก็เป็นสิ่งสำคัญ

1.3 พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional development) อารมณ์เป็นแสดงออกตอบสนองตามสถานะในแต่ละช่วงของวัน เป็นปฏิกิริยาตอบสนองที่ชี้นำพฤติกรรมบุคคล และทำหน้าที่ให้บุคคลบรรลุเป้าหมายหรือไม่

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ในช่วงแรกของชีวิตขึ้นกับประสบการณ์ ประสบการณ์จากสมาชิกในครอบครัว ผู้ใกล้ชิด ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง มีผลต่อพัฒนาการทางสังคม การศึกษาเห็นได้ว่าทารกมีการเรียนรู้จากคนใกล้ชิด ทารกที่แม่มีความตึงเครียดมากจะแสดงการทำงานของสมองส่วนหน้าซีกซ้ายน้อย ซึ่งสมองส่วนนี้มีผลต่ออารมณ์ในแง่บวก เช่น ความสุข สนุกสนาน และสมองส่วนหน้าขวาที่มีการทำงานมากเกินไป จะมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ในแง่ลบ (Dawson, Klinger, Panagiotides, Hill, & Spieker, 1992; Dawson, Frey, Panagiotides, Osterling, & Hessler, 1997) การแสดงออกของอารมณ์ในเด็กขวบปีแรก เป็นการแสดงออกกว้าง ๆ ไม่ชัดเจน ศึกษาการแสดงออกทางอารมณ์ของทารก 5 ลักษณะเด่น ได้แก่

สนใจ (Interest) ประหลาดใจ (Surprise) สนุกสนานพึงพอใจ (Joy) โกรธ (Anger) และกลัว (Fear) แต่การเก็บข้อมูลโดยให้ผู้ใหญ่เฝ้าสังเกตและประเมินลักษณะอารมณ์ ผู้เฝ้าสังเกตมีความยากลำบากในการแยกแยะ สามารถบอกได้เพียงอารมณ์ในแง่บวก (สนใจ สนุกสนานพึงพอใจ) และแง่ลบ (โกรธ กลัว) (Shaffer, 2002) เมื่อเด็กโตขึ้นในวัยเตาะแตะจะมีการแสดงออกของอารมณ์ได้ชัดเจนมากขึ้น บางคนสื่อสารบอกความรู้สึกและอารมณ์ของตนได้ และเด็กเองเรียนรู้การประเมินตนในการจัดการอารมณ์ที่แสดงออก เด็กรับรู้ที่จะตอบสนองจากผู้ใหญ่บอกได้และเริ่มเรียนรู้ในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง (Shaffer, 2002) ในลักษณะมุมมองการแสดงออกอาจแบ่งเป็นด้านร่างกาย ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้า แววตา น้ำเสียง ด้านของประสบการณ์ เป็นความรู้สึกที่เป็นผลจากการตระหนักรู้ภายหลังการแปลความของระบบประสาทส่วนกลาง ด้านอารมณ์ เป็นแนวโน้มการแสดงออกของร่างกายบางประการเป็นผลจากประสบการณ์โดยตรง ได้แก่ ดีใจ ร่างกายมีกิจกรรม การตื่นเต้น เศร้าใจร่างกายจะมีกิจกรรมลดลง ด้านการยอมรับอารมณ์ของผู้อื่น เชื่อว่าความสามารถนี้มีการพัฒนามาตั้งแต่วัยทารกและวัยเด็กตอนต้น เด็กวัยนี้จะมีอารมณ์หงุดหงิดง่ายกว่าในวัยทารก

ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biologic theory) กล่าวถึงหน้าต่างของโอกาส (Window of opportunity) พัฒนาด้านอารมณ์ของเด็กวัยเตาะแตะเป็นการควบคุมอารมณ์ การตอบสนองต่อความเครียด และความผูกพันที่มั่นคง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากทฤษฎีของแอร์สัน (Psychosocial development stage) เด็กวัยนี้อยู่ในขั้นความเป็นตัวของตัวเองแย้งกับความละอายใจ (Autonomy vs. shame) จากพัฒนาการตามวัยมีการควบคุมการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสมากขึ้น อยากรู้ อยากเห็น พัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง และความสามารถควบคุมตนเอง (Erikson, 1986 cite in Schaffer, 2004) ด้วยการทำอะไรด้วยตนเอง การพัฒนาดังกล่าวได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้ดี ถ้าเด็กถูกควบคุมมากเกินไปจะทำให้เด็กรู้สึกละอายใจและไม่แน่ใจตนเอง

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้มีส่วนสำคัญ เด็กวัยนี้จะมีอารมณ์หงุดหงิดได้ง่ายกว่าวัยทารก เนื่องจากเป็นวัยที่อยากรู้ อยากเป็น มีความต้องการเป็นของตนเอง เป็นวัยปฏิเสธ การพัฒนาพื้นฐานด้านอารมณ์และบุคลิกภาพวัยนี้จะมีผลต่อวัยต่อไป พ่อแม่ต้องมีการตอบสนองความต้องการและทำให้การปฏิบัติที่เหมาะสม ในเด็กที่อยากรู้ อยากเห็นช่างซักถาม ต้องคอยตอบคำถามง่าย ๆ ให้เด็กได้เข้าใจจะช่วยทำให้เด็กมีความคิดเป็นเหตุเป็นผล เด็กวัยนี้มักพบปัญหาอิจฉาน้องใหม่ เพื่อป้องกันปัญหาอิจฉาริษยา โดยมีการอธิบาย และเตรียมเด็กอย่างเหมาะสม ไม่ลืมนำความสำคัญในเด็ก ส่วนอารมณ์อื่น ๆ ที่แสดงออกในแง่ลบ โดยช่วยเด็กได้เรียนรู้เข้าใจอารมณ์ตนเอง และแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์ในทางที่ดี

1.4 พัฒนาการด้านสังคม (Social development) พัฒนาการด้านสังคมเป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เด็กจะมีประสบการณ์ครั้งแรกจากสัมพันธภาพภายในครอบครัว ซึ่งสังคมเล็กที่เด็กเรียนรู้การใช้ทักษะการมีชีวิตในสังคม (Schaffer, 2004) ความสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบและมีความเป็นตัวของตัวเอง ในเด็กหมายความว่ารวมถึงความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ

เด็กวัยเตาะแตะจะมีการเล่นกับเพื่อนยังไม่ค่อยดี เนื่องจากยังต้องการให้ผู้อื่นสนใจตนเองมากกว่าตนเองสนใจผู้อื่น (Self-center) จะพบเด็กวัยนี้ทะเลาะกันได้บ่อย การเรียนรู้ประสบการณ์สังคม คือ การรู้จักอ้อมชอบ การให้และการรับ เด็กวัยนี้ยังมีเพื่อนสมมุติ (Imaginative friends) เป็นเพื่อนที่เด็กสมมติขึ้น อาจเนื่องจากวัยอยากมีเพื่อนแต่ไม่สามารถเล่นได้ตามใจตนเอง หรือเป็นการสร้างจินตนาการ พัฒนาการทางสังคมของแนวคิดแอสตัน เด็กวัยนี้เป็นระยะความคิดริเริ่มแย่งกับความรู้สึกผิด (Initiative vs guilt) คือ เริ่มพัฒนาความสามารถเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ การช่วยเหลือตัวเอง แต่เวลาเดียวกันก็ยังทำอะไรไม่ได้เต็มที่ที่ต้องการยังคงต้องการให้ช่วยเหลือ

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมเด็กวัยนี้ได้โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นตัวของตัวเอง และเกิดความภาคภูมิใจ เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมด้วยการเลียนแบบ พ่อแม่ช่วยได้ในการจัดสิ่งแวดล้อม การเป็นแบบอย่างและการใช้กระบวนการเล่นเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการ

1.5 พัฒนาการด้านจิตวิญญาณ (Spiritual development) เป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการรู้จักคุณค่าของชีวิต สิ่งแวดล้อม คุณธรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สุนทรียภาพ วัฒนธรรม ความสามารถการเลือกดำรงชีวิตในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์

เด็กเริ่มจากโดยมีอารมณ์เสียเมื่อถูกดู หรือห้ามปราม จะเสียใจภายหลัง แล้วจะพยายามประพฤติดนให้ดีเป็นพิเศษ ความรู้สึกผิดจะค่อย ๆ พัฒนามากขึ้น อาการที่แสดงให้เห็นชัดเจนของความรู้สึกสำนึกเมื่ออายุได้ 1-3 ปี ต่อจากนั้นการได้รับการปลุกฝังเด็กได้รับการพัฒนาจนกระทั่งรู้สึกสำนึกผิดได้เอง 8-9 ปี การพัฒนาภาพลักษณ์ของตนและความชื่นชมตนเอง กระบวนการแบ่งแยกตนเองโดยทำความเข้าใจความแตกต่างของตนเองกับสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่น เป็นกระบวนการค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเด็กอายุ 18 เดือน เริ่มมีความคิดเป็นของตนเองและเริ่มพูด “ไม่” เมื่ออายุ 2 ปี เริ่มรู้จักการใช้คำสั่งรพแทนตนเอง 2 ปีกว่า (Schaffer, 2004) ก็จะถึงขั้นตอนสำคัญในการแบ่งแยกตนเองกับผู้อื่น ส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ของตนเองก่อตัวเป็นรูปร่างขึ้นจากการที่ผู้อื่นปฏิบัติได้ตอบกับเด็ก

การปรากฏของพื้นฐานอารมณ์ในช่วง 5 ขวบปีแรกของชีวิต เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และความพิเศษของปรากฏพฤติกรรมในเด็กเกิดพื้นฐานอารมณ์ที่พบ ได้แก่

ความ โศกเศร้า การผ่อนคลายหรือปลอบใจ การเคลื่อนไหว การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ การตื่นตัว การเข้าหาหรือการถอยหนีสถานการณ์หรือบุคคล แต่ช่วงวัยทารกตอนต้นพฤติกรรมที่แสดงออก เด็กเริ่มยิ้ม หัวเราะ เปล่งเสียง สำรวงหรือหลิกเลียขการกระตุ้น เมื่อโตมากขึ้นมีการแสดงออกมากขึ้น เมื่อถูกขยับยั้งหรือขัดขวาง พยายามควบคุมความกลัวในเด็ก ทั้งหมดมีความต่อเนื่องของพื้นฐานอารมณ์มีการพัฒนาของความสามารถในการควบคุม

2. แนวคิดเด็กเลี้ยงยาก (Concept of difficult child) พื้นฐานอารมณ์และพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก เป็นลักษณะเฉพาะอันเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพ เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากมีผลต่อความสามารถในเรียนรู้และจัดการกับอารมณ์อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อพัฒนาการ (Oates & Stevenson, 2005) มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมในวัยต่อมา (Caspi, 2002; Bussing, Lebninger, & Eyberg, 2006; McIntosh 1996) เมื่อโตขึ้นมีปัญหาความขัดแย้งในบุคลิกภาพ และสัมพันธ์ภาพด้านความรักกับบุคคลอื่น (Caspi, 2002)

2.1 มโนทัศน์เด็กเลี้ยงยาก เริ่มจาก “Temperament” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน (Latin) “Temperare” ซึ่งมีความหมาย “To mix” (Rettew & McKee, 2005) จากลักษณะของคำมีความหมายถึงนิสัยหรืออารมณ์ที่แสดงลักษณะพฤติกรรมที่มีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าหรือบุคคลอื่น นอกจากนี้พบในการศึกษาใช้มโนทัศน์นี้ใช้ในความหมาย นิสัยหรืออารมณ์แรกเริ่มที่จะมีการพัฒนาของบุคลิกภาพหรืออารมณ์อื่น ๆ ต่อมา พบมีการใช้ “Temperament” ในภาษาไทยว่า “พื้นฐานอารมณ์” หรือ “พื้นอารมณ์”

พื้นฐานอารมณ์เป็นอุปนิสัยพื้นฐานส่วนที่ติดตัวเด็กมา เป็นพื้นฐานของอารมณ์ที่พบได้ในระยะแรก ๆ ของชีวิต เชื่อว่าส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากยีนที่แตกต่างกันในแต่ละคน พื้นฐานอารมณ์นี้มีผลต่อลักษณะพฤติกรรม การแสดงออก การเข้าสังคม และการตอบสนองทางอารมณ์ ลักษณะที่แตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ยังเป็นหัวใจสำคัญของบุคลิกภาพ ที่มีการพัฒนาในวัยต่อ ๆ แต่จากลักษณะของความหมายมีการถกเถียงระหว่างพื้นฐานอารมณ์และบุคลิกภาพ (Personality) มีความยากที่จะแยกแยะระหว่างมิติของพื้นฐานอารมณ์และบุคลิกภาพ แต่จากการศึกษาได้ข้อสรุปว่าบุคลิกภาพสืบเนื่องจากพื้นฐานอารมณ์ที่มีการพัฒนาที่ซับซ้อน เป็นผลการกระทำของสิ่งแวดล้อมกับพื้นฐานอารมณ์ ลักษณะบุคลิกภาพเป็นลักษณะสำคัญของบุคคลทั้งพื้นฐานอารมณ์และบุคลิกภาพโยงไปถึงทัศนคติของบุคคล ใช้อธิบายในบุคคลที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยประกอบถึงระดับความฉลาดทางสติปัญญา แรงจูงใจ ทัศนคติต่อการให้คุณค่าทางสังคม การเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผ่านมา (Prior, Sanson, Smart, & Oberklaid, 2000) ดังนั้นพบว่า มีการใช้คำพื้นฐานอารมณ์ (Temperament) อธิบายในเด็กและทารกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบุคลิกภาพโดยทั่วไปใช้ในวัยผู้ใหญ่และวัยรุ่น แม้จะมีการศึกษาโดยใช้พื้นฐานอารมณ์ในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ แต่จากความหมาย

น่าจะเป็นประเด็นความหมายที่เป็นนิสัยของบุคคลมาก ความหมายถึงพื้นฐานอารมณ์

มโนทัศน์เด็กเลี้ยงยาก (Difficult Child) เริ่มจากการศึกษาของ โทมัสและเชสส์ ในปี ค.ศ. 1956 (Thomas, Chess, & Birch, 1970) พื้นฐานอารมณ์เลี้ยงง่ายและพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก เป็นมโนทัศน์เริ่มจากแนวคิดทางคลินิกเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นทราบถึงพื้นฐานอารมณ์เกี่ยวกับเด็ก (Carey, 1998) และเป็นคำศัพท์เพื่อการช่วยชี้เฉพาะในเด็กบางคนที่มีความเสี่ยงของปัญหาพฤติกรรม (Oates & Stevenson, 2005) และต้องมีการให้คำปรึกษาหารือแก่พ่อแม่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของลูก ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขในวัยต่อมา (Rothbart, 2004) การให้คำจำกัดความเด็กเลี้ยงยาก (Difficult child) มีการศึกษาระยะยาว “New York Longitudinal Study” ที่ศึกษาในเด็กทารก 133 คน ติดตามมากกว่า 10 ปี จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ได้จัดแบ่งพื้นฐานอารมณ์เด็ก “Easy temperament, Slow-to-warm-up temperament, difficult temperament” พบเด็กพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงง่ายร้อยละ 40 เด็กที่ปรับตัวยากตอนแรกร้อยละ 10 และเด็กเลี้ยงยากร้อยละ 15 และส่วนที่เหลือไม่สามารถจัดกลุ่มได้ พบร้อยละ 70 ของเด็กเลี้ยงยากพัฒนาเป็นเด็กมีปัญหาทางพฤติกรรมในวัยต่อมา บ่อยครั้งที่เด็กถูกกระตุ้นได้ง่าย มีอารมณ์ก้าวร้าว มีปัญหากับกลุ่มเพื่อน (Chess, Thomas, & Birch, 1970; Shaffer, 2002) เด็กเลี้ยงยากจะมีลักษณะของพื้นฐานอารมณ์แสดงออก 1) ความมีคต่องแคล่วสูง (High activity levels) มีการแสดงออกทางกล้ามเนื้อมัดใหญ่ การเคลื่อนไหวทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ อาบน้ำ แต่งตัว เดิน เล่น โดยมีลักษณะปราดเปรียว ไม่อยู่นิ่ง ไปไหนมาไหน ด้วยการวิ่ง หุนหันพลันแล่น มีการแสดงออกก้าวร้าวได้ง่าย ไม่ชอบถูกจำกัดกิจกรรม 2) กระตุ้นด้วยสิ่งเร้าได้ง่าย (Easily over stimulated) มีประสาทไว มีความไวมากต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นรูป รส กลิ่น สี เสียง สัมผัส อุณหภูมิ 3) มีอารมณ์เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงและพบสิ่งแปลกใหม่ (Overwhelmed by change and novelty) เมื่อพบคนแปลกหน้า ชี้อาย ไม่ชอบสถานการณ์แปลกใหม่ อาจร้องไห้ หรือร้องอาละวาด 4) การตอบสนองที่รุนแรง (Intense reaction) มีพฤติกรรมที่รุนแรง ตอบสนองไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบด้วยเสียงดัง หรือการกระทำรุนแรง มีสมาธิหักเหได้ง่าย 5) เบี่ยงเบนความสนใจง่ายไปจากสิ่งที่กำลังทำอยู่ (Easily distracted or incredibly focused) 6) การปรับตัวค่อยข้างช้า (Adapt slowly to change) มีการปรับตัวช้า ปรับตัวยาก มักมีปัญหาเวลาจะเปลี่ยนแปลงชีวิตประจำวัน ไม่ยืดหยุ่น เมื่อเข้ากับสิ่งใดได้แล้วก็จะขาดสิ่งนั้นไม่ได้ มีลักษณะไม่สม่ำเสมอ 7) ไม่สามารถคาดการณ์ได้แน่ชัด (Irregular biological rhythms and schedules) บอกไม่ได้ว่าเมื่อไรจะหิวหรือเหนื่อย ชอบตื่นช่วงกลางคืน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย บางวันอารมณ์ดี บางวันอารมณ์ไม่ดี มีเหตุผลไม่ชัด 8) อารมณ์เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Rapid, sometimes intense, mood swings)

ในเด็กเลี้ยงยากโดยพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าการรับประทานอาหาร (Eat at unpredictable times) นอน (Sleep poorly) และการขี้ถ่าย มีการปรับตัวไม่ดี ทั้งต่อสถานการณ์และบุคคล มีอารมณ์แฉ่ง เช่น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย โกรธง่าย โมโห โดยมีการประเมินจากการรับรู้ของพ่อแม่ ในหัวข้อ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย โกรธง่าย โมโหง่าย รับประทานอาหารและนอนยาก มีความต้องการได้รับการดูแลตลอดเวลา แต่จากนั้นก็มีการพัฒนาการแบ่งลักษณะเด็กเลี้ยงยากในช่วงต่อ ๆ มา ได้แก่ บั๊สส์ และ โพลมิน แบ่งเป็น 3 มิติ มี อารมณ์ (Emotionality) การเคลื่อนไหว (Activity) และการเข้าสังคม (Sociability) (Buss & Plomin, 1984 cite in Oates, & Stevenson, 2005) พบนักจิตวิทยาบางคนได้แสดงความคิดเห็นว่า “Difficult child” เป็นคำกล่าวถึงเด็กในลักษณะแฉ่ง ได้มีการใช้คำในการอธิบายเด็กในความหมายเดียวกันเป็น “Challenging” หรือ “Spirited” child (Thomasgard, 2003; Kurcinka, 2003) ในประเด็นพื้นฐานอารมณ์ คำว่า “Difficult temperament” รวมถึงเด็กที่ยากสำหรับพ่อแม่ เนื่องจากเป็นหนึ่งในลักษณะพื้นฐานอารมณ์ ความแตกต่างในการกระบวนการปฏิบัติการของพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากถูกเปรียบเทียบผลการศึกษาคัดขวางเด็กเลี้ยงยาก (Rothbart, 2004) ลักษณะพื้นฐานอารมณ์พิจารณาเด็กเลี้ยงยากอาจจะเปลี่ยนไปตาม อายุ โดยมีนักวิจัยบางคนพยายามให้คำจำกัดความพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากแตกต่างออกไปตามระยะพัฒนาการของเด็ก (Hyde, Else-Quest, Goldsmith, & Biesanz, 2004) จากข้อสังเกตพบคำจำกัดความพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากผันแปรไปตาม พื้นภูมิลัทธิด้านวัฒนธรรม และปัจจัยข้อมูลด้านสังคม (Oberklaid, Prior, Sanson, Sewell, & Kyrios, 1990)

ผู้วิจัยใช้มโนทัศน์ “Difficult child” ในความหมาย “เด็กเลี้ยงยาก” ด้วยเหตุผลในลักษณะของคำที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ ผู้ดูแลและเด็ก โดยผู้ดูแลได้ให้ความสำคัญว่าเป็นเด็กเลี้ยงยาก นอกจากนี้อาจเป็นภาพรวมจากลักษณะเด็กที่แสดงว่าเป็นเด็กที่มีความยุ่งยาก ความยากลำบากอันเกิดจากตัวเด็กเอง หรือเป็นบุคลิกภาพเด็ก เช่น ในเด็กที่มีความยากลำบากในการนอน มีรูปแบบการนอนที่ไม่เป็นเวลา รับประทานอาหารยาก จากลักษณะพฤติกรรมเด็กเองอาจมีความยาก หรือยุ่งยาก อีกด้านหากผู้ดูแลประเมินก็เกิดจากที่เด็กมีรูปแบบไม่ชัดเจนทำให้ผู้ดูแลตอบสนอง และดูแลได้ยากลำบากก็มองประเด็นว่าเป็นเด็กเลี้ยงยากนั่นเอง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึง เด็กเลี้ยงยาก (Difficult child) โดยเด็กเลี้ยงยากหมายถึงหมายถึง เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์/นิสัยที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเด็กเลี้ยงยากตามการรับรู้ของผู้ทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ ซึ่งประกอบด้วย การแสดงออก ดังนี้ พฤติกรรมแสดงออกในการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่คงที่ คาดเดาได้ยาก ยากลำบากแก่การตอบสนอง เช่น การรับประทานอาหาร การนอน และการขี้ถ่าย ไม่คงที่และมีความยุ่งยากหรือยากลำบาก การปรับตัวไม่ดี ทั้งต่อสถานการณ์และบุคคล และมีอารมณ์แฉ่งบ่อย เช่น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย โกรธง่าย โมโห

2.2 แนวทางการศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก เริ่มจากการศึกษาค้นหา เพื่อการจำแนกลักษณะเฉพาะและอธิบายการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของบุคคลตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ทำให้ทราบว่าบุคคลมีพัฒนาการในภาพรวมที่เหมือน ๆ กัน ระดับการอธิบายจึงเป็นในรูปแบบการประเมินพัฒนาการที่ทำให้ทราบว่าเด็กมีแนวโน้ม และการอธิบายในเชิงประมาณการค่าเฉลี่ยของช่วงอายุ การอธิบายที่เพิ่มมากขึ้น คือ การจำแนกเฉพาะและพัฒนาการเด็ก ความสนใจในความหลากหลายของรูปแบบทั่ว ๆ ไป และอิทธิพลที่ทำให้เกิดอะไรขึ้น ในความแตกต่างของบุคคลแต่ละบุคคล บุคลิกภาพของเด็กพบว่ามีความแตกต่างกับลักษณะความแตกต่างของบุคคลวัยผู้ใหญ่

ลักษณะบุคลิกภาพโดยปกติการกล่าวถึงความแตกต่างในการจัดประเภทบุคคล เป็นการกล่าวถึงการแสดงออกของบุคคลที่มีแนวโน้มเหมือนกันในแต่ละกลุ่ม จากความพยายามที่จะอธิบายลักษณะบุคคลมีนักทฤษฎีในกลุ่มเทรท (Trait perspective) ที่มีชื่อเสียงกล่าวถึง 3 ทฤษฎีหลัก ที่ให้เห็นความแตกต่างทฤษฎีลักษณะอุปนิสัยที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น เริ่มจาก แอลพอร์ต (1961 cited in Oates, & Stevenson, 2005) ได้เสนอนิยามบุคลิกภาพ คือ องค์ประกอบที่มีพลวัตในตัวบุคคลซึ่งมีระบบทางจิตและกายที่กำหนดคุณลักษณะของพฤติกรรมและความคิด บุคลิกภาพเป็นองค์รวมขององค์ประกอบหลายอย่างรวมเป็นหนึ่งเดียวและปรับเปลี่ยนตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเกิดจากพลังภายในตัวบุคคล พัฒนาการของบุคลิกภาพมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวตน (Self) เขาใช้ “Proprium” แทน “Self” ในความหมายความรู้สึก “ที่เป็นของเราเฉพาะ” “Proprium” มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งเสียชีวิต อย่างเช่น “Bodily self” ที่หมายถึงตัวตนที่เป็นร่างกายที่ปรากฏชัดในวัยทารก เริ่มจากการเรียนความต้องการของอวัยวะภายใน และมีการพัฒนาตามลำดับเมื่ออายุมากขึ้น รวมทั้งเอกลักษณ์ของตัวตน (Self-identity) เมื่อตัวตนมีการพัฒนาเด็กยังเรียนรู้ในการป้องกันตนเองด้วยกลวิธีในการป้องกันตัว แอลพอร์ตยอมรับกลยุทธในการป้องกันตนเองของ ฟรอยด์ ถ้าคนมีการใช้กลวิธีมากเกินไปเป็นอาการของคนไร้วุฒิภาวะและผิดปกติ ทฤษฎีของแอลพอร์ตมีความครอบคลุมส่วนในการอธิบายพัฒนาการของตัวตน แต่แนวคิดและข้อคิด ยังมีความคลุมเครือไม่ได้อธิบายอย่างชัดเจน ทำการทดสอบทฤษฎีได้ลำบาก มีความรัดกุมน้อย มีข้อสรุปไม่ชัดเจน

การแบ่งประเภททฤษฎีชีวภาพของ ไอเซนคค์ (Eysenck, 1981, 1991) เขาได้ให้ความสำคัญในการสร้างทฤษฎี มีการแยกแยะลักษณะบุคลิกภาพ โดยการหาวิธีการวัด และจากนั้นมีวิธีการศึกษาแบบการทดลองและแบบวัดใช้เชิงปริมาณ ผลงานของไอเซนคค์นั้นเกิดจากการทำการวิเคราะห์ตัวแปร (Factor analysis) ทำให้ได้ตัวแปรเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคล จากงานวิจัยได้ปัจจัยพื้นฐานแรก 2 ลักษณะ คือ เก็บตัว-เปิดเผย (Introversion-extraversion) และพวกประสาท-คงที่ (Neuroticism-

stability) และต่อมาได้วิเคราะห์ทางสถิติอื่นและได้อุปนิสัยที่เสนอต่อมา ความมีสติปัญญา (Intelligence) และความผิดปกติทางจิต (Psychoticism) ตัวแปรทั้งหมดนี้เป็นประเภทความแตกต่างของบุคคลและมีประโยชน์ในการอธิบายการปฏิบัติของบุคลิกภาพ ได้มีการทดสอบคนจำนวนมาก โดยการใช้แบบทดสอบ Eysenck Personality Questionnaire (ESQ) ไอเซ็งค์พบประเภทของบุคคลขั้นพื้นฐาน เป็นบุคลิกภาพพบได้ทุกหนทุกแห่ง ทั้ง ๆ มีความแตกต่างกันทางตัวแปรทางสังคมและวัฒนธรรม อุปนิสัยเหล่านี้แสดงความมั่นคงในตัวบุคคลเป็นเวลานาน งานวิจัยอื่น ๆ ก็พบตัวแปรเก็บตัว-เปิดเผย (Introversion-Extraversion) Neuroticism-Stability ความมีสติปัญญา-ความผิดปกติทางจิต (Intelligence-Psychoticism) พบทั้งในกลุ่มผู้ใหญ่และเด็ก อันที่จริงหัวข้อที่เขาศึกษากว้าง ๆ มีการอธิบายสถานการณ์แบบทั่วไป จึงสามารถหาข้อสรุปสนับสนุนได้ง่าย แต่การอธิบายเกี่ยวกับโรคจิตยังต้องมีการพัฒนาต่อ เพราะตัวแปรที่สำคัญอาจไม่ใช่ยื่นเพียงอย่างเดียว ถึงอย่างไรก็ตาม การพยายามสร้างเครื่องมือของเขามีความแม่นยำและทดสอบได้มากกว่าของพวกเขาพรอเดียน ถ้าหาข้อสนับสนุนทฤษฎีของเขาจะได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี แต่หากจะใช้ทฤษฎีเพื่ออธิบายความหลากหลายของอุปนิสัยจะพิสูจน์ได้ลำบาก

ทฤษฎีลำดับต่อมาคือ ทฤษฎีระบบของแคทเทล (Structure based) ซึ่งเชื่อว่าทฤษฎีที่จะใช้สำหรับการศึกษาบุคลิกภาพ ต้องมีวิธีการวัดที่เข้มแข็งและให้สถิติในการวัด ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพว่าสิ่งซึ่งบุคคลจะทำอะไรเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง (Cattell, 1965) แคทเทลได้ใช้วิธีการทางสถิติที่ซับซ้อน Multiple abstract variance analysis (MAVA) เพื่อดูว่าอุปนิสัยต่าง ๆ ถูกกำหนดด้วยพันธุกรรม/ชีวภาพ (Constitutional trait) หรือสิ่งแวดล้อม (Environmental-mold trait) มากแค่ไหน จากข้อมูลแคทเทลชี้ให้เห็นว่าจะเจอปัญหาอย่างมาก ถ้าจะเปลี่ยนอุปนิสัยที่ได้มาจากพันธุกรรม ทางออกคือการปรับเปรียบอุปนิสัยที่ได้เรียนรู้มาจากสิ่งแวดล้อม สำหรับแคทเทลยังได้แบ่งอุปนิสัยทางความสามารถ (Ability) พื้นฐานอารมณ์ (Temperament) และพลวัต (Dynamic) อุปนิสัยที่เกี่ยวกับความสามารถ หมายถึง ทักษะของบุคคลในการเผชิญสถานการณ์ที่ซับซ้อน ส่วนอุปนิสัยทางพื้นฐานอารมณ์ หมายถึง แนวโน้มที่จะมีอารมณ์ เช่น มักจะมีอารมณ์หงุดหงิดหรือไม่สบายใจ หรืออุปนิสัยที่มีพลวัต หมายถึง แรงจูงใจและความสนใจของคน เช่น ความทะเยอทะยาน ใฝ่หาอำนาจ (Cattell, 1965) นอกจากนี้อุปนิสัย ลักษณะนิสัยคั่นตอ (Surface) และลักษณะนิสัยพื้นผิว (Source traits) ก็เป็นสิ่งสำคัญ Surface trait เป็นอุปนิสัยผิวเผินเป็นการรวมตัวกันของอุปนิสัย มีความแตกต่างขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลที่ต่างกันและสถานที่ที่ต่างกัน เมื่อหาความสัมพันธ์กันตัวแปรเหล่านี้จะรวมกันเป็นกลุ่มที่ชัดเจน ส่วนตรงข้าม Source trait เป็นตัวแปรที่อยู่ลึกเข้าไปซึ่งควบคุมการผันแปรของ Surface cluster เขาทำการวัด Surface และ Source Traits โดยการทำการ Factor analysis และได้ ลักษณะนิสัยพื้นผิว หลัก 16 รายการ

แล้วสร้างเครื่องมือ Sixteen personality factor (16PR) questionnaire แคทเทิลและคณะ ได้พยายามใช้แฟกเตอร์นี้ในการศึกษาบุคลิกภาพและอธิบายพฤติกรรมของบุคคล ภายหลังจากได้มีการศึกษาพบแฟกเตอร์ใหม่เพิ่มขึ้นเพื่อช่วยอธิบายบุคคลปกติและผิดปกติมากขึ้น แต่ไม่อธิบายได้ทุกแง่ทุกมุม

จากแนวคิดและหลักการทั้ง 3 ทฤษฎี ใช้ในการอธิบายลักษณะนิสัยระบอบอุปนิสัย ความแตกต่างในบุคคลและบุคลิกภาพได้ดีในวัยผู้ใหญ่ เห็นได้ว่าบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่บางส่วนไม่สามารถเป็นระบอบได้ในวัยทารกและวัยเด็ก เนื่องจากในเด็กมีการแสดงออกของพฤติกรรมกว้าง ๆ เด็กไม่มีความชัดเจนพอ มีการแสดงออกของพฤติกรรมที่ยังไม่ได้มีการพัฒนา แต่ก็มีการศึกษาที่แสดงถึงความคงทน/ถาวรของลักษณะในวัยเด็กมีความเชื่อมโยงบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ (Stability of adult personality) จากการวัดเชิงประมาณและเปรียบเทียบ โดยการใช้แบบสอบถาม แสดงให้เห็นความคงทน/ถาวรบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ระดับสูง (Jones & Meredith, 1996; Costa & McCare, 1997) ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าพื้นฐานอารมณ์ในวัยเด็กเป็นรากฐานสำคัญต่อมาในบุคลิกภาพผู้ใหญ่ แต่อีกด้านมิได้มีความหมายว่าบุคลิกภาพของบุคคลจะไม่มีเปลี่ยนแปลงด้วยการติดตั้งของพันธุกรรมเมื่อแรกเกิด และมั่นคง/คงทนถาวรอย่างสมบูรณ์ วัยเด็กพบความแตกต่างของอุปนิสัยเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันอย่างโดดเด่นตั้งแต่แรก ๆ ของอายุ คำที่ใช้รวมสรุปพื้นฐานในลักษณะทารก คือ ความแตกต่างในพื้นฐานอารมณ์ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในลักษณะปกตินิสัยระหว่างเด็ก ความแตกต่างหรือโครงสร้างอุปนิสัยได้มาจากรูปแบบคะแนนสูงสุดและต่ำสุดในอุปนิสัยซึ่งพบบ่อย ความแตกต่างในพื้นฐานอารมณ์ทำให้เกิด ความแตกต่างระหว่างเด็กในลักษณะนิสัยสภาวะทั่วไป ดังนั้นอาจเป็นไปได้ในการพยายามจำแนกจำนวนความชนิดแตกต่างหรือโครงสร้างจากอุปนิสัยเหล่านี้ ในรูปแบบของคะแนนสูงสุดและต่ำใน อุปนิสัยที่พบบ่อย พื้นฐานของวิธีการของการวิจัยพื้นฐานอารมณ์ มีการชี้เฉพาะเจาะจงมิติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็ก ซึ่งเฉพาะสาเหตุของความหลากหลาย และกำหนดความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์เหล่านี้มีผลตามมาในประสบการณ์ปัจจุบันและผลตามมาพัฒนาการ ความสำคัญวิธีการความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์มีความแตกต่างเชิงปริมาณ ระหว่างเด็กในข้อจำกัดภายใต้มิติของพฤติกรรม แนวโน้มในลักษณะนามธรรมกับพฤติกรรมที่สังเกตได้ พื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก ได้รับการยืนยันว่าไม่ใช่การแสดงโดยเด็กคนหนึ่งที่กำลังทำในเวลาและสถานที่หนึ่ง ตรงกันข้ามคือพื้นฐานอ้างอิงถึง “a general tendency” ยังแนวทางพฤติกรรมหรือเพื่อแสดงรูปแบบส่วนหนึ่งของพฤติกรรม เด็กคนหนึ่งไม่ได้มีการแสดงในหนทางเดียวกันในทุกสถานการณ์ และพื้นฐานอารมณ์เป็นผลที่ไม่ใช่เพียงแต่กลวิธีและปฏิกริยาต่อโลก แต่เป็นหนทางของเด็กดูแลควบคุมตนเองในด้านจิตใจ อารมณ์ การทำหน้าที่พฤติกรรม (Rothbart, Ahadi, & Dvans, 2000) ดังนั้นพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากไม่ใช่ลักษณะพฤติกรรมที่เห็นได้ในแต่ละวัน เมื่อก้าวถึงพฤติกรรมของบุคคลชื่อ โม โห หรือชอบทะเลาะวิวาท

นั่นเป็นหนทางของพื้นฐานอารมณ์ ในปฏิกริยาย้อนกลับพื้นฐานอารมณ์ในจิตวิทยาพัฒนาการ พื้นฐานอารมณ์อ้างอิงถึงลักษณะพฤติกรรมโดยทั่วๆ ไปของเด็กทุกคน ความเป็นสามัญสำนึก อันเป็นนามธรรมซึ่งอนุมานจากพฤติกรรมแต่ละบุคคลที่เวลาและบริบทที่แตกต่างกัน

พื้นฐานอารมณ์เสถียรยากเป็นนามธรรมของอุปนิสัยหรือการจัดการกระทำหรือประพฤตินี้ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นหลักฐานที่มีความชัดเจนในการกระทำพฤติกรรมแต่เป็นมากกว่านั้นคือ คุณภาพ ความสม่ำเสมอของพฤติกรรม ระยะช่วงเวลา ลักษณะทั่ว ๆ ไปของรูปแบบพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้มีอิทธิพลพฤติกรรมของเด็กกว้างและคงทนเป็นเดือน ๆ และบางทีเป็นปี ๆ ความคงทนกับความต่อเนื่องในการพัฒนา (Stability versus continuity in development) มีความสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจในความแตกต่างพิเศษระหว่างลักษณะที่เป็นปกติในลักษณะความแตกต่างบุคคล และลักษณะที่เป็นปกติในพัฒนาการของความแตกต่างนั้น ลักษณะที่เป็นประจำในความแตกต่างบุคคล เริ่มจากความคงทน (Stability) แสดงถึงบุคคลที่แสดงความสัมพันธ์สูง (หรือต่ำ) ในระดับของบางลักษณะในระดับคะแนนในช่วงเวลา เมื่อเวลาผ่านไปแนวโน้มยังบุคคลคล้ายกันจะแสดงความสัมพันธ์สูง (หรือต่ำ) ระดับของลักษณะคล้ายคลึงกันในช่วงอายุต่อมา สิ่งเหล่านี้เป็นลำดับขั้น และในลักษณะที่เปรียบเทียบกับคนอื่น เช่น เด็กที่มีความคล่องแคล่วสูง เมื่ออายุมากขึ้นระดับความคล่องแคล่วลดลง แต่ความคงทนของลักษณะอุปนิสัยนี้เมื่อเทียบกับเด็กคนอื่นในวัยเดียวกันจะมีความคล่องแคล่วสูงกว่าคนอื่น ๆ ความคงทนอ้างอิงถึงความเป็นปกติของความแตกต่างแต่ละบุคคล ช่วงตัดขวางระยะเวลา เป็นช่วง ๆ หลายปี ควรระลึกว่าพฤติกรรมเด็กอาจแปรผันในแต่ละวัน ความสะท้อนอิทธิพลของผู้ที่เป็นเด็ก กลุ่มของเด็ก และปัจจัย เช่น สุขภาพเด็ก ความหิวหรือความเหนื่อย ความถูกต้องและความเชื่อถือของเครื่องมือวัดพื้นฐานอารมณ์ได้มาใกล้เคียงกัน ส่วนความต่อเนื่อง (Continuity) ถูกตรวจสอบ โดยการที่เด็กแสดงออกหรือไม่ ในช่วงพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกัน และมีการแสดงออกหรือพูดที่แสดงออกในการตอบสนองในพฤติกรรมที่แสดงออกใกล้เคียงกัน สัมพันธ์กับพฤติกรรมอื่นเมื่ออายุแตกต่างกัน อันเป็นสามัญสำนึกที่อ้างอิงไปยังโครงสร้างความแตกต่างพฤติกรรมที่คล้ายกันเมื่อตัดขวางอายุ

สรุปภาพรวมลักษณะของพื้นฐานอารมณ์เสถียรยากในเด็กเป็นตัวอย่างที่เรียกว่าอุปนิสัย (Traits) อันเป็นมิติทางจิตวิทยาในบุคคลที่ไม่เหมือนกัน ในประเด็นประเภท (Types) ของเด็ก ๆ อาจเป็นพื้นฐานเฉพาะลักษณะของอุปนิสัย ลักษณะกว้าง ๆ 3 ลักษณะที่มีการเสนอไว้คือการอธิบายพื้นฐานอารมณ์เสถียรยาก ในลักษณะการตอบสนองทางอารมณ์ การให้ความสนใจการปรับตัว และการเคลื่อนไหว ความคงทนและความต่อเนื่อง เป็นประเด็นในแง่ความเด่นของความแตกต่างแต่ละบุคคล ความคงทนอ้างอิงถึงขอบเขตความแตกต่างแต่ละบุคคลที่ยังคงอยู่มั่นคงแม้เวลาล่วงไป ความต่อเนื่องอ้างอิงถึงหนทางลักษณะส่วนหนึ่งอาจจะสม่ำเสมอเชื่อมยังลักษณะคนอื่น ๆ

ณ ช่วงอายุภายหลังหรือเมื่อมีอายุมากขึ้น ประเด็นนี้เป็นความก้าวหน้าของพัฒนาการใน ส่วนประกอบของพื้นฐานอารมณ์ที่กลายมาให้เห็นได้ชัดเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น

2.3 ปัจจัยพื้นฐานชีวภาพและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มิติของพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก มีรูปแบบของอุปนิสัยมีความซับซ้อนหรือส่วนประกอบอย่างไร มีคำจำกัดความแตกต่างระหว่าง เด็ก ๆ อย่างไม่สามารถทำให้เป็นกลุ่มมิติหรือคิดมิติหลาย ๆ มิติที่แยกจากกันที่สามารถวัดประเมิน ได้ การศึกษานุคลิกภาพผู้ใหญ่แล้วสิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่เห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับช่วงของ พฤติกรรมในความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์ ถูกไตร่ตรองแสดงและมีถูกต้องของจำนวนมิติที่รวมกัน

อย่างไรก็ตามการจัดหมวดหมู่กว้าง ๆ 3 กลุ่ม พฤติกรรมที่เป็นเหตุยุ่งยากกับทารก และเด็กวัยก่อนเรียน เบทส์ (Bates, 1980) ขยายความเหล่านี้ เป็น 1) การตอบสนองทางอารมณ์ (Emotional response) คือ คุณภาพของอารมณ์โดยทั่วไปของเด็ก ปฏิกริยาต่อบุคคลไม่คุ้นเคย หรือสิ่งแวดล้อม และความอดกลั้นของเด็กและตอบสนองต่อภายใน เช่น ความหิว ความเบื่อหน่าย รูปแบบการให้ความสนใจ 2) รูปแบบการให้ความสนใจ (Attention orientation patterns) เด็กที่สามารถทำให้สะดวกสบายอย่างเฉียบพลันอย่างไรเมื่อมีความทุกข์หรือเศร้า โศก หรือเด็กที่มีความวอกแวกหรือถูกกวนใจได้ง่ายในขณะที่ทำกิจกรรมได้ง่ายอย่างไร 3) การเคลื่อนไหว (Motor activity) ความเข้มข้นและความถี่ของการทำกิจกรรม รวมทั้งความสามารถในการประยุกต์กิจกรรม อย่างเหมาะสม

พื้นฐานชีวภาพ (Biological (genetic) basis) พื้นฐานอารมณ์เริ่มแรกโดยทั่วไปดูเป็น พื้นฐานในความแตกต่างชีววิทยาระหว่างบุคคล “Biological rootedness” ประเด็นว่าการถ่ายทอด ทางพันธุกรรมประมาณการพฤติกรรมเหมือนกันสามารถเปลี่ยนกับอายุ และช่วงที่ประสบใน สิ่งแวดล้อม การถ่ายทอดทางพันธุกรรมของพื้นฐานอารมณ์ ประเด็นความสม่ำเสมอ มีมิติ 3 มิติ ทั้งหมด ชีวะบุ โดยบัสส์และโพลมิน มีอารมณ์ (Emotionality) การเคลื่อนไหว (Activity) และการ เข้าสังคม (Sociability) อาจมีองค์ประกอบพันธุกรรมอย่างมีนัยสำคัญ การเคลื่อนไหวประกอบด้วย ความแตกต่างในจังหวะ (Tempo) ความเข้มข้นและความอดทน การเข้าสังคม มีส่วนประกอบ ของการเป็นเครือข่าย และการตอบสนองกับคนอื่น ๆ บัสส์ และโพลมิน (Buss & Plomin, 1984) สรุปข้อมูล จากการศึกษา 4 การศึกษาในเด็กแฝดอายุ 4 ปี พบว่า ค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก เกิดจากไข่ใบเดียวกัน (Identical) คือ ในเรื่องอารมณ์ การเคลื่อนไหว และการเข้าสังคมลักษณะ เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะฝาแฝดมีแนวโน้มที่ค่อนข้างเหมือนกันในการวัดทั้ง 3 ด้าน ความสัมพันธ์ สำหรับฝาแฝดที่เกิดจากไข่คนละใบไม่มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ ผลเหล่านี้ไม่เปลี่ยนแปลง กับความแตกต่างแต่ละบุคคลในพื้นฐานอารมณ์และทั้งหมด 3 มิติ มีอิทธิพลอย่างมาก โดยความ แตกต่างแต่ละบุคคลในการบัญญัติของพันธุกรรมวัยก่อนเรียนแม้ไม่มีการโต้แย้งในการค้นพบนี้

ในการถ่ายทอดทางพันธุกรรม ความคงทนของความแตกต่างในบุคคล (Stability of individual difference) และความต่อเนื่องในพัฒนาการ ได้มีการถกเถียง มีความเข้าใจกันว่าลักษณะพื้นฐานอารมณ์แสดง High medium-term stability นั้นเป็นมากกว่า 1 ปี และ 2 ปี เจื่อนใจที่จำเป็นว่าพื้นฐานอารมณ์จะแสดง Short-term stability มากกว่าหลายเดือนมันเป็นคุณภาพที่ยืนหยัดของพื้นฐานอารมณ์นั้นเป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดของพลังจำเป็น มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก แต่มีขั้นตอนอื่นในการปฏิบัติทำให้เป็นภาพมากกว่าส่วนประกอบซับซ้อน ทักษะคิดยังกลุ่มเด็กโดยพฤติกรรมแรก ๆ อาจมีอิทธิพลการตอบสนองของพ่อแม่ต่อเด็กมากกว่าการเกิดช่วงระยะเวลาต่อไป

ในเมื่อพิจารณาอิทธิพลของพื้นฐานอารมณ์ระยะยาวในพัฒนาการเด็ก ได้มีการรับรองว่ามากกว่าลักษณะความคงทนพื้นฐานอารมณ์มีอิทธิพลโดยตรงและความเป็นไปได้อิทธิพลอย่างยืนหยัดของพฤติกรรมช่วงแรก ๆ ทางอ้อมผ่าน โดยทางผลของทัศนคติพ่อแม่ ความคาดหวัง และพฤติกรรม

รูปแบบของความคงทนในพื้นฐานอารมณ์ชี้ให้เห็นว่าเพิ่มขึ้นจากวัยทารกและเข้าสู่วัยเด็กตอนต้น แต่อย่างไรที่ทำให้พื้นฐานอารมณ์ของพ่อแม่ที่แสดงออกวัยทารกและเด็กตอนต้น ต่อเนื่องยังอิทธิพลของบุคลิกภาพผู้ใหญ่ของพวกเขา นั้นเป็น บุคลิกภาพของเด็ก แล้วการจำแนกชนิดบุคลิกภาพดูเหมือนมีผลอันยิ่งใหญ่จากประสบการณ์ที่บุคคลประสบระหว่างวัยผู้ใหญ่ แต่บางทีพื้นฐานอารมณ์ก็ยังคงดำเนินมีผลต่อเนื่องมา คำปราศรัยในประเด็นนี้มีความจำเป็นยังการปฏิบัติการให้ล่วงไปของการศึกษาระยะยาว ที่ซึ่งมีราคาแพงและใช้เวลาเพื่อการปฏิบัติการแม้กระนั้นก็ตามสามารถจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างไม่เหมือนใคร

การศึกษาที่สำคัญเป็นการศึกษาระยะยาว คือการติดตามไปข้างหน้า (Cohort) เด็กประมาณ 100 คน ตั้งแต่เกิดระหว่าง เมษายน 1972 และ มีนาคม 1973 ใน Dunedin, New Zealand และนำเสนอมากกว่า ร้อยละ 90 ของเด็กที่เกิดในช่วงระหว่างนั้น (Caspi et al., 2003) เมื่อเด็กอายุ 3 ปี การศึกษาได้นำส่วนของรายละเอียดการประเมินของพื้นฐานอารมณ์อยู่บนพื้นฐานที่กลุ่มนักวิจัยจัดกลุ่ม ยัง 5 ชนิดหลัก 23 ปีต่อมา มีการประเมินในส่วนของพัฒนาการผู้ใหญ่ ใช้ MPQ และให้เพื่อนผู้ใกล้ชิด ประเมินพวกเขาโดยใช้แบบสอบถาม “Big 5” แต่ละ 5 กลุ่ม ถูกชี้ระบุเมื่ออายุ 3 ปี Big-5 personality factors ที่ประเมินโดยเพื่อน ๆ เมื่ออายุ 26 ปี พบว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นสูงถูกประเมินว่าเป็นคนเปิดเผย (Extraverted) มากที่สุดในผู้ใหญ่ และเด็กที่ไม่ค่อยกล้าแสดงออกมีลักษณะเปิดเผยน้อยสุด เด็กที่อยู่ภายใต้การควบคุม (Under-controlled) ถูกประเมินยอมรับ (Agreeable) และระดับ Conscientious ต่ำในวัยผู้ใหญ่ และมีลักษณะประสาท (Neurotic) สูง เด็กที่มีการจัดการดีและเชื่อมั่นถูกประเมินมีประสบการณ์มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น ๆ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มใน 3 MPQ “Super-factor” เด็กที่อยู่ภายใต้การควบคุมโดยสิ้นเชิงประเมินอารมณ์แง่ลบสูง (Negative emotionality) สูงสุด เด็กที่มีความมั่นใจในตัวเองโดยสิ้นเชิง มีความไม่บ่อยกล้าแสดงออกต่ำที่สุด

(Low constraint) เด็กไม่ค่อยแสดงออก กลายเป็นคนกล้าแสดงออกน้อยที่สุด (Constraint) และแสดงระดับของอารมณ์บวก (Positive emotionality) ต่ำสุด เด็กที่สงบเสียงมักแสดงระดับอารมณ์บวกต่ำสุด

สภาวะที่แสดงออกโดยนัยของการศึกษาในความคงทนของความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในพื้นฐานอารมณ์ ระหว่างปีแรกๆของชีวิตปรากฏว่าความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์ระหว่างเด็กถูกอิทธิพลโดยปัจจัยกว้างและผลสุทธิในพื้นฐานอารมณ์แสดงให้เห็นระหว่างในขณะนี้ไม่แข็งแกร่งสัมพันธ์ยังพฤติกรรมเด็กในระยะต่อมา อย่างไรก็ตามนอกเหนืออายุ 1 ปีแรก ความคงทนของความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้เป็นการสถาปนาที่ดี และพื้นฐานอารมณ์กลายเป็นอิทธิพลที่ยืนหยัดอย่างมีนัยสำคัญในพฤติกรรมเด็กแม้ว่านี่เป็นรวมเป็นจำนวนแสดงของปัจจัยแต่ละบุคคล จากความเป็นไปได้ความจริงเชื่อมต่อระหว่างพื้นฐานอารมณ์ทารกและบุคลิกภาพผู้ใหญ่ในเวลาต่อมา

สถานการณ์ที่จำเพาะ โดยคำจำกัดความ ความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในช่วงกว้าง ๆ ของสภาพแวดล้อมและบริบท นักทฤษฎีพื้นฐานอารมณ์ไม่อาจปฏิเสธในส่วนของสถานการณ์ บริบทสังคมที่เฉพาะในพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน อย่างไรก็ตามพื้นฐานอารมณ์ที่อาจจะแสดงออกให้เห็น โดยรูปแบบของพฤติกรรมว่าจะมีแนวโน้มตัดขวางทั้งเวลา และบริบท ถ้าพื้นฐานอารมณ์เป็นบางสิ่งที่ทำให้หยุดปัจจัยที่มาจากชีวภาพด้วย

ความแตกต่างของแต่ละบุคคลถูกตระหนักว่าเป็นการแสดงออกหลายลักษณะ อย่างความเฉื่อยฉลาด (สติปัญญา) แสดงการถ่ายทอดทางพันธุกรรมสูงในผู้ใหญ่ตอนต้นมากกว่าวัยเด็กตอนต้น ดังนั้นแม้ปรากฏในช่วงแรก ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นลักษณะของพฤติกรรมพื้นฐานชีววิทยา โดยทั่ว ๆ ไปถูกยอมรับว่าโครงสร้างพื้นฐานอารมณ์จะถูกประยุกต์ใช้ในลักษณะของความแตกต่างแต่ละบุคคลว่าจะแสดงออกในช่วงแรกของชีวิต

โดยสรุปพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากเป็นคุณภาพทั่ว ๆ ไปของพฤติกรรมเด็กที่อ้างอิงจากการวัดพฤติกรรมในสถานการณ์ที่แตกต่างกันและในเวลาที่แตกต่างกัน เกิดจากความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ในเด็ก มีการแสดงอิทธิพลที่แตกต่างระหว่างเด็ก ที่สามารถพบความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างขวบปีแรกของชีวิต แต่มีความสัมพันธ์ความแตกต่างไม่สูงเมื่ออายุ 3-4 ปีขึ้นไป แม้พบว่าความคงทนสูงพื้นฐานอารมณ์ในเด็กที่มีอายุมากขึ้น ประเภทของพื้นฐานอารมณ์ในเด็กพบว่ามีแนวโน้มกับประเภทบุคลิกภาพในผู้ใหญ่ที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

2.4 การวัดพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก สิ่งที่ต้องตระหนักในการศึกษาพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก อันเป็นมโนทัศน์หลักในทางจิตวิทยาคือทำอย่างไรที่จะสามารถวัดได้อย่างเหมาะสมที่สุด ระบบที่เข้าถึงง่ายที่สุดในการวัดพื้นฐานอารมณ์คือการไว้วางใจในพ่อแม่ที่เสมือนผู้สังเกตการณ์ หรือผู้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก ตัวอย่างเช่น พ่อแม่เสมือนผู้ทำหน้าที่ประจำทั้งวันในการบันทึก

พฤติกรรมของลูก ในการศึกษา The New York Longitudinal study ของ โทมัส และเชสส์ (Thomas & Chess, 1970) เป็นข้อถกเถียงว่าพ่อแม่เป็นบุคคลคนเดียวที่มีความเพียงพอในการเข้าถึงพฤติกรรมลูกของพวกเขาในกลุ่มประเมินกว้าง ๆ และมากกว่าประเมินระยะเวลาในความสามารถที่พ่อแม่รายงานพื้นฐานอารมณ์อย่างเปิดเผยกว้างของเด็ก เป็นสิ่งจำเป็นที่ยินยอมในการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่แน่นอนในผลพฤติกรรมของเด็ก อย่างเช่น เด็กมีการเจ็บป่วยหรือภาวะเครียด อย่งไรก็ตามมีปัญหาจุดบกพร่องอยู่ที่ปัญหาในความไว้วางใจในพ่อแม่ที่รายงานถึงลูกของพวกเขา เกิดจากความลำเอียงของพ่อแม่ในการรายงาน การใช้คำศัพท์อย่างหนึ่งอย่างใดในสิ่งสังคมปรารถนาหรือคำศัพท์ความคาดหวังของตนเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกมากกว่าพฤติกรรมของลูกที่เป็นจริง ทั้งหมดนี้เหมือนเหตุการณ์ที่เกิดเมื่อพ่อแม่ใช้แบบสอบถามหรือแบบประเมิน แม้บันทึกประจำจำนวนมาก แต่ก็ถูกรอบงำโดยความลำเอียงทั้งก็ไม่สามารถชี้เฉพาะความจำเป็น มันไม่ใช่เป็นสมมติว่าพ่อแม่ตอบสนองยากลำบากในการได้มาซึ่งความน่าเชื่อถือ (Reliable) และความถูกต้อง (Valid) ของการวัดพื้นฐานอารมณ์

นักจิตวิทยาพัฒนาการหลายคนที่ได้ศึกษาพื้นฐานอารมณ์และสร้างกรอบโครงสร้างของพื้นฐานอารมณ์ ให้คำจำกัดความและสร้างเครื่องวัด ทฤษฎีที่เด่น ๆ ซึ่งได้สรุปเกี่ยวกับ โครงสร้างและขอบเขตพื้นฐานอารมณ์ การประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนแต่ละทฤษฎี ดังนี้

2.4.1 โทมัส และเชสส์: 9 มิติ (Thomas & Chess: Nine-dimensional framework)

กรอบโครงสร้างพื้นฐานอารมณ์ที่ได้นี้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้อิทธิพลของงานวิจัยพื้นฐานอารมณ์ The New York longitudinal study (NYLS) (Thomas & Chess, 1977) โทมัส และเชสส์ เป็นนักวิจัยแรก ๆ ที่พัฒนาทฤษฎีของพื้นฐานอารมณ์อย่างเป็นระบบ พวกเขาใช้โครงสร้าง 9 มิติ เพื่อในการอธิบายพื้นฐานอารมณ์เด็กในลักษณะภาพตัดขวางช่วงอายุจากวัยทารกจนถึงวัยรุ่น โดยมีดังนี้

2.4.1.1 ระดับการเคลื่อนไหว (Activity level) การเคลื่อนไหวมากน้อย พลังการเคลื่อนไหว

2.4.1.2 คุณภาพของอารมณ์ (Quality of mood) ลักษณะอารมณ์ส่วนใหญ่ของเด็ก มีความสุข หรือหงุดหงิดและเป็นทุกข์

2.4.1.3 การเข้าหา/ การถอยห่าง (Approach/ Withdraw) เด็กยินดีที่จะพบบุคคลใหม่ สถานที่ใหม่ หรือมีแนวโน้มไม่เต็มใจหรือต่อต้าน หรือไม่

2.4.1.4 การเว้นจังหวะ (Rhythmicity) กลไกทางด้านชีววิทยาของเด็ก (เช่น การกิน การนอน การขับถ่าย) มีความสม่ำเสมอมากน้อย และทำนายได้หรือไม่ หรือตรงข้าม

2.4.1.5 การปรับตัว (Adaptability) เด็กมีการยอมการเปลี่ยนแปลงไปจากปกติ หรือเผชิญสิ่งใหม่ ๆ อย่างไร

2.4.1.6 ความทนทานต่อการตอบสนองสิ่งเร้า (Threshold of responsiveness) การกระตุ้นมากแค่ไหนที่เด็กเริ่มมีการโต้ตอบ ที่ทำให้ทั้งพอใจและไม่ยินยอม

2.4.1.7 ความรุนแรงของปฏิกิริยาโต้ตอบ (Intensity of reaction) เมื่อเด็กมีปฏิกิริยาโดยมีปฏิกิริยาปานกลางหรืออย่างมาก

2.4.1.8 ความเบี่ยงเบนความสนใจได้ง่าย (Distractibility) เด็กทำให้ออกแวกได้ง่ายหรือไม่จากกิจกรรมที่กำลังทำอยู่

2.4.1.9 ระยะเวลาที่ให้ความสนใจหรือสมาธิ (Attention span/ Persistence) เด็กมีความว้าวุ่น ความยาวนานของเด็กในการทำกิจกรรม

การแบ่งเป็น 9 มิติ นี้ ฎกวิจารณ์ว่ามีความยากลำบากในหลักการแบ่งที่ไม่เป็นอิสระกันของแต่ละมิติ เมื่อทฤษฎีที่พัฒนาและเครื่องมือวัดที่ใช้ในทางสถิตินี้เป็นอิสระกันการใช้วัดเสมือนหนึ่งเงื่อนไขความถูกต้อง เพราะหากมีมิติที่มีความสัมพันธ์กันสูง ก็เป็นนัยว่ามิติหนึ่งที่ประเมินสามารถใช้แทนอีกมิติ ในการนำเสนออีกจะมีความถูกต้องต่ำถูกเบี่ยงเบนความสนใจได้ง่าย และระยะเวลาที่ให้ความสนใจ/ความคงทน (Attention span/ Persistence) จะแยกได้ยากลำบาก และมีความสัมพันธ์กัน เด็กที่มีความวุ่นวาย ออกแวกได้ง่าย ดูเหมือนจะมีช่วงระยะเวลาที่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมช่วงสั้นๆ เป็นการยากที่จะใช้ 9 มิติ โทมัสและเชสส์ในการอธิบายแต่ละมิติอย่างเป็นอิสระกัน แต่ส่วนหนึ่งของลักษณะการศึกษาสามารถบ่งชี้เฉพาะลักษณะของพื้นฐานอารมณ์ได้ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง NYLS พวกเขาแนะนำว่าพื้นฐานอารมณ์สามารถแบ่งลักษณะเฉพาะได้ตั้งแต่แรกเริ่มเป็นทารกได้เป็นเด็กเลี้ยงง่าย (Easy child) เด็กที่เริ่มจากขุ่นยาก/ เด็กปรับตัวช้า (Slow to warm up) และเด็กเลี้ยงยาก (Difficult child) การจัดแบ่งทำให้สะท้อนให้เห็นลักษณะทั่วไปของลักษณะพฤติกรรม ในมิติเด็กที่ได้รับการประเมินสูง ในมิติ ความรุนแรงของปฏิกิริยาโต้ตอบ (Intensity of reaction) สูง ความรุนแรงและปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction) และมีอารมณ์ในแง่ลบ มีการปรับตัวต่ำมีการเว้นจังหวะ (Rhythmicity) และการเข้าหา (Approach) เป็นกลุ่มเด็กเลี้ยงยาก จากลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กชี้ให้เห็นประเด็นความเสี่ยงการมีพฤติกรรมที่มีปัญหาภายหลัง (Behavior disorders) โครงสร้างพื้นฐานอารมณ์เด็กเลี้ยงยากเป็นการประเมินที่มีการโต้เถียงกันมาก ประเด็นแรกเกี่ยวกับมโนทัศน์เลี้ยงยากเป็นผลที่ได้อันดับแรกของการรับรู้ของพ่อแม่ในตัวลูก ๆ ของพวกเขามากกว่าผลสะท้อนของความแตกต่างในพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก การตระหนักนี้ยังไม่สูงสุดเมื่อถูกพบว่าการประเมินระดับพื้นฐานอารมณ์ของแม่สามารถมีได้ก่อนเด็กเกิด (Vaughn et al., 1987)

2.4.2 บัสส์ และ โพลมิน: EAS (Buss & Plomin: EAS framework) การศึกษาพื้นฐานอารมณ์ของโทมัสและเชสส์มีผู้วิจารณ์ว่ามีความยุ่งยากซับซ้อน บัสส์ และ โพลมิน (Buss & Plomin, 1984) ได้พัฒนาการการจัดหมวดหมู่ความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์ที่เป็นทางเลือกใหม่ ที่ง่ายกว่า โดยส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีบุคลิกภาพผู้ใหญ่มากกว่าโทมัสและเชสส์ บัสส์ และ โพลมิน ได้เสนอแนะว่าการจัดแบ่งทั้ง 3 มิติ จากมาจากการศึกษาทางห้องปฏิบัติการและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ได้มิติที่เป็นอิสระกันคืออารมณ์ (Emotionality) ความชอบทำกิจกรรม (Activity) และ ความชอบเข้าสังคม (Sociability) และได้มีการอภิปรายเพิ่มเติมในประเด็นความเจ้าอารมณ์ (Impulsivity) และความขี้อาย (Shyness)

การพัฒนากรอบ EAS บัสส์และโพลมิน ได้ค้นพบอุปนิสัยที่เฉพาะแสดงให้เห็นในระยะแรก ๆ ของชีวิตและพบการได้รับอิทธิพลจากยีนอย่างมาก และลักษณะนิสัยเหล่านี้ก็เฉพาะอุปนิสัยยังพื้นฐานของบุคลิกภาพผู้ใหญ่ จากทฤษฎีบุคลิกภาพที่มีอิทธิพลเช่น ในส่วนของ ไอเซนคค์ (Eysenck, 1981) ได้แนะว่ามีประเด็นหลักที่กล่าวถึงลักษณะบุคลิกภาพ นั่นคือ เปิดเผย (Extraversion) และ โรคประสาท (Neuroticism) ในคำจำกัดความเหล่านี้ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับลักษณะนิสัยทารก แต่พบว่าคนเปิดเผย (Extraversion) เป็นมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับความชอบเข้าสังคม (Sociability) และความเจ้าอารมณ์ (Impulsivity) ส่วนการเป็นโรคประสาท (Neuroticism) บัสส์ และ โพลมิน ได้ยอมรับว่าส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของแบบฉบับโครงสร้างทดสอบทางจิตวิทยา เป็นหนึ่งวิธีการเข้าถึงยังทัศนคติและการวัดบุคลิกภาพที่เชื่อมั่นในการวิเคราะห์รายละเอียดของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interrelationships/ correlations) ระหว่างปฏิกริยายังหัวข้อมาตรฐานในแบบสอบถามกระบวนการทางสถิติถูกใช้ในการออกแบบเพื่อให้เห็นมิติได้ธรรมดา สามารถรายงานถึงความสัมพันธ์กันที่ได้รับระหว่างตอบสนองต่อหัวข้อ จากวิธีการทางสถิติทำให้ทั้ง 3 มิติ ได้ชี้เฉพาะให้เห็นแต่ละตัวแปรทั้งหมดในพื้นฐานอารมณ์ และแสดงแต่ละมิติมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทฤษฎีของ ไอเซนคค์ (Eysenck's theory) ที่เป็นทฤษฎีบุคลิกภาพผู้ใหญ่ ดังนั้นเห็นได้ว่าวิธีการของ บัสส์ และ โพลมิน (Buss & Plomin) มีข้อได้เปรียบ โทมัส และเชสส์ (Thomas & Chess) ที่มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพของ ไอเซนคค์ อันเชื่อมโยงให้เห็นบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่

2.4.3 คาแกน (Kagan: Inhibition to the unfamiliar) รัทเทอร์ (Rutter, 1982) ได้โต้แย้งว่าวิธีการเข้าถึงตามแนวคิดของโทมัสและเชสส์ อาจจะไม่เป็นวิธีเหมาะสมทั้งหมด การที่จะได้คำจำกัดความพื้นฐานอารมณ์ที่ดี จะต้องมีการเปรียบเทียบวิธีการพัฒนาที่ชี้เฉพาะพื้นฐานอารมณ์ โดย “Profiles” หรือ “Clusters” เป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์สำหรับแพทย์ที่รักษาผู้รับบริการมากกว่าการศึกษา

ทั้ง บัณฑิต และ โพลมิน และ โทมัส และ เซสส์ แสดงให้เห็นความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์เป็นเหมือนความแตกต่างในสภาวะที่ต่อเนื่องหนึ่งที่ยังคงเดิมตั้งแต่ต้นจนจบ ในทางตรงข้าม คาแกนและคณะเน้นในความโดดเด่นของคุณสมบัติระหว่างชนิดของพื้นฐานอารมณ์ จากการศึกษาในเด็กพบลักษณะที่โดดเด่นของเด็กได้มีการจัดแบ่งและได้ข้อสรุปที่พวกเขาเด็กตอบสนองต่อสถานการณ์และบุคคลที่ไม่คุ้นเคย จากการศึกษาโดยการสังเกตพฤติกรรมเด็กในห้องปฏิบัติการ เขาเสนอแนะว่าร้อยละ 15 หรือมากกว่าของเด็กอายุ 2-3 ปี ขี้อายมากและขวยเขินเมื่อพบกับสถานที่ที่ไม่คุ้นเคยหรือบุคคลที่ไม่รู้จัก ร้อยละเกือบเท่ากันที่ไม่ขายเลยที่จะแสดงและตอบสนองสังคมเมื่อต้องเผชิญกับคนไม่คุ้นเคย ทั้ง 2 กลุ่มนี้แสดงความคงทนระดับสูงในวัยเด็กตอนกลาง เด็กกลุ่มแรกกลายเป็นบุคคลเงียบและระมัดระวัง และอีกกลุ่มช่างพูดช่างคุยและมีมิตรไมตรี ในกรณีอื่นร้อยละ 75 ของเด็กทั้งสองกลุ่มแสดงความคงทนของความแตกต่างกันแต่ละบุคคล (Kagan, 1988) จากตัวอย่างนี้เป็นสาระสำคัญที่แสดงออกที่พบได้ในวัยเด็กตอนกลาง ไม่ใช่ผลมาจากภาวะเครียดตอนนั้นและความว้าวุ่นใจ แต่เป็นผลที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพความทนได้ของพฤติกรรมของเขา

จากการพิจารณาจุดเริ่มต้นและระดับความคงทนของลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละคนเหล่านี้ คาแกน ได้กล่าวถึงจุดสำคัญมากในสมอง ซึ่งควบคุมดูแลพฤติกรรมอารมณ์ และความจำระยะยาว เสมือนการรับผิดชอบความแตกต่างในรูปแบบพฤติกรรม มีความแตกต่างทางจิตวิทยาบางอย่างระหว่างกลุ่มเด็กเหล่านี้ ในการวัดของปฏิกิริยาการตอบสนองทางด้านสรีรจิตวิทยา (เช่น ลักษณะการเต้นของหัวใจ ความผันแปรของอัตราการเต้นของหัวใจ การขยายรูปร่างตา และอัตราการผลิตของฮอร์โมนคอร์ติซอล (Cortisol) ลักษณะดังกล่าวชี้ระดับของปฏิกิริยาอารมณ์ของเด็กต่อประสบการณ์ อย่างไรก็ตามมีหลักฐานอ้างถึงเด็กอาจไม่สามารถเห็นเป็นที่ประจักษ์ที่เห็นตรงไปตรงมาของชีววิทยาของเด็ก อย่างเช่นกรณีเด็กชายที่แสดงความรู้สึกออกมาปกติได้ยาก จะมีจิตสำเนียงกุดสาเหเพื่อหาทางเอาชนะความต่อต้านสังคมของตนเอง

ภาพรวมของคาแกน ได้มีการชี้เฉพาะให้เห็นเสมือนหนึ่งของมิติความคงทนของพื้นฐานอารมณ์ มีการเชื่อมหลักฐานอ้างอิงที่เกี่ยวกับชีววิทยา

2.4.4 ดันน์ และ เคนดริก: (Dunn and Kendrick: Embedding temperament in social relationships) ดันน์และเคนดริก (Dunn & Kendrick, 1982) ได้เสนอรูปแบบทางเลือกเพื่อความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์อย่างเป็นธรรมชาติไว้ เขาพบว่าเด็กทั้งหมดจะมีการแสดงออกปฏิกิริยาโต้ตอบทางพฤติกรรมตั้งแต่ทารกได้รับการประเมินว่าเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว เช่น การนอนที่ถูกรบกวน ความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อได้รับความสนใจ และการร้องไห้จำนวนมาก พวกเขาพบว่ามีลักษณะของการตอบสนองเกี่ยวกับลักษณะของพื้นฐานอารมณ์ของเด็กเมื่อโตขึ้นเหมือนกันที่ที่ ๆ ที่มีน้องใหม่เกิด พวกเขาพบว่าความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์อันเกี่ยวข้องความ

แตกต่างในคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่และเด็กที่อายุมากกว่า

คันน์ และเคนดริก ได้เน้นพฤติกรรมเด็ก ๆ ไม่เป็นอิสระจากสถานการณ์ที่พวกเขาค้นพบด้วยตัวของพวกเขาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมถูกมีอิทธิพลโดยบริบทสังคม แสดงเห็นถึงบุคคลอื่น ๆ ในฐานะเป็นผู้นำเสนอต่อเด็ก รูปแบบพฤติกรรมเด็กคนหนึ่งและแสดงลักษณะเฉพาะแบบหนึ่งเป็นสม่าเสมอ ความสม่าเสมอเป็นสิ่งสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบุคคลอื่น ๆ การแผ่ขยายของความสัมพันธ์ถึงความคงทน ดังนั้นความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์ที่คงที่ การอธิบายนี้สามารถแสดงให้เห็นปฏิริยาความต่อเนื่องของผลอื่นในพฤติกรรมอันไม่ใช่กลไกเดียวเท่านั้น สามารถผลิตผลคงตัว ถึงความแตกต่างแต่ละบุคคลในพฤติกรรม อันเป็นสิ่งจำเป็นว่าทฤษฎีของพื้นฐานอารมณ์พิจารณาพฤติกรรมเด็กในบริบทสังคมไม่สามารถแยกออกโดดเดี่ยว

คันน์ และเคนดริก ได้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างพื้นฐานอารมณ์และบริบทสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองพฤติกรรมเด็ก

ในงานวิจัย โครงสร้างพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก มีอีกกลุ่มที่ตระหนักว่าการประเมินทั้งหมด โดยเฉพาะการรายงาน โดยพ่อแม่เป็นการสะท้อนจากลักษณะของพ่อแม่ หรือการรับรู้ลักษณะเด็กของพ่อแม่มากกว่าลักษณะที่แท้จริงของเด็ก แบบท (Bates, 1980) สรุปว่าโครงสร้างพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากถูกพิจารณาว่าเป็นผลสะท้อนของการรับรู้ของสังคม พ่อแม่เป็นผู้รับรู้หลักว่าพื้นฐานอารมณ์ลูกของพวกเขา อาจจะสำคัญมากกว่าปัจจัยอื่นในภาพร่างของพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็ก โดยเฉพาะข้อสังเกตการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่พบว่ามีความสัมพันธ์กลุ่มพื้นฐานอารมณ์ และพัฒนาของเด็กชนสามาริสน์ที่อ้างถึง ลักษณะพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก สำหรับเหตุผลนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการพิสูจน์ คำจำกัดความและการวิธีการประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากในการศึกษา สำหรับที่ข้อมูลอันเข้าถึงบริบท

สรุป เด็กเลี้ยงยากเป็นพื้นฐานอารมณ์ของเด็กปกติที่ยากแก่การเลี้ยงดู โดยพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าการรับประทาน (Eat at unpredictable times) นอน (Sleep poorly) และการขับถ่าย มีการปรับตัวไม่ดีทั้งต่อบุคคล และสถานการณ์ มีอารมณ์แฉลบ เช่น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย โกรธง่าย โมโห โดยมีการประเมินจากการรับรู้ของพ่อแม่ ในหัวข้ออารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย โกรธง่าย โมโหง่าย รับประทานและนอนยาก มีความต้องการได้รับการดูแลตลอดเวลา

3. พัฒนาการเด็กและพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก

พื้นฐานอารมณ์เป็นรูปแบบของพฤติกรรม ไม่ใช่ประเด็นของเนื้อหาพฤติกรรม นั่นคือเด็กมีปฏิริยาโต้ตอบหรือการประพุดิมากกว่าการกระทำว่าทำอะไรในสถานการณ์หนึ่ง หากพิจารณาความแตกต่างพื้นฐานอารมณ์เกี่ยวกับแต่ละด้านของพัฒนาการ อย่างเช่น วิธีการแสดงออกของเด็กในการชอบหรือไม่ชอบ มากกว่าอะไรที่เด็กทำหรือไม่ทำในกรณีเดียวกัน

รูปแบบของพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากทำบทบาทสำคัญอย่างไรบ้างต่อพัฒนาการเด็ก โดยเฉพาะด้านสังคม อารมณ์และในระยะยาวมีผลอย่างไรในการจัดการชีวิตในครอบครัว โรงเรียน และโลกภายนอกที่แวดล้อม

พื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก มีลักษณะแสดงออกในด้านลบ มีการปฏิกิริยาตอบสนองอย่างมาก (Over-reactive) บุคลิกที่ไม่ยอมอะไร (Non-persistent characteristics) ทำให้เด็กเสี่ยงต่อการจัดการกับพฤติกรรมไม่ได้ เด็กมีแนวโน้มที่จะแสดงตอบในลักษณะเครียด หงุดหงิดกับข้อใจอย่างรุนแรง และในวิธีทางลบ และกลวิธีพัฒนาเป็นการตอบสนองในรูปแบบของเด็กเอง (Prior et al., 2000) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์พบว่าส่วนเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพัฒนาการของร่างกาย โดยเฉพาะระบบประสาทและเจริญเติบโตของสมอง ส่งผลต่อขั้นตอนทางสังคมและประสบการณ์ด้านอารมณ์ด้วย เด็กที่มีความผิดปกติที่สมองอาจจะมีผลต่อการแสดงออกของอารมณ์ ตัวอย่างเช่น ไฮโปทาลามัสและส่วนของก้านสมอง (Brain stem) เป็นส่วนที่มีผลในความหงุดหงิดและอารมณ์ร้อน และส่วนของสมองส่วนหน้า (Prefrontal cortex) เป็นส่วนในควบคุมความอดุสาหะ (Rothbart, Ahadi, & Dvans, 2000) เมื่ออายุเข้าปีที่ 2 พบว่า การพัฒนาของการตระหนักรู้ด้วยตนเอง (Self awareness) ประหม่า (Self-conscious emotions) และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองและการทำกิจกรรม อันสอดคล้องกันของการเคลื่อนไหวของร่างกายและพฤติกรรมการสำรวจ มีส่วนหนึ่งมีความสอดคล้องกับไมอีลิน (Myelin) ของสมองส่วนหน้า (Papalia, Olds, & Feldman, 2002) เห็นได้ว่าพัฒนาทางด้านระบบประสาทมีส่วนในความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์

เด็กเลี้ยงยากโดยเฉพาะเด็กเล็กพบมีพฤติกรรมที่แสดงออกว่าเลี้ยงยากคือ การนอนหลับพักผ่อน การรับประทานอาหาร การขับถ่ายที่มีปัญหาไม่เป็นกิจวัตร คาดเคาช่วงเวลาไม่ได้ มีความยุ่งยาก ยังมีเรื่องเจ้าอารมณ์ มีการเคลื่อนไหวมาก ทั้งหมดจากพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กยังพบมีความสัมพันธ์กันและกันในเด็กเลี้ยงยากกว่าปกติทั้งหมดพบว่ามีปัญหาการนอนหลับไม่ปกติ (Fisher, Rowe, & Feekery, 2004) และพบว่าเด็กเลี้ยงยากมีปัญหาเกี่ยวกับการนอนและมีความอดทนต่ำ (Lower sensory threshold) และมีการปรับตัวได้น้อยกว่าเด็กที่ไม่มีปัญหาเลี้ยงยาก (Sadeh, Lavie, & Scher, 1994) พัฒนาการด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ นอกจากปัจจัยทางพันธุกรรมแล้ว เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้มีการพัฒนาของอารมณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ อันส่งผลมีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมและการกระทำ และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Rettew & McKee, 2005) พบว่า เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากยังผลให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้การเข้าใจ ด้านสังคม และพัฒนาการด้านอื่น ๆ (Oates & Stevenson, 2005) มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมใน

วัยต่อมา (Caspi, 2002) เช่น สมาริสัน/ชน ก้าวร้าวต่อต้านสังคม เป็นต้น (Bussing, Lebninger, & Eyberg, 2006; McIntosh, 1996) เด็กเลี้ยงยากเมื่อโตขึ้นมีลักษณะพฤติกรรมแง่ลบ มีการโต้แย้งมากกว่าเด็กเลี้ยงง่าย มีปัญหาในกระบวนการแก้ไขปัญหา (Carin & Anne, 2006) บางคนมีปัญหาในวัยเรียนและวัยทำงาน จากมีความขัดแย้งในบุคลิกภาพและสัมพันธ์ภาพด้านความรักกับบุคคลอื่น (Caspi, 2000) พฤติกรรมเด็กที่พื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากในวัยเด็กเล็กสามารถทำนายปัญหาทางพฤติกรรมเด็กเมื่ออายุมากขึ้น และพบความสัมพันธ์กับการเป็นอาชญากรในวัยผู้ใหญ่ (Caspi, 2002; Lahey, 2004) จากการศึกษาได้ศึกษาแบบตัดขวางระยะยาว 10 ปี ในเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก เริ่มเก็บข้อมูลจากแม่เมื่อเด็กอายุ 1 ปี 5 เดือน เมื่ออายุ 3 ปี และต่อไปทุกปี (ในอายุ 4-12 ปี) และเก็บข้อมูลโดยให้คุณครูประเมินในเด็กอายุ 6-11 ปี ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากนอกประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับตัวเด็กเองยังส่งผลอย่างมากในระดับครอบครัว และยังส่งผลในระดับสังคมวงกว้างได้อีกด้วย จึงเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมาก (Guerin, Gottfried, & Thomas, 1997)

แนวคิดครอบครัวและการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยาก (Concept of family system and parenting)

การศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ รูปแบบที่พ่อแม่ต้องอยู่ร่วมกันในครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับลูกที่เลี้ยงยาก การศึกษาถึงประสบการณ์ชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดระบบครอบครัวและการเป็นพ่อแม่ที่ผู้ศึกษาต้องมีแนวคิดดังกล่าวเพื่อช่วยในการทำความเข้าใจประสบการณ์ของพ่อแม่อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

1. **ครอบครัว** เป็นหน่วยพื้นฐานของระบบสังคมที่เล็กและมีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่กับลูก ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการถ่ายทอดค่านิยม ปลูกฝังความเชื่อ สร้างเสริมทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ วิธีประพฤติปฏิบัติตน รวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่ สมาชิกรุ่นใหม่ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศโดยรวม ครอบครัวจึงเปรียบเสมือนจักรกลชั้นแรกที่ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ขณะเดียวกัน ยังเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือ ดูแล เยียวยา บำบัด ฟื้นฟู ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตที่กระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย และครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การบริโภค และการออม ที่ต้องเริ่มจากครอบครัวก่อนทั้งสิ้น รวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งอีกด้วย

เด็กไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขหากการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมจากครอบครัว การดูแลเด็กไม่สามารถมองเฉพาะบุคคลได้ เนื่องจากเด็กในฐานะเป็นบุคคลในบริบท (Individual in his context) และเด็กเป็นหน่วยหนึ่งของครอบครัว ไม่ใช่บุคคลเพียงลำพัง การมองเด็กในฐานะบุคคลในบริบทเท่านั้นจึงจะเข้าใจได้อย่างแท้จริง และบริบทที่สำคัญที่สุดของเด็กคือครอบครัว

ความหมายของครอบครัว การให้ความหมายของครอบครัวไว้แตกต่างกัน ความหมายของครอบครัวยังได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสภาพของสังคม เช่น ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่ผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็นฐานรากที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคม ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะนอกเหนือจากครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก (นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้นิยามของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน ได้แก่ สามิภรรยาและลูก

มุมมองของนักสังคมวิทยา ครอบครัว คือ รูปแบบของการที่บุคคล 2 คน หรือ กลุ่มบุคคลสร้างแบบ (Pattern) หรือ โครงสร้าง (Structure) ของการอยู่ร่วมกัน (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2545, หน้า 4) นักจิตวิทยามองครอบครัว ว่าเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2545, หน้า 4) คณะกรรมการด้านครอบครัว ในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ให้นิยามครอบครัวว่า เป็น “กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งมีความผูกพันกันทั้งทางอารมณ์และจิตใจ มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งมีการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายหรือทางสายโลหิต และบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา” (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2537)

ภารกิจหลักของครอบครัว 4 ประการ คือ เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ เพื่อการอยู่รอดของบุคคล เพื่อการพัฒนามนุษย์ในด้านต่าง ๆ และเพื่อวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติภารกิจของครอบครัวให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัวขึ้นกับฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา และปัจจัยทางสังคม นอกจากนี้ หากพิจารณาจากกระบวนการที่เกิดขึ้นในชีวิต ครอบครัวก็แบ่งภารกิจออกเป็น 3 ด้าน คือ ภารกิจพื้นฐาน ได้แก่ การหาที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย เป็นต้น ภารกิจด้านพัฒนาการ ซึ่งจะมีการพัฒนาไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ของวงจรชีวิต และสุดท้ายภารกิจในยามวิกฤติ เป็นวิกฤติการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน

ที่เกิดในครอบครัว เช่น การหย่าร้าง การเสียชีวิต การเจ็บป่วย เป็นต้น

2. ระบบครอบครัว (Family system) ทฤษฎีระบบ (System theory) เป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลมากในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะในหน่วยสังคมอันสลับซับซ้อน เช่น ครอบครัว เริ่มมีการตระหนักว่าปรากฏการณ์หลายอย่างทั้งชีวภาพและกายภาพมีลักษณะเหมือนกัน คือมีความเป็นระบบ ในปี ค.ศ. 1968 von Bertalanffy ได้เสนอทฤษฎีแห่งระบบทั่วไป (General system theory) แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญคือ สิ่งต่างๆ ในโลกดำรงอยู่อย่างเป็นระบบ โดยคำว่า ระบบ ที่นี้หมายถึงหน่วยรวม ที่เกิดจากหน่วยย่อยหลายหน่วยที่มีความสัมพันธ์กัน (Interrelated parts) มารวมกัน หน่วยย่อยที่เกิดขึ้นมีคุณสมบัติที่แตกต่าง ไปจากผลรวมของหน่วยย่อยทั้งหมด และการเปลี่ยนแปลงในหน่วยย่อยแต่ละหน่วยจะมีผลกระทบต่อระบบทั้งหมดด้วย

ระบบในสิ่งมีชีวิตทั่วไปพบว่ามีความสัมพันธ์ที่สำคัญ 6 ประการ คือ การประมวลข้อมูล ข่าวสาร การปรับตัวเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม การจัดระบบภายใน (Self-organization) และการคงตนเองไว้ (Self-maintenance) การสื่อสาร การควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ภายใน (Self-regulation) และขอบเขตระหว่างระบบย่อยด้วยกันและระหว่างระบบนั้นกับระบบใหญ่ ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานในอดีตของระบบจะถูกป้อนกลับเข้าสู่ระบบเพื่อทำการประมวล และจะไปมีผลต่อการทำงานของระบบอีกในอนาคต

ครอบครัวเป็นระบบ ที่เรียกกันว่าระบบครอบครัว (Family system) สามารถอธิบายได้ โดย ทฤษฎีระบบครอบครัว (Family system theory) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีระบบ (General system theory) และอิทธิพลแนวคิดองค์รวม (Wholeness or Holistic paradigm) โดยมีการพัฒนาร่วมกับ ทฤษฎีสื่อสาร (Communications theory) และทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-function theory) (จินตนา วัชรสินธุ์, 2550; Friedman, Bowden, & Jones, 2003; White & Klein, 2008) สามารถสรุป มโนทัศน์ทฤษฎีระบบครอบครัวย่อ ๆ ได้ดังนี้

2.1 ระบบครอบครัว จากแนวคิดในการมองครอบครัวเป็นระบบ ระบบครอบครัว จะประกอบด้วยระบบย่อยหลายระบบ และมีขอบเขต เช่น ระบบย่อยพ่อและแม่ ระบบย่อยพ่อและลูก ระบบย่อยแม่และลูก ไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด โดยในระบบย่อยจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและยังมีปฏิสัมพันธ์กับระบบใหญ่ นอกจากนี้ยังมีปฏิสัมพันธ์กับระบบใหญ่ภายนอกครอบครัวอีกด้วย

2.2 ระบบครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วย (Attribute) ระบบครอบครัวเป็นระบบเปิด ดำรงเพื่อความอยู่รอดและความสมดุล

2.3 ครอบครัวเป็นหน่วยรวมหรือองค์รวม (Wholeness or Holistic) องค์รวมไม่ได้หมายความว่า การไม่สามารถแยกส่วนได้ และไม่ได้หมายถึงการที่ระบบย่อย (Subsystem)

แต่ละส่วนรวมกันแล้วได้เป็นผลรวมระบบครอบครัว ซึ่งครอบครัวไม่สามารถแบ่งย่อย ๆ ได้ เนื่องจากครอบครัวมีรายละเอียด ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว บทบาทหน้าที่ระหว่างกัน ดังนั้น ผลรวมของแต่ละหน่วยย่อยของครอบครัวจึงไม่ได้เป็นหน่วยครอบครัว

2.4 ครอบครัวและเด็กย่อมมีผลกระทบซึ่งกันและกัน (Reciprocal determinism) จะเห็นได้ สมาชิกมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน เช่น ลูกในฐานะสมาชิกของครอบครัว เป็นเด็กหุคหงิดง่าย ร้องแงง สภาวะเครียดไม่เกิดเฉพาะกับแม่ในครอบครัวที่เป็นผู้เลี้ยงดูหลัก แต่จะมีผลกับสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด สมาชิกในครอบครัวจะมีการปรับแผนในการเลี้ยงดูเด็ก และมีการตอบสนองที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัว เด็กเลี้ยงยากเรียกร้องมาก การเป็นพ่อแม่มีปัญหาตรงกันข้ามเด็กที่มีอารมณ์ในแง่บวกแสดงออกแง่บวกพ่อแม่มีการปรับตัวเป็นพ่อแม่ได้ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004)

2.5 การสื่อสาร หมายความว่ารวมถึงทั้งที่เป็นภาษาและอวัจนภาษา ที่ช่วยทำให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจ เรียนรู้กันและกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรม

3. บทบาทหน้าที่ของครอบครัวในการดูแลเด็ก โครงสร้างของครอบครัว (Family structure) ได้รวมถึงโครงสร้างบทบาท หน้าที่ การสื่อสาร อำนาจ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ การปฏิบัติบทบาทเพื่อตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์และดำรงไว้ซึ่งความสมดุลของครอบครัว บทบาทยังรวมถึงบทบาททั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

บทบาทครอบครัว (Family role) บทบาทเป็นชุดพฤติกรรมบุคคล มีการแสดงออกตามสถานภาพและตำแหน่งในสังคม และปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ ระดับฐานะทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม ความคาดหวังของสังคม ระยะพัฒนาการครอบครัว ตัวอย่าง บทบาท เช่น บทบาทพ่อแม่ จะกระทำบทบาทในการเลี้ยงดูลูก อบรมระเบียบวินัยทางสังคมแก่ลูก

หน้าที่ครอบครัว (Family function) มีแนวคิดหลายแนวคิดที่ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัว อาจแบ่งเป็น 5 ด้าน (Friedman, Bowden, & Jones, 2003) มี 1) หน้าที่ด้านความรัก ความเอาใจใส่ (Affective function) 2) หน้าที่การอบรมเลี้ยงดู (Socialization and social placement function) 3) หน้าที่การดูแลสุขภาพ (Family health care function) 4) หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ (Reproductive function) และ 5) หน้าที่จัดการทางเศรษฐกิจ (Economic function) หรือครอบครัวมีหน้าที่พื้นฐานประกอบด้วย (อุษณี เพชรรัตตะชาติ, 2549) 1) การสร้างความรักและความรู้สึกที่ดีต่อการเป็นครอบครัว (Affective function) 2) การจัดการเรื่องความปลอดภัยและให้การยอมรับ (Provide security and acceptance) 3) การสร้างเอกลักษณ์และความพึงพอใจ (Instills identity and satisfaction) 4) การสร้างความผูกพันและมีส่วนร่วม (Provides affiliation and companionship) 5) การสร้างการเรียนรู้ทางสังคม (Provide socialization) และ 6) ควบคุมทางสังคมแก่สมาชิก

(Establishes control)

ครอบครัวเป็นระบบ ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเรื่องอะไรกับระบบย่อยของครอบครัวก็ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบย่อยอื่น ๆ ในครอบครัว และระบบรวมของครอบครัว ความสามารถของครอบครัวในการปรับตัว เป็นความสามารถของแต่ละครอบครัว ในการทนต่อความเครียด การรับหรือปฏิเสธแหล่งสนับสนุนภายนอก ความยืดหยุ่นของครอบครัวที่แตกต่างกัน

นักจิตวิทยาถือว่าสถาบันครอบครัว มีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาของบุคคลด้านต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบ ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยผู้สูงอายุ แต่มีความสำคัญอย่างเป็นภาวะวิกฤตต่อวัยเด็ก อันเป็นวัยที่ต้องพึ่งพิง วัยนี้มีความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัวมากขึ้น และขยายวงไปยังเพื่อน หรือบุคคลอื่น เพื่อให้เด็กวัยเตาะแตะสุขภาพดี หรือความสมบูรณ์ทั้ง ทางกาย (Body) ทางจิตใจ (Mind) สังคมและจิตวิญญาณ (Spirit) อย่างเป็นองค์รวม พัฒนาการมีหลายแง่มุม ได้แก่ พื้นฐานอารมณ์ ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคม พัฒนาการทางด้านจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนพัฒนาการทางเพศ ซึ่งหากพัฒนาการเหล่านี้ไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม หรือภาวะเครียดอย่างมาก อาจนำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรม อารมณ์ การเรียนรู้ของเด็กหลายประการ และยังมีผลต่อพัฒนาการทางพฤติกรรมในวัยต่อมา

การวิจัยครั้งได้เน้นพ่อแม่เป็นผู้ให้ข้อมูลครอบครัวในบริบทของบุคคล อันนำไปสู่การดูแลเด็กที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว เนื่องครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมหรือองค์ประกอบสำคัญของบุคคล อาจให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนแหล่งประโยชน์ ส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการแก่เด็ก ป้องกันปัจจัยหรือภาวะเสี่ยงทั้งทางด้านร่างกาย จิต สังคม มีผลต่อประสบการณ์การเผชิญปัญหา การแก้ไขปัญหาของเด็ก อันหล่อหลอมเป็นบุคลิกภาพของเด็กในต่อมา

4. การเป็นพ่อแม่ลูกเลี้ยงยาก การเป็นพ่อแม่มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบที่สำคัญในการเลี้ยงดูลูก การเลี้ยงดูลูกที่เป็นงานยากที่สุดงานหนึ่งของวัยผู้ใหญ่ และพบว่ามีกรณีเตรียมตัวน้อยที่สุด (Hutchings & Webster-Stratton, 2004) โดยเฉพาะพ่อแม่ที่ต้องดูแลลูกเลี้ยงยากย่อมมีภาระงานที่มากกว่าทั่วไป แต่ก็มีการศึกษาโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยากในประเทศไทย ยังมีน้อยมาก แต่จากการศึกษาต่างประเทศมีข้อมูลจำนวนมากที่แสดงความสำคัญของพ่อแม่ และมีผลต่อพัฒนาการเด็กของเลี้ยงยาก ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสังคม อารมณ์

พ่อแม่ (Parent) หมายถึง ผู้ทำบทบาทหน้าที่เป็นพ่อและ/ หรือแม่ อบรมเลี้ยงดู ปกป้องดูแลสมาชิกให้เติบโต ตอบสนองในความรักใคร่ความผูกพันกับลูก จัดแหล่งสนับสนุนเรื่องอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงการดูแลสุขภาพ การศึกษาปลูกฝังความฉลาด และความรู้ (Brooks, 2011) การเป็นพ่อแม่ (Parenting) เป็นกระบวนการที่เกิดอย่างต่อเนื่อง ได้รับอิทธิพลมาจากค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี สถานภาพทางสังคม ศาสนาและจากการเรียนรู้ เกิดการผสมผสานกับ

บุคลิกภาพและนิสัยของพ่อแม่ พ่อแม่ได้รับการเรียนรู้บทบาทพ่อแม่และมีการพัฒนามาตั้งแต่เด็ก โดยพัฒนาจากความคิดเห็นการเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีต่อตนจากความสัมพันธ์กับพ่อแม่ การเรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมและบุคคลใกล้ชิด การเป็นพ่อแม่ถือได้ว่าเป็นพันธกิจที่มีความสำคัญและเป็นพันธกิจที่ต่อเนื่องตลอดเวลา

มิตการพ่อแม่ (Hoghughhi, 2004) มีบทบาทหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก ไม่ว่ามีวิธีการเลี้ยงดูแบบไหนในแต่ละกลุ่มแต่ละสังคม หมายถึง พ่อแม่เป็นผู้ทำบทบาทการถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม พื้นฐานด้านค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ แก่ลูก ถึงแม้จะไม่มีวิธีการเลี้ยงดูใดที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์แบบที่สุคติที่สุด แต่การศึกษาแสดง ผลของปัจจัยทางด้านประชากรของพ่อแม่และลูก (ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ และลำดับที่ของลูก) แรงสนับสนุนทางสังคม และความเครียด มีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กวัยเตาะแตะ ซึ่งมีอิทธิพลต่อของอารมณ์ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พบว่าอิทธิพลของบุคคล ระดับการศึกษาและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือผู้เลี้ยงดูที่มีพฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม (Oates, Wood, & Grayson, 2005)

พ่อแม่ในฐานะผู้ใกล้ชิดเด็กและมีอิทธิพลต่อเด็ก พื้นฐานอารมณ์ บุคลิกภาพและการเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อลูก การศึกษาจำนวนมากที่สนับสนุนและยืนยันพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก และพฤติกรรมด้านลบของเด็กที่เชื่อมโยงถึงการดูแลลูกของพ่อแม่ รวมถึงการตอบสนองด้านอารมณ์ ในระยะขวบปีแรก-วัยเด็กเล็ก (Reese & Tripp, 2006; Szabo et al., 2008) ลักษณะบุคลิกภาพของผู้ดูแลเองก็มีอิทธิพลที่ทำให้เด็กเป็นเด็กเลี้ยงยาก หรือมีพฤติกรรมที่แสดงออกในแง่ลบ (Komsis et al., 2008) ในเด็กที่มีแม่ที่ไวต่อความรู้สึกพบมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมนอนที่มีปัญหาของเด็ก และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรับรู้แง่ลบของแม่เกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์เด็ก พบเด็กเลี้ยงยากมีปัญหาเกี่ยวกับการนอนและมีความทนการรับสัมผัสต่ำ มีการปรับตัวได้ต่ำกว่าเด็กที่ไม่มีปัญหาเลี้ยงยาก (Sadeh, Lavie, & Scher, 1994) จากแนวคิดการศึกษาพื้นฐานอารมณ์ที่เน้นความสำคัญของความแตกต่างแต่ละบุคคลมีการพิจารณาในความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม ในเด็กคนหนึ่งมีการปรับตัวต่ำ และมีเรื่องจิ้งหะสม่าเสมอในการดำรงชีวิตสูงมาก เด็กน่าจะมีประสบการณ์ไม่ชอบอย่างมากถ้าได้รับการดูแลโดยพ่อแม่แบบสะเปะสะปะหรือมีรูปแบบไม่ชัดเจน เด็กจะมีความเหมาะสมกับพ่อแม่ที่ทำอะไรเป็นกิจวัตร

พ่อแม่ย่อมปรารถนาให้ลูกเติบโตมาเป็นคนดีมีความสุข แต่ลูกเป็นเด็กมีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากมีพฤติกรรมตอบสนองทางด้านลบ ลักษณะอารมณ์เลี้ยงยากของลูกเองก็ส่งผลต่อผู้ที่ทำหน้าที่พ่อแม่เช่นกัน ก่อให้เกิดความเครียดอย่างรุนแรงและการปรับได้ไม่ดีในบทบาทการเป็นพ่อแม่ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004) ส่งผลต่อพฤติกรรมและอารมณ์ของพ่อแม่

ผู้ที่ต้องดูแล พ่อแม่ผู้ดูแลหลักมีการตอบสนองเด็กมีหลากหลายโดยขึ้นกับระดับของการเลี้ยงยากของเด็ก อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในการเลี้ยงดู ยากแก่การทำความเข้าใจ ทูเรคกี (Turecki, 2000) ได้กล่าวไว้ผู้ดูแลหลักโดยเฉพาะแม่อาจมีปฏิกิริยาตอบสนองจากที่มีลูกเป็นเด็กเลี้ยงยาก พบได้คือ ความยุ่งเหยิง (Bewilderment) เหนื่อยหมดแรง (Exhaustion) โกรธ (Anger) ความรู้สึกผิด (Guilt) อี้อัดใจ (Embarrassment) ความขัดสน (Inadequacy) ซึมเศร้า (Depression) แยกตัว (Isolation) การเป็นผู้ถูกกระทำ (Victimization) ขาดความพึงพอใจ (Lack of satisfaction) รู้สึกถูกหลุมพราง (Feeling trapped) ความรู้สึกยุ่งยากอย่างมาก (Over-involvement) ส่วนพ่อแม่ก็มีผลกระทบทำให้รู้สึกถูกทอดทิ้ง แล้วสงสัยว่าแม่กำลังทำอะไร และพ่อแม่ก็มีสัมพันธภาพมีความขัดแย้งกันเองได้ เป็นต้น พ่อแม่อาจมีเกิดความเครียดอย่างรุนแรง และปรับได้ไม่ดีในบทบาทการเป็นพ่อแม่ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004)

ถึงอย่างไรก็ตามการเป็นพ่อแม่เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญ โดยเฉพาะการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ถึงแม้ไม่มีการอบรมเลี้ยงดูวิธีใดที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด แต่ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญคือต้องส่งผลการตอบสนองที่เหมาะสมกับความต้องการของลูก (Goodness of fit) มากที่สุด

5. แนวทางการดูแลช่วยเหลือเด็กเลี้ยงยาก และครอบครัว เด็กเลี้ยงยากเป็นเด็กที่มีภาวะเสี่ยงต่อการก่อปัญหาหลายประการดังกล่าวมาแล้ว การช่วยเหลือเด็กเลี้ยงยากขึ้นกับบทบาทพ่อแม่ที่ดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นสำคัญ เด็กที่ได้รับการดูแลตอบสนองไม่เหมาะสมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางด้านอารมณ์สังคม และด้านอื่นๆ ในวัยต่อมา จากการศึกษาพบบางประเทศให้ความสำคัญในการศึกษาพื้นฐานอารมณ์รวมทั้งพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก ด้วยเหตุผลที่มีความจำเป็นในการเรียนรู้และเข้าใจถึงพื้นฐานอารมณ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กและครอบครัว

ในประเทศที่พัฒนา เช่น อังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย ได้ให้ความสำคัญอย่างมากในพัฒนาการพื้นฐานอารมณ์ในเด็กซึ่งเป็นรากฐานเริ่มต้นของการดูแลด้านสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดีที่สุด โครงการและการจัดโปรแกรมให้แก่ครอบครัวและเด็ก ด้วยเหตุผลที่สำคัญในระดับประเทศ การให้การเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กเพื่อป้องกันปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม เป็นการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด ประหยัดที่สุด ยังเป็นการป้องกันและการต่อสู้กับปัญหาพฤติกรรมในสังคม (Hutchings & Webster-Stratton, 2004) ตัวอย่างเช่น การศึกษาในอเมริกา The New York Longitudinal study ของโทมัส และเชสส์ (Thomas & Chess, 1970) โครงการระยะยาวในออสเตรเลีย “The Australian temperament project (ATP)” เป็นการศึกษาพื้นฐานอารมณ์โดยติดตามตั้งแต่ทารกจนถึงวัยรุ่น ส่วนโปรแกรมในอเมริกา “Parent-Training Program” โดยมีจุดเน้นเพื่อป้องกันปัญหาจากพื้นฐานอารมณ์เด็กเลี้ยงยาก (Prior, Sanson, Smart, & Oberklaid, 2000; Sheeber & Johnson, 1994) โปรแกรมการจัดกิจกรรมที่เน้นแก่พ่อแม่ที่เป็นผู้มีบทบาทผู้ดูแลหลักที่สำคัญ หลักของการแก้ปัญหาในเด็กมี

กลยุทธ์สำคัญ คือ ทักษะการเป็นพ่อแม่ จึงต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเพิ่มทักษะการเป็นพ่อแม่ ดังตัวอย่าง การศึกษาของ ซีเบอร์ และจอห์นสัน (Sheeber & Johnson, 1994) แม่ที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความพอใจมากขึ้นในสัมพันธภาพแม่-ลูก และแม่ประเมินปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กลดลง โปรแกรมประกอบด้วย การฝึกพ่อแม่เป็นกลุ่ม โดกลุ่มจะพบกันทุกสัปดาห์ ครั้งละ 1½-2 ชั่วโมง เป็นเวลา 9 สัปดาห์ เนื้อหาโปรแกรมเริ่มจากการให้แม่ได้ตระหนักถึงลักษณะของพื้นฐานอารมณ์ การใช้เทคนิคการสื่อสาร โดยการสาธิตพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก แล้วให้แม่ตอบสนองเด็กในสถานการณ์ใหม่ แม่จะได้เรียนรู้ในการจัดการและเทคนิคการจัดการกับพฤติกรรมเด็กแต่ละลักษณะ พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก การศึกษาฟิชเชอร์และคณะ (Fisher, Rowe, & Feekery, 2004; 2010) ในเด็กเลี้ยงยากที่พบว่าพฤติกรรมทารกได้รับอิทธิพลจากการดูแลของแม่ ภายหลังได้รับการบำบัด ทารกทั้งหมดที่มีปัญหาหาวร้องไห้และวุ่นวายบ่อย ตื่นตอนกลางคืนบ่อย ๆ การนอนและการกินอาหารไม่เป็นปกติ พบว่าปัญหาดังกล่าวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการบำบัด ประกอบด้วย โปรแกรม 4 ระยะ คือ การค้นหา (Exploration) เสริมสร้างความมั่นใจ (Confidence building) ทักษะรวมขึ้นใหม่ (Skill consolidation) และการเตรียมก่อนกลับบ้าน (Preparation for home) พ่อแม่จะได้เรียนรู้วิธีการแสดงพฤติกรรมเด็ก วิธีการดูแล ตอบสนอง และจัดการอย่างเหมาะสมกับความ ต้องการเด็กแต่ละคน

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยพบว่ายังมีการศึกษาเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวน้อยมาก ไม่มีโปรแกรมหรือแนวทางการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมในเด็กพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก ทั้งที่ปัญหาที่พบภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่มีปัญหาก่อความรุนแรง และปัญหาในการควบคุมอารมณ์ที่พบเป็นข่าวทุกวัน ทำให้สังคมต้องมีการสูญเสียอย่างมากเมื่อเกิดปัญหานั้น ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวของผู้ก่อปัญหาเอง ผู้เป็นเหยื่อ สวัสดิภาพสังคม ชุมชน หน่วยงานบริการต่าง ๆ กระบวนการตุลาการ และระบบกักกัน เป็นต้น ส่วนการศึกษาในประเทศไทยพบความชุกและลักษณะปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและวัยรุ่นพบได้ไม่น้อยจากการรายงานของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 (เดือนตุลาคม พ.ศ. 2552-มีนาคม พ.ศ. 2553) ปัญหาที่พบได้บ่อยที่สุดคือ ปัญหาความผิดปกติของกิจกรรมและความพอใจ (Disturbance of activity and attention) (877 ราย) พบการศึกษาคลินิกผู้ป่วยนอกโรคทั่วไปแผนกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ พบร้อยละ 21.3 เด็กมีพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ร้อยละ 15.4 มีปัญหาทางอารมณ์ (สุภรา เชาว์ปรีชา, 2550) นี่เป็นเพียงบางข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของปัญหาทางพฤติกรรมมีการศึกษาที่แสดงความสัมพันธ์และความสอดคล้องกับลักษณะของเด็กเลี้ยงยาก อันเป็นเหตุผลที่แสดงความจำเป็นในการดูแลครอบครัวและเด็กเลี้ยงยากตั้งแต่วัยเด็กเริ่มแรก ๆ ของชีวิต ด้วยพื้นฐานอารมณ์มีอิทธิพลในแรงกระตุ้นการเรียนรู้ ความทรงจำ การปรับแก้ไขข้อมูล

การก่อรูปของการให้คุณค่า และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (Keogh, 2003; Thomas, Chess, & Birch, 1970) พื้นฐานอารมณ์เด็กมีการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาของเด็ก มีสำคัญในชีวิต และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Horton & Oakland, 1996; Oakland et al., 1996; Oakland & Joyce, 2007; Oakland, Stafford, Horton, & Glutting, 2001) ประเทศไทยในการดูแลเด็กและครอบครัวพบช่องว่างในการดูแลโดยเชิงระบบและหน่วยงานสาธารณสุขที่ดูแลครอบครัวเริ่มจากหญิงตั้งครรภ์ จนกระทั่งคลอดหลังคลอด พบว่าการดูแลเด็กส่วนใหญ่ในหน่วยงานภาครัฐเป็นระบบการตั้งรับ การให้บริการในสถานบริการสุขภาพของรัฐส่วนใหญ่พบการรักษาการเจ็บป่วยเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยทางกายและจิตใจ ยังไม่มีการจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมที่ส่งเสริมการทำ บทบาทพ่อแม่ การป้องกันปัญหาทางอารมณ์ สังคม สุขภาพจิตตั้งแต่วัยเด็กวัย สอดคล้องกับ ที่พบในหลายโรงพยาบาล การทำงานเน้นการรักษาของแพทย์ การให้คำแนะนำที่สอดคล้องกับการเจ็บป่วยและการรักษา จากระบบการให้บริการไม่มีช่องทางที่เข้ารับบริการในกรณีพ่อแม่และ เด็กเองไม่ได้มีการเจ็บป่วย ส่วนหน่วยงานหลังคลอด และการเยี่ยมหลังคลอดให้บริการครอบคลุม การปฏิบัติตัวหลังคลอดของแม่ การดูแลทารกในการอาบน้ำเด็ก การเช็ดตา-สะดือ การเลี้ยงทารก ด้วยนมแม่ และสังเกตอาการผิดปกติ การเยี่ยม จะมีแนวทางการเยี่ยม คือ ครั้งที่ 1 ช่วง 1-2 สัปดาห์ แรก ครั้งที่ 2 ใน 2-4 สัปดาห์ และครั้งที่ 3 ใน 4-6 สัปดาห์ ในช่วงที่เด็กมารับวัคซีนจะได้รับการ ประเมินว่าได้รับวัคซีนหรือไม่ เด็กมีพัฒนาการและการเจริญเติบโตทั่ว ๆ ไป สมวัยหรือไม่ หากมี ความผิดปกติจะรับคำแนะนำและการส่งต่อ ไม่มีการให้บริการที่ช่วยเหลือครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยาก ที่ร้องให้ งอแง ตื่นบ่อย ๆ ในตอนกลางคืน ไม่ยอมกินข้าว ครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือ จะไม่ได้มารับบริการที่โรงพยาบาลเนื่องจากไม่มีแผนกหรือหน่วยงานรองรับที่ชัดเจน

เด็กเลี้ยงยากเป็นกลุ่มประชากรที่ความแปรปรวน มีผลต่อพัฒนาการและปัญหาพฤติกรรม องค์ความรู้พื้นฐานอารมณ์ของเด็กมีประโยชน์ที่เป็นไปได้สำหรับการทำความเข้าใจผลกระทบของ พื้นฐานอารมณ์ต่อพฤติกรรมที่มีปัญหาของเด็ก ย้อนยังสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และความสามารถที่แสดงออกมาให้เห็น และการลดขนาดพฤติกรรมที่มีปัญหา เหตุผลประเด็นหลัก ที่ต้องให้ความสนใจในเด็กเลี้ยงยาก คือ ความสัมพันธ์ของพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากกับการพัฒนาการ ของสมองและระบบประสาทที่ยังมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างรวดเร็ว คุณภาพของ ปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ที่เชื่อมต่อกับพื้นฐานอารมณ์ที่ติดตัวด้วยปัจจัยทางชีวภาพหรือเกิดจาก ปัจจัยสิ่งแวดล้อม เหตุผลอันดับต่อมาคือ พื้นฐานอารมณ์ของเด็กมีความคงทนระดับหนึ่งแล้ว ต่อเนื่องจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ มีการศึกษาที่ยืนยันถึงความสัมพันธ์สูงของเด็กเลี้ยงยากและเด็กที่มี ปัญหาพฤติกรรม ผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย (Walker & Sprague, 1999; Caspi, 2002; Lahey, 2004) และประเด็นสุดท้ายที่ต้องให้ความสนใจในกลุ่มเด็กเลี้ยงยากเนื่องจากมีการสูญเสียมาจากกลุ่มคน

ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและการต้องแก้ไขปัญหากลาง การแก้ไขปัญหาย่อมมีความยากลำบากกว่าการป้องกัน สิ่งที่สำคัญในเด็กที่มีปัญหาควบคุมอารมณ์ในวัยเด็กช่วงแรก ๆ ของชีวิตในจำนวนที่เพิ่มขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไขมีแนวโน้มที่จะเป็นกลุ่มเด็กที่ทำผิดกฎหมาย มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตในวัยผู้ใหญ่ กลุ่มมาตรการที่มีพฤติกรรมรุนแรง ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นภายหลังเหล่านี้มีจำนวนมากขึ้นและมีราคาแพงในสังคมที่ต้องจัดการแก้ไขปัญหา (Kasdin, 1993; Scott et al., 2001) ส่วนการศึกษาที่ต้องเริ่มที่ครอบครัว คือ ครอบครัวเป็นสังคมขนาดเล็กที่มีความสำคัญในการดูแลเด็ก พ่อแม่เป็นผู้ตอบสนองความต้องการเด็ก พ่อแม่นอกจากมีการถ่ายทอดทางพันธุกรรมแล้วจากลักษณะการเลี้ยงดูมีการถ่ายทอดทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเด็นต่อมาคือ การรับรู้ ทัศนคติของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรม การเลี้ยงดู สุนัขทำของค์ความรู้ในการอธิบายพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ดูแลต่อเด็กในประเทศไทยยังน้อย ทั้งที่ผู้ดูแลหรือพ่อแม่เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมาก พื้นฐานอารมณ์เด็ก ลักษณะการเลี้ยงดู ซึ่งการศึกษาข้ามวัฒนธรรมจำนวนมากยืนยันว่าความเชื่อวัฒนธรรมในแต่ละเชื้อชาติมีความแตกต่างกันมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่งผลต่อพื้นฐานอารมณ์และลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล ด้วยเหตุเด็กวัยเตาะแตะเป็นวัยต้องพึ่งพาครอบครัว ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อเด็ก ในเชิงระบบครอบครัว เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวคนใดคนหนึ่ง ครอบครัวย่อมมีผลต่อทุกคนในครอบครัวและระบบครอบครัวโดยรวม

แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความในการศึกษาประสบการณ์ชีวิตพ่อแม่

ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutical phenomenology) ที่นำมาเป็นแนวทางในศึกษาการศึกษานี้เป็นปรัชญาปรากฏการณ์วิทยามุ่งความสนใจที่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์ ประสบการณ์มนุษย์ที่เน้นการเข้าถึงความจริงของเหตุการณ์ อธิบายปรากฏการณ์ที่ปรากฏจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง การกระทำที่ปรากฏนั้นผู้ที่มีประสบการณ์มีจิตสำนึกด้วยตัวเอง โดยที่ไม่สามารถแยกบุคคลได้จากศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม จากสามัญสำนึกพื้นฐานในทุกวัน (Moran, 2000) การศึกษามุ่งเน้นทำความเข้าใจในปัจเจกบุคคล เพื่อบรรยายถึงแก่นแท้หรือสาระสำคัญ (essence) ความหมายปรากฏการณ์ หรือสิ่งที่ปรากฏขึ้นเป็นประสบการณ์ชีวิต (Lived experience) ที่บุคคลได้ประสบกับสถานการณ์นั้น โดยตรง (Cohen, 2000; Streubert Speziale, & Carpenter, 2007) การค้นพบเพื่อทำความเข้าใจในบุคคลนั้นมีการสร้างประสบการณ์ชีวิตอย่างไร การกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อบุคคลอย่างไร บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายต่อตนเองในเรื่องนั้น ๆ อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งการค้นพบความรู้ที่ไม่สามารถใช้วิธีการทดลองทางวิทยาศาสตร์ได้

ปรากฏการณ์วิทยาตีความ (Hermeneutical phenomenology) เป็นปรัชญาส่วนหนึ่งของปรากฏวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในมนุษย์โดยจากรากศัพท์ “Hermeneutics” เป็นภาษากรีก

หมายถึง “แปลความหมาย” ในภาษาอังกฤษ คือ “Interpret” ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาตีความเป็นหนทางหนึ่งในการรับรู้โลกและการเข้าถึงความจริง ใช้ในฐานะที่เป็นภววิทยาเชิงอภิปรัชญา (Metaphysical ontology) เริ่มจากมุมมองของนักปรัชญา มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) จากแนวคิดเกี่ยวข้องกับภาวะการมีอยู่ (Beings) ส่วน “Hermeneutics” เสมือนการศึกษาขั้นตอนของการตีความ (Interpretation) (Van Manen, 1997; Kakkori, 2009) การทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ดีขึ้นในบริบทสังคม วัฒนธรรม การเมือง ประวัติศาสตร์ ผ่านการให้ความหมายการตีความ (Polit, Beck, & Hungler, 2012) ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความเชื่อว่าไม่มีปรากฏการณ์อันใดที่ไม่ถูกตีความโดยบุคคล ยิ่งไปกว่านั้นข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Facts) ของประสบการณ์ที่มีอยู่ใช้ภาษาในการบรรยาย คือ กระบวนการตีความรูปแบบหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ไฮเดกเกอร์ไม่เชื่อว่ามันมีเครื่องมืออัตโนมัติที่เรียกว่า “เหตุผล” ซึ่งถูกนำมาใช้โดยมิได้คำนึงถึงภาษา เวลา สถานการณ์ สภาพแวดล้อม หรือความสนใจต่าง ๆ เพื่อวิจารณ์ความคิดต่าง ๆ มนุษย์นั้นไม่สามารถเริ่มต้นมาจากศูนย์ หรือจุดตั้งต้นของเหตุผล โดยเป็นอิสระแยกจากแนวความคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม ประสบการณ์ชีวิตจึงไม่ได้มีความหมายรวมถึงการดำรงชีวิตในแต่ละวัน แต่เป็นการให้ความหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์ (Human being’s existence) ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ภาวะการมีอยู่ (Beings) คุณสมบัติที่แท้จริงและสาระสำคัญที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะการมีอยู่ ยอมรับในความจริงหรือความรู้เป็นอัตวิสัย (Subjective) ขึ้นกับบริบทหรือแหล่งของความรู้ (Becker, 1992) พ่อแม่ซึ่งเป็นบุคคล (Person) ผู้มีภาวะการมีอยู่ในโลก (Being-in-the-world) หรือดำรงอยู่ในโลกปรากฏการณ์ จากคำในความหมายดั้งเดิมได้กล่าว “Man as Dasein-มนุษย์คือดาเซิน” หมายถึงมนุษย์ที่มีการรับรู้ถึงการมีอยู่ เป็นอยู่ ดำรงอยู่แห่งตนด้วยการคิดรู้ในตนเองได้ บุคคลที่ได้รับการประสบภาวะการมีอยู่ (Being) ของเขาที่เป็นอยู่จริงของโลกชีวิต (Life-world) ในการมีอยู่ในโลก (Being in the world) (Moran, 2000; Dinkel, 2005; Delancey, 2006) การตีความนอกเหนือไปจากรายละเอียดของแนวคิดหลักและสาระสำคัญที่จะมองหาความหมายที่ซ่อนอยู่ในการปฏิบัติทั่วไป สิ่งที่มนุษย์เราได้สัมผัสมากกว่าสิ่งที่พวกเขาู้สำนึก แม้มันจะรู้ว่าภาวะการมีอยู่แห่งตนเป็นสิ่งที่ชั่วคราว (Temporal) เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานการณ์ ที่แท้จริงแล้วการดำรงอยู่จะนำไปสู่การไม่มีอยู่ (No-thing)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ปรากฏการณ์วิทยาตีความเป็นทั้งปรัชญาและวิธีการที่ทำให้ผู้ศึกษาเข้าถึงความรู้ อันเป็นประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่เด็กเลี้ยงยาก ภาวะการมีอยู่ตามการรับรู้ที่เป็นการดำรงอยู่ในโลกของแต่ปัจเจกบุตรคน การมีอยู่ในโลก (Being in the world) และความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Co-constitution) โดยบุคคลกับสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ชีวิตและภูมิหลัง พ่อแม่และเด็กเลี้ยงยากเช่นกัน

ที่ไม่สามารถแยกจากสิ่งแวดล้อมได้ บุคคลที่เกิดมาในสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมใด จะได้รับการหล่อหลอมให้มีทัศนคติต่อโลกและเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมนั้น บุคคลไม่สามารถแบ่งแยกออกจากโลกหรือสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งวัฒนธรรมและสภาพสังคม

1. ความเข้าใจและการตีความ (Understanding and interpretation) การแสดงความเข้าใจระหว่างกัน บุคคลจะมีประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่นได้หรือรับรู้ประสบการณ์ของผู้อื่น จะทำความเข้าใจหรือเห็นใจกัน โดยใช้ภาษาในการสื่อความหมาย ให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจการแปลความหมายของผู้ได้ข้อมูลควรมีความเข้าใจภาษา เข้าใจในเรื่องนั้น ทำความเข้าใจมีการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ แปลความหมายที่เกิดขึ้น จับความหมายและสาระสำคัญ การแปลความหมายหรือตีความจำเป็นต้องอาศัยภูมิหลัง และความเข้าใจเดิมของผู้แปล

1.1 ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (Pre-understanding, fore structures or preconception) หมายถึง ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมก่อนการแปลความหมายข้อมูล การตีความ คือการทำความเข้าใจในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือการมีอยู่ในโลก (Being in the word) ผู้ที่จะเข้าใจหรือแปลความหมายของปรากฏการณ์ใด ๆ ได้นั้นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้นเป็นพื้นฐาน จะทำการศึกษาดูต้องมีความรู้และมีประสบการณ์อยู่บ้าง ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมช่วยเข้าใจปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่

1.2 วงจรแห่งการตีความ (Hermeneutic circle) วงจรแห่งความเข้าใจ เป็นกระบวนการของความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (fore structure) (Mackey, 2005; 182) เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในอดีต เข้ากับประสบการณ์ใหม่ เป็นวงจรที่หาความสัมพันธ์กลับไปมาระหว่างสิ่งที่รู้แล้วกับสิ่งที่ได้รู้ใหม่ การตั้งคำถามหรือการมีข้อสงสัยเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ล่วงหน้า คำตอบที่ได้มา อาจแตกต่างจากที่สันนิษฐานไว้ วงจรแห่งการตีความ (Hermeneutic circle) เป็นวงจรที่มีการเคลื่อนไหวความหมายต่าง ๆ เกิดจากความเข้าใจและแปลความหมาย มีภาษาเป็นสื่อกลาง อันเป็นการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ แนวคิดปรัชญาไม่ได้ให้ความสนใจที่โครงสร้างของการรับรู้มากนัก เน้นการหาความหมายสิ่งที่อยู่เบื้องหลังสิ่งที่ปรากฏ (Appearance) โดยบุคคลเป็นอัตสัมพันธ์วิสัย (Intersubjectivity) อันเกิดได้หลากหลายที่บุคคลนั้น ทั้งนี้บุคคลจะมีภูมิหลังของความเข้าใจเดิม (historicality of understanding) (Koch, 1995) เช่น ประวัติภูมิหลังเดิม ภาษา วัฒนธรรม ที่อธิบายในฐานะของประสบการณ์เหตุการณ์ในอดีตหรือภูมิหลัง หรือการให้ความหมายขนบธรรมเนียมที่ผ่านมา ประสบการณ์จะถูกทำให้เข้าใจในหนทางใหม่ ซึ่งความจริงที่แน่นอนไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติที่เป็นสากลเสมอไป ภาวะการดำรงอยู่แห่งตนเป็นสิ่งที่ชั่วคราว (Temporal) เปลี่ยนแปลงไปได้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับบริบท ภาวะการมีอยู่/ดำรงอยู่ (Being) กาละ (Time) และการปรากฏ (Appearance) ไฮเดกเกอร์อธิบายเหตุผลใน ภาวะเป็นอยู่/ดำรงอยู่ กาละ และการปรากฏ คือ "สิ่งที่แสดงตัวของมันเองในบางสิ่งบางอย่างอื่น ๆ" (That which

shows itself in something else) ขณะที่ปรากฏการณ์ คือ ส่วนที่แสดงตัวเองในตัวของปรากฏการณ์นั้นเอง ความเป็นไปได้ต่าง ๆ และชะตากรรมทั้งหลายของปรัชญาได้ถูกผูกไว้กับการดำรงอยู่ของมนุษย์ (Man's existence) และด้วยเหตุนี้มันจึงเป็นการผูกมัดเพียงชั่วคราว และผูกไว้กับความเกี่ยวพันประวัติศาสตร์

ดังนั้นการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของบุคคลจึงมิใช่การทวนประสบการณ์ของบุคคลคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของการของค้นหาเพื่อให้ได้แก่นแท้หรือสาระสำคัญ (Essence) ความเป็นไปได้ต่าง ๆ ของบุคคลเพื่อดำรงอยู่ในโลกในหนทางบางอย่าง การตีความเพื่อการมาถึงความเข้าใจความเป็นไปได้ต่าง ๆ โดยอาศัยการตีความ (Hermeneutics) กาดาเมอร์ เพิ่มเติมว่าในการตีความเราไม่สามารถแยกตัวเองออกมาจากการตีความนั้นได้ ผู้อ่านเช่นกันในขณะที่กำลังอ่าน การทำความเข้าใจมักจะเป็นเรื่องของการตีความ และการตีความมักจะเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงเป็นการประยุกต์ใช้ประโยชน์เสมอสำหรับกาดาเมอร์ปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจเกี่ยวข้องกับการสนทนาในเชิงตีความซึ่งรวมเอาการหยาบคาย ขนบธรรมเนียมจารีตซึ่งตัวเราเองดำรงอยู่ บริบทต่าง ๆ จากขนบประเพณีที่แตกต่างหรือความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในบทสนทนา ปฏิบัติการเกี่ยวกับการสนทนา หมายถึง การยินยอมให้ตัวเราเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติสัมพันธ์ สนทนา ถูกควบคุม กำกับ ชี้นำ ทำให้สนใจ (Moran, 2000)

ระเบียบวิธีการทางปรากฏการณ์วิทยาตีความ จากปรากฏการณ์วิทยาตีความมีความยากที่จะทำความเข้าใจและวิธีการวิทยาไปใช้ในการศึกษา มีผู้ศึกษาและพัฒนาปรากฏการณ์วิทยาให้เป็นรูปธรรมชัดเจนง่ายต่อการนำไปใช้ในการศึกษาวิจัย กล่าวถึงปรากฏการณ์วิทยาตีความเป็นศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์ การศึกษาประสบการณ์ชีวิต การอธิบายของปรากฏการณ์ที่นำเสนอต้องนำเสนอด้วยการรู้สติ ใช้การอธิบายถึงความหมายประสบการณ์ที่เราที่อาศัยอยู่เหมือนเราอยู่ในประสบการณ์นั้น ศึกษาสาระสำคัญ (Essences) การปฏิบัติที่ใส่ใจในความคิด การค้นหาอะไรมันหมายถึง มนุษย์ และเป็นกิจกรรมทางศิลปะภาษา

การเข้าถึงโลกประสบการณ์ชีวิต กล่าวถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจวิธีการศึกษาในการวิจัย มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญา กรอบแนวคิด ข้อตกลงพื้นฐาน และมุมมองการวิจัยในมนุษย์ การเข้าถึงประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ในการศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้แนวทางการวิธีการวิจัยในมนุษย์ ตามแนวทางการศึกษาของแวนมานเนน (Van Manen, 1997) ที่มีขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ 1) การกลับไปสู่ธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิตให้ความสนใจอย่างจริงจังและเหมือนเข้าไปอยู่ในโลกประสบการณ์นั้น 2) ค้นหาประสบการณ์ชีวิตเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง มิใช่การคิดเอาเอง 3) สะท้อนประเด็นสำคัญของลักษณะปรากฏการณ์และเขียนข้อสรุปของปรากฏการณ์ 4) เขียนและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาโดยใช้ศิลปะในการเขียน ปรับเขียนใหม่หลาย ๆ ครั้ง 5) คงไว้ซึ่งการอธิบายประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 6) ทำให้เกิดความสมดุล

ของบริบทวิจัย โดยพิจารณาความเป็นส่วน ๆ และเป็นในภาพรวม มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

1. การกลับไปสู่ธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิต (Turning to the nature of lived experience) มีประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็นที่ได้กล่าวไว้ คือ ธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิต ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ การกำหนดคำถามทางปรากฏการณ์วิทยา และการอธิบายสมมติฐาน และความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (Pre-understanding)

ประสบการณ์ชีวิตเข้ามาเกี่ยวข้องกับเราทันทีเมื่อเรามีสติการจะตระหนักรู้หรือไม่ก็ตาม การทำความเข้าใจปรากฏการณ์วิทยา ตามการรับรู้ประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลประสบหรือการใช้ชีวิต ศึกษาให้ได้ "แก่นแท้หรือสาระสำคัญ (Essence)" ในโลกปรากฏการณ์ การอธิบายปรากฏการณ์ โดยให้ภาษาศาสตร์ในการอธิบายแก่นแท้หรือสาระสำคัญ การที่จะได้มาซึ่งแก่นแท้พบว่าการกำหนดคำถามในการวิจัยมีส่วนสำคัญ คำถามในการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาให้ความสนใจที่ประสบการณ์บุคคล ความจริงที่เป็นไปได้ ธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิต การถามคำถามมุ่งเน้นในการหาความหมายที่นอกเหนือจากสิ่งรู้โดยทั่วไป หรือผู้วิจัยสามารถหาคำตอบได้แล้ว คำถามที่ถามต้องทำให้ปรากฏการณ์นั้นมีความชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น ปัญหาการสืบค้นหรือศึกษาในปรากฏการณ์วิทยาที่ต้องการรู้ปัญหาในการหาคำตอบที่พบได้ คือ สามัญสำนึก (Common sense) ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (Pre-understanding) การคาดเดา (Suppositions) สมมติฐาน (Assumptions) และองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ การตีความก่อนที่ได้ถามคำถามที่เป็นปรากฏการณ์วิทยา สิ่งที่ได้ทำคือการไม่ให้ความสนใจสิ่งที่มีมาก่อนหน้านั้น โดยการที่เราสะท้อนคิด ทำให้ความเข้าใจที่ชัดเจนในความเชื่อของตน อคติ สมมติฐาน คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าและทฤษฎีไม่นำมาคำนวณสรุปก่อนที่จะได้ประสบการณ์ที่แท้จริง

2. การค้นหาประสบการณ์ชีวิตเหมือนเราได้อยู่ในเหตุการณ์ (Investigating experience as we live it) ได้กล่าวถึงประเด็น ธรรมชาติของข้อมูล การใช้ประสบการณ์ส่วนบุคคลเป็นจุดเริ่มต้น การติดตามแหล่งที่มาของที่เกี่ยวข้องกับศัพท์ ค้นหาวลีสำนวน ได้รับรายละเอียดจากประสบการณ์อื่น ๆ แนวทางเขียน (คำอธิบายที่อาศัยประสบการณ์) การสัมภาษณ์ (เรื่องราวชีวิตส่วนตัว) การสังเกต (เรื่องเล็ก ๆ น้อยประสบการณ์) อธิบายประสบการณ์ในงานเขียน ประวัติเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับประสบการณ์ บันทึกประจำวัน วารสาร และบันทึกเป็นแหล่งที่มาของประสบการณ์ชีวิต ศิลปะเป็นแหล่งที่มาของประสบการณ์ชีวิต การปริศนาการเขียนปรากฏการณ์วิทยา

3. การสะท้อนปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenological reflection) ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ การดำเนินการวิเคราะห์ประเด็น การกำลังมองหาความหมาย การรู้ของประเด็น การเสนอประเด็น การแยกประเด็นคำชี้แจงข้อความอธิบาย การเขียนการแปลงทางด้านภาษาศาสตร์เก็บตกคำอธิบายประเด็นจากเชิงศิลปะ การแปลความหมายผ่านการสนทนา

การวิเคราะห์การทำงานร่วมกัน สัมมนาวิจัย/ กลุ่ม ความเป็นอยู่ใน โลกชีวิต การกำหนดประเด็นที่
เกิดขึ้นและประเด็นที่มีความจำเป็น

ประเด็น (Theme) คือ ได้จากประสบการณ์ที่มีการมุ่งให้ความสนใจและการให้ความหมาย
ประเด็นต้องการกำหนดรูปแบบที่ดีที่สุด มีความเรียบง่าย สั้นแต่ให้ความรู้สึกทันที ไม่ต้องสรุป
ความคิดทั้งหมดแต่เป็นจุดเวลาหรือช่วงเวลาที่อยู่ในข้อความ เขียนในรูปแบบที่ไม่มีกรรม รวบเอา
ปรากฏการณ์ให้เข้าใจเห็นได้ซึ่งโครงสร้างของประสบการณ์ชีวิต

การสะท้อนการให้ความหมายในประสบการณ์ชีวิตต้องให้เห็นภาพของการมีชีวิตอยู่
4 หัวข้อ ดังนี้

1.1 พื้นที่ชีวิต (พื้นที่) [Lived space (Spatiality)] คือ รู้สึกว่าพื้นที่ ช่องว่าง ในที่นี้มีใช้
พื้นที่ทางคณิตศาสตร์ หรือความยาว ความสูงและมิติความลึกของพื้นที่ แต่พื้นที่ที่ประสบการณ์
ของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ (เป็นเวลาที่อยู่, รูปร่างกาย) ไม่ทำการสะท้อนให้เห็นให้เห็นภาพโดยปกติ
พื้นที่ในที่นี้สะท้อนความรู้สึก เช่น ในห้องที่เปิดกว้างทันสมัยของธนาคารทำให้เรารู้สึกตัวเล็ก
ในพื้นที่เปิดกว้างของภูมิทัศน์ที่อาจทำให้เรารู้สึกถึงอิสระ และเพียงตรงข้ามจากความรู้สึกที่เรา
ได้รับความแออัดในลิฟท์ อาจได้ว่าพื้นที่ที่เราอาศัยอยู่ต้องทำด้วยความรู้สึกพื้นฐานของเราดำรงอยู่
พื้นที่ที่อาศัยอยู่เป็นประเด็นเกี่ยวกับการดำรงอยู่โลกโดยทั่วไปของเราหรือให้เห็นลักษณะพื้นที่ของ
คนเรา เช่น เมื่อเราต้องการที่จะเข้าใจคนที่เราถามเกี่ยวกับโลกของเขารวมถึง อาชีพ ความสนใจ พื้นที่
หลังสถานที่เกิดและชีวิตวัยเด็ก ฯลฯ

1.2 ร่างกายแห่งชีวิต (รูปจันท์) [Lived body (Corporeality)] หมายถึง ความเป็นจริง
เชิงปรากฏการณ์วิทยา คือร่างกายดำรงในโลก ตัวอย่างเมื่อเราพบเจอบุคคลอื่นในโลก
(โลกประสบการณ์บุคคล) เราพบคนอื่นร่างกายของเราในที่ที่มีทางกายภาพ อารมณ์ ความรู้สึก
มีเปิดเผยบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับตัวเราและเรามักจะปกปิดบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับตัวเองในเวลา
เดียวกัน ทั้งที่รู้ตัวหรือใจและไม่รู้ตัว อย่างตัวเราเองเมื่อร่างกายที่คนอื่นจ้องมองก็อาจสูญเสีย
ความเป็นธรรมชาติของตน หรืออาจมีการกิริยาที่สำคัญของร่างกายที่อาจจะอึดอัดใจการเคลื่อนไหว
แสดงออกในลักษณะการเคลื่อนไหวในขณะที่ถูกมอง

1.3 ช่วงเวลาแห่งชีวิต (ลักษณะชั่วคราว) [Lived time (Temporality)] เวลาที่เกิดขึ้น
จากการรับรู้ที่รู้สึกส่วนตัว (ลักษณะชั่วคราว) ไม่ใช่เวลาที่หมายถึงเวลาของนาฬิกา อย่างเช่นในช่วง
ที่มีความสุขรู้สึกเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว และเมื่อเรารู้สึกเบื่อเวลาจะช้าลง เวลาในขณะนั้นก็ผ่านไป
ไปซึ่งเป็นวิธีชั่วคราว เวลาที่ผ่านมาย้อนกลับอีกครั้งเมื่อเราต้องการที่จะรับรู้เกี่ยวกับประวัติชีวิตของ
บุคคล โดยการถามคำถาม เขาอาจรู้สึกได้ถึงช่วงเวลานั้นได้ชั่วคราวของอดีตปัจจุบันและในอนาคต
สิ่งที่ได้พบในอดีตขณะนี้เป็นความทรงจำ

1.4 อื่น ๆ ของชีวิต (ความสัมพันธ์บุคคล) [Lived other (Relationality)]

เป็นความสัมพันธ์ของชีวิตเรายังคงอาศัยอยู่กับคนอื่น ๆ ในพื้นที่ที่มีมนุษย์สัมพันธ์บุคคลเราร่วมกัน การเข้าหาคนอื่น ทั้งในรูปแบบ: ผ่านการจับมือกัน หรือโดยการได้รับความประทับใจมีการ แสดงออกให้เห็นทางกาย และเรียนรู้เกี่ยวกับคนอื่นทางอ้อม เช่น การสนทนา ภาษา การเขียน ทำทาง คนเราอาจมีความประทับใจทางกายภาพก่อน แต่ภายหลังต่อมาที่ได้รับการยืนยันแล้วรู้สึกว่าคุณคนมีลักษณะที่แตกต่างจากวิธีการที่เราคาดไว้

องค์ประกอบเหล่านี้ มีความซับซ้อนไม่อาจแยกออกจากกัน ซึ่งเราเรียกว่าโลกของเรา โลกชีวิต (Lifeworld) แต่ในการศึกษาวิจัยเราสามารถศึกษาลักษณะชั่วคราว ในด้านความแตกต่างเหล่านี้

2. การเขียนปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenological writing)

ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้ ความสนใจในการพูดได้ของภาษา ความเงียบ ข้อจำกัดและพลังของ ภาษา เรื่องเล็ก ๆ น้อยเป็นกลวิธี คุณค่าของการบรรยายแบบเล่าเรื่อง ตัวอย่างที่หลากหลาย การเขียน สื่อในการสะท้อนและการกระทำ การเขียนฝึกความสามารถในการมอง และเขียนคือการเขียนซ้ำ ขึ้นใหม่

ความสนใจในการพูดได้ของภาษา (Attending to the speaking of language) การตั้งใจฟัง ที่ผู้ฟังสื่อสาร การทำวิจัยต้องอาศัยการเขียน การเขียนเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการศึกษาวิจัยทาง ปรากฏการณ์วิทยา เพื่อตอบคำถามการวิจัย การเขียนคำถามการ หรือสิ่งที่ต้องการศึกษา วิธีการศึกษา ทางปรากฏการณ์ต้องมีความสามารถในการเข้าใจน้ำหนัก โทน มีความไวในสิ่งที่เขาสื่อสาร นอกจากเนื้อหา ต้องเป็นนักฟังอย่างแท้จริง มีความสามารถในการตีความหมายอย่างแท้จริง

ความเงียบ ข้อจำกัดและพลังของภาษา (Silence-the limited and power of language) ปรากฏการณ์วิทยาเชื่อว่าไม่มีอะไรที่จะเงียบ อย่าละเลยหรือมองข้ามความเงียบนั้น ความเงียบใน ความหมายทางปรัชญามีความหมาย ในชีวิตประจำวันเราสามารถ เช่น การที่พ่อแม่ลงโทษเด็ก ด้วยความเงียบ หรือเด็กได้ตอบด้วยความเงียบ หรือการที่บุคคลเงียบโดยรู้สึกต้องการถอยออกจาก สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือการเงียบสะท้อนออกของการมองเชิงบวกของคนนั้น เช่น คนรัก หรือ คนที่ไว้วางใจมาก ๆ อาจมีการพูดเพียงเล็กน้อย การเงียบไม่ได้หมายถึง ความไม่พูดหรือเงียบเฉย ๆ แต่อาจเป็นการแสดงออกถึงการที่ไม่สามารถหาคำอธิบายได้ เช่น การเขียนโครงกลอนต่าง ๆ ก็เป็นรูปแบบของการเงียบ คือ บุคคลไม่สามารถพูดออกมาได้จึงเขียนเป็น โคลงกลอน เฉพาะนั้น ความเงียบขึ้นอยู่กับการมอง แบ่งเป็น 1) ความเงียบตามตัวอักษร (Literal silence) ไม่มีการพูดเลย บางทีการเงียบดีกว่าการพูดหรือการเขียน บางในการสัมภาษณ์ใช้เทคนิคนี้จะดีกว่าการพูดในการพูด บางครั้ง การเงียบนี้เป็นการตอบสนองเพื่อสะท้อนคิด ในบางที่มีพูดในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม

ก็จะกลายเป็นบทสนทนาธรรมดา ไม่เป็นวิธีการทางการสัมภาษณ์ทางปรากฏการณ์วิทยา ในการ
 ช่วงที่ต้องให้มีการสะท้อนคิด การพูดและการเขียนเช่นกัน ก็ต้องเขียนเฉพาะที่สำคัญ ไม่จำเป็น
 เขียนอะไรที่มากเกินไป 2) ความเงียบเชิงญาณวิทยา (Epistemological silence) การเงียบวิธีนี้เป็น
 เงียบในสถานการณ์ที่ไม่สามารถที่จะพูดหรือบรรยายออกมาได้ ตัวอย่างที่พยานไม่สามารถจะพูด
 อะไรให้ตำรวจฟังได้ แต่สามารถช่วยได้โดยการวาดภาพประกอบ ซึ่งการได้ข้อมูลแบบนี้ช่วยให้เรา
 รู้ข้อมูลในเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เป็นการรู้ในสถานการณ์หนึ่งเท่านั้น ประสบการณ์ของความรัก
 เป็นในรูปแบบการเขียน โคลงกลอน ศิลปะ การวาดภาพ การถ่ายภาพ ซึ่งต้องไปแปลความหมาย
 ซึ่งนักปรัชญาทางปรากฏการณ์วิทยาจะต้องนำมาด้วยในการเขียนบรรยายในปรากฏการณ์วิทยา
 ต้องระมัดระวังสิ่งที่เขาเขียนเป็น ณ. ช่วงเวลาหนึ่งที่เขาเขียนไม่ใช่ในปัจจุบัน 3) ความเงียบเชิงภ
 วิทยา (Ontological silence) เป็นความเงียบ ของการมีอยู่ของชีวิตใน ณ เวลานั้น เป็นความเงียบ
 ในเวลาที่เรา มีช่วงสำคัญในชีวิต ในช่วงเวลาที่เรามีความรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งในช่วงเวลาสำคัญ
 ของชีวิต มีการเติมเต็มในประสบการณ์ในตอนนั้น เป็นช่วงเวลานั้นเติมเต็มของช่วงเวลาที่ม
 ความหมายนั้น ได้ในสิ่งที่อยากรู้ หรือเติมเต็มในบุคคลนั้นที่อยากรู้

เรื่องราวเล็ก ๆ น้อย ๆ (Anecdote) เป็นเหมือนวิธี การเขียนเล่าเรื่อง เชิงโวหารในการ
 เขียนเล่าเรื่อง เชิงบรรยาย เพราะว่าการศึกษาวิจัยในมานุษยวิทยาเป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพมากกว่า
 ในการบรรยายเชิงปริมาณ ในการบรรยายโวหารให้ภาพปรากฏการณ์ การเขียนเครื่องมือหนึ่งของ
 การศึกษาทางปรากฏการณ์ทางปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นการเล่าเรื่องสั้นในสิ่งสนใจของ
 คน คนนั้น การเขียนมีหลากหลายหน้าที่ แต่ที่เลือกมาที่มีความสำคัญในการศึกษาทางปรากฏการณ์
 วิทยา คือ สร้างสิ่งเป็นรูปธรรม โครงสร้างให้เป็นพัฒนาในความแนวคิดทฤษฎีเชิงนามธรรม
 แต่ปรากฏการณ์วิทยาเข้าไปจัดกลุ่มแบ่งแยกที่เป็นโครงให้สามารถอธิบายได้เพื่อให้มีความหมายได้
 ต้องไม่คลุมเครือ เกิดความชัดเจนมากขึ้น ชี้แจง/ แสดงออก ช่วยนักวิชาที่ถูกกล่าวหาแปลกแยกจาก
 ชาวบ้าน ว่าองค์ประกอบของคนและทฤษฎีมีการเชื่อมต่อกันอย่างไร ช่วยอธิบายความเชื่อทางการ
 สอนหรือทางศาสนา สามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายความรู้ต่าง ๆ ในเชิงรูปธรรมมากขึ้น การเขียน
 บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบางอย่างต้องการข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ
 เป็นรูปแบบที่ชัดเจน

คุณค่าของการบรรยายแบบเล่าเรื่อง (The value of anecdotal narrative) เป็นบันทึก
 ธรรมชาติของมนุษย์ที่ถูกสังเกตได้ในวินาทีนั้น และเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้จากเหตุการณ์นั้น
 มีความสำคัญเนื่องข้อความที่เราบันทึก การเขียนที่เกิดข้อความผสมผสานขึ้นในทางปรัชญา
 พลังของภาษาในเชิงวรรณกรรมกรเขียน ตัวอย่างที่หลากหลาย (Varying the example) การเขียน
 ยกตัวอย่างด้วยตัวอย่างที่มีความหลากหลาย และครบถ้วน

การเขียนเป็นตัวกลางระหว่างการสะท้อนคิดและการกระทำ (Writing mediates reflection and action) วัฒนธรรมทางการพูดในสังคมที่ถูกนำโดยการครอบงำโดยการบอกเล่าอย่างเดียว ไม่เพียงพอในการศึกษาทางปรากฏการณ์วิทยาในการศึกษาไม่พอ ต้องมีการสะท้อนจากการพูด เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีการเขียน รวมทั้งการอ่าน

การเขียนเป็นหนึ่งในวิธีวัดความคิด (To write is to measure our thoughtfulness) ความสัมพันธ์ระหว่างการเขียนและการวิจัยมีความเกี่ยวข้องกัน โดย การที่จะรายงานผลการวิจัยสู่สาธารณะต้องใช้การเขียน และเพิ่มเชิงความน่าเชื่อถือทางการวิจัย นอกจากนี้การเขียนบนพื้นฐานอย่างเป็นระบบ ในแง่มุมมองวิทยาศาสตร์ ในแง่มุมมองของปรากฏการณ์วิทยาผู้เขียนจะต้องสะท้อนการเขียน ต้องมีกลวิธีการทางวิจัยและการสะท้อนคิดออกมาให้เห็นในรูปแบบทางวิทยาศาสตร์ การเขียนสะท้อนคิดทางด้านสติปัญญา เมื่อไรที่เริ่มอ่านหนังสือ ก็เกิดกระบวนการสะท้อนคิดทางด้านสติปัญญาออกมา ในด้านเชิงทฤษฎี ทางด้านสังคมวิทยา เกิดการสะท้อนคิดทางด้านสติปัญญา ทักษะคิด การเขียนแยกเราออกจากโลกประสบการณ์ในขณะที่หนึ่งก็ทำให้เข้าใกล้ การเขียนทำให้แยกออก ในทางเดียวก็ทำให้เขาเข้าใจถึงโครงสร้างเหล่านั้น การเขียนทำให้เราแยกออกจากประสบการณ์ชีวิตนั้น ๆ แต่เรากลายเป็นผู้สะท้อนงานจากตัวเราเอง ที่ตระหนัก รู้เห็นและสะท้อนออกมาจากตัวเรา ผู้เขียนเรื่องหรือประสบการณ์ของคนอื่นจะเกิดประนีประนอม โลกประสบการณ์ของผู้เขียน เกิดการสร้างสะท้อนคิด โลกประสบการณ์อีกโลกหนึ่งขึ้นมา ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นของสิ่งที่เกิดในโลก การเขียน จากความคิด ไปสู่กระบวนการ (Writing decontextualizes thought from practice and yet return to praxis) การเขียน แปลความประสบการณ์ชีวิต สะท้อนจากการจัดการเขียนสะท้อนการเขียนประสบการณ์ของคนที่เป็นนามธรรมในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เราเข้าใจในเชิงรูปธรรมมากขึ้น การเป็นรูปธรรมเป็นปัญหาของการวิจัยทางปรากฏการณ์ในมนุษย์แต่การเขียนต้องทำให้โลกมีชีวิตขึ้น ด้วยภาษาเป็นนามธรรม แต่ศิลปะในการเขียนสามารถสร้างให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นได้จาก รายละเอียดที่บรรยาย การเขียนแสดงการคิดที่เราได้สังเกตจากบุคคลอื่น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เราเป็นผู้เข้าใจในสถานการณ์ในด้วยตัวเราเอง เมื่อไรการเขียนออกสู่สาธารณะก็จะเกิดในการสนทนา ในวงกลางก็เกิดการสนทนามากขึ้น จะเกิดเมื่อมีการตีพิมพ์ เผยแพร่อย่างกว้างขวาง การเขียนเป็นฝึกฝนการรับรู้ตนเอง โดยการเขียนมีบทบาทในสิ่งที่เราคิดอยู่และสิ่งที่มีอยู่ภายนอก สิ่งที่เป็นอุดมคติและสิ่งที่เป็นจริง การเขียนบ่งบอกระดับความคิด การเขียนเป็นการบอกว่าเรารู้อะไร การเขียนการเขียนทำให้เห็นภาพ และลักษณะของการคิด การเขียนช่วยแยกแยะระหว่างผู้รู้ และสิ่งที่รู้

การเขียนฝึกความสามารถในการมอง (Writing exercises the ability to see) สิ่งที่เราารู้อยู่ก่อน และสิ่งได้เห็นจริง การเขียนเป็นผลของการกระทำของการปฏิบัติผ่านการคิดแล้ว สะท้อนคิดทำให้เกิดการมองได้มากขึ้น การเขียนทำให้เรามองในสิ่งต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าเราสามารถมอง

ปรากฏการณ์บางอย่างในขณะที่ปรากฏการณ์นั้นมีขอบเขตหรือข้อจำกัดในการมองปรากฏการณ์นั้น ๆ การเขียนข้อความทางปรากฏการณ์ทางวิทยาที่ถือว่าประสบความสำเร็จคือ ข้อความที่สามารถดึงปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่ถูกดึงออกมา ไม่ใช่ความหมายในการเขียนที่มีสีสัน ผู้อ่านจะต้องถูกเตรียมแล้วรูกำลังอ่านสิ่งใดเป็นสำคัญ

การเขียนคือการเขียนซ้ำขึ้นใหม่ (To write is to rewrite) การเขียนที่มีการทบทวนเขียนใหม่หลาย ๆ ครั้งเพื่อให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5. คงไว้ซึ่งการอธิบายประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

(Maintaining a strong and oriented relation) ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างวิจัย/การเขียนและศาสตร์ ศิลปะการสอน ศาสตร์และศิลปะการเป็นครูซึ่งไม่สามารถพรรณนาได้ “การเห็น” ที่สอน การปฏิบัติของบริบท ศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์นำไปเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ความรู้ที่ไหวแสดงการโน้มถึงความสามารถการสอน

ความสัมพันธ์ระหว่างวิจัย/ การเขียนและศาสตร์ ศิลปะการสอน (The relation between research/ writing and pedagogy) กล่าวถึง การแยกความหมายในโลกประสบการณ์ให้ชัดเจน อย่างเช่น ศาสตร์ ศิลปะการสอนของการเป็นครูและการเป็นพ่อแม่ต่างกันอย่างไร ทราบได้โดยการให้คำถาม เพื่อตรวจสอบ ปัญหาที่กล่าวถึง ศาสตร์และศิลปะการเป็นครูซึ่งไม่สามารถพรรณนาได้ (On the Ineffability of pedagogy)

6. ทำให้เกิดความสมดุลของบริบทโดยพิจารณาเป็นส่วนและทั้งหมด (**Balancing the research context by considering parts and whole**) โดยพิจารณาความเป็นส่วน ๆ และเป็นในภาพรวม เริ่มจาก โครงร่างวิจัย การวางแผนและบริบทของงานวิจัย ผลกระทบและจริยธรรมในมนุษย์ แผนและบริบทในงานวิจัย และการทำงานของบริบท ในภาพรวมต้องเขียนรายงานพรรณนา ข้อมูลแต่ละส่วนมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกัน การเขียนอาศัยศิลปะในการเขียน มีความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างแท้จริง การเชื่อมโยงบริบทต่าง ๆ มีการไตร่ตรอง ครอบคลุม มีความสมบูรณ์และสอดคล้อง ในภาพรวม ความหมายและสาระสำคัญ

ภายหลังถูกเป็นผู้ออกมาสู่โลกใหม่ เป็นโลกอีกโลกหนึ่งที่ลูกไม่รู้มาก่อน ไม่รู้จักสิ่งแวดล้อมและยังไม่มีความคิดต่อโลก พ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่ลูกได้รู้จักและอยู่ใกล้ชิดกับลูกมากที่สุด เพราะฉะนั้นพ่อแม่ผู้นำบทบาทนำเสนอโลกนี้แก่ลูก บทบาทของพ่อแม่มีความสำคัญยิ่งที่จะกำหนดวิถีชีวิตของลูก และมีส่วนสำคัญที่ให้ลูกได้เรียนรู้ รู้สึกนึกคิด มองเห็น เข้าใจต่อโลกเพื่อนมนุษย์ ทัศนคติต่อโลก ความคิดความตั้งใจ หรือความตั้งใจคิดหมายของลูก ทั้งต่อโลกมนุษย์โลกแห่งสิ่งแวดล้อมว่าจะปฏิบัติต่อโลกหรือมีความสัมพันธ์กับโลกอย่างไร การวิเคราะห์หรือแปลผลด้วยปรากฏการณ์วิทยาศาสตร์ความ ขึ้นกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้วิจัย ความสามารถทางด้านภาษา

ความรู้ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา รวมถึงประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้น โดยพ่อแม่ฐานะมนุษย์มีการเป็นอยู่ในโลกที่พ่อแม่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นประสบการณ์ชีวิตเป็นปัจเจกบุคคลที่พ่อแม่จะเป็นผู้ให้ความหมาย ให้คุณค่าการมีลูกเลี้ยงยากด้วยตัวของเขาเอง (Self-interpreting) ที่สามารถรับรู้ ให้ความหมาย และแสดงพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสมตามบริบทของตน ที่มีความสัมพันธ์กับมิติเวลา สถานที่ และพ่อแม่เองที่เป็นผู้ให้คุณค่าเอง การก่อเกิดความเข้าใจในความหมายของประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง ทำได้โดยผ่านภาษาเป็นสื่อกลาง เพื่อเข้าถึงความจริงที่พ่อแม่ได้อธิบายปรากฏการณ์ โดยต้องอาศัยการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ การหล่อหลอมความเข้าใจกันและกัน เด็กที่เติบโตขึ้นมาภายในครอบครัวที่มีการตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสม ได้รับความรักความอบอุ่น การเลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องรอบข้าง ย่อมมีโอกาที่จะมีพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม ดังนั้นบุคคลที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็ก คือ พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเด็ก การที่จะช่วยให้ครอบครัวมีศักยภาพสูงสุดในการอบรมเลี้ยงดูลูก และปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ จึงควรมีความเข้าใจพ่อแม่และการตอบสนองทางอารมณ์ของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก การให้ความสำคัญในปัจเจกบุคคล การสืบค้นหาความหมาย และทำความเข้าใจในประสบการณ์ อันมีความเหมาะสมมากที่สุดในการทำความเข้าใจ และอธิบายให้รู้ถึงประสบการณ์ของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ดังนั้นการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา จึงเป็นการศึกษาที่ทำให้ได้ความเป็นจริงมากที่สุด ลึกซึ้งตามประเด็นอย่างแท้จริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ วิธีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาตีความ (Hermeneutic phenomenology) เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจความหมายของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ การเข้าถึงความรู้ความจริงในประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก วิธีดำเนินการวิจัยนี้ได้รับการประยุกต์แนวทางการวิจัยและการวิเคราะห์เพื่อเข้าถึงประสบการณ์ชีวิตโดยใช้แนวทางของแวนมานัน (Van Manen, 1997)

วิธีการปรากฏการณ์วิทยาตีความ

การศึกษาโดยวิธีการปรากฏการณ์วิทยาตีความ (Hermeneutic phenomenology) ในการศึกษาเน้นให้ความสำคัญกับพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก เพื่อทำความเข้าใจความหมายประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากเป็นอย่างไร แตกต่างจากพ่อแม่คนอื่นที่มีลูกวัยเดียวกันอย่างไร การแสวงหาความจริงหรือความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ไม่มีกฎตายตัว มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ขึ้นกับบริบท และเวลา ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่เป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลที่มีความแตกต่างกันออกไป จากการมีอยู่ (Being) และที่เป็นอยู่ในโลก (Being-in-the-world) มีความสัมพันธ์ทั้งกับการกระทำ ภาษา คุณค่า คุณธรรม วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลไม่สามารถแยกจากสิ่งแวดล้อมได้ ด้วยบุคคลที่เกิดมาในสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมใดจะได้รับการหล่อหลอมให้มีทัศนคติต่อโลก และเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมนั้น ดังนั้นประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากที่เป็นอัตวิสัยและละเอียดอ่อนจึงไม่เหมือนกันแตกต่างกันในแต่ละบุคคล พ่อแม่จะเป็นผู้ให้คุณค่า และตีความหมายด้วยตัวของเขาเอง (Self-interpreting) และแสดงพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดในบริบทของตน ผู้เป็นพ่อแม่มีการสร้างประสบการณ์ในชีวิต โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น โดยอาศัยความเข้าใจที่มีอยู่เดิม ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมที่ถูกหล่อหลอมมาจากวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับมิติเวลา โลกของบุคคล และการให้ความสำคัญและคุณค่าด้วยตัวเอง (Benner, 1994)

การเข้าถึงความรู้ความจริงในประสบการณ์ชีวิตผู้เป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก เริ่มจากการเน้นความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับความจริงหรือความรู้ที่ การเข้าถึงความจริง โดยใช้คำถามการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมประกอบ ประสบการณ์ชีวิตและการปฏิบัติเพื่อความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ผู้วิจัยอาศัยความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเพื่อการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในวงจรการตีความประสบการณ์

ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก และการให้ความหมาย โดยผ่านภาษาและการปฏิบัติทางวัฒนธรรม จากการตั้งคำถามให้พ่อแม่ได้บรรยายถึงความหมายจากประสบการณ์ชีวิตด้วยตัวของเขาเอง ส่วนผู้วิจัยในฐานะบุคคลหนึ่งที่เป็นอยู่ในโลกประสบการณ์ของตน ผู้วิจัยต้องใช้สติเพื่อการรับรู้ความเป็นไปได้ในโลกของผู้เป็นพ่อแม่ โดยมุ่งการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ ค้นหาแก่นแท้ของความหมาย การฟังพ่อแม่อธิบายหรือบอกเล่าเรื่องราวโดยรับฟังด้วยความสนใจอย่างจริงจัง ไม่มีการวิจารณ์ ไม่ประเมินหรือมีความคิดเห็นส่วนตัว เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ในมุมมองของผู้เป็นพ่อแม่ หรือมุมมองของตนอาศัยการเชื่อมโยงปรากฏการณ์หล่อหลอมความเข้าใจระหว่างข้อมูลที่ได้แนวทางในประสบการณ์ชีวิตตามแนวทางของปรากฏการณ์วิทยาตีความ (Van Manen, 1997) เริ่มจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจอย่างจริงจัง เข้าถึงโลกของปรากฏการณ์ จากนั้นสืบค้นประสบการณ์โดยศึกษาประสบการณ์ชีวิต ค้นหาประสบการณ์ชีวิตเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง จากนั้นมีการวิเคราะห์ตีความและพรรณนาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ สะท้อนประเด็นสำคัญของลักษณะปรากฏการณ์และเขียนข้อสรุปของปรากฏการณ์ เขียนและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาโดยใช้ศิลปะในการเขียน ปรับเขียนใหม่หลาย ๆ ครั้ง คงไว้ซึ่งการอธิบายประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้เกิดความสมดุลของบริบทวิจัย โดยพิจารณาความเป็นส่วน ๆ และเป็นในภาพรวม

สถานที่เก็บข้อมูลและพื้นที่ที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เริ่มที่แผนกกุมารเวชกรรม ผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี และสถานที่สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล คือ ครั้งแรกเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลที่โรงพยาบาล ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปใช้สถานที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก จากการวิจัยนี้พบว่าผู้ให้ข้อมูลยินดีให้เก็บข้อมูลที่บ้านและสนามเด็กเล่น

พื้นที่ที่ศึกษา เริ่มที่แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก ประชากรในการวิจัย คือ พ่อแม่ ผู้ที่พาลูกมารับบริการที่โรงพยาบาลส่วนใหญ่เป็นประชากรอยู่ในเขตพื้นที่ปทุมธานี รองลงมา เป็นประชากรในพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร บริเวณพื้นที่ที่อาศัยจัดเป็นเขตปริมณฑล ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี สะท้อนถึงวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรมและสังคมอุตสาหกรรม (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2555) ประชาชนในเขตพื้นที่ปทุมธานีส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างมากที่สุด รองลงมาอาชีพทำนา ลักษณะชุมชนจึงมีทั้งชุมชนดั้งเดิมและผู้ย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน จากการสำรวจพื้นที่แหล่งชุมชนที่ประชากรอยู่อาศัย พบลักษณะของสังคมดั้งเดิมส่วนใหญ่อาศัย

อยู่ตามริมคลอง ริมแม่น้ำมีลักษณะอาชีพทำนา ทำสวน สังคมย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ หรือหอพัก โครงการบ้านจัดสรร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง การนับถือศาสนา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ เรียงตามลำดับ

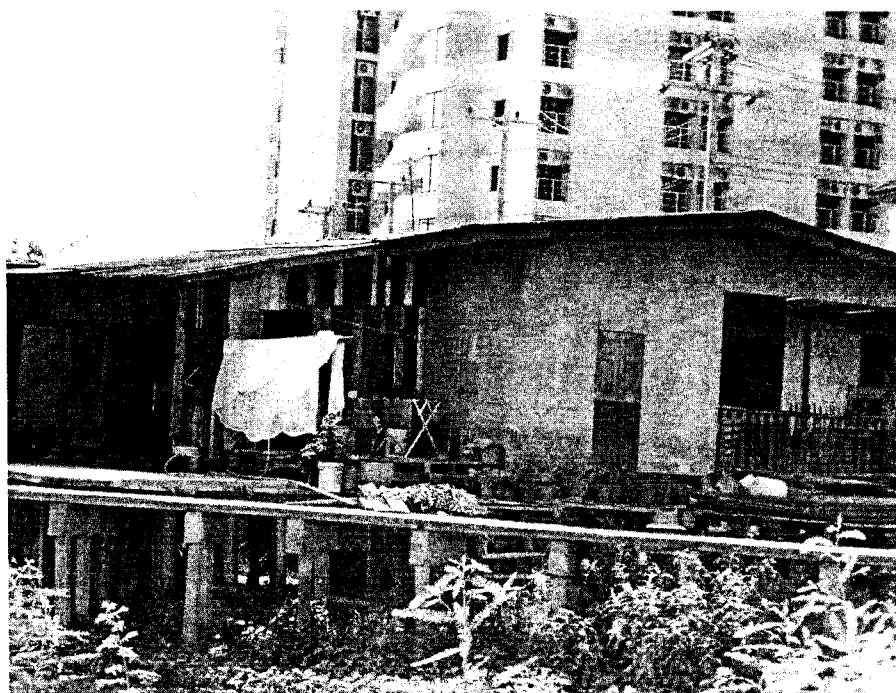
บริบทของโรงพยาบาล โรงพยาบาลที่ได้ขออนุญาตเก็บข้อมูลเป็น โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย ระดับตติยภูมิ โรงพยาบาลมีภารกิจในการให้บริการด้านสุขภาพ บริการด้านวิชาการทางด้าน การแพทย์และสาธารณสุขแก่ประชาชน โดยทั่วไป และเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติภาคคลินิกของนักศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ปัจจุบันโรงพยาบาลมีศักยภาพในการให้บริการรักษาพยาบาลครบทุก สาขา รองรับผู้ป่วยในได้ 439 เตียง จากสถิติปี 2552 จำนวนโรงพยาบาลในจังหวัดปทุมธานีทั้งหมด 11 แห่ง โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติมียอดการให้บริการทั้งผู้ป่วยใน และผู้ป่วยนอก จำนวนมากที่สุดของจังหวัด (6,909 ราย/เดือน) รองลงมาเป็น โรงพยาบาลปทุมธานี (กลุ่มงานข้อมูล สารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2555) แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก ให้บริการเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 15 ปี จำนวนยอดผู้ใช้บริการจากยอดรวมประจำปี 2552 รวมทั้งหมด 33,861 คน พบว่าผู้ใช้บริการคลินิกสุขภาพเด็กดีจำนวน 6,970 คน แผนกพัฒนาการเด็ก และการเจริญเติบโตจำนวน 537 คน (เพิ่มเอกสารรายงานประจำปี, 2552) ข้อมูลจากการสำรวจ พื้นที่ในวันที่ 30 สิงหาคม 2553 การให้บริการในแผนกเด็กเน้นการให้บริการเด็กป่วยเป็นสำคัญ โดยมีแพทย์ให้การรักษา ได้แก่ การเจ็บป่วยทั่วไป โรคหัวใจ โรคติดเชื้อ โรคเลือด ต่อมไทรอยด์ ทารกแรกเกิด พัฒนาการเด็ก นอกจากนี้มีการบริการฉีดวัคซีน และการบริการประเมินพัฒนาการ ด้วยแบบประเมินเดนเวอร์-ทู การให้บริการและกิจกรรมทางการพยาบาลเด่นในมิติการรักษา เจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ รองลงมาการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพตามลำดับ ทั้งนี้อาจมี ความสัมพันธ์กับผู้ที่มาใช้บริการและความต้องการบริการด้านสุขภาพ จากการสำรวจพื้นที่พบว่า ผู้ที่มารับบริการและผู้ให้บริการของโรงพยาบาลมีจำนวนมากพอที่การศึกษาวิจัยได้ผู้ให้ข้อมูล ที่มีประสบการณ์ที่หลากหลาย

ข้อมูลของพื้นที่ที่ศึกษาสะท้อนรูปแบบการให้บริการสุขภาพ สังคม วัฒนธรรมมีลักษณะ ที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง มีพื้นที่บางส่วนที่เป็นสังคมเกษตรกรรม โดยส่วนพื้นที่เกษตรของจังหวัด ยังเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ และส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นเขตอุตสาหกรรม ที่สำคัญของประเทศ ทว่าทั้งจังหวัดมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนถึง 3,104 แห่ง (กลุ่มงานข้อมูล สารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2555) จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีการ เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมจากเดิมที่เป็น สังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมือง และมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิต ในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้จังหวัดปทุมธานีเป็นแหล่งรองรับการเข้ามา

หางานทำจากคนในทุกภูมิภาคของประเทศ ส่วนความเจริญทางการศึกษามีมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนที่สำคัญ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีตลาด อันเป็นศูนย์กลางของการค้าส่งที่สำคัญ อย่างเช่น ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดรังสิต จากข้อมูล พื้นที่ที่ศึกษาสะท้อนสภาพสังคมทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเกี่ยวข้อง กับการดูแลสุขภาพ จนกระทั่งลักษณะการเลี้ยงดู แนวคิด ความเชื่อและการส่งเสริมสุขภาพเด็ก ดังนั้นการเข้าใจบริบทสังคม และการให้บริการด้านสุขภาพเด็กที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

บริบทพื้นที่ที่ศึกษาและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

1. บริบทพื้นที่ที่ศึกษา พื้นที่ที่ศึกษาหลักอยู่ในเขตพื้นที่ปทุมธานี รองลงมาเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร บริบทพื้นที่ที่พ่อแม่อาศัยอยู่จัดเป็นเขตพื้นที่ในเขตปริมณฑล ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีภูมิลำเนาในจังหวัดปทุมธานี ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านที่อยู่ตามริมคลอง อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวขยาย หรือบ้านญาติพี่น้องอยู่ใกล้กัน ในครอบครัวที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดพบว่าที่อยู่อาศัยเป็นอพาร์ทเมนต์ ห้องเช่าหรือโครงการบ้านจัดสรร

ภาพที่ 1 ตัวอย่างลักษณะพื้นที่ที่พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนาในจังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 2 ตัวอย่างลักษณะพื้นที่ที่พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลมีภูมิลำเนาต่างจังหวัด

2. ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาที่สำคัญ คือ พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

2.1 พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลถูกเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากพ่อแม่ที่พาลูกมารับบริการที่แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

กำหนดคุณสมบัติพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล คือ พ่อและ/ หรือแม่ผู้พาลูกมารับบริการที่แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก ในช่วงเวลาที่ศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2554 โดยพ่อและ/ หรือแม่ต้องเป็นผู้มีลูกเลี้ยงยากอายุ 1-3 ปี คัดกรองพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก โดยให้พ่อแม่ทำแบบประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากในเด็กวัยเตาะแตะแล้วคะแนนแบบประเมินพื้นฐานอารมณ์ระดับเลี้ยงยาก พ่อแม่ที่ถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมในการศึกษา ยินดีจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตแก่ผู้วิจัย สามารถสื่อสารพูดคุยรู้เรื่อง

แบบประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก โดยผู้วิจัยสร้างแบบประเมินนี้ขึ้นเพื่อง่ายต่อการประเมินคัดกรองระดับเลี้ยงยากของเด็กโดยให้พ่อแม่เป็นผู้ประเมิน แบบประเมินสร้างจากการศึกษาจากวรรณกรรมและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ดังนี้

แบบประเมินแบ่งเป็นด้านครอบครัวและด้านตัวเด็ก มี 11 หัวข้อ รวมข้อคำถาม 40 ข้อ

ด้านครอบครัว ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ มีประเด็นหัวข้อดังนี้

การเลี้ยงดู จากข้อ 1-2

ความเข้าใจในพฤติกรรมบุตร จากข้อ 3-4

ปฏิสัมพันธ์กับบุตร จากข้อ 5-6

การรับรู้บทบาทบิดามารดา จากข้อ 7-8

สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา จากข้อ 9-10

ด้านตัวเด็ก ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ มีประเด็นหัวข้อดังนี้

พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน จากข้อ 1-5

ลักษณะการเคลื่อนไหว จากข้อ 6-10

ความสามารถในการปรับตัว จากข้อ 11-15

ปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า จากข้อ 16-20

ลักษณะอารมณ์ จากข้อ 21-25

ความสนใจ จากข้อ 26-30

เกณฑ์การให้คะแนนระดับพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก ระดับคะแนนมี 5 ระดับ ดังนี้

(ยกเว้นข้อ ด้านครอบครัวข้อ 8 และด้านตัวเด็ก ข้อ 29)

เป็นประจำ 5 คะแนน

ส่วนมาก 4 คะแนน

บางครั้ง 3 คะแนน

นานครั้ง 2 คะแนน

แทบจะไม่เลย 1 คะแนน

การให้คะแนนระดับพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก ด้านครอบครัว ข้อ 8 และด้านตัวเด็ก

ข้อ 29 ระดับคะแนนมี 5 ระดับ ดังนี้

เป็นประจำ 1 คะแนน

ส่วนมาก 2 คะแนน

บางครั้ง 3 คะแนน

นานครั้ง 4 คะแนน

แทบจะไม่เลย 5 คะแนน

การแปลความหมายคะแนนพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก

ระดับมาก มีค่าน้อยกว่า $\bar{x} + 1$ SD หมายถึง ลูกเลี้ยงยากมาก

ระดับปานกลาง มีค่าน้อยกว่า $\bar{x} \pm 1$ SD หมายถึง ลูกเลี้ยงยากยากในบางเรื่อง

ระดับต่ำ มีค่าน้อยกว่า $\bar{x} - 1$ SD หมายถึง ลูกไม่เลี้ยงยาก

คุณภาพของแบบประเมิน 1) การหาความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาโดยแต่ละข้อ พิจารณาตรวจสอบความเกี่ยวข้องของเนื้อหาและข้อความ ให้ความสำคัญตรงกันร้อยละ 80 2) การหาความเชื่อมั่น นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้กับพ่อแม่ที่มีลูกวัยเตาะแตะ จำนวน 50 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และนำแบบประเมินไปหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha coefficient method) (Polit & Hungler, 2001) แบบประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก มีค่าความเชื่อมั่นระดับสูง ($\alpha = .847$)

ลูกเลี้ยงยากของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลจะต้องไม่มีปัญหาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือเป็นโรคประจำตัวที่มีผลต่อการศึกษา ตัวอย่างเช่น โรคหัวใจ โรคปอดอักเสบรุนแรง โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว เป็นต้น ไม่มีความพิการที่เห็นได้ชัดเจนหรือปัญหาสุขภาพจิตเด็ก เช่น เด็กภาวะสมองพิการ เด็กหูหนวกหรือมีความบกพร่องการได้ยิน เด็กออทิสติก เด็กปัญญาอ่อน-ปัญญาเลิศ เด็กสมาธิสั้น ทั้งนี้ การเลือกพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลครั้งแรก สืบค้นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากตามคุณสมบัติที่กำหนด จากการชักถามพูดคุยและการใช้แบบประเมินภาวะเด็กเลี้ยงยากในเด็กวัยเตาะแตะ ที่พ่อแม่เป็นผู้ประเมิน จากแบบประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากแล้วพบว่าครอบครัวรู้ว่าลูกเลี้ยงยาก จึงดำเนินการชี้แจง โครงการวิจัย (ดังเอกสารภาคผนวก ก) ตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ การเก็บข้อมูลเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูล การเลือกพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลสิ้นสุดลงเมื่อพบว่ามี การอึดตัว มีข้อมูลซ้ำ ๆ กัน ไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น โดยมีการเก็บข้อมูลมีการอึดตัวเมื่อทำการเก็บข้อมูล ได้ 18 ครอบครัว และเก็บข้อมูลต่อเพื่อยืนยัน 2 ครอบครัว

ผู้วิจัยคัดผู้ให้ข้อมูลออกในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ใช่พ่อแม่ที่แท้จริง ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล 1 รายที่เป็นพ่อบุญธรรม แต่เด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่แท้จริง พ่อบุญธรรมมีบ้านอยู่ใกล้กัน ผู้วิจัยได้ขอข้อมูลจากพ่อแม่ที่แท้เป็นหลัก และครอบครัว 1 ครอบครัวที่สัมภาษณ์แล้วพ่อแม่ไม่มีคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลที่ดีไม่ยอมให้ข้อมูลลงลึก

2.2 ข้อมูลของครอบครัวผู้ให้ข้อมูล พ่อมีอายุระหว่าง 21-40 ปี พ่อประกอบอาชีพเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง 13 คน แม่มีอายุระหว่าง 19-38 ปี ส่วนใหญ่แม่เป็นแม่บ้าน เคยประกอบอาชีพก่อนมีลูกคนนี้อาจมีจำนวน 12 คน เมื่อมีลูกเลี้ยงยากได้ออกจากงานเพื่อดูแลลูกที่บ้าน

ที่อยู่ปัจจุบันอยู่ในเขตปทุมธานีมากที่สุด จำนวน 16 ครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว จำนวน 15 ครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนรวมทั้งหมด 3 คน จำนวน 14 ครอบครัว นับถือศาสนา

พุทธทั้งหมด

ลูกมีอายุ 1 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี ลำดับที่ของลูกเป็นลูกคนแรก จำนวน 12 ครอบครัว และลูกคนเดียว จำนวน 12 ครอบครัว ครอบครัวระบุว่าเลี้ยงยากในช่วง แรกเกิด-1 ปี และ 1 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คนเท่ากัน

ตารางที่ 1 ข้อมูลของครอบครัว

ครอบครัว	อายุ (ปี/เดือน)			อาชีพ		จำนวนลูก/ ลำดับที่	เพศ ของ ลูก	ลักษณะครอบครัว/ ที่พัก
	พ่อ	แม่	ลูก	พ่อ	แม่			
1. อ้น	26	26	1/6	ขายของ ในตลาด	ขายของ ในตลาด	1/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว แต่มี บ้านตาและยายอยู่ใกล้ บ้าน/ อาคารพาณิชย์
2. มิก	25	19	1/3	ช่างไฟ ลูกจ้าง บริษัท	แม่บ้าน เลี้ยงลูก	2/2	หญิง	ครอบครัวเดี่ยว มีตา และยายแยกทางกัน ยายอาศัยอยู่ด้วย/ แฟลตเอื้ออาทร
3. เปรม	24	21	2/6	พนักงาน ส่งหมึก พิมพ์	แม่บ้าน เลี้ยงลูก	1/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว/ อาศัย ที่หอพัก
4. พลุ	35	34	2/7	รัฐวิสาหกิจ เก็บเงิน ทางด่วน	แม่บ้าน เลี้ยงลูก/ ขายของ ชำหน้า บ้าน	1/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว/ ทาวเฮาส์
5. ปอ	37	35	1/7	พนักงาน ขสมก. เก็บเงิน บนรถเมล์	แม่บ้าน เลี้ยงลูก/ เย็บผ้า คลุม รถยนต์	1/1	หญิง	ครอบครัวเดี่ยว บ้าน สร้างอยู่ใกล้บ้านปู่ และย่า/ บ้านเป็นบ้าน ไม้สร้างอยู่ริมคลองน้ำ มีใต้ถุนสูง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครอบครัว	อายุ (ปี/เดือน)			อาชีพ		จำนวนลูก/ ลำดับที่	เพศ ของ ลูก	ลักษณะครอบครัว/ ที่พัก
	พ่อ	แม่	ลูก	พ่อ	แม่			
6. มุก	24	21	1/6	พนักงาน โรงงาน	แม่บ้าน เลี้ยงลูก	1/1	หญิง	ครอบครัวขยาย (สมาชิก 14 คน)/ บ้านปลูกสร้างอยู่ ริมคลองน้ำ
7. เฟส	26	27	2	พนักงาน บริษัท	ทำงาน โรงงาน	2/2	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว อยู่ห่าง จากบ้านตาและยายไม่ มาก สามารถพาลูกไป ฝากเลี้ยงได้ทุกวัน/ บ้านเป็นทาวเฮาส์
8. หนึ่ง	31	30	2	พนักงาน บริษัท	แม่บ้าน	1/1	หญิง	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านแฝด
9. วิว	21	21	2	ร้านคอม พิวเตอร์	ร้านคอม พิวเตอร์	1/1	ชาย	ครอบครัวขยาย (สมาชิก 6 คน)/ บ้านเป็นทาวเฮาส์
10. พีวส์	24	20	2/7	ราชการ ทหาร	แม่บ้าน	3/1	ชาย	ครอบครัวขยาย (สมาชิก 8 คน)/ บ้าน ไม้ มีได้ทุนสูง เช่าพื้นที่ค้าอาหาร
11. จอม	31	29	1/6	พนักงาน บริษัท	แม่บ้าน	1/1	ชาย	ครอบครัวขยาย (จำนวน 6 คน)/ ห้องแถว
12. เพลิน	30	27	2/6	ช่างทหาร	แม่บ้าน/ ขายหมูปิ้ง	1/1	หญิง	ครอบครัวขยาย (จำนวน 5 คน)/ บ้านเป็นทาวเฮาส์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครอบครัว	อายุ (ปี/เดือน)			อาชีพ		จำนวนลูก/ ลำดับที่	เพศ ของ ลูก	ลักษณะครอบครัว/ ที่พัก
	พ่อ	แม่	ลูก	พ่อ	แม่			
13. จำ	27	24	2/6	รับจ้าง	แม่บ้าน	2/2	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านเป็นทาวเฮาส์
14. ตัน	27	26	3	ร้านค้า เอกสาร	แม่บ้าน	2/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านเป็นทาวเฮาส์
15. ปอย	29	24	2/6	รับจ้าง	ราชการ ครู	2/2	หญิง	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านเป็นทาวเฮาส์
16. บิ๊ก	27	26	3	ช่าง โรงงาน	แม่บ้าน	1/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านอาคารเอื้ออาทร
17. มิน	28	26	1/7	โรงงาน	โรงงาน	2/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว มียาย มาช่วยเหลือลูก/ บ้านเป็นทาวเฮาส์
18. เป่า	32	30	3	โรงงาน	โรงงาน	1/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านพักคนงาน
19. หมู	40	38	2	ช่างไฟ	แม่บ้าน	2/1	ชาย	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านเป็นทาวเฮาส์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครอบครัว	อายุ (ปี/เดือน)			อาชีพ		จำนวนลูก/ ลำดับที่	เพศ ของ ลูก	ลักษณะครอบครัว/ ที่พัก
	พ่อ	แม่	ลูก	พ่อ	แม่			
20. ข้าว	37	26	1	โรงงาน	แม่บ้าน	1/1	หญิง	ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดิมอยู่ ต่างจังหวัด/ บ้านเป็นทาวเฮาส์

กระบวนการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยทางปรากฏการณ์วิทยาตีความ

กระบวนการศึกษาครั้งนี้ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยในมนุษย์ ตามแนวทางการศึกษาของ แวนมานเนน (Van Manen, 1997) มี 6 ขั้นตอน ประยุกต์แนวทางการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การกลับไปสู่ธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิต (Turning to the nature of lived experience) เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากที่เป็นภาวะเป็นอยู่จริง มีแนวทางการศึกษาดังนี้

ผู้วิจัยทำความเข้าใจในประสบการณ์ชีวิตพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก โดยปรากฏการณ์วิทยาตามการรับรู้ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่ประสบหรือมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตที่แสดงถึงแก่นแท้หรือสาระสำคัญ (Essence) ในภาวะการมีอยู่ (Beings) ในโลกปรากฏการณ์ เน้นการให้ความหมายของพ่อแม่โดยไม่ละเลยความเกี่ยวพันกับบริบท สถานการณ์ในช่วงที่พ่อแม่มีปฏิสัมพันธ์ ปัญหาการสืบค้นหรือศึกษาในปรากฏการณ์วิทยานั้นผู้วิจัยจะต้องให้ความสนใจในประสบการณ์ของพ่อแม่โดยการสะท้อนคิด ทำให้ความเข้าใจที่ชัดเจนในความเชื่อของตน ไม่มีอคติไม่ตั้งสมมติฐาน หรือคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าและทฤษฎีไม่นำมาคว่นสรุปก่อนที่จะได้ประสบการณ์ที่แท้จริง

การใช้คำถามในการวิจัย เน้นความสนใจที่ประสบการณ์บุคคลของพ่อแม่ ความจริงที่เป็นไปได้ของธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิต การถามคำถามมุ่งเน้นในการหาความหมายที่นอกเหนือจากสิ่งรู้โดยทั่วไป คำถามที่ถามเพื่อทำให้ปรากฏการณ์มีความชัดเจนและความเข้าใจมากขึ้น ในการศึกษาผู้วิจัยเป็นเสมือนเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบตัวเองและมีเวลาจัดการกับข้อมูล การนัดครอบครัวเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยดำเนินการนัดครอบครัวเพื่อเก็บข้อมูล วันละไม่เกิน 2 ครอบครัว ในการศึกษาได้กำหนดแนวการสัมภาษณ์และคำถามเบื้องต้น ผู้วิจัยพัฒนาแนวคำถามหรือประเด็นสำคัญ ๆ ที่ต้องถามเป็นลักษณะ

คำถามปลายเปิด จากการศึกษาจากปรากฏการณ์ งานวิจัย ตำรา เอกสาร บทความต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหรือใกล้เคียงกับงานวิจัยชิ้นนี้ แล้วนำมาประมวลเป็นแนวคำถามตั้งต้น โดยจำแนกหัวข้อกว้าง ๆ ไม่กำหนดจำนวนข้อ ลักษณะของข้อคำถามมีความยืดหยุ่น สามารถถามคำถามเพิ่มเติมได้ และปรับแก้คำถามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขณะสนทนา ไม่มีการเตรียมคำตอบไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้มีอิสระในการตอบและลอคอคติส่วนตัวของนักวิจัย (ภาคผนวก ฉ)

2. ค้นหาประสบการณ์ชีวิตเหมือนเราได้อยู่ในเหตุการณ์ (Investigating experience as we live it) เน้นการได้ข้อมูลเกี่ยวกับพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก มีการทำความเข้าใจข้อมูลโดยตรง ค้นหา ทบทวนซ้ำ ๆ มีแนวทางดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำความเข้าใจในธรรมชาติของข้อมูล ในการวิจัยผู้วิจัยเสมือนเครื่องมือที่สำคัญในการหาคำตอบเพื่อตอบคำถามการวิจัย การได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพและความลึกซึ้งของข้อมูล ผู้วิจัยต้องได้รับการพัฒนาทั้งความรู้และทักษะการวิจัยเชิงคุณภาพ (ภาคผนวก ค) ดำเนินการแสดงความเข้มงวดในผู้วิจัย โดยผู้วิจัยมีการเตรียมตัวก่อนเก็บข้อมูล เริ่มจากก่อนทำการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่ศึกษาภาพรวมของจังหวัดปทุมธานี ที่แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี รูปแบบการให้บริการและผู้ที่มารับบริการของโรงพยาบาล การจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความสมบูรณ์และความพร้อม เพื่ออำนวยความสะดวก เช่น สมุด ปากกา ดินสอคำ เอกสาร และเครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ลดความกังวลของพ่อแม่เกี่ยวกับลูก โดยเตรียมผู้ช่วยวิจัยเพื่อช่วยดูแลเด็กในขณะสัมภาษณ์

ขั้นตอนการดำเนินการ โดยเริ่มจากทำความเข้าใจกับครอบครัวผู้ให้ข้อมูล แนะนำตัวเพื่อช่วยทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้จักคุ้นเคย ช่วยสร้างความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูล การแนะนำและเปิดเผยตัวในครั้งแรกนั้น ผู้วิจัยแนะนำตัวและเปิดเผยตัวเองต่อผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นผู้นิติปัญญา เอก ที่อยู่ระหว่างการทำการวิจัย เพื่อประกอบการศึกษาพร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งเปิดโอกาสให้กับผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามข้อสงสัยต่างๆอย่างกระจ่างพอจนเกิดความไว้วางใจ ดำเนินการสร้างสัมพันธภาพด้วยคำถามทั่ว ๆ ไปก่อนที่มีการถามด้วยคำถามเจาะลึก และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ต่อไป

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ โดยอาศัยภาษาเพื่อเข้าถึงโลกของปรากฏการณ์ของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก จากการถามคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความรู้หรือความจริงของประสบการณ์ชีวิต

การสัมภาษณ์ผู้วิจัยมุ่งการทำความเข้าใจในการให้ความหมาย การปฏิบัติและเบื้องหลังการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยพยายามสร้างบรรยากาศให้เป็นธรรมชาติ ความยืดหยุ่นมากที่สุด เพื่อเอื้อต่อการสร้างสัมพันธภาพในขณะสัมภาษณ์ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกนี้โดยผู้วิจัยระมัดระวังการวางตัวให้เป็นธรรมชาติ การแต่งกายใกล้เคียงบริบทสังคม ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและการบันทึกข้อมูลควบคู่กันไป ส่วนการบันทึกภาคสนามนั้น ใช้วิธีการบันทึกย่อยร่วมกับการบันทึกเสียง ทั้งนี้ก่อนการบันทึกเสียงผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งยังเป็นการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของนักวิจัย ข้อมูลที่ได้จากเก็บรวบรวมทั้งหมดผู้วิจัยได้รับอนุญาตโดยความสมัครใจของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลทุกครั้ง

การสัมภาษณ์ครั้งแรก สถานที่สัมภาษณ์ที่จัดไว้มีความเป็นส่วนตัว คือ ห้องตรวจและมุมของสนามเด็กเล่นในบริเวณแผนกผู้ป่วยนอก มีผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่ดูแลเด็กในขณะสัมภาษณ์เพื่อลดความกังวลและการถูกรบกวนสมาธิของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์เริ่มภายหลังการชี้แจงตามแบบชี้แจงสำหรับผู้ให้ข้อมูล (ภาคผนวก ก) และผู้ให้ข้อมูลยินดีเข้าร่วมวิจัยตามแบบยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล (ภาคผนวก ข) การขออนุญาตบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เริ่มจากการใช้คำถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อการสร้างสัมพันธภาพและพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สึกรีบเร่งจนเกินไป โดยเริ่มต้นด้วยคำถามง่าย ๆ แบบกว้าง ๆ ก่อนเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสนทนา และเพื่อกระตุ้นผู้ให้ข้อมูลเริ่มคิดเกี่ยวกับประเด็นที่สัมภาษณ์ในลักษณะทั่วไป จากนั้นเมื่อผู้ให้ข้อมูลเข้าสู่บรรยากาศการสนทนามากขึ้นลักษณะคำถามที่ใช่แคบเข้าเพื่อนำสู่ประเด็นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ไม่มีการกำหนดคำตอบ คำถามหรือลำดับคำถามที่ตายตัว คำถามในการสนทนามีความยืดหยุ่นและเอื้อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงออกถึงการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลอย่างอิสระ

ขณะสัมภาษณ์สร้างบรรยากาศให้เป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ความคิด และความต้องการต่าง ๆ โดยไม่ขัดจังหวะ ไม่แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง หรือแสดงทัศนคติของผู้วิจัย พร้อมกันนี้ผู้วิจัยสังเกตสีหน้า ท่าทาง อากัปกริยา การแสดงออกของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตีความ การถามคำถามต่อเนื่องให้เข้าถึงความหมายที่แท้จริงต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังแสดงให้เห็นให้ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ที่ผู้วิจัยสนใจตั้งใจและติดตามเรื่องราวที่ผู้ให้ข้อมูลกำลังเล่าในขณะนั้น โดยการมอง สบตา พยักหน้า หรือ ใช้เสียง “อืม” “คะ” ในประเด็นที่คล้อยตาม หรือถามคำถามในประเด็นที่สงสัยเพื่อขอความกระจ่าง ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องราวอย่างเต็มใจ และรู้สึกมีคุณค่า รวมทั้งสะท้อนความคิดหรือมุมมองใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการสนทนา กรณีผู้ให้ข้อมูลเงียบ หรือไม่ตอบคำถามบางช่วง อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่เข้าใจคำถาม เป็นประเด็นที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถแสดง

ความคิดเห็นออกมาเป็นคำพูดได้ หรือผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกว่าเป็นคำถามที่เป็นส่วนตัวมากเกินไป ผู้วิจัยใช้วิธีการคาดเดาเหตุผลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการแก้ไขสถานการณ์ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้ข้อมูลเจ็บ เริ่มตาแดง และน้ำตาไหลในขณะที่สนทนาเกี่ยวกับการดูแลและการเลี้ยงดู และแม้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกเครียด น้อย ขณะเจ็บและน้ำตาไหล ร้องให้ ผู้วิจัย ได้นั่งเงียบรอให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความรู้สึก ผู้วิจัยสัมผัสแขนด้วยความเอื้ออาทรและอยู่ใกล้ ๆ อย่างเงียบ ๆ รอจนกล่าวผู้ให้ข้อมูลพร้อมสนทนาต่อไป และสอบถามความคิดว่าผู้ให้ข้อมูลพร้อมที่จะให้ข้อมูลต่อหรือไม่ รู้สึกอย่างไร ผู้ให้ข้อมูลยินดีที่จะสนทนาต่อไป ในการจบการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามหากมีข้อสงสัย การสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที

การสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 สถานที่ในการสัมภาษณ์ขึ้นกับความเหมาะสมที่ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลได้ตกลงกัน การสัมภาษณ์เน้นในประเด็นปัญหาที่ข้อมูลไม่ชัดเจนหรือไม่ครอบคลุม หรือประเด็นที่ต้องการเจาะลึกเพิ่มเติม โดยมีการปรับการตั้งคำถาม การสัมภาษณ์จากครั้งที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ข้อมูลหลังจากทบทวน อ่านข้อมูลหลายรอบและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ มีการเตรียมประเด็นคำถามเพื่อเดิม และมีการปรึกษาและขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากอาจารย์ที่ปรึกษา ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เน้นในประเด็นปัญหาที่ข้อมูลไม่ชัดเจนหรือไม่ครอบคลุม หรือประเด็นที่ต้องการค้นหาเพิ่มเติมในบางประเด็นที่สำคัญเท่านั้น และเน้นการยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ครั้งก่อน และการยุติการวิจัย เปิดโอกาสให้มีการซักถามในข้อสงสัยภายหลังยุติการเก็บข้อมูล

ภายหลังการสัมภาษณ์ได้มีการวิเคราะห์เบื้องต้น โดยตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนครบถ้วนของข้อมูล ตรวจสอบว่าหัวข้อคำถามดังกล่าวได้คำตอบ หรือข้อมูลครอบคลุมประเด็นหลักของวัตถุประสงค์หรือไม่ และมีข้อค้นพบใหม่ที่ต้องหาคำตอบให้กระจ่างหรือไม่ สรุปประเด็นปัญหาที่ข้อมูลไม่ชัดเจนหรือไม่ครอบคลุม หรือประเด็นที่ต้องการค้นหาเพิ่มเติม มีการปรับการตั้งคำถามการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป ภายหลังการสัมภาษณ์ได้นำข้อมูลจากเทปบันทึกมาถอดข้อความคำต่อคำ บันทึกลงในคอมพิวเตอร์

ตลอดการวิจัย ผู้วิจัยได้ตระหนักและระมัดระวังผลกระทบที่อาจเกิดต่อความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้วิจัยปฏิบัติโดยยึดหลักผู้ให้ข้อมูลเป็นศูนย์กลาง และเป็นไปตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล เช่น การยุติการสนทนา และการสนทนาใหม่ตามที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการที่ไม่มีอันตรายใด ๆ ทั้งต่อด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนปัญหาที่พบในระหว่างการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระบบส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้การดูแลอย่างเหมาะสมต่อไป จากการเก็บข้อมูลไม่มีผู้ที่ต้องส่งต่อ

ในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยคำนึงถึงปฏิสัมพันธ์เชิงการวิจัยที่เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ ให้รู้สึกเป็นกันเองด้วยการทักทาย อธิบายสัปดาห์ที่ดิฉันจะสนทนา การแสดงกริยาท่าทางที่เป็นมิตร และรักษาข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล การรวบรวมข้อมูลต้องใช้ทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี มีความตั้งใจต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา และติดตามการฟัง การสนทนาตลอดการสนทนา และถึงคำบอกเล่าทุกคำเป็นข้อมูลทั้งสิ้น มีความเชื่อมั่นในความจริง (Truth value) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจริงที่ได้จากพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ระมัดระวังเรื่องสัมพันธ์ภาพกับครอบครัว ไม่มีความลำเอียง วางตัวความเป็นกลาง (Neutrality) พ่อแม่ในฐานะบุคคลมีการเป็นอยู่ในโลกประสบการณ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นจริงเป็นประสบการณ์ชีวิต เป็นปัจเจกบุคคล (Subjectivity) ดังนั้นผู้วิจัยมีการจัดการความเข้าใจที่มีอยู่เดิมตระหนักเสมอว่าความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมของตนที่อาจแตกต่างจากผู้ให้ข้อมูล ทบทวนตนตลอดเวลาเพื่อไม่ให้เกิดอคติ และต้องมีความไวต่อความรู้สึกจากคำพูดและท่าทางกริยา โดยเฉพาะความรู้สึกที่เป็นผลกระทบจากงานวิจัย มีการปกป้องผู้ให้ข้อมูลตลอดเวลาในการทำวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำ และผู้วิจัยนำคำแนะนำที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาตัวผู้วิจัย

ขณะศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญการคิดอย่างวิเคราะห์ การมีวิจารณ์ญาณกับความรู้ความเข้าใจของผู้วิจัยที่มีอยู่เดิมสามารถทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมาย การแปลประสบการณ์ของพ่อแม่อย่างระมัดระวัง ขณะเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยคิดวิเคราะห์ประสบการณ์ตั้งสมมติฐานชั่วคราวในการตั้งประเด็นคำถามพยายามให้ได้ประสบการณ์ ความหมายที่แท้จริงของพ่อแม่ต่อคุณค่าต่าง ๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการบันทึกประจำวัน บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัยเองเป็นความรู้สึกส่วนตัว อารมณ์ ต่อการวิจัยทั้งทางด้านบวกและด้านลบ นอกเหนือจากการบันทึกข้อมูลภาคสนามเพื่อการตรวจสอบ ความเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของผู้วิจัยเอง ได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัย การศึกษาเรียนรู้จิตวิทยาทั่วไป บุคลิกภาพและการปรับตัว นอกจากนี้ได้มีการพูดคุยกับนักวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการ ในขั้นตอนก่อน ขณะและภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะสำรวจความคิดและตระหนักตน ความรู้สึกตัว การแยกแยะระหว่างความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ส่วนตัว เพื่อขจัดอคติทั้งทางบวกและทางลบ โดยเจตนาและไม่เจตนา พิจารณาลักษณะการสัมภาษณ์ เช่น การตั้งคำถาม การดำเนินการสัมภาษณ์ ความไวในสิ่งที่ได้ยินและสังเกตเห็น ทักษะการฟัง เป็นต้น ทุกครั้งก่อนและหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) เริ่มจากการเฝ้าดู และสังเกตตั้งแต่แรกเริ่มที่ได้พบกับผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว ในการวิจัยนี้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นบุคคลนอก ผู้วิจัยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ โดยสังเกตการสนทนา ครอบครัว การประพุดติปฏิบัติต่อกันของสมาชิกในครอบครัว พฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นของพ่อแม่และเด็ก หรือการกระทำระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัว ปฏิบัติการที่เกิดขึ้นทั้งการกระทำและคำพูด ผู้วิจัยสังเกตและตั้งข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นในสิ่งที่เห็น เมื่อตั้งข้อสันนิษฐานแล้วสามารถนำไปเป็นประเด็นในการตั้งคำถามต่อไป การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผน ผู้วิจัยสังเกตว่าการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นเป็นใครทำกับใคร ในบทบาทและสถานภาพอย่างไร มีความสัมพันธ์อย่างไร ผู้วิจัยได้สังเกตการให้ความหมาย การกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นในฐานะที่ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งกลุ่ม สังคม หรือวัฒนธรรมซึ่งเป็นการรับรู้เหตุการณ์หนึ่งๆ ของบุคคลที่เป็นสมาชิก ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทั้งหลายเหล่านี้ ผู้วิจัยจะนำมาเรียบเรียงเพื่อหาสาระสำคัญ ให้ความหมายของการกระทำ การรับรู้และทรรศนะต่าง ๆ ในที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ ตลอดจนทำการสัมภาษณ์ การพูดคุย รวมทั้งการสังเกตเฝ้ามองอยู่อย่างห่าง ๆ ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมด้วย ลักษณะเด่น ลักษณะเฉพาะ ความสัมพันธ์ของบุคคล รูปแบบและกระบวนการสัมพันธ์ รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปรากฏการณ์นั้นดำเนินไปตามธรรมชาติของแต่ละครอบครัว

การสังเกตแต่ละครั้งผู้วิจัยบันทึกส่วนสำคัญก่อน แล้วนำมาบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมภายหลัง เพื่อให้สามารถมองประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีหลักการหรือวิธีการจดบันทึกจากการสังเกต โดยการบันทึกย่อ เพื่อให้การสังเกตเป็นปฏิบัติการที่ไม่เป็นธรรมชาติ บันทึกภาคสนาม บันทึกสิ่งที่สังเกตได้ การสังเกตและบันทึกสิ่งที่ทำได้ตรงตามความเป็นจริง โดยบรรยายรายละเอียดของสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคลเหตุการณ์ รวมทั้งคำพูดของบุคคล โดยไม่มีการตีความ การบันทึกช่วยเตือนความจำและประเมินคุณภาพข้อมูลที่ได้มา

การเขียนบันทึก และแผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นกระบวนการของความคิดของตน ป้องกันการลืมสามารถกลับมาทบทวนซ้ำได้ และช่วยเตือนสติของผู้วิจัย การเขียนบันทึกผู้วิจัยได้มีลักษณะการบันทึกดังนี้ 1) บันทึกภาคสนาม แบ่งเป็นการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตรงตามความเป็นจริง โดยไม่มีการตีความ และอีกส่วนที่เป็นบันทึกการตีความเบื้องต้น แสดงความคิดเห็นเป็นความหมาย ความชัดเจนต้องใช้ข้อมูลหลายส่วนหลายเรื่องมารวบรวมเพื่อสรุปการตีความเบื้องต้น รวมถึงบันทึกความคิดที่ผุดโผล่ขณะสัมภาษณ์ ข้อสังเกต สมมติฐานเบื้องต้นหรือชั่วคราว สิ่งที่ต้องซักถามเพิ่มเติม ส่วนที่บันทึกที่เป็นส่วนระเบียบวิธีวิจัย มีการบันทึกทั้งวิธีการในการสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้สังเกต ปฏิบัติการผู้ถูกสังเกตตลอดจน

ข้อมูลที่หล่นหายไป การบันทึกช่วยเตือนความจำและประเมินคุณภาพข้อมูลที่ได้ 2) บันทึกสะท้อนความคิดของผู้วิจัย เป็นการบันทึกเกี่ยวกับความคิดอารมณ์ ความรู้สึก ปัญหา อุปสรรค เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดีและไม่ดี สิ่งที่เรียนรู้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแต่ละครั้ง เพื่อการปรับปรุงหรือแก้ไขเทคนิคในการสัมภาษณ์ การปรับปรุงข้อคำถาม การระมัดระวังกิริยา ท่าทาง คำพูดและความคิด ช่วยในการเตือนสติ ระมัดระวังอคติต่อข้อมูลที่ได้ 3) บันทึกเชิงปฏิบัติการ เป็นการบันทึกที่ช่วยในการระบุทิศทาง การเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป และเตือนความจำของผู้วิจัย เช่น ข้อมูลใดหายไป ประเด็น หรือแนวคิดใดที่ยังไม่ชัดเจน เก็บข้อจากใครหรือเอกสารใด เมื่อไร อย่างไร 4) การบันทึกเสียง การบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยต้องดำเนินการชี้แจงถึงความจำเป็นในการบันทึกเสียง หากมีพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลไม่ประสงค์ให้มีการบันทึกเสียงผู้วิจัยขออนุญาตจดบันทึกย่อในขณะที่สัมภาษณ์แทน แต่ในการสัมภาษณ์พ่อแม่ทุกคนยินดีให้บันทึกเสียงทุกครั้งที่ให้ข้อมูล

3. สะท้อนปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenological reflection)

การวิเคราะห์ข้อมูลเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริง การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ความหมายของประสบการณ์ชีวิตโดยการเข้าถึงคำตอบที่ได้มา มีการกำหนดวิธีที่กำหนดไว้กว้าง ๆ มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ที่ผู้วิจัยสามารถสรรสร้างเป็นข้อความรู้ใหม่ได้จากประสบการณ์พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากได้ มีขั้นตอนจัดเตรียมข้อมูลและการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 การดำเนินการวิเคราะห์ประเด็น ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ นำมาถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด ชนิดคำต่อคำ ไม่มีการข้ามประโยคบางประโยคเพราะสามารถใช้ในการตรวจสอบในภายหลังได้ จัดข้อมูลเรียงลำดับเป็นรายบรรทัด เน้นข้อความคำ (Words) เป็นประโยค (Sentences) เป็นแนวคิด (Concept) โดยใช้การเน้นข้อความโดยปากกาสีเน้นข้อความช่วยในการเตรียมข้อมูล

การทำจัดแยกตามลักษณะข้อมูล ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลเอกสาร จัดแยกตามวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ จัดแบ่งตามเวลาที่ได้มาของข้อมูล เรียงลำดับตั้งแต่เริ่มจัดเก็บข้อมูลจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย ระบุวัน เดือน ปีอย่างชัดเจน และกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ บันทึกภาคสนามทำทันทีหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทบทวน การกำหนดรหัสข้อมูลเพื่อง่ายและความสะดวกในการทำงาน ดังนี้

ระบุลักษณะข้อมูลให้ชัดเจน เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์

ชื่อ.....คือ ชื่อเด็ก (นามสมมติ) ให้ระบุแทนชื่อครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว

M คือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นแม่

F คือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นพ่อ

Fr คือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพื่อน

Gm คือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นยาย ย่า

Gf คือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นตา ปู่

ตัวเลขลำดับ 1-2 คือ ครั้งที่สัมภาษณ์

พยัญชนะภาษาอังกฤษ 3 ตัว คือคำย่อวันที่เก็บข้อมูล

ตัวเลขลำดับที่ 5-6 คือวันที่เก็บข้อมูล

ตัวเลขลำดับที่ 7-8 คือเดือนที่เก็บข้อมูล

ตัวเลขลำดับที่ 9-12 คือ พ.ศ.ที่เก็บข้อมูล

เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ M 2 fr 02042555 ความหมาย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วัน
เป็นการสัมภาษณ์ครั้งที่สอง วันที่สัมภาษณ์ ศุกร์ที่ 2 เดือนเมษายน พ.ศ. 2555

ส่วนในการรายงานผลการวิจัย ใช้ลักษณะย่อ ดังนี้

ค คือ ครั้งที่เก็บข้อมูล

น คือ เลขหน้าที่ของบันทึก

บ คือ เลขที่บรรทัดของข้อความ

ตัวอย่าง พ่อพล, ค2, น14, บ325 คือ ข้อมูลได้จากพ่อของพล ในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2
หน้าที่ 14 บรรทัดที่ 325

3.2 ผู้วิจัยทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ประสบการณ์ชีวิตพ่อแม่โดยทบทวนข้อมูลที่ได้
ฟังข้อมูลจากเทปที่บันทึกและการอ่านบททวนหลาย ๆ ครั้ง ข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปประกอบ
กับการบันทึกประจำวัน โดยการอ่านซ้ำ ๆ และการฟังบันทึกเทป เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์
ความรู้สึกของข้อมูล มีความเข้าใจข้อมูล สร้างความเข้าใจในข้อความให้ปรากฏขึ้น ค้นหา
ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

3.3 สกัดให้ได้ถ้อยคำเท็จจริงที่สำคัญ ข้อสรุปที่ได้ต้องกลับไปได้แก่นหรือสาระ
ที่แท้จริงมาจากประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล (Phenomenology of essences) สามารถ
ตรวจสอบย้อนกลับไปข้อมูลที่ได้มาได้ ข้อความหรือประโยค ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในปรากฏการณ์
มีการทำข้อสรุปชั่วคราวและการตัดทอนข้อมูล การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการลงเขียนข้อสรุป
แต่ละเรื่อง การทำข้อสรุปชั่วคราวจึงเป็นการลดขนาดข้อมูลและช่วยกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไป

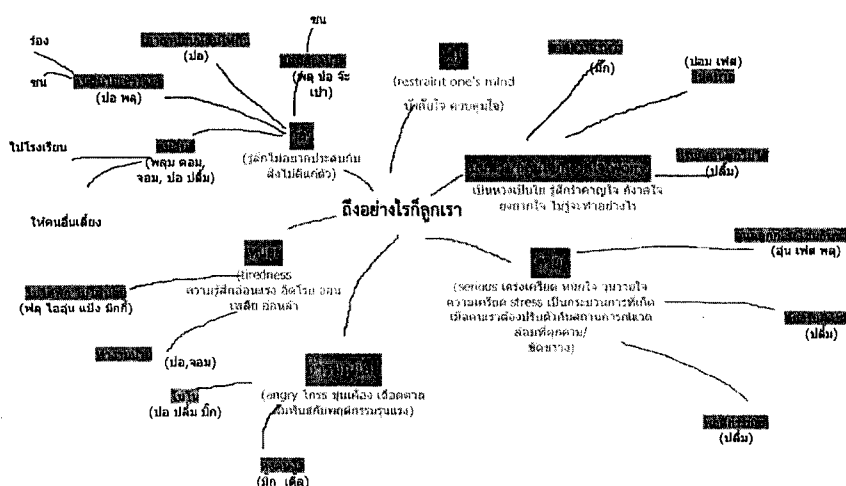
ได้ กลุ่มคำหรือประโยคที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันนำมาเชื่อมโยงกัน

3.4 ความหมาย พยายามให้ได้ความหมายที่ซ่อนอยู่หรือซ่อนอยู่ในถ้อยคำ ให้ได้มาซึ่งความหมายโดยตีความข้อมูลที่ปรากฏ ผู้วิจัยทำการตีความข้อมูลที่ปรากฏประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นคำบอกเล่าถอดจากบทสนทนา ปฏิกริยา น้ำเสียง สภาพแวดล้อม การคิดและความรู้สึก การเสนอข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการนำเสนอ เป็นการนำข้อสรุปย่อย ๆ มาเชื่อมโยงกัน เพื่อหาข้อสรุปซึ่งตอบปัญหาการวิจัย โดยจัดทำเป็นตารางบรรจุเนื้อหา แผนผังความคิด การจัดแบ่งประเภทของคำ ความคิด ความเชื่อ การตีความหมาย โดยอาศัยประสบการณ์ของบุคคลแหล่งข้อมูล และจากการทบทวนวรรณกรรมเข้ามาช่วยในการหาแก่นหรือสาระสำคัญของข้อมูล โดยการเข้าถึงความจริงปรากฏการณ์ โดยต้องอาศัยการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ การหล่อหลอมความเข้าใจกันและกัน

3.5 จัดกลุ่มประเด็นหรือมโนทัศน์ มีกำหนดหมวดหมู่ประเด็น ความหมายที่ได้ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การประมวลและสรุปข้อเท็จจริง โดยการค้นหาแบบแผน การจัดกลุ่มพิจารณาถึงการเป็นอยู่หรือมีชีวิตในโลกประสบการณ์ มี 4 ประเด็นที่ 1) พื้นที่ชีวิต (พื้นที่) [Lived space (spatiality)] คือ รู้สึกว่าพื้นที่ ช่องว่างที่สะท้อนความรู้สึก 2) ร่างกายแห่งชีวิต (รูปขันธ์) [Lived body (corporeality)] หมายถึงความเป็นจริงเชิงปรากฏการณ์วิทยา คือร่างกายดำรงในโลกเมื่อคนเราพบเจอบุคคลอื่นในโลกหนึ่ง (โลกประสบการณ์บุคคล) 3) ช่วงเวลาแห่งชีวิต (ลักษณะชั่วคราว) [Lived time (temporality)] เวลาที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ที่รู้สึกส่วนตัว (ลักษณะชั่วคราว) ไม่ใช่เวลาที่หมายถึงเวลา 4) อื่น ๆ ของชีวิต (ความสัมพันธ์บุคคล) [Lived other (relationality)] เป็นความสัมพันธ์ของชีวิตพ่อแม่ที่มีความเกี่ยวพัน กับคนอื่น ๆ ในพื้นที่ที่มีบุคคลสัมพันธ์ด้วย

พื้นที่ชีวิต	ร่างกายแห่งชีวิต	ช่วงเวลาแห่งชีวิต	ความสัมพันธ์
พื้นที่ชีวิต (พื้นที่) [Lived space (spatiality)] คือ รู้สึกว่าพื้นที่ ช่องว่างที่สะท้อนความรู้สึก	ร่างกายแห่งชีวิต (รูปขันธ์) [Lived body (corporeality)] หมายถึงความเป็นจริงเชิงปรากฏการณ์วิทยา คือร่างกายดำรงในโลกเมื่อคนเราพบเจอบุคคลอื่นในโลกหนึ่ง (โลกประสบการณ์บุคคล)	ช่วงเวลาแห่งชีวิต (ลักษณะชั่วคราว) [Lived time (temporality)] เวลาที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ที่รู้สึกส่วนตัว (ลักษณะชั่วคราว) ไม่ใช่เวลาที่หมายถึงเวลา	อื่น ๆ ของชีวิต (ความสัมพันธ์บุคคล) [Lived other (relationality)] เป็นความสัมพันธ์ของชีวิตพ่อแม่ที่มีความเกี่ยวพัน กับคนอื่น ๆ ในพื้นที่ที่มีบุคคลสัมพันธ์ด้วย

ภาพที่ 3 การจัดแบ่งกลุ่มประเด็น ประกอบด้วยถ้อยคำในแต่ละประเด็น โดยมีการใช้ปากกาสีเน้นข้อความ

ภาพที่ 4 แผนผังความคิดช่วยในการตีความและเชื่อมโยงปรากฏการณ์

4. การเขียนปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenological writing)

ความสนใจในการพูดได้ของภาษา ความเรียบ ข้อจำกัดและพลังของภาษา เรื่องเล็ก ๆ น้อยเป็นกลวิธี คุณค่าของการบรรยายแบบเล่าเรื่อง ตัวอย่างที่หลากหลาย การเขียนสื่อในการสะท้อนและการกระทำ การเขียนฝึกความสามารถในการมอง และเขียนคือการเขียนซ้ำขึ้นใหม่

5. คงไว้ซึ่งการอธิบายประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

(Maintaining a strong and oriented relation) เขียนและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา มีการเขียนและปรับการเขียนใหม่หลายๆ ครั้งเพื่อให้ได้การอธิบายที่ดีที่สุด การบรรยายและเขียนที่คงไว้ถึงการอธิบายปรากฏการณ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

6. ทำให้เกิดความสมดุลของบริบทโดยพิจารณาเป็นส่วนและทั้งหมด (Balancing the research context by considering parts and whole)

การทบทวนทุกกระบวนการ และพิจารณาความสัมพันธ์ย่อยกับประสบการณ์ในภาพรวมทั้งหมด คงไว้ซึ่งประสบการณ์ที่ศึกษาและมีความสมดุลตามบริบทการตรวจสอบความถูกต้อง เป็นการโยงข้อสรุปเชิงนามธรรมกลับไปสู่รูปธรรมในเหตุการณ์ใหม่อีกครั้ง เพื่อตรวจสอบแน่ใจว่าบทสรุปที่ได้นั้นเหมาะสม มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ วิธีการที่ผู้วิจัยใช้ยืนยันความถูกต้องของข้อสรุป โดยการตรวจสอบความเป็นตัวแทนของข้อมูลมาจากแหล่งที่เป็นตัวแทนจริงหรือไม่ การตรวจสอบตัวนักวิจัยเองว่ามีอคติหรือไม่ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า การศึกษาตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) การประเมินคุณภาพของข้อมูล และอาจตรวจสอบ

บทสรุปที่ได้กับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้อง โดยกระทำทุกครั้งที่ในการเก็บข้อมูล และครั้งสุดท้ายของการเก็บข้อมูลมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลในภาพรวม และการพิสูจน์บทสรุป

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนดำเนินการเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การประสานงานเพื่อขอเก็บข้อมูล ภายหลังจากที่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเข้าถึงพื้นที่ที่ศึกษาโดยเริ่มต้นภายหลังจากได้รับหนังสือทางราชการจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาส่งมาถึงโรงพยาบาลเพื่อขออนุญาตเข้าศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลมายังผู้อำนวยการ โรงพยาบาล ภายหลังจากได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการ โรงพยาบาลและผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานมายังแผนกกุมารเวชกรรม ผู้ป่วยนอก ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยให้ผู้บริหาร หัวหน้างาน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบถึงวัตถุประสงค์การศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์เพื่อหาอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย และการขอใช้สถานที่เพื่อสืบค้นหาผู้ให้ข้อมูลรวมถึงความอนุเคราะห์สถานที่ในการเก็บข้อมูล

2. สืบค้นพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล เริ่มต้นสืบค้นพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลโดยผู้วิจัยลงในพื้นที่แผนกกุมารเวชกรรม ผู้ป่วยนอกคลินิกเด็กสุขภาพดีทุกพฤหัสบดี เป็นคลินิกที่มีเด็กจำนวนมากที่มารับบริการตรวจสุขภาพและรับวัคซีน ผู้วิจัยใช้เทคนิคดำเนินการ 2 กรณี คือ เริ่มจากการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่แผนกรับทราบและประชาสัมพันธ์เพื่อหาอาสาสมัครที่เป็นพ่อแม่ผู้พาลูกมารับบริการที่มีลูกเล็กวัยอายุ 1-3 ปี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังดำเนินการ โดยผู้วิจัยทำความรู้จักกับพ่อแม่/ หรือแม่/ แนะนำตัวและซักถามพ่อแม่ที่น่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ ภายหลังจากแนะนำตัวและพูดคุย ผู้วิจัยขอความร่วมมือพ่อแม่ในการทำแบบประเมินพื้นฐานอารมณ์ ตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อช่วยในการประเมินพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ในกรณีที่ประเมินแล้วไม่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ผู้วิจัยได้ซักถามพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงดู พัฒนาการเด็ก ประเมินความเหมาะสมและความต้องการของครอบครัว ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือและส่งต่อการรับบริการในส่วนถัดไป

2. ขึ้นแนะนำตัวและพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล เริ่มจากได้พ่อแม่ที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้วิจัยได้แนะนำตัวดำเนินการทาบทามขอความร่วมมือพ่อแม่ที่มีลูกเล็กวัยวัยเตาะแตะในการเข้าร่วมการวิจัย โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่เกิดจากการศึกษา ตลอดจนการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล ตามเอกสารชี้แจงสำหรับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย และเอกสารยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลการวิจัย และเปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้ซักถามข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยไม่หลอกลวง หรือปิดบัง ข้อมูลเพื่อให้เข้าร่วมวิจัย ทั้งนี้ หากพ่อแม่มาด้วยกัน ผู้วิจัยได้ชี้แจงและขอความยินยอมเข้าร่วม โครงการร่วมกัน แต่ในกรณีที่พ่อแม่ไม่ได้มาด้วยกัน ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากพ่อหรือแม่ผู้เป็น ผู้พาลูกมาการนำเอกสารชี้แจงกลับไปที่บ้าน และชี้แจงให้พ่อหรือแม่ที่บ้านรับทราบพร้อม ขออนุญาตในการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยขออนุญาตขอเบอร์โทรศัพท์ของพ่อแม่เพื่อติดตาม การตัดสินใจและให้เบอร์โทรศัพท์ผู้วิจัยเพื่อให้พ่อแม่ติดตามได้สะดวก หากพ่อแม่ยินดีลงนาม เข้าร่วมโครงการวิจัย ในวันแรกภายหลังการชี้แจง ผู้วิจัยได้พูดคุยสร้างสัมพันธภาพและซักถาม เบื้องต้นเพื่อความไว้วางใจ สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง จากนั้นผู้วิจัยและพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลร่วมกัน กำหนดการนัดหมาย วันเวลา สถานที่ ขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

3. การสัมภาษณ์พ่อแม่ ในการสัมภาษณ์แต่ละครอบครัวอาจมากกว่า 1 ครั้ง เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งประมาณ 45-60 นาที การสัมภาษณ์ครั้งแรก สถานที่สัมภาษณ์ที่จัดไว้มีความ เป็นส่วนตัว มีผู้ช่วยในการดูแลเด็ก สถานที่ที่เป็นห้องตรวจที่แผนกกุมารเวชกรรมผู้ป่วยนอก การ สัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 สถานที่ในการสัมภาษณ์ขึ้นกับความเหมาะสมที่ผู้วิจัย จากการเก็บข้อมูลพ่อแม่ส่วนใหญ่ได้นัดที่บ้านของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล มี 1 ครอบครัวนัดที่สนามเด็ก เล่นใกล้บ้านให้เหตุผลว่าที่พักเป็นห้องเช่าเล็ก ๆ ไม่สะดวกที่ให้สัมภาษณ์ที่บ้าน

4. ภายหลังจากสิ้นสุดการสนทนาทุกครั้งและภายหลังการยุติการวิจัย เปิดโอกาสให้มีการ ซักถามในข้อสงสัย ข้อคำถามที่พบ เช่น ลูกจะเป็นเด็กสมาธิสั้นไหม โตขึ้นจะชนน้อยลงไหม ภายหลังจากยุติการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยยืนยันการเก็บรักษาความลับ และให้ข้อมูลสำหรับผู้ให้ข้อมูลติดต่อ ผู้วิจัยได้ตลอดเวลาแม้สิ้นสุดกระบวนการวิจัยและขอขอบคุณการให้ความร่วมมือในการถ่ายทอด ประสบการณ์และเสียสละเวลา

ความน่าเชื่อถือได้ของผลการวิจัย (Trustworthiness)

ความน่าเชื่อถือโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือ 4 เงื่อนไข (Lincoln & Guba, 1985 cited in Polit & Beck, 2012) ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อถือ (Credibility) เพื่อให้งานวิจัยมีความเชื่อถือ ได้มีการดำเนินการให้เกิด ความสอดคล้องของข้อมูล และการตีความจากความจริงของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ความเข้มงวด ด้านการเลือกผู้ให้ข้อมูล การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงเพราะการเลือกด้วยวิธีนี้ทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูล ที่มีมารู้ ความคิด ความรู้สึกของการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากโดยตรง พ่อแม่ผู้มีประสบการณ์

ความสามารถอธิบายปรากฏการณ์พร้อมประสบการณ์ที่ได้ตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษาตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น พ่อแม่มีความสามารถแบ่งปันประสบการณ์จริงกับผู้วิจัยและความสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ การศึกษาได้มีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ในการสัมภาษณ์มีการใช้คำถามเดิมถามซ้ำในการสัมภาษณ์ และมีการใช้คำถามเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลอื่น ในการให้ได้ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลนำไปสู่ข้อสรุป โดยสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและครอบครัวผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาที่เหมาะสมมีการสร้างความไว้วางใจ พยายามเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน และครอบคลุม การใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีการสังเกต ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ทำให้สามารถแปลความได้ หรือแม้กระทั่งการแสดงพฤติกรรมของตามสภาพความเป็นจริง เพื่อประเมินความถูกต้องของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ มีการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในช่วงการสัมภาษณ์และสิ้นสุดการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

2. ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability) การถ่ายโอนผลการวิจัย เกิดจากความสามารถอ้างผลการวิจัย ไปยังสภาพการณ์หรือบริบทที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยดำเนินการโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นวิธีการวิจัย การได้มาของข้อค้นพบในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของบริบทที่ศึกษาให้ภาพที่เป็นจริงของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก จึงสามารถเป็นตัวอย่างหนึ่งที่นำไปพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของพ่อแม่ การจัดการดูแลของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ทั้งนี้การนำผลการวิจัยไปใช้หรือไม่ขึ้นกับความเหมาะสมในบริบทอื่นที่มีความใกล้เคียงกันหรือขึ้นกับผู้อ่านงานวิจัยจะตัดสินใจที่จะนำผลการวิจัยไปใช้หรือไม่ นอกจากนี้ยังที่มีความเข้มงวดการวิเคราะห์ข้อมูลมีการดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ประเด็นที่เกิดขึ้นนำไปสู่แนวทางการสืบค้นข้อมูลในครั้งต่อ ๆ มา ส่วนการถอดเทปคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค การทบทวนหลายครั้งทำให้เกิดความเข้าใจ การตีความข้อมูลต้องสามารถตรวจสอบถึงที่มาของข้อมูล และมีการเชื่อมโยงของข้อมูลดีได้อย่างดี การตีความโดยพยายามที่จะอาศัยความรู้ที่หลากหลาย และตีความข้อมูลที่ได้นั้นพื้นฐานทัศนคติและความหมายของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก เพื่อเข้าถึงความจริงที่พ่อแม่ได้อธิบายปรากฏการณ์ อาศัยการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ การหล่อหลอมความเข้าใจ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความ ผู้วิจัยเองเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในสิ่งที่รู้ว่าถูกต้อง เข้าใจเห็นภาพต่าง ๆ ชัดเจนอันทำให้ผู้อ่านผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาแล้วเข้าใจเรื่องราวและมองเห็นภาพประสบการณ์ที่เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

3. ความสามารถในการพึ่งพา (Dependability) เพื่อให้มีความสามารถในการพึ่งพาได้ ผู้วิจัยดำเนินการในการศึกษาครั้งนี้โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้คำแนะนำภายหลังจากการวิเคราะห์

เบื้องต้น และข้อค้นพบในช่วงเก็บข้อมูล และได้วิจารณ์ข้อค้นพบหรือผลการวิจัย เพื่อสามารถติดตามเรื่องราวได้อย่างเข้าใจหรือไม่ และมีปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

4. ความสามารถในการยืนยัน (Conformability) ความสามารถในการยืนยันเกิดขึ้นเมื่อมีดำเนินการให้มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดได้ และพิจารณาความสอดคล้องกันของข้อมูลที่ได้ ข้อค้นพบมีข้อมูลสนับสนุน ก่อนที่สรุปเป็นข้อความที่สำคัญหรือสาระที่ได้จากการวิเคราะห์ที่มีขั้นตอนของการพัฒนา มีการตรวจสอบกระบวนการวิจัย การตรวจสอบวัตถุประสงค์ การพัฒนาเครื่องมือมนุษย์ในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยมีบันทึกทั้งการสังเกต และการสัมภาษณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์มีการบันทึกย่อ หลังจากสัมภาษณ์จึงมีการบันทึก ขยายความ เนื้อหาที่บันทึกเน้นการบรรยายตามข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียด โดยยังไม่ตีความ มีการตรวจสอบข้อมูล เป็นการแสวงหาความข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการบันทึกเทป การสังเกต การบันทึกภาคสนาม การบันทึกช่วยจำทำให้สามารถแปลความได้

จริยธรรมในการทำวิจัย

การทำวิจัยนี้ผู้วิจัยยึดหลักจริยธรรมการวิจัยโดยการประยุกต์หลักการ The Institutional Review Board (IRB) (Cohen et al., 2000; Streubert, Speziale & Carpenter, 2007) แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนทำการวิจัย ผู้วิจัยทำเค้าโครงการวิจัย แจกแจงรายละเอียดต่าง ๆ จนสมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยเสนอเค้าโครงการวิจัยตามแบบเสนอขอรับการพิจารณาจริยธรรมและการยินยอมให้ดำเนินการวิจัย โดยผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยบูรพา และคณะกรรมการจริยธรรมของโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ เมื่อได้รับการยินยอมจึงขออนุญาตผู้อำนวยการ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติเข้าศึกษาวิจัยในพื้นที่

2. ระยะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามหลักจริยธรรมในการวิจัยที่ผ่านการพิจารณารับรองอย่างเคร่งครัดตลอดการดำเนินงานวิจัย ดังแนวทางดังนี้

2.1 หลักการให้ความเคารพความเป็นบุคคล ดำเนินการวิจัยโดยมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย หัวข้อการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนา จำนวนครั้งในการสัมภาษณ์ ระยะเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ ให้พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลทราบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนทำการเก็บข้อมูล และพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตัดสินใจที่ให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ จากนั้นทำการยินยอมด้วยการเซ็นชื่อ หรือยินยอมด้วยวาจาในการให้ข้อมูลครั้งหลัง ๆ ผู้วิจัยมีการถามทุกครั้งที่ได้ข้อมูลถึงความสมัคร

ใจให้ข้อมูล และผู้วิจัยชี้แจงผู้ให้ข้อมูลทราบถึงสิทธิที่หยุดให้ข้อมูลหรือถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่ได้มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น และการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนของพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลตลอดการวิจัย จากการเก็บข้อมูลพบว่า มี 1 ครอบครัวที่แม่ยินยอมให้สัมภาษณ์ 1 ครั้ง และครอบครัวไม่ยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลต่อการให้การสัมภาษณ์ในครั้งต่อมา แต่ยินยอมที่ให้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้ในการวิจัย

2.2 หลักการรักษาความลับและการสร้างความเชื่อมั่น ผู้วิจัยยึดหลักการรักษาความลับดำเนินการ โดยมีการชี้แจงให้พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าทุกข้อมูลผู้วิจัยเก็บเป็นความลับ ข้อมูลและส่วนเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเก็บรวบรวมไว้ในที่ปลอดภัย และทำลายเมื่อได้ตีพิมพ์งานวิจัยแล้วเป็นเวลา 1 ปี ในการบันทึกข้อมูลผู้วิจัยใช้การให้นามสมมติและรหัสเพื่อแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ไม่กล่าวอ้างถึงแหล่งที่มาของข้อมูลจากใคร ที่ไหน เป็นข้อมูลทำให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องสามารถรับทราบได้ และมีการทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตามความเป็นจริงกับพ่อแม่จนมั่นใจ การนำเสนอผลการวิจัยนำเสนอในภาพรวมที่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้วทุกครั้งก่อนนำสู่การเผยแพร่ต่อสาธารณะ

2.3 หลักการรักษาผลประโยชน์และไม่เกิดอันตราย ผู้วิจัยวางแผนไว้สำหรับการดำเนินการวิจัย ในระหว่างการทำวิจัยผู้วิจัยคำนึงถึงความปลอดภัยหรือผลที่เกิดกับผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลกระทบต่อความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้วิจัยปฏิบัติโดยยึดหลักผู้ให้ข้อมูลเป็นศูนย์กลางและความต้องการของผู้ให้ข้อมูล เช่น การยุติการสนทนาและการสนทนาใหม่ตามที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการที่ไม่มีอันตรายใด ๆ ทั้งต่อด้านร่างกายและจิตใจ ดำเนินการโดยตระหนักและระมัดระวังตลอดการวิจัย ถ้าหากพบปัญหาในระหว่างดำเนินการวิจัยจะต้องใช้ระบบส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญจะมีการส่งต่อเพื่อให้การดูแลอย่างเหมาะสมต่อไป แต่จากการเก็บข้อมูลไม่พบปัญหาที่ต้องส่งพ่อแม่เพื่อรับการดูแลต่อแต่อย่างไร

2.4 การรักษาสำนึกและความจริงใจ ผู้วิจัยยึดหลักของความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความจริงใจ ดำเนินการให้ข้อมูลที่แท้จริงกับผู้ให้ข้อมูลทุกคนเพื่อการสร้างความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลในระหว่างดำเนินการวิจัยมีการตอบคำถามตามความเป็นจริง ส่วนประเด็นคำถามที่มีผลต่อการวิจัยที่ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นพยาบาลตอบหรือให้คำแนะนำได้ เมื่อภายหลังสิ้นสุดการวิจัย ในประเด็นเหล่านี้ผู้วิจัยใช้การสะท้อนคิดย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ เช่น “พื้คิดว่าเขาเป็น โรคจิตหรือเปล่า” “เขาจะชนมากกว่านี้ไหม” เป็นต้น จากนั้นจึงทำการสนทนาประเด็นคำถามด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันมากกว่าการตอบคำถามนั้นแบบผู้รู้ทางสุขภาพ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตอบคำถามได้ด้วยตนเอง เช่น

“เพราะอะไรถึงคิดอย่างนั้น” “แล้วแม่คิดเห็นอย่างไร” ส่วนการนำเสนอรายงานผลงานการวิจัยที่เป็นจริงอย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ และในระหว่างการวิจัยผู้วิจัยร่วมแก้ปัญหาไม่ละทิ้งหน้าที่ตลอดการวิจัย

ภูมิหลังของผู้วิจัย

วิธีวิจัยปรากฏการณ์วิทยาตีความ เชื่อในเรื่องความสัมพันธ์ของภาวะการมีอยู่ (Beings) ของมนุษย์กับโลก การตีความปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งต้องอาศัยความเข้าใจระหว่างกันของผู้วิจัยและพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากผู้ให้ข้อมูล ด้วยจากระเบียบวิธีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยที่ผู้วิจัยเป็นเสมือนเครื่องมือวิจัย และจะต้องใช้กระบวนการตีความข้อมูลที่ได้ ด้วยผู้วิจัยเองก็มีโลกประสบการณ์เป็นของตนเอง ดังนั้นภูมิหลังผู้วิจัยจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจประสบการณ์ของพ่อแม่และการตีความของข้อมูลที่ได้

ภูมิหลังของผู้วิจัยเริ่มจากภูมิลำเนาเกิด ผู้วิจัยเกิดที่จังหวัดอุดรธานี จบศึกษาพยาบาลศาสตร์ ที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2536 ภายหลังจบการศึกษาได้เข้ารับราชการที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ภาควิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช จากนั้นได้สมรสและมีบุตรชาย 1 คน หลังแต่งงานได้ย้ายมาช่วยราชการที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครบุรี เป็นอาจารย์ในภาควิชาสูติศาสตร์และนรีเวชศาสตร์ หลังจากช่วยราชการได้ประมาณ 1 ปี จึงได้ลาออกราชการ เพื่อเข้าศึกษาต่อปริญญาโททางการพยาบาล สาขาการพยาบาลครอบครัว และทำงานเป็นอาจารย์ผู้ช่วยอาจารย์สอนที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และภายหลังจบการศึกษาได้เข้าทำงานที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน ด้วยประสบการณ์ชีวิตครอบครัวและการเป็นแม่ทำให้ผู้วิจัยมีประสบการณ์ตรงของการเป็นแม่ที่เป็นประโยชน์ช่วยในการทำความเข้าใจพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการเตรียมพร้อมเพื่อการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก

ผู้วิจัยเชื่อว่าภูมิหลังของผู้วิจัยเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ และช่วยในการตีความ ด้วยผู้วิจัยเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจากการศึกษาในวิชาชีพพยาบาลที่ให้ความสำคัญในบุคคล ภาวะสุขภาพ จากประสบการณ์ทั้งหมดช่วยผู้วิจัยในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาและการตั้งสมมติฐานเบื้องต้นเพื่อหาคำตอบ ผู้วิจัยที่พยายามทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา จากนั้นหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่รู้แล้วกับสิ่งที่ได้รู้ใหม่ จากการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยมีการตรวจสอบภาวะที่มีต่อโลกตนเอง ทุกครั้งก่อน ระหว่างและหลังทำวิจัย

ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาศึกษาวิจัย บริบทเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการศึกษา ในช่วงนี้ อันเป็นประวัติศาสตร์สำคัญ คือ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ประเทศไทยประสบปัญหาหมอกควัน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครบางส่วนและปริมณฑล พบว่า เหตุการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อผู้วิจัยต้องย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด การศึกษาวิจัยในช่วงเก็บข้อมูลที่ใกล้จะแล้วเสร็จ ในการเก็บข้อมูลวิจัยส่วนใหญ่เสร็จสิ้นก่อนจะเริ่มมีปัญหาน้ำท่วม มีเพียง 2 ครอบครัว ได้พบที่โรงพยาบาลนัดกันไว้ก่อนน้ำท่วม เมื่อมีสถานการณ์น้ำท่วมทำให้ไม่ได้เก็บข้อมูล ตามนัดไว้เบื้องต้น และต้องเลื่อนนัดออกไป ภายหลังสถานการณ์เรียบร้อยผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดต่อครอบครัว ติดต่อเพื่อนนัดสัมภาษณ์ได้ 1 ครอบครัว และพบว่าแม่ต้องออกจากงานด้วยโรงงาน ปิดส่วนการผลิตบางส่วนเนื่องจากมีความเสียหายภายหลังจากน้ำท่วม จากเหตุการณ์หมอกควัน ทั้งหมดมีผลต่อความรู้สึกประชากรในพื้นที่และผู้วิจัย และผลการทำวิจัยไม่เป็นไปตามแผน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

บทนี้นำเสนอผลการวิจัยเพื่อความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ ศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพปรากฏการณ์วิทยาตีความ (Hermeneutical phenomenology) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีหลัก ผู้ให้ข้อมูลเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจงเพื่อให้พ่อแม่ที่มีประสบการณ์ตรงและมีความยินดีให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้น เก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว จำนวน 20 ครอบครัว เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2554 ข้อมูลนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ส่วนที่ 2 ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก

บริบทของพื้นที่ จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมจากเดิมที่เป็นสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมือง และมีการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จากข้อมูลพื้นที่สะท้อนสภาพสังคมลักษณะสังคมเมืองมากขึ้น มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ลักษณะสังคมของประชากรสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต การปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ จนกระทั่งลักษณะการเลี้ยงดู แนวคิด ความเชื่อและการส่งเสริมสุขภาพเด็ก

1. **บริบทชีวิตที่สำคัญ** พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากต้องเผชิญกับการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ดูแลลูกเลี้ยงยาก พ่อแม่ที่อยู่ภายใต้บริบทเฉพาะเจาะจงแตกต่างกันจะมีการตีความการให้ความหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของพ่อแม่จึงมีอาจละเลยประสบการณ์และบริบทต่าง ๆ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลบริบทชีวิตที่สำคัญเพื่อช่วยในการทำความเข้าใจพ่อแม่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่เป็นอยู่จริงของโลกชีวิต (Life-world) เน้นบริบทที่สำคัญ มีความจำเป็นมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับการดูแลลูกของพ่อแม่ และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องภายใต้บริบทนั้น ตลอดจนรวมเป็นประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่คือ บริบทของครอบครัวและบริบทความแนวคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ดังข้อมูลต่อไปนี้

1.1 **บริบทของครอบครัว** การวิจัยได้เก็บข้อมูลจากพ่อและแม่ผู้ที่มีลูกเลี้ยงยาก จำนวน 20 ครอบครัว เป็นพ่อ จำนวน 18 คน และแม่ จำนวน 20 คน พ่อมีอายุระหว่าง 21-40 ปี พ่อเป็น

ผู้หารายได้หลักเป็นส่วนใหญ่ และประกอบอาชีพเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง 13 คน แม่มีอายุระหว่าง 19-38 ปี ปัจจุบันแม่ที่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน 13 คน ก่อนมีลูกเคยประกอบอาชีพ จำนวน 12 คน เมื่อลูกมีปัญหาเลี้ยงยากจึงได้ตัดสินใจลาออกจากงานเพื่อดูแลลูกที่บ้าน ครอบครัวมีที่อยู่ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด จำนวน 16 ครอบครัว มีภูมิลำเนาเดิมจังหวัดปทุมธานี จำนวน 3 ครอบครัว ภูมิลำเนาเดิมที่จังหวัดอยุธยา จำนวน 1 ครอบครัว ย้ายถิ่นมาอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี 13 ครอบครัว ย้ายถิ่นมาอยู่ที่จังหวัดอยุธยา จำนวน 2 ครอบครัว และย้ายมาทำงานย้ายมาทำงานชั่วคราวในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1 ครอบครัว ครอบครัวย้ายมาทำงานชั่วคราวเพราะพ่อเป็นผู้รับเหมาเดินไฟฟ้าตามโครงการก่อสร้างจึงต้องย้ายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ที่ได้รับงานเหมา ลักษณะครอบครัวพบเป็นครอบครัวเดี่ยว จำนวน 15 ครอบครัว ครอบครัวเดี่ยวมีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านจัดสรร ห้องเช่า อพาร์ทเมนต์ นอกจากนี้มีครอบครัวเดี่ยวที่มีบ้านอยู่ใกล้บ้านญาติหรือครอบครัวเดิม จำนวน 3 ครอบครัว พ่อแม่จึงสามารถพาลูกไปฝากให้ญาติช่วยดูแลลูกได้ตอนที่พ่อแม่ไปทำงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยรวมทั้งหมด พบมีครอบครัวที่มีสมาชิก จำนวน 3 คน จำนวน 14 ครอบครัว มีสมาชิกจำนวน 4 คน จำนวน 2 ครอบครัว ส่วนครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 5 คน 6 คน 8 คน ครอบครัวละ 1 ครอบครัว และสมาชิกจำนวนมากที่สุด 14 คน 1 ครอบครัว ครอบครัวนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ข้อมูลเกี่ยวกับลูก พบลูกมีอายุระหว่าง 1 ปี 3 เดือน-3 ปี ลำดับที่ของลูกเป็นลูกคนแรกจำนวน 12 ครอบครัว และมีจำนวนลูกเป็นลูกคนเดียว 12 ครอบครัว ครอบครัวรู้ว่าเลี้ยงยากในช่วงแรกเกิด 1 ปี และอายุ 1 ปีขึ้นไป จำนวนละเท่ากัน 10 ครอบครัว

บริบทครอบครัวภาพรวมส่วนใหญ่เป็นลักษณะครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในจังหวัดปทุมธานี และมีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ส่วนครอบครัวมีภูมิลำเนาจังหวัดปทุมธานี จะอาศัยอยู่เป็นครอบครัวขยาย หรือเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีบ้านที่อยู่ใกล้กับบ้านญาติ

1.2 บริบทแนวคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก จากวิจัยพบข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดความเชื่ออย่างเช่น เรื่องวิญญาน ความลี้ลับ พ่อแม่เชื่อว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลูกเป็นเด็กเลี้ยงยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงขวบปีแรกที่ลูกร้องไห้มากกว่าปกติ ลูกตื่นมาร้องไห้ในตอนกลางคืนบ่อย ๆ พ่อแม่ไม่สามารถหาคำอธิบายหรือบอกถึงสาเหตุการร้องไห้ของลูกได้ พ่อแม่เชื่อว่าลูกสามารถสัมผัสหรือเห็นผีเห็นวิญญาน จากข้อมูลพบว่าพ่อแม่ได้บอกเล่าถึงแนวคิด ความเชื่อในเรื่องวิญญาน ลี้ลับ ความเชื่อที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กมากมีถึง 10 ครอบครัว ตัวอย่างพ่อแม่เชื่อว่าเด็กสามารถเห็นหรือสัมผัสวิญญานได้ ผีหรือวิญญานอาจมารบกวนลูกได้ พ่อแม่จึงต้องเอาเขม่ากันหม้อมาทาไว้ที่หน้าผากคิดว่าเป็นการทำสัญลักษณ์ไว้ หรือสวมสร้อยพระไว้เพื่อปกป้องเด็กจากสิ่งชั่วร้าย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ที่กล่าวความเชื่อว่า “บางทีเราไปไหนมาไหน เราไม่ได้เอาอะไรนะ

พวกคำ ๆ (เขม่ากันหม้อ) นั้นแหละก็แบบบางที่ออกไปข้างนอกก็ตีทักบ้างอะไรบ้าง พระ...เค้าให้ใส่ เพราะว่าเป็นบางที่ไปเจอ เราไม่รู้เนื้อ เด็กนะเพราะว่าเด็กมันจะเห็น..." (แม่เพลิน, ค2, น7-8, บ122)

แนวคิด ความเชื่อว่าเด็กสามารถเห็นผีหรือวิญญาณ พบว่าเป็นความเชื่อที่พ่อแม่ได้รับการถ่ายทอดความคิดความเชื่อมาจากครอบครัวเดิม ผู้สูงวัยในบ้านหรือคนที่มีความเชื่อได้บอกว่าเด็กที่เลี้ยงยาก ร้องไห้มาก ๆ พ่อแม่จะต้องจุดธูปบอกเจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน หรือแม่เชื่อไม่ให้รบกวนเด็ก เด็กจะร้องไห้มากโดยเฉพาะวัน โทณ (เป็นวันก่อนวันพระ 1 วัน) ด้วยความเชื่อว่าเป็นวันปล่อยผีปล่อยวิญญาณ ผีหรือวิญญาณเหล่านั้นอาจมารบกวนเด็กหรือแม่กระทั่งออกจากบ้านไปไหนก็ต้องคอยบอก คอยขออนุญาตเจ้าที่เสมอ ดังตัวอย่างข้อมูล "ต้องระวังให้ดีเลย อย่างวันนี้ วัน โทณใน วัน โทณนี้ไม่ต้องนอนเลย อย่างเจ็ดวันนี้ต้องเจอแล้ววันเนี่ย มันร้องทั้งคืน มันร้อง ร้องแบบไม่มีเหตุผล จะปวดท้องก็ไม่ใช่อะไรอย่างงี้ก็ไม่ใช่ ก็ไม่นอน ต้องจุดใจ(จุดธูป) บรรพบุรุษที่เราเสียไปแล้ว ใจต้องจุดบอก อาจมาเล่นกับลูกเรา"(พ่อป้อ, ค3, น18-19, บ348-374) และอีกครอบครัวที่แม่จะไหว้ศาลพระภูมิหน้าบ้านเมื่อลูกร้องไห้ตอนกลางคืน "รีบทำ เวลา ร้องมาก หนูมาไหว้เนี่ยเค้าก็จะหยุด ก็บอกว่าอย่าให้ลูกหนูร้องอะไรก็เดี๋ยวพรุ่งนี้จะซื้อพวงมาลัยอะไรก็ให้ ก็หยุด ถ้าร้องมาก ๆ หนูก็ไม่รู้จะทำยังไงก็ไหว้เนี่ย.. ใครไม่เชื่อหนูไม่รู้ หนูว่าหนูเชื่อ...ตอนเล็ก ๆ ไหว้บ่อย ต้องมาจุดธูปไหว้ ตอนตีหนึ่งตีสองนะ บอกเค้าละช่วงเด็ก ๆ ตอน 3 เดือน สี่โมงเย็นถึงทุ่มสองทุ่มละ ร้องอย่างงั้นละ" (แม่เพลิน, ค2, น7-8, บ122-190) พ่อแม่มีความเชื่อและอธิบายปัญหาที่ลูกร้องไม่ทราบสาเหตุที่ไม่ทราบว่าร้องไห้เพราะอะไร ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักเหตุทางวิทยาศาสตร์ แต่ได้รับการถ่ายทอดเรื่องความเชื่อวิญญาณ รวมทั้งสิ่งลึกลับที่ไม่ทราบแน่ชัดมารบกวนลูก หรือทำให้ลูกร้องไห้ พ่อแม่อธิบายพร้อมยกตัวอย่างสิ่งที่เชื่อ จากที่พ่อแม่ที่มีความเชื่อและแก้ปัญหาโดยทำตามแนวทางผู้ใหญ่บอกแล้วลูกเงียบ จึงยืนยันความเชื่อเป็นเหตุผลที่เป็นจริงมากขึ้น พ่อแม่ที่เชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณมีวิธีการแก้ปัญหาโดยการทำพิธีไหว้เจ้าที่ จุดธูปบอกวิญญาณให้ช่วยดูแลลูก ช่วงลูกเล็กพบว่าหลายครอบครัวจะเคยทำพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อถึงแม้พ่อแม่เองอาจจะไม่เชื่อ ด้วยหลายครอบครัวจะเคยปฏิบัติตามที่ผู้ใหญ่หรือปู่ย่าตายาย นอกจากนี้พ่อแม่ยังมีวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาคือตั้งเณรมากกว่าปกติ ด้วยวิธีการอื่นหลายวิธีขึ้นกับลักษณะช่วงเวลา บริบทครอบครัวและสังคม เช่น การผูกดวง ดูดวง การเปลี่ยนชื่อเด็ก พิธีไว้จุก ถวายสังฆทาน เป็นต้น อีกตัวอย่างครอบครัวพาลูกที่ร้องไห้เองตอนกลางคืนไปปรึกษากับหมอฟันบ้าน "เขาบอกให้ไปกวาดยากวาดอะไรขึ้นข้างอะไรที่บ้านคะ ข้างหลังนี่คะ... หมอโบราณเขาใช้อะไร ใช้แมลงสาบมีปีก 9 ตัว เอาแต่ตุ๋มมันแล้วก็มาบดใส่อะไรไม่รู้ แล้วก็ทอ้ง ๆ ๆ แล้วก็ล้วงเข้าไปในคอ อาเขาไปจับ อาเขาไปหามา (แมลงสาบ) เวลาจะเอาไม่ค่อยมีหรือ ผสมเหล้าหรืออะไรนี่คะ"(แม่มุก, ค1, น17, บ387-408) แต่ข้อสังเกตที่พบได้ในครอบครัวเรื่องความเชื่อ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับรูปแบบประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อน ถึงแม้ว่าพ่อแม่บางครอบครัวเองก็ไม่แน่ใจว่าทุกวิธีได้ผลทั้งหมดหรือไม่ พ่อแม่ก็ยัง

มีการสืบทอดปฏิบัติตามคำแนะนำของชนอีกรุ่นที่มีความเชื่อทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยทางอ้อมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก “มันเลี้ยงยาก มันร้องไห้ ย่าเขาก็บอกว่าพาเดิน คนแก่บอกยกให้เป็นลูกคนที่เลี้ยงดูง่าย ๆ เวลาเลี้ยงยาก ๆ จะได้เลี้ยงง่าย ๆ ใจ นี้ไปยกให้เขา ไปเอาสายสิญจน์มาผูก มันก็ร้อง... เวลาเขาร้อง ร้องมาก ๆ วางไม่ได้ก็ต้องเอาข้าวปั้นไว้แล้ว ตั้งทำไปโยนไว้หลังคาศีจะไม่ไ้ดมากวน” (แม่เพลิน, ค2, น8, บ323-341) แม้ในครอบครัวจะไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัวเดิมของตนก็มียังได้รับคำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่เมื่อเจอกัน หรือได้รับคำแนะนำแนวทางปฏิบัติจากบุคคลในสังคมหรือเพื่อนบ้าน

อีกความเชื่อที่เชื่อว่าเป็นสาเหตุทำให้ลูกเป็นเด็กเลี้ยงยาก คือ ลูกที่ได้จากการบนบานเพื่อขอลูกจากศาลหรือจากกุมารทอง การบนเป็นการไหว้แล้วอธิษฐานขอในสิ่งที่ปรารถนา เมื่อได้ตามที่ขอไว้ก็มีการแก้บน โดยการกระทำหรือให้ของเป็นการตอบแทน ด้วยความเชื่อว่าถ้าหากลูกที่ได้จากการบนตามศาลต่าง ๆ ลูกที่ได้มาอาจจะเป็เด็กเลี้ยงยากด้วยความเชื่อว่าวิญญาณเด็กที่มากเกิดเป็นวิญญาณที่ซุกซน ดังตัวอย่างที่พ่อแม่เชื่อว่าลูกเป็นลูกที่ได้มาจากการขอกุมารทอง “...ก็ศึกษามาแล้วนะเรื่อง เรื่องกุมารนี่เขาบอกว่าถ้าเป็นลูกกุมารจะเลี้ยงยาก แล้วจะชน ก็ทำใจแล้วไง ทำใจตั้งแต่เขาเกิดมาแล้ว ถ้าเกิดมาเขาจะชน ก็ยังดีเขาคือน้อยหน่อย แต่ว่าชน” (พ่อปอ, ค1, น4, บ72-74) นอกจากนี้ยังมีลูกที่ได้จากการขอกจากพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ “ฝนไม่บนเลย เพราะว่ากลัวว่าน้องจอมจะเป็นเด็กที่เลี้ยงยาก กลัวถ้าไม่ใช่ของเราแล้วเค้าจะไปจากเราละ แบบเหมือนเด็กที่ขอมมาเค้าไม่ใช่ของเรา เราต้องขอมมา เค้าอาจเวลาเลี้ยงก็แบบยากเพราะว่าเค้าไม่ใช่ลูกของเราหรือไม่ก็อยู่กับเราได้ไม่นาน ฝนไม่รู้แต่ารู้แต่ว่าไม่ยอมขอล้อมมาก็มา” (แม่จอม, ค2 น 4, บ70-74)

สรุปภาพรวมความเชื่อมีส่วนเกี่ยวข้อง 2 ประเด็น คือ อันดับแรกสาเหตุทำให้ลูกเป็นเด็กเลี้ยงยาก มีผีหรือวิญญาณรบกวนทำให้ลูกร้องไห้ งอแง อาจเป็นด้วยวิญญาณรบกวนลูก และอันดับต่อมาลูกที่ได้จากการบนบานหรือขอจะเป็นวิญญาณเด็กมากเกิดเป็นลูก ดังนั้นลูกที่ได้มาจึงเป็นเด็กเลี้ยงยาก อีกประเด็น คือ การดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เช่น การไหว้หรือบนบานศาล ไม่ให้วิญญาณมารบกวนลูกและให้ช่วยดูแลลูก พิธีกรรมเกี่ยวข้องทางด้านศาสนาทำบุญตักบาตร ทำบุญถวายสังฆทาน การดูดวง การพาไปรักษากับหมอพื้นบ้าน พบหลายครอบครัวจะทำตามที่หมอคูบอก จากข้อสังเกตในครอบครัวที่ถึงแม่จะพาลูกไปขอคำปรึกษากับแพทย์ ช่วงลูกเล็กในช่วงที่มีปัญหา ครอบครัวจะเคยทำพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และในครอบครัวที่มีญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเคยปฏิบัติตามที่ปู่ย่าตายาย หรือสมาชิกในครอบครัวแนะนำ

2. ลักษณะลูกเลี้ยงยาก พ่อแม่มีประสบการณ์ที่ต้องเผชิญกับความยุ่งยากของพฤติกรรมลูกทุกวัน ได้ให้ข้อมูลลักษณะของลูกเลี้ยงยากตามการรับรู้ของพ่อแม่ สามารถสรุปลักษณะเด็กเลี้ยงยากที่สำคัญ ได้ 2 ช่วงวัย คือ 2.1) ระยะ 1 ขวบปีแรก มีร้องไห้ และวางไม่ได้ต้องอุ้มตลอด .

2.2) วัยเตาะแตะ (1-3 ปี) มีร้องไห้แงง ชน/อยู่เฉยไม่เป็น คือ/ พุดยาก ชีวิตประจำวันคาดเดาได้ยาก และไม่สบายทำให้เลี้ยงยาก ดังข้อมูลต่อไปนี้

2.1 ระยะ 1 ขวบปีแรก พ่อแม่บอกว่าลูกเป็นเด็กเลี้ยงยากหรือไม่ขึ้นกับการรับรู้ที่แตกต่างกันของพ่อแม่ พ่อแม่ครึ่งหนึ่งที่บอกว่าลูกเป็นเด็กเลี้ยงยากสังเกตเห็นได้ตั้งแต่ในช่วงขวบปีแรกของชีวิต จากลักษณะสำคัญของลูกเลี้ยงยากที่พ่อแม่ต้องดูแลพยายามตอบสนองลูก ด้วยความใกล้ชิดกับลูกของพ่อแม่จากการเฝ้าสังเกตและประเมินลักษณะนิสัย อารมณ์ พฤติกรรมของลูก พบลักษณะพฤติกรรมสำคัญของลูกเลี้ยงยาก คือ ร้องไห้ และวางไม่ได้/ต้องอุ้มตลอด

2.1.1 ร้องไห้ ลูกจะร้องไห้ได้ง่ายทั้งกลางวันและกลางคืน ช่วงขวบปีแรกของชีวิต พ่อแม่สังเกตเห็นว่าลูกมีความแตกต่างจากเด็กทั่วไป ตั้งแต่ทารกหรือเด็กเล็ก ๆ พ่อแม่รับรู้ว่าการเลี้ยงยาก “ตั้งแต่เกิดแล้ว” และลูกคง “เลี้ยงยากเอง” ดังตัวอย่างคำบอกเล่าจากแม่ “...จะร้องตั้งแต่เที่ยงคืน จนถึงตีสี่ห้า...ตั้งแต่คลอดมาเลย แรก ๆ เลย...” (แม่ป้อ, ค1, น13, บ340-341) พ่อแม่บอกลูกมีลักษณะนิสัยเลี้ยงยากต่างจากคนอื่น ๆ ในครอบครัวที่มีลูกตั้งแต่สองคนขึ้นไป พ่อแม่ได้อธิบายถึงวิธีการเลี้ยงลูกทุกคน ได้เลี้ยงคล้าย ๆ กัน แต่ลักษณะลูกแต่ละคน ไม่เหมือนกัน สังเกตเห็นได้ตั้งแต่เล็ก ๆ ลูกที่เลี้ยงยากพบว่ามีความยุ่งยากตั้งแต่เกิด ในครอบครัวที่พ่อแม่มีลูกคนเดียวได้มีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบระหว่างญาติพี่น้องหรือกับเด็กคนอื่น ๆ “เขาก็เป็นตั้งแต่เกิดแล้วนะ...นอนได้แป๊บแล้วตื่นนะมันร้อง เป็นตั้งแต่เล็ก ๆ ว่าไม่พานอนเปล ก็พานอน แกว่งไม่ได้หยุดเลย ถ้าหยุดรู้ทันทีเลย” (แม่บ๊ิก, ค1, น2, บ20)

ลักษณะการร้องไห้ที่สำคัญของลูกเลี้ยงยาก คือ การร้องไห้ที่แสดงออกของความรุนแรงของอารมณ์ขณะร้อง นอกจากมีความรุนแรงแล้วยังมีเรื่องความถี่ คือ ร้องบ่อย ๆ ร้องแทบจะทุกวัน พ่อแม่กล่าวว่าลักษณะลูกร้องไห้เหมือนลูกเจ็บปวดโดยหลับตา ร้องอ้าปาก ร้องเสียงดังเต็มที่ อุ้มหรือโอบนานมาก ลูกก็ยังไม่ยอมหยุดร้องง่าย ๆ ทั้งที่ไม่มีปัญหาเจ็บป่วย หรือเจ็บปวด ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ “กลางคืน...ร้อง ร้องแบบเอาไม่อยู่ ร้องเหมือนเค้าเจ็บเค้าปวด บอกไม่ถูก ตื่นมาร้องจะตื่นตีหนึ่งตีสอง...” (แม่เฟส, ค1, น13, บ298-300)

2.1.2 วางไม่ได้/ ต้องอุ้มตลอด พ่อแม่บอกว่าลูกมีความต้องการให้อุ้มเป็นส่วนใหญ่ ถ้าไม่อุ้มจะร้องไห้ เมื่อลูกร้องไห้พ่อแม่และญาติ ๆ จะช่วยกันอุ้ม ลูกร้องไห้ร้องแล้วนานกว่าจะเงียบ และเป็นบ่อย ๆ เมื่อเวลานอนก็ไม่ค่อยยอมนอน นอนหลับยากต้องก่อกอดต้องอุ้มตลอดเวลา ถ้าวางลงบนที่นอนลูกก็จะรู้สึกตัวตื่นทันที ในช่วงเวลาจะให้ลูกนอนต้องอุ้มหรือกอดตลอด แม่บางคนบอกร้องไห้แงงวางไม่ได้ต้องคอยอุ้มตลอด เมื่ออุ้มถึงเงียบ ดังข้อมูล “รู้สึกตั้งแต่เกิดเลยนี่ หนูเลี้ยงตั้งแต่แรกคลอด...ก็ต้องยอมไงก็เพื่อให้เขาหลับ ก็อุ้มอยู่นั่น บางทีมันเหนื่อยเพราะเราต้องอุ้มอยู่อย่างงั้นไง” (แม่บ๊ิก, ค1, น4, บ48-58) และอีกตัวอย่าง “เขาเริ่มเลี้ยงยากแต่เล็ก ๆ แล้ว

วางไม่ได้เลย ทำอะไรก็จะร้อง...ทำอะไรก็ไม่ได้ ทำอะไรก็จะร้อง เวลาแม่ซักผ้าก็ต้องอุ้มมือหนึ่ง ใส่ผ้าขึ้นมือหนึ่ง” (แม่ปอ, ค1, น5, บ84-88)

ด้วยความพยายามของพ่อแม่ที่จะทำความเข้าใจลูกประกอบกับพัฒนาการลูกยังไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาพูดได้ บอกความต้องการไม่ได้ จึงพบว่าเด็กจะแสดงออกโดยการร้องไห้ การร้องไห้พบได้เป็นลักษณะเด่นในเด็กเล็กยากตอนเล็ก ๆ เป็นช่วงอายุไม่เกิน 1 ขวบปีแรกของชีวิต พ่อแม่มีการตอบสนองต่อลูกโดยการอุ้ม ถ้าอุ้มลูกจะเงียบแต่ถ้าวางลงไม่อุ้มก็เริ่มร้องใหม่ จึงต้องอุ้มเกือบตลอดเวลา

2.2 วัยเตาะแตะ (1-3 ปี) ช่วงอายุลูก 1 ปีแรก จนถึง 3 ปี พัฒนาการของลูกเริ่มเดิน เริ่มสื่อสารได้มากขึ้น แต่มีครอบครัวจำนวนครั้งหนึ่งที่เริ่มรับรู้ว่าคุณเล็กยากเมื่อมีอายุมากกว่า 1 ปี ข้อมูลจากพ่อแม่ทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงลักษณะลูกเล็กยากไว้ ดังข้อมูลต่อไปนี้

2.2.1 ร้องไห้ งอแง ลักษณะลูกร้องไห้มีความแตกต่างจากช่วงขวบปีแรก จากครอบครัวที่รับรู้ว่าคุณเล็กยากเมื่อลูกอายุเกิน 1 ขวบปีแรก พ่อแม่รับรู้ว่าคุณเริ่มเล็กยากตอน “เดินได้” “เริ่มพูดได้” จากพัฒนาการตามวัยเด็กเริ่มพูดสื่อสารได้ มีความสามารถแสดงออกของความต้องการตนเองได้มากขึ้น ครอบครัวบอกว่าตอนแรก ๆ ลูกเล็กง่ายไม่ค่อยร้องไห้ “ตอนเด็ก ๆ เล็กง่ายมากเลยนะคะ มีแค่กินกับนอน แล้วเค้าเป็นเด็กแบบไม่เคยตื่นกลางคืนเลย เค้าจะนอนยาว” (แม่จอม, ค1, น6, บ144) แต่โตขึ้นมีปัญหาเล็กยากและลักษณะเด่นของลูกเล็กยากในวัยเตาะแตะ คือ การร้องไห้ งอแง ลักษณะร้องไห้ที่ไม่มีเหตุผลอยากร้องไห้ก็ร้อง ประกอบการแสดงออกทางอารมณ์ที่มีมากขึ้น พ่อแม่บอกร้องไห้เง้งเง่างอแง “เวลาโมโห อะไรไม่ได้ตั้งใจ...จะร้องนอนคืน เขาจะนอนคืน วันหนึ่ง สี่ห้ารอบ...” (แม่มิก, ค1, น21, บ136-183) อีกตัวอย่าง ที่ลูกร้องไห้ไม่มีเหตุผลดังตัวอย่าง “อยู่คนเดียวพ่อเค้าไปทำงานเงี้ย แต่ถ้าปล่อยอยู่คนเดียวร้อง ไม่เห็นหน้าร้อง ซักเสื้อผ้าไม่ได้ นอนก็ต้องให้นอนกอด ถ้าไม่กอดก็ไม่หลับ ทุกวันนี้ยังเป็นเลยเนี่ยะ ต้องได้จับแขนจับอะไร ได้จับแขนได้ อะไรได้หยิบได้นั่นแหละ ถ้าไม่ได้กอดก็ไม่หลับ” (แม่จ๊ะ, ค1, น4, บ84-90)

การร้องไห้ งอแงของลูกจะมีการแสดงออกของอารมณ์ ในบางเหตุการณ์ไม่มีเหตุผล เริ่มจากที่ร้องไห้ได้ง่าย จนกระทั่งมีพฤติกรรมปล่อยตัวทิ้งลงนอนคืนกับพื้น ลักษณะลูกร้องไห้ที่รุนแรงและนานกว่าจะเงียบ แต่ในบางครั้งเหมือนแกล้งร้องไห้ ถ้าหากไม่มีใครสนใจไม่นานก็เงียบ

2.2.2 ชน/ อยู่เฉยไม่เป็น เป็นกลุ่มพฤติกรรมของลูกเล็กยากที่มีกิจกรรมเคลื่อนไหววุ่นวายตลอดเวลา ได้แก่ วิ่ง ชน การปีนป่าย อยู่เฉย ๆ หรืออยู่นิ่งได้ไม่นาน ลูกมีพลังอย่างมากในการเล่น และทำกิจกรรมทั้งภายในและออกนอกบ้าน ทำกิจกรรมได้ตลอดเกือบทั้งวัน ดูเหมือนไม่เหนื่อย เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กหรือพี่น้องในวัยเดียวกัน พบว่าความชนของลูก

ไม่เหมือนเด็กคนอื่น “เอาเด็กทั่วไปมาอยู่ประมาณสิบคนนะ โดยเฉลี่ยกับคนนี่ มันมีมากกว่าเขาสิบคนนะ ไม่ว่าจะพัฒนาการอะไรนะ ก็จะไปไว คือ ชน มากกว่าสิบคนนะ” (พ่อปอ, ค1, น19, บ372-376) และอีกตัวอย่าง “ก็ดูจากการเปรียบเทียบเด็กคนอื่นที่เป็นรุ่นเดียวกัน วัยเดียวกัน เด็กคนอื่นจะเรียบร้อยกว่านี้ รู้จักอยู่นิ่ง ๆ รู้จักอยู่เฉย ๆ” (แม่หนึ่ง, ค1 น6, บ120)

จึง ปีนป่าย วุ่นวาย เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของลูกที่อยู่นิ่งไม่ได้ เดิน วิ่ง ปีนป่าย รวมถึงร้องของในบ้านมาเล่น ทำกิจกรรมเกือบตลอดเวลา “เขาคือ...เขาชน ชนส่วนใหญ่ เรื่องชนสิ เรื่องคือไม่เท่าไร เน้นเรื่องชน ชน คือไปเรื่อยนะ ไม่อยู่สุข จับโน้นจับนี่” (พ่อปอ, ค1, น20, บ408) ในเรื่องความชนของลูก พ่อแม่เปรียบเทียบว่า “ชนเหมือนลูกลิง” เปรียบลูกเหมือนลิงที่เป็นสัตว์อยู่เฉยไม่ได้ นอกจากชนยังจะทำให้ของเสียหาย และเกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อย ๆ ตัวอย่างพ่อคนหนึ่งบอก “...ลักษณะอย่างนี้ใครเขาจะมาดู ใครเขาจะมาเฝ้า แล้วของเรายังกะลงอย่างนี้” (พ่อพลู, ค2, น17, บ352) ลูกมีพฤติกรรมเด่นชัดมากขึ้นเมื่อลูกถูกพาออกไปสู่โลกกว้างนอกบ้าน ตั้งแต่เริ่มออกนอกบ้านลูกจะคุ้ยดินต้อน เหมือนจะควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ ลูกไม่อยู่เฉย วุ่นวาย นอกจากนี้ยังมีการทำกิจกรรมหรือเล่นที่ลูกจะทำอย่างเต็มที่และออกแรงสุด ๆ การเล่นอย่างเต็มที่ วิ่งได้นาน หัวเราะเสียงดัง เหมือนไม่เหนื่อย เวลาดีใจ เสียใจก็แสดงออกมาเต็มที่ “บ่อยมากเขาล่นสุด ๆ แล้วนานแบบว่าเราหันมาอีกทีเห็นเขานั่งหลับ อย่างนี้ นั่งหลับเลยที่ หมดแรงเลย เล่นหลับคามือครับ สุด ๆ เลยครับ” (พ่ออิน, ค1, น21, บ559) และตัวอย่าง “โอย จับไม่อยู่ถ้าไปเที่ยวห้าง จับไม่อยู่ วิ่งตามชอกตามชอยอะไร ต้องคอยไล่ อยู่ในห้างลั่นห้าง กรีดคะ แล้ววิ่งแบบ เค้าจะเลือกเอง เขาจะเข็นรถคือต้องให้เค้าทำนะคะไม่ให้เค้าทำเค้าจะแบบเข็นรถเอง เลือกลงของ ซื้อของอะไรอย่างเงี้ย ไปเลือกซื้อวิทยุบังคับอยู่ที่ห้างกรีดกราด ๆ อยู่คนเดียวเสียงดังลั่นห้าง” (แม่จอม, ค1, น9, บ226-235)

จากเหตุการณ์ที่พ่อแม่พาลูกออกไปกินอาหารนอกบ้าน พ่อแม่จะไม่เคยได้นั่งกินอาหารจนแล้วเสร็จ ลูกจะลุกเดินหรือปีนโต๊ะอาหาร รื้อหยิบของบนโต๊ะอาหารเล่น ทำของที่ร้านแตกหรือเสียหาย โยนทัพพีไปยังโต๊ะอื่น จับกันคนอื่นในร้าน ทำให้พ่อแม่ต้องผลัดกันกินอาหาร หรือต้องคอยอุ้มลูกไปด้วยกินไปด้วย ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ “ถ้าไปตามห้างก็สลับกันกินกับพ่อเค้า คนหนึ่งก็กินข้าวอีกคนหนึ่งก็พาเค้าไปเดินเล่นเพราะเค้าชอบไปกวนคน โต๊ะนั้น โต๊ะนี้ แล้วก็เดินว่อนตามร้าน ค่ะ เดินไปเรื่อย ๆ ก็ไปดึงช้อนเค้าบ้าง อย่างเค้ากินข้าวอยู่ก็ไปดึงช้อนเค้า แล้วก็ไปจับแก้วน้ำไปจับหลอดอะไรเงี้ยค่ะ” (แม่หนึ่ง, ค1, น10, บ223-233) ดังนั้นการซื้ออาหารกลับมากินที่บ้านจึงเป็นทางออกที่ดีกว่าไปกินที่ร้าน พ่อคนหนึ่งบอกถ้ากินอาหารนอกบ้านทำให้รู้สึกกินอาหารไม่อิ่ม และอีกตัวอย่าง “ไปกินอาหารนอกบ้าน... ไม่อยู่เฉย เขาจะวิ่งตลอด...ก็ต้องเดินตามตลอด ส่วนมากก็ไม่พาไป เขาคือนะ เขาไม่อยู่เฉย แล้วบางทีก็ไปคว้าของเขาอย่างเงี้ย...ก็เวลากินที่ร้านอย่างทำของเขาแตกหมดก็ไม่พาไปอีกเลย แถวพระอินทร์นะจะมีร้านอาหารก็พาเขาไป เขาก็วิ่งเล่นคืออย่างเงี้ย คว้าโต๊ะ คว้าอะไรไปเลย ส่วนมากจะกลับมากินที่บ้าน” (แม่เฟส, ค1, น21, บ147-163)

เรื่องของ ด้วยความซนของลูก ลูกจะร้องของใช้ภายในบ้านออกมาเล่นและการเล่นก็ทำให้ของเสียหายได้บ่อย ๆ ตัวอย่างเช่น ลูกนำเอาของใช้ในห้องครัวมาใส่รวมกันในกระทะทำทางเลียนแบบทำอาหาร โดยนำของที่มีมาใส่รวมกัน บางทีลูกก็ร้องเสื้อผ้าในตู้และเครื่องสำอางของแม่ ออกมาเล่น หรือนำกระป๋องนมผงเปิดฝาไปรองใต้ก๊อกน้ำกำลังเตรียมจะเปิดน้ำใส่ หรือป็นขึ้น โตะเพื่อจะไปกดกระดิกน้ำร้อน เป็นต้น ดังแม่บอกเล่า “โอ้ ร้อง ได้หมด ร้อง ได้หมด เขาก็จะร้อง ถ้ามีเพื่อนมา ไขควง ค้อนมั่ง จะซ่อมมรดมั่ง บางทียืนบน โตะทำท่า เขาเคยเห็นตาทำ” (แม่พิวส์, ค1, น6, บ150) ในแต่ละวันลูกจะมีกิจกรรมที่ยุ่งยากใกล้เคียงพฤติกรรมเหล่านี้ได้ตลอดทั้งวัน “อยู่เฉยไม่เป็น อยู่ในบ้านนั่งไม่เกินสามนาที ลูกหิบบ โน้นหิบบนี่ร้องของมาเล่นบ้าง” (พ่อเพลิน, ค1, น4, บ98-102)

2.2.3 คือ พุดยาก ลักษณะของลูกที่แสดงออกทางด้านอารมณ์ พยายามยืนยัน

ในสิ่งที่ต้องการและความเป็นตัวของตัวเอง ในบางทีที่ลูกแสดงออกในท่าทีปฏิเสธ ไม่ทำตามทีพ่อแม่บอกให้ทำหรือห้ามไม่ให้ทำ การแสดงออกของความความต้องการที่ได้มากขึ้น คือ เริ่มจากลูกจะปฏิเสธได้ด้วยคำพูด “ไม่” โดยการพุดหรือมองหน้าแล้วทำสิ่งที่ห้ามต่อ เมื่อลูกไม่พอใจหรืออารมณ์ไม่ดีอาจจะโยนสิ่งของ ร้องไห้ ร้องไห้และนอนดิ้นกับพื้น ลูกมีการแสดงออกของอารมณ์ คือ ต่อต้าน หรือการมีปัญหาทางอารมณ์ได้ตลอดทั้งวัน “คนนี่คือมาก คน โน้นเลี้ยงง่าย เลี้ยงง่ายมาก พุดอะไรก็ฟัง อันนี้เค้าไม่ฟังเลยละ” (แม่เฟส, ค1, น21, บ13)

ขณะที่พ่อแม่ถ่ายทอดประสบการณ์บอกว่าลูกพุดยาก “พุดยากยาก” “พุดไม่ฟัง” “พุดไม่รู้เรื่อง” ทั้งที่พ่อแม่พยายามพุดคุยบอก ชี้แจงเหตุผลแต่ลูกก็ไม่ทำในสิ่งที่พ่อแม่พยายามบอก ถ้าพ่อแม่ห้ามหรือบอกไม่ให้ลูกทำบางสิ่งบางอย่าง ลูกมองขณะที่บอก เหมือนลูกรู้เรื่องแต่ก็ไม่ให้ความร่วมมือ อย่างเช่นให้ถอด-ใส่เสื้อผ้าก็จะไม่ทำ ห้ามวิ่งออกไปยังถนน เมื่อทันทีที่ห้ามลูกก็จะวิ่งต่อทันที ดังข้อมูล “พุดไม่ฟัง บอกก็แกล้ง ทำไมลูกเป็นอย่างนี้ บอกไม่เอาฝนตก...ก็ไปแล้ว ถ้าเปิดประตูแล้วบอกอย่าไป...ก็วิ่งเลย” (พ่อเปรม, ค1, น21, บ263) และพ่ออีกคนให้ข้อมูล “คือก็พุดฟังนะครับ แต่เค้าไม่ทำตามเรา อย่า...ก็เล่น ก็จะเล่นทุกอย่างที่ห้ามที่เป็นอันตราย วิ่งไปหารถบ้าง วิ่งไปจับของร้อน” (พ่อจอม, ค2, น23-24, บ136)

ก้าวร้าว ลักษณะของลูกนอกจากลูกคือ ต่อต้าน ลูกยังมีพฤติกรรมการแสดงออกของอารมณ์รุนแรงและก้าวร้าว พฤติกรรมพบได้บ่อย คือ เมื่อไม่พอใจสิ่งใดจะแสดงออกอย่างชัดเจนรุนแรง ไม่ว่าจะดีใจ เสียใจ สนุกสนานก็มีการแสดงพฤติกรรมเล่นแรง ๆ สุด ๆ ร้องซัดดินซังกอบ่อยครั้งที่พบว่าลูกเวลาไม่พอใจจะโยนของ หรือทำลายของที่อยู่ใกล้มือ กรีดร้อง นอนดิ้นกับพื้น หรือปล่อยตัวทิ้งลงไปนอนร้องดิ้นกับพื้น “ความซนเป็นธรรมชาติของเด็กแต่แตกต่างจากทั่วไป คือความเอาแต่ใจตัวเอง ซี้โมโห ซี้หุนหวิด ไม่พอใจไม่ได้ดังใจกรีด เหมือนซัดดินซังกอบ ทิ้งตัวลงไป ไม่คิดว่าตัวเองจะเจ็บหรือไม่เจ็บ เวลาโมโหของอยู่ใกล้จะขว้าง ไม่สนใจจะแตก จะพัง จะเสียหาย

ถึงแม้เราจะห้ามก็ตาม...คนโตไม่เป็น ยิ่งไม่เป็นเลย” (แม่หนู, ค1, น2, บ20-23) ขณะที่แม่และลูกมี
 ส่งเสียงกรี๊ด ๆ เป็นพัก ๆ ในขณะที่ให้ข้อมูลลูกจะสนใจพ่อแม่ พูดคุยกับพ่อแม่และมีกรี๊ด หรือเคาะ
 ของเล่นเสียงดัง ดังตัวอย่าง “ถ้าเกิดเค้าอารมณ์ดีก็ไป ต้องรีบกลับเพราะว่าเค้าจะโวยวายร้องไห้
 ตลอด ถ้าไม่ให้เค้าทำอะไรที่เค้าอยากทำ ที่ห่างก็ไปรื้อของ บางทีเราไม่ได้ซื้อของเป็นราวแขวนไว้
 นี้จะไปเอาของเค้ามาหมดเลยตั้งออกจากแพ็คเกจด้วยค่ะ” (แม่ดอม, ค1, น9, บ226-235)

พฤติกรรมเหล่านี้พบได้เกือบทุกวัน แต่每天有มีการเปลี่ยนแปลงหรือแสดงออกถึง
 ลักษณะการควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดื้อบ่อย ๆ วันละหลาย ๆ ครั้ง ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “เวลา
 โมโห อะไรไม่ได้ดั่งใจ..จะร้องนอนดิ้น เขาจะนอนดิ้น วันหนึ่ง สี่ห้ารอบ...” (แม่มิก, ค1, น21, บ
 136-183) และข้อมูล “ยิ่งช่วงนี้นะ ใครขัดใจนี้...ก็ เค้าจะเขวียงของทิ้งนะ เราบอกว่าอย่าเล่นนะ ก็เขวี่
 ยงแม่งเลย พูดอะไรอย่างเงี๊ยะ บางทีเค้าเล่นอะไรเค้าก็โยน ถ้ายังไม่พอใจเอาอะไรให้เค้าก็เขวียงทิ้ง เมื่อ
 วานนี้เค้าไม่ยอมคุยกับพ่อเค้า เค้าก็เขวียงโทรศัพท์ทิ้ง iveau แผลอแป็บเดียว เราแบบว่าขัดใจเค้าเมื่อ
 วานนี้ ขัดใจลูกร้านขายกล้วยเตี๋ยวเอากระบอกรบอกไม่ให้ไปเขวียงใส่เขา” (แม่พลิน, ค2, น10, บ248-260)

2.2.4 ชีวิตประจำวันคาดเดาได้ยาก การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การกิน
 อาหาร การนอน อาบน้ำ สระผม ขับถ่าย การดำเนินชีวิตประจำวันที่ดูง่าย ๆ แต่พบว่าในแต่ละวัน
 ของพ่อแม่ที่ต้องมีการดำเนินชีวิตกับลูกเป็นไปด้วยเป็นความวุ่นวาย ยุ่งยาก พ่อแม่ต้องทำกิจกรรม
 กับลูกตลอดเวลา ด้วยความคาดเดาพฤติกรรมของลูกได้ยากถึงการให้ความร่วมมือปฏิบัติหรือ
 ไม่ยอมในในแต่ละวัน

กินยาก เรื่องกินอาหารยาก ลูกบางคนพบมีปัญหาตั้งแต่เล็ก ๆ ให้ดูคนก็ไม่ยอมมุด
 ร้องแงง เมื่อโตขึ้นจะต้องกินอาหารอื่นนอกจากนม แล้วลูกไม่ยอมกินหรือกินน้อย ดังตัวอย่างการ
 ให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“รู้สึกตั้งแต่เกิดเลยนี้ หนูเลี้ยงตั้งแต่แรกคลอด...ใช่ ถ้าลูกคนอื่นใช่ไหมถ้ารู้สึกตัวแล้วเอา
 นมให้ปากดูด ดูด หลับต่อ แต่ไอ้คนนี้ไม่หลับนะ ลูกขึ้นมาเล่น นมไม่กิน ถ้าเป็นตอนเล็ก ๆ เลยนะ
 ร้องนะเอานมยัดปากไม่เอานะ โยนขวดทิ้งด้วย ไม่ยอมให้เอานมยัดปากเพื่อให้เขาหยุดร้องหรือ
 เพื่อให้เขานอนต่อ เขาไม่เอา แบบเขาจะต่อต้าน ไม่ใช่แค่ร้องเอานมยัดปากหยุด ไม่เอา คนนี้ไม่เอา
 ตั้งแต่เล็กแล้วนี่ ใช่ว่าร้องเอานมยัดปากหยุด หยุด ไม่เอา” (แม่บีก, ค2, น4, บ48)

“กินยากนอนยาก คือ ไม่กินอะไรเลยข้าวก็ไม่กิน ข้าวเมื่อกี้ก็ไม่กิน โจ๊กก็ไม่กิน...อ้อ
 เป็นตั้งแต่เด็กแล้ว... ก็พอไม่กินแล้วก็อ้วกอาเจียนประมาณนี้แล้วก็ซื้อชิลีแลงมาให้ทานก็ไม่ทาน
 เอากล้วยมาให้ทานก็ไม่ทาน ยิ่งโจ๊กเป็นและเนื้อมะเขือไม่ต้องพูดถึงเลย อ้วกไว้ก่อน” (แม่ปอย,
 ค2, น6, บ114-1169)

ปัจจุบันลูกที่มีปัญหาการกินอาหาร ปฏิเสธอาหาร ลูกจะกินอาหาร ไม่ครบทุกมื้อตามช่วง
 อายุ นอกจากนี้กินอาหารยังไม่เป็นเวลา ให้กินแล้วไม่ยอมกิน บางทีในขณะที่ป้อนอาหารลูกก็ปิดปาก

คายอาหาร หรือขย้ออาหารออกมาถึงแม่พ่อหรือแม่จะพยายามป้อนอาหารก็ไม่ยอมกิน บางคนก็ ต้องตอรองก่อนค่อยเริ่มกินอาหาร เช่น เปิดทีวีให้นั่งดูไปด้วยขณะกิน ขอลเล่นคอมพิวเตอร์ก่อนกิน อาหาร ดังพ่อแม่ ได้ให้ข้อมูล “กินอยู่คำสองคำ พอคำสองคำแล้วแม่หน่อมแล้ว ปวดท้องเค้าจะพูด เองอะไรเอง ส่วนมากจะแกล้งอ้วก พอป้อนเค้าไปก็จะเอะ ทำเอ็กอ้อเอ็กอ้อ (แม่เพลิน) มันอยู่ใน ปากอยู่แล้ว (พ่อเพลิน) เค้าจะคายทิ้งไง” (พ่อและแม่เพลิน, ค3, น234, 234-240) และ “ไม่กินเอง เลยที่แน่ ๆ คือ ไม่กินเอง เรื่องกินพอเราบอกว่าให้กินข้าวไม่กิน คือตอรอง จะเอาขนมจะเอาทุก อย่างเอานู้นนี่ คือตอรอง เราก้ให้ 2-3 คำ ก็คือพอแล้วไม่เอาเล่น” (แม่ตัน, ค1, น2, 30-34)

ลูกปฏิเสธไม่ยอมกินข้าวจะป้อนเด็กก็ส่ายหน้าหนี ปิดปาก ถ้ากระตุ้นให้กินมาก ๆ จะร้องไห้ ให้กิน อาหารก็ไม่ยอมกิน “ให้กินข้าวเหมือนให้กินยาพิษ” ตัวอย่าง “ป้อนข้าว เมื่อเข้าป้อนหมู ป้อนอะไร เขาก็ไม่กิน กินได้ซัก 2 คำก็ทิ้ง...เวลาให้กินอะไรจะปฏิเสธก่อน ไม่กิน จะไม่เอาไว้ก่อน เอาอาหาร ให้เขากินเหมือนเอายาพิษให้เขากิน เขาจะแบบว่าหันหน้าหนีปฏิเสธก่อน” (แม่พลู, ค2, น15, 330-332)

กินยากจึงเป็นความยุ่งยากของพ่อแม่ในดูแลเรื่องการกินอาหารของลูก พบตอนเล็ก ๆ ดูนมยาก เมื่อโตขึ้นไม่ยอมกินข้าว กินยาก เลือกออาหารกิน และกินเวลาไม่สม่ำเสมอ พ่อแม่ไม่ สามารถคาดเดาได้ว่ามือ ไหนที่ลูกจะกินหรือมือ ไหนไม่ยอมกิน

นอนยาก ปัญหาการนอนยากของลูกรวมพบได้ทั้งกลางวันและกลางคืน นอนไม่เป็นเวลา คาดเดาเวลาแน่นอนไม่ได้ ไม่ค่อยอยากนอน เวลาพาเข้าห้องนอนต้องยุ่งยาก ใช้วิธีการหลายวิธีที่จะ ให้ลูกนอน ลูกที่นอนหลับยากรวมถึงลักษณะการนอนหลับแล้วตื่นง่าย ตื่นมาร้องไห้ตอนกลางคืน บ่อย ๆ ครั้ง “...เวลานอนก็ปกตินอน 3-4 ทุ่ม เวลานอนค่อนข้างจะนอนยาก เค้าจะไม่นอน เดินไป ทั่วเลย ตอนที่เค้านอนไม่หลับกะ เค้าก็จะนอนพลิกไปพลิกมา กว่าเค้าจะหลับ ได้ ก็อีกนาน” (แม่หนึ่ง, ค1, น4, 66-84) ลูกที่นอนยากทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่ยอมเข้านอนทำให้เวลาหลับ จริงดีก เมื่อนอนหลับดีก็จะตื่นนอนสาย บ่อยครั้งที่ตื่นใกล้จะเที่ยงวันก็ตรงกับมื้ออาหารเที่ยง ดังนั้นในมื้ออาหารเช้าก็ไม่ได้กิน ลูกจะได้กินอาหารสองมือเป็นมือกกลางวันและมือเย็น

แปรงฟัน อาบน้ำ สระผม ถ่ายก็ยาก กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตประจำวันที่มี ปัญหาพบได้บ่อย คือ การอาบน้ำ สระผม ลูกจะยอมทำหรือไม่ยอมแล้วแต่บางวัน สอดคล้องกับ อารมณ์ในแต่ละวัน คาดเดาได้ยาก ดังตัวอย่าง “ไม่ค่อยทำตามคำสั่ง อย่างอาบน้ำ ให้แปรงฟันก็ไม่ แปรง ให้ขึ้นก็ไม่ขึ้น อาบน้ำก็ไม่อาบน้ำ ไม่ค่อยทำ จะทำก็ทำ บอกเพลินอาบน้ำลูก สักพักนึงถึงจะเดินไป อาบน้ำ” (พ่อเพลิน, ค1, น5, 144-148) และ “เรื่องอาบน้ำกับเรื่องอแง เขาไม่หยุดสักที ยิ่งโธ่ก็ไม่ หยุด...อาบน้ำก็ร้อง สระผมไม่ได้ แปรงฟันไม่ได้ จะแปรงฟันจะจับวิ่งออกไป สระผมก็ไม่ยอม ซัก ดิ้นซังกอทุกครั้งเลยพี่” (แม่เปรม ค1, น16, 424-432)

การแปร่งฟัน การขยับถ่าย และการทำความสะอาด การที่จะให้ทำกิจกรรมเหล่านี้แล้วไม่ทำ ร้องไห้ หนี ไม่ยอมทำ “จะชน แล้วแปร่งฟัน ตอนนีฟันขึ้นหลายซี่คะ ไม่ค่อยยอมแปร่ง จะไม่เอา ไม่เอา เขาพูดได้แล้ว” (แม่ป๋อ, ค1, น21, บ110)

เรื่องขยับถ่ายลูกสามารถบอกหรือควบคุมการขยับถ่ายได้แต่ยังไม่สมบูรณ์ แต่ก็ยังมีปัญหาที่พบคือลูกไม่ยอมให้ความร่วมมือฝึก คือไม่ยอมนั่งกระโถน หรือเข้าห้องน้ำ “เขาจะจับ บางครั้งก็ได้ ออกนี่ ก็บอกแม่นะ บางครั้งเขาก็บอก บางครั้งก็วิ่งเข้าห้องน้ำ บางครั้งก็ไม่บอก เขานี้แล้วเขาจะอวย เขาก็เอาผ้ามาเช็ด ถ้าไม่มีผ้าเขาก็เอาของอยู่ใกล้มาเช็ดอย่างงี้ (ทำท่าทางประกอบ)” (แม่พลู, ค1, น21, บ107) และตัวอย่าง “ตอนนี้กำลังปวดหัวมีกระโถน ไม่ยอมนั่ง ไม่ยอมนั่งกระโถน เวลาถ่ายทีนี้หนีหอยดรอบบ้านเลย...รอบเดี๋ยวนี้ละ พอออกมาปั๊บเขาก็ยืน เดิน ๆ พอปวดปั๊บก็หอยดอีก บางทีก็เครียดเหมือนกัน ไปหยอดที่ศูนย์ โรงเรียนแล้วทำไงวะนี่ คือ คือ ไม่ยอมนั่ง” (แม่ป๋อ, ค1, น21, บ104) กิจกรรมประจำวันของลูกแต่ละวันยุ่งยากด้วยลูกต่อต้านไม่ยอมให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมประจำวัน หรือการทำกิจกรรมประจำวัน ไม่มีเวลาแน่นอนชัดเจน

2.2.5 ไม่สบายทำให้เลี้ยงยาก ข้อมูลจากพ่อแม่กล่าวถึงนอกจากลักษณะพฤติกรรมของ ลูกแล้ว ลูกที่ป่วยหรือมีการเจ็บป่วยบ่อย ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงก็เป็นเด็กเลี้ยงยาก เป็นเพราะเมื่อเจ็บป่วยจะทำให้เลี้ยงยากมากขึ้น และจากลูกที่เดิมก็เลี้ยงยากอยู่แล้วเมื่อเจ็บป่วยก็ยิ่งทำให้เลี้ยงยากมากขึ้นกว่าเดิม “เด็กเลี้ยงยากถ้าไม่ดูเจ้าป๋อนะ เลี้ยงยากบางคนก็ คือ ขี้โรค ขี้โรคคือสามวันดีสี่วัน ไข้ ขี้โรค แล้วคือก็มีส่วน อันที่สองชน” (พ่อป๋อ, ค1, น20, บ408-411) และพ่อแม่ได้ให้ข้อมูล “เขาเลี้ยงยาก เขาป่วยง่าย เดี่ยวเป็น เดี่ยวเป็น เกือบนอนโรงพยาบาลเลยนะ เป็น โรคง่าย เขาเป็น โน่นเป็นนี่ เป็น ไข้ปวดหัวบ่อยมาก แล้วจะงอแงเวลาเขาเป็น” (พ่อและแม่อื่น, ค1, น21, บ123) ลูกเป็นเด็กเลี้ยงยากเมื่อเจ็บป่วยก็ยิ่งทำให้เลี้ยงยากกว่าเดิม ลูกจะไม่กินอาหาร ร้องไห้แงงมากขึ้น ต้องอุ้มตลอดเวลา พ่อแม่จะทำกิจกรรมอะไรก็ต้องอุ้มลูกไปด้วย หากจะให้คนอื่นช่วยอุ้มไม่ได้ต้องเป็นคนที่ถูกยอมเท่านั้น ส่วนมากจะไม่ยอมให้ใครอุ้มนอกจากพ่อกับแม่เท่านั้น “ถ้าไม่สบายจะไม่ได้นอนเลยพอกับแม่ละ จะเป็นคนขี้ร้อนร้องไห้ นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ขี้ร้อนร้อง จะเอานั่นเอานี้ ชัดใจไม่ได้” (แม่จ๊ะ, ค1, น5, บ92) การเจ็บป่วยทำให้ลูกเลี้ยงยาก งอแง ร้องไห้ เอาแต่ใจเพิ่มมากขึ้น พ่อแม่ก็ไม่ทราบว่าจะตอบสนองเด็กอย่างไร ดูแลอย่างไรเมื่อเด็กป่วย พ่อแม่คิดว่าลูกที่มีการเจ็บป่วยเป็นเด็กเลี้ยงยากอีกด้วย

ภาพรวมของลักษณะลูกเลี้ยงยาก ตามมุมมองของพ่อแม่สะท้อนภาพลูกในลักษณะที่ไม่เหมือนเด็กคนอื่น ไม่ว่าจะรับรู้ว่าเป็นเลี้ยงยากในช่วงไหน แต่ลักษณะการแสดงออกของเรื่องการกระทำ และอารมณ์ ที่มากกว่าเด็กคนอื่น ๆ

ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

ประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับการถ่ายทอดมาโดยตรงจากพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากเป็นประสบการณ์ที่ได้จากการทำความเข้าใจในภาวะการมีอยู่ (Being) และการให้ความหมายของการดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลของพ่อแม่ ทั้งนี้ภาวะการมีอยู่ขึ้นกับบริบทที่ต้องคำนึงถึงภาษา เวลา สถานการณ์ สภาพแวดล้อม หรือความสนใจต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่าพ่อแม่รับรู้ลูกเลี้ยงยากในวัยเตาะแตะมิได้เป็นการรับรู้เฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแต่พบว่าการตีความประสบการณ์ลูกนำมาเข้าสู่โลกประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ในฐานะสมาชิกใหม่ของครอบครัว พ่อแม่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น จากความพยายามเรียนรู้ทำหน้าที่บทบาทใหม่ของตน ลักษณะลูกเลี้ยงยากที่แสดงออกมิใช่เรื่องง่ายที่พ่อแม่จะดูแล จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผ่านมุมมองของพ่อและแม่ได้ถ่ายทอดถึงพยายามดูแลลูกและครอบครัว พ่อแม่ต้องทำความเข้าใจลูก จากการแสดงออกของลูกในแต่ละวันมีความยากลำบากในการจัดการ พ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่เคยวางแผนเตรียมพร้อมเพื่อจะเลี้ยงลูกในเรื่องความรู้ การฝึกความพร้อมในการเลี้ยงลูก อีกทั้งลูกเป็นเด็กเลี้ยงยากที่พ่อแม่จะต้องดูแลลูกต้องทำกิจกรรมตลอดเวลาส่งผลต่อเนื่องทำให้ครอบครัวเครียด มีความขัดแย้งกัน แต่พ่อแม่มีความพยายามเรียนรู้พัฒนาการเป็นพ่อแม่ที่มีแบบเฉพาะด้วยความรักและเป็นห่วงลูก

ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทต่าง ๆ และพฤติกรรมของลูกเป็นสิ่งสำคัญ ประสบการณ์ที่มีการถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าของพ่อแม่และการสังเกตของผู้วิจัย สรุปได้ 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม
 - 1.1 ห่วงใยไปทุกเรื่อง ติดตามมื่ออาจจะสายตา
 - 1.2 ใครจะทนดูแลได้ดีเท่ากับแม่
2. เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา
 - 2.1 แสวงหาความช่วยเหลือ
 - 2.2 ทำทุกอย่างเพื่อลูก
 - 2.2.1 อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี
 - 2.2.2 ต้องลองทุกรูปแบบ
 - 2.2.3 ทำอย่างไรก็ได้ให้ลูกกิน ลูกนอน
 - 2.2.4 เพื่อให้มีสมาธิ อยู่หนึ่ง

3. การเผชิญกับบุคคลรอบข้าง
 - 3.1 กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก
 - 3.2 เผชิญกับสายตาที่ไม่เข้าใจ
 - 3.3 สังคมทำให้ลูกเลี้ยงยาก
4. เสียงแห่งความขัดแย้ง
 - 4.1 เสียงแห่งความไม่ลงรอยที่ดั่งขึ้น
 - 4.2 เสียงความขัดแย้งจากภายใน
5. บทเรียนที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่
 - 5.1 อุดหนุน เสียสละ
 - 5.2 เรียนรู้ปรับตัวเข้าหาลูก

ดังรายละเอียดผลการวิจัย ต่อไปนี้

1. **หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม** ตั้งแต่ลูกน้อยเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว พ่อแม่ได้รับประสบการณ์การเลี้ยงลูก ต้องเผชิญกับการปรับตัวเมื่อมีลูกที่อาจมีความยุ่งยาก ต้องมีการเรียนรู้ จัดการกับสภาวะการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยพ่อแม่ที่ต้องมีการใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัวที่ต้องดูแลลูก จากลักษณะอารมณ์และพฤติกรรมของลูกที่พ่อแม่รับรู้ว่ายุ่งยากในการจัดการพฤติกรรมของลูกได้ ด้วยพ่อแม่รู้สึกเป็นห่วงกังวลต้องคอยดูแล และลูกเองก็แสดงการยึดติดพ่อแม่ การให้ความหมายในแง่มุมมองเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของลูกที่ร้องไห้งอแง เช่น คือ อันเป็นลักษณะของลูกเลี้ยงยากและบริบทสำคัญต่าง ๆ ที่พ่อแม่ได้ให้ความหมายที่เกี่ยวกับชีวิตของลูกที่ต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ห่วงใยไปทุกเรื่อง ติดตามมีอาจละสายตา ลูกที่เต็มเปี่ยมด้วยพลัง ด้วยความ “ชน/ อยู่เฉยไม่เป็น” การชน วิ่ง ปีนป่าย ทำกิจกรรมตลอดเวลา มีแรงและใช้แรงอย่างมากในการทำกิจกรรม อีกประเด็นในเรื่อง “ดี/ หูดยาก” แสดงออกของพฤติกรรม ร้องไห้งอแง อารมณ์รุนแรง โดยลักษณะรองลงมาคือ “ชีวิตประจำวันที่คาดเดาได้ยาก” ได้แก่ การกินอาหาร อาบน้ำ การนอน จากลักษณะของลูกทั้งหมดเป็นเหตุที่พ่อแม่คิดว่าการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากจะต้องมีลักษณะที่ ให้พ่อแม่คอยห่วงใย คอยดูแลไม่ปล่อยให้ลูกละสายตา ต้องคอยดูแลลูกตลอดเวลา

ต้องคอยระวังไม่ให้เจ็บตัว หรือเป็นอันตราย จากความชนของลูก คือ ไม่ค่อยอยู่เฉย การเล่นที่ไม่ระมัดระวัง จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้พ่อแม่เรียนรู้ที่จะคอยระมัดระวังอย่างมาก เพราะในระหว่างวันจะมีอุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ตลอดทั้งวัน หรือทำของเสียหายอยู่บ่อย ๆ ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “วันนั้นวิ่งตกน้ำตรงนั้นเลย บอกไม่วิ่งไม่...ตกเลย” (แม่เปรม, ค1, น1, บ3) พ่อแม่จึงเน้นการดูแลอย่างใกล้ชิดโดยไม่ให้คาดสายตา ตัวอย่างอุบัติเหตุ เช่น ตกบันได รถชน

ขาหัก วิ่งตกน้ำ ล้มศีรษะกระแทกพื้น ดังตัวอย่างที่แม่บอกเล่าแสดงออกถึงความห่วงและกังวล “... โคนทั้งวันเลย วันนี้จะมีอะไรอีกหรือเปล่าหนอ เวลาเขาเล่นอะไรต้องคอยมองดู เขาเล่น เล่นเจ็บ ๆ แรง ๆ” (แม่พลู, ค3, น3, บ737) ลักษณะความสนใจไม่อยู่เฉยของลูก นอกจากนี้นี่ยังอารมณ์ที่รุนแรง พบลูกก่อความเสียหายทั้งต่อตัวลูกและสิ่งของ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ จากการบอกเล่าของพ่อ “คือ ก็พูดฟังนะครับ แต่เค้าไม่ทำตามเรา อย่างก็เล่นก็จะเล่นทุกอย่างที่เค้าห้าม ที่เป็นอันตราย วิ่งไปหารถบ้าง วิ่งไปจับของร้อน” (พ่อดอม, ค2, น23-24, บ136) และตัวอย่าง “ทำอะไรไม่ได้ ก็คือ รู้สึกจะปล่อยไม่ได้จะทำอะไรก็ทำไม่ได้ จะทำงานบ้านก็ต้องรอให้นอนก่อนนี่ ถ้าปล่อยให้เล่นอย่างถ้าเราไม่ดูใช้ไหมก็จะไม่นั่น ไม่ค่อยไว้วางใจไม่ค่อยปลอดภัย เพื่อรว้งเขอะอย่างเงี้ยะ ไม่ค่อยดุรดุอะไร รถมาก็ยังไม่ค่อยนั้น ต้องคอยตามคอยดูตลอด” (แม่จ๊ะ, ค1, น5-6, บ104-130) ตัวอย่างข้อมูลจากการสังเกต ในขณะที่สัมภาษณ์ครอบครัวหนึ่ง เริ่มต้นจากที่ลูกถือถุงกระดาษเดินในบ้าน ขณะที่เดินได้แกว่งดูไปชนขวดน้ำที่พ่อนำมาให้ผู้วิจัยดื่ม หลังจากชนขวดน้ำจะล้มลูกก็หัวเราะเล็กน้อย แต่ขวดน้ำยังไม่ทันหกเนื่องจากพ่อกว่าขวดได้ทัน พ่อดูลูกว่าอย่าทำเดี๋ยวขวดน้ำและแก้วจะแตกสังเกตได้ว่าเหมือนลูกทำเป็นไม่ได้ยิน เริ่มเดินกลับไปยืนที่จุดที่ตั้งต้นแล้วเดินมาเหมือนเดิม คราวนี้พ่อดูเสียงดังและทำท่าจริงจังยกมือทำท่าจะตี ลูกก็เริ่มจ้องแแง พ่อกลับมาสนทนาตอบบอกว่าลูกเป็นแบบนี้พูดไม่ค่อยฟัง ถ้าห้ามก็เหมือนยุให้ทำ จากการสังเกตพบว่าลูกเล่น ตื่นเต้นและสนุกสนาน แต่พ่อก็มีมุมมองที่ต่างออกไปคือกลัวของเสียหาย นอกจากที่พ่อแม่ต้องคอยดูแลระมัดระวังเรื่องอุบัติเหตุแล้วยังต้องคอยระมัดระวังเนื่องจากลูกทำของเสียหายบ่อยจึงคอยสังเกตดูแลลูกตลอดเวลา ดังตัวอย่างที่ลูกโหนเล่นที่กระจกมองหลังรถยนต์ทำให้กระจกหัก เมื่อลูกไม่พอใจก็โยนโทรศัพท์ทิ้งตกน้ำ เวลาที่โทรทัศน์คอมพิวเตอร์ ทีวีของภายในบ้าน ทีวีเครื่องพิมพ์ เป็นต้น เห็นได้ว่านอกจากที่ลูกทำของเสียหายแล้ว ด้วยลักษณะอารมณ์ที่รุนแรงทำให้พ่อแม่ต้องดูแลใกล้ชิดมากขึ้น “อ้อ เค้าจะเป็นเด็กที่แบบร้ายกาจ ถ้าอย่างเค้าเล่นก็คือเล่น...อย่างสมมติว่าเค้าอยากไปเล่นน้ำ ไปเปิดก๊อกน้ำแล้วเราไม่ให้อย่างเงี้ยเริ่มแล้ว สมมติถ้าเราว่าอย่างนะ เค้าจะมองหาอะไรที่จะทำลายได้” (แม่จอม, ค1 น5, บ136)

เมื่อลูกต้องออกนอกบ้านไปห้างสรรพสินค้าหรือตลาด สิ่งที่พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวจะต้องทำ คือ “ต้องตามให้ทัน” โดยพ่อแม่จะต้องตื่นตัวและต้องไล่ตามเด็กให้ทันเมื่อออกนอกบ้าน จากตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “ห้างนี้สนุกมากเลยนะ มันวิ่ง... วิ่งได้ มันวิ่งเลยไปจับของเล่นมั่ง ต้องวิ่งให้ทันเขา” (พ่ออิน, ค1, น24, บ633) ลูกจะวิ่งนำหน้าทุกคน หรือไม่อยู่เฉยดังตัวอย่างพ่อแม่บอกเล่าประสบการณ์ที่ต้องตามหาลูกเพราะลูกพลัดหลง หรือหิบบของบนชั้นวางโชว์ทำของเสียหาย “ไปห้างก็จะวิ่งไปตลอดนะ จับไม่ได้ วิ่งจับ โน่นจับนี่...ชอบไปเล่นบันไดเลื่อน ขึ้นลง ขึ้นลง...หายไป วันนี้อายุไปไหนก็ไม่มีรู้ หา หา ก็ไม่เจอ ไปอยู่แถวก๊อกน้ำนะไปเล่นน้ำ

ชอบไปดิ่งของเขา (แก้วกระต่าย)” (แม่พดู, ค1, น21, บ226-235) โดยปกติพ่อแม่ก่อนจะออกนอกบ้าน ได้มีการวางแผนสมาชิกในครอบครัว โดยจะต้องเตรียมสมาชิกเพื่อแบ่งคนดูแลลูก หรือให้ลูกนั่งบนรถเข็นไม่ให้ลงมาเดิน ถ้าลูกก็ยอมนั่ง เริ่มตั้งแต่ออกนอกบ้านลูกส่วนใหญ่จะวิ่งนำหน้า เมื่อไปห้างสรรพสินค้าขณะที่ลูกเดินผ่านไปตามชั้นวางของ ลูกจะเอามือไปลูบหรือปิดหรือของบนชั้นไปตามแนวทางเดิน หรือเกาะของขายออกดู “เวลาออกไปข้างนอก ไปตลาด...วิ่งหรือเดิน บอกห้ามไม่ฟัง เขาชอบเดินอย่างเงี้ย เห็นที่แปลก ๆ เขาไม่กลัวนะ เขาจะเดินไป บอกเขา เขาก็ไม่ฟังจะไปชอบรื้อของ” (พ่อเปรม, ค1, น21, บ161) ดังนั้นในบางครอบครัวจึงตัดสินใจไม่พาลูกไปห้างสรรพสินค้าหรือตลาดด้วย เพราะทำให้ไม่สามารถซื้อของได้ตามที่ต้องการ พ่อแม่ก็ฝากไว้กับยายหรือคนที่รู้จัก “ส่วนมากให้พ่อวิ่งก่อน (ให้พ่อวิ่งตามลูก) ไม่ค่อยสนใจใคร ไปโลดสั่นอย่างหนูไปซื้อน้ำขวดน้ำอะ ไรอย่างเงี้ย ชักพักลูกหายไปแล้ว หนูไปเอาเสื่อมาตัวนึง ไปยื่นเลือกขนมอะไรเงี้ย ไปเราก็ก้าวคนจะจับไปนะ แล้วเค้าก็ไม่ค่อยกลัวใคร” (แม่เพลิน, ค3, น11, บ252)

นอกจากที่พ่อแม่มีความเป็นห่วง “คอยติดตามดูแลลูก” อีกมุมมองที่ประเมินลูก ลูกเองก็ไม่ยอมให้พ่อหรือแม่คาดสายตามเวลาพ่อหรือแม่ไม่ได้อยู่ใกล้ ๆ ก็จะร้องให้ ร้องเรียกหา โดยเฉพาะแม่ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลหลัก จนรู้สึกว่าการทำกิจกรรมส่วนตัวหรืองานบ้านไม่ได้ ต้องคอยอยู่ใกล้ คอยเฝ้าลูกตลอด ตัวอย่างจากข้อมูลสัมภาษณ์จากแม่ “มันวุ่นวายความวุ่นวาย อยู่อยู่กับแต่ลูกไม่ได้ทำอะไร” (แม่จ๊ะ, ค1, น10, บ202-204) ในการดำเนินชีวิตประจำวันพ่อแม่พบความยุ่งยากไม่ว่าจะเป็นเรื่องต่างๆ การกิน นอน อาบน้ำ ขับถ่าย ชีวิตที่อยู่กับลูกต้องมีกิจกรรมหรือบางที่วุ่นวายตลอดทั้งวัน แม่ที่ต้องดูแลลูกต้องดูแลตลอดทุกเรื่อง ส่วนพ่อเป็นผู้หารายได้พอเลิกงานก็จะรีบกลับบ้านมาพบลูก ดังตัวอย่าง “เหมือนรู้อะไรไปเกี่ยวกับคนอื่นที่ชอบไปได้ แต่กลับมาหาพ่อหาแม่ก็ร้องงอแงให้อุ้ม ไม่ยอมให้เราทำอะไร จะให้อยู่เขาตลอดเวลาทำอะไรไม่ได้” (แม่หนู, ค1 น2, บ50-54) และตัวอย่าง “เพียงแต่ว่าเหมือน โตขึ้นก็เลยเริ่ม ๆ คุยกันได้นิดนึง แต่ก็เอาแต่ใจร้องให้ ไม่ได้ตั้งใจ...ไม่ได้คะ ถ้าเลี้ยงคนนี้ทำอะไรไม่ได้นะ จะต้องรอแฟนกลับมา หรือมีคนช่วย ก็คือ เด็กเขาต้องการคนตอบสนองทันทีทันใจ” (แม่ต้น, ค2, น2, บ40-44) และอีกตัวอย่างข้อมูลสัมภาษณ์ “ชีวิตส่วนตัวเนี่ยรู้สึกจะหายไปหมดเลย เพราะเราต้องมุงอยู่ที่เค้าก็บางครั้งก็คุยกันเรื่องลูกมากขึ้น บางครั้งความใกล้ชิดซัดมันก็จะไม่ค่อยมี เพราะว่าเค้าค่อนข้างที่จะชน” (แม่หนึ่ง, ค1, น6, บ122-130)

ติดตามมีอาจจะสายตา ที่ให้พ่อแม่ให้ความหมายจึงประกอบด้วยการดูแลลูกไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ทำขายเสียขาย และในส่วนของลูกที่เรียกกร้องให้ตอบสนองและให้ดูแล เมื่อต้องดูแลตั้งลูกตลอดทั้งวันส่งผลให้ ความรู้สึกที่ไม่มีเวลาส่วนตัว เวลาระหว่างสามีภรรยาจะต้องดูแลทั้งวันไม่ให้คาดสายตา เมื่อเวลาลูกหลับก็ต้องเร่งทำงานบ้าน ทำกิจกรรมส่วนตัว สังเกตได้ว่าพ่อแม่รู้สึกสูญเสียเวลาส่วนตัว รู้สึกสูญเสียการควบคุมตนเองเกี่ยวกับเวลา

1.2 ใครจะทนดูแลได้ดีเท่ากับแม่ พ่อแม่ที่ต้องทำงานทั้งคู่ จะต้องหาคนหรือญาติ

เพื่อช่วยดูแลลูกแทนแม่ ภายหลังจากแม่ครบกำหนดคลอดเลี้ยงดูบุตรแล้วต้องกลับไปทำงาน ข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ส่วนหนึ่งมั่นใจว่าลูกของตนคือ ชนมาก จนไม่อาจวางใจให้ใครดูแลได้ และคิดว่าไม่มีใครจะดูแลเท่ากับแม่ดูแลเอง มีถึง 11 ครอบครัวที่ตัดสินใจให้แม่ออกจากงานมาเพื่อเลี้ยงดูลูกเอง พ่อแม่หลายคนมีความกังวลที่จะให้ผู้อื่นดูแลลูกแทนคนในครอบครัว ดังข้อมูลที่สังเกตเห็นว่าขณะที่พ่อแม่ให้ข้อมูล ความหมายที่ซ่อนภายใต้สถานการณ์แสดงถึงความกังวลโดยพ่อแม่ได้ช่วยกันให้ข้อมูล และเข้าถึงเหตุผลร่วมกัน ในขณะที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ตั้งคำถามเพิ่มเติม พ่อแม่ตั้งข้อสงสัยหรือข้อคำถามด้วยตัวเอง และช่วยกันให้ข้อมูล ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์

“...แต่ถ้าไปให้คนอื่นเลี้ยงก็คงลำบากนะ ย่าเนเลี้ยงไม่ได้หรอก...นะ อ้อพูดถึงไม่ไห้คนอื่นเขาเลี้ยงนะ ไปจ้างเขาเลี้ยงลักษณะแบบนี้ เพราะว่า...” (พ่อ) “เด็กมันชน” (แม่) “ผมดูจากลักษณะพฤติกรรมของลูกผมนะ เขาต้องตีมันแน่ ๆ” (พ่อ) “ไม่ได้หรอก เลยตัดสินใจให้แฟนออกจากงาน” (พ่อ) ส่วนแม่เสริมว่า “ก็บอก ตอนจะปล่อยมี (ตั้งครรภ์) จูตรูปบอกเขา (กุมารทอง) แล้วว่าถ้าหนูมาเกิดนะ แม่จะเลี้ยงเอง แม่จะไม่ให้คนอื่นเลี้ยง ยายจ้องเอาไปเลี้ยงอยู่พิษณุโลกเพราะที่สาวเขาอยู่ด้วยนะ ยายจะเอาตั้งแต่ตอนคลอด ไม่ให้เพราะลูก...มีความรู้สึกว่ามันไม่ได้อยู่กับพ่อ กับแม่มันจะไม่อบอุ่น มันจะไม่ค่อยผูกพัน” (แม่) “แต่ถ้าอย่างงี้ไปจ้างคนอื่นเขาเลี้ยง” (พ่อ) “เขาต้องตีแม่เลย” (แม่) “เขาต้องตี” (พ่อ) “เขาชนมากเลย” (แม่) “ผมบอกได้เลย ถ้าไม่ตีก็ต่อเอาเขานอนหลับให้กินเพราะว่า...” (พ่อ) “ชน ลักษณะอย่างงี้ใครเขาจะมาดู ใครเขาจะมาเฝ้า แล้วของเรายังกะลงอย่างงี้” (แม่) (พ่อและแม่ป้อ, ค1, น17, บ325-345)

ลูกยุ่งยากเลยไม่กล้าให้ใครเลี้ยง ภายหลังจากพ่อแม่พยายามหาคนช่วยเลี้ยงเด็ก เนื่องจากแม่ครบกำหนดคลอดและลาเลี้ยงลูก พ่อแม่ที่ลองให้ยายข้างบ้านเลี้ยง ต่อมายายข้างบ้านไม่สบายก็ต้องเปลี่ยนไปที่สถานเลี้ยงเด็กกลางวัน พบว่าลูกก็ร้องตั้งแต่ไปส่งจนกระทั่งไปรับ ถึงตอนเช้าจะพาไปส่งลูกก็ร้องไห้แล้ววิ่งหนีเข้าห้องน้ำ ผู้ดูแลที่สถานเลี้ยงเด็กกลางวันบอกเด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์ พ่อแม่รู้สึกไม่พอใจที่ผู้ดูแลไม่สามารถดูแลเด็กได้แต่กลับบอกว่าลูกมีปัญหาทางอารมณ์จึงเปลี่ยนที่เลี้ยงใหม่โดยพาไปให้ยายที่ต่างจังหวัดเลี้ยง ลูกไปอยู่ต่างจังหวัดไม่ยอมนอนเด็กปรับตัวยาก ร้องไห้แง่ง ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจโดยแม่ลาออกจากงานเพื่อมาดูแลลูกเอง “ถ้าไม่ยุ่งยากอย่างงี้...ก็ไม่ได้ออกจากงาน คุยกับพ่อ...ออกก็ออกคนอื่นเขาเลี้ยงก็ไม่เหมือนเราเลี้ยง เราก็ไม่รู้เขาทำอะไรกับลูกเรามั่ง...กลัวเขาทุบตี กลัว” (แม่พลู, ค1, น 13, บ140) “...แกเลี้ยงเด็กหลายคนดูแลอารมณ์แรง แกมีโรคประจำตัวด้วย เดี่ยวอารมณ์แกขึ้นเดี๋ยวลง...แกดู บางครั้งแกก็ไม่ไม่ได้สนใจ แกก็ปล่อย” (แม่พลู, ค3, น13, บ310-312) “ก็กระทบก็ต้องออกจากงาน ต้องมาเปิดร้านขายของชำ ชีวิตเปลี่ยนไป อยู่ใกล้ชีวิตลูก” (แม่พลู, ค2, น17, บ373)

ในบางครอบครัวถึงมีคนช่วยเลี้ยงพ่อแม่เองก็ไม่ไว้วางใจ คิดว่าใครจะทนกับพฤติกรรมของลูก แม่พ่อแม่เองก็ต้องบังคับทำโทษลูกทุกวันเนื่องจากลูกคือ ชน ไม่ค่อยเชื่อฟัง ทำให้ตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยตนเอง ด้วยเหตุผลว่าตนเองเป็นแม่ก็ยังควบคุมอารมณ์ของตนไม่ได้ลูกได้ยาก แต่อย่างไรก็ตามเป็นก็ยังมีความรักลูก แต่คนอื่นอาจไม่รักเหมือนตนเอง ดังตัวอย่างจากการบอกเล่า “กลัว ไปจ้างเลี้ยงอย่างงี้ กลัวเขา โม โห อย่างหนูเป็นแม่อย่างงี้ เขางอแง เขาไม่เหมือนเด็กคนอื่น... ขนาดหนูเป็นแม่หนูยังดี หนูยัง โม โห ทุกวัน” (แม่เปรม, ค1, น13, บ140) ครอบครัวที่เลี้ยงลูกเองคิดจะเลี้ยงลูกจนกระทั่งโตกว่านี้ พุคคุยรู้เรื่องมากขึ้นแล้วลูกเข้าโรงเรียนแล้วแม่จึงค่อยหางานทำ เมื่อครอบครัวเหลือผู้หารายได้คนเดียว ครอบครัวก็มีปัญหาค่าใช้จ่ายเนื่องจากมีพ่อเป็นผู้หารายได้คนเดียว และแม่เองก็รู้สึกว่าคุณเองต้องเสียสละเพื่อดูแลลูกให้ดีที่สุด รอจนกระทั่งลูกสามารถเข้าโรงเรียนได้ แม่บางคนได้หารายได้เสริม ได้แก่ การเย็บผ้าคลุมรถยนต์ เปิดร้านของของชำหน้าบ้านเป็นผู้ขายตรงเครื่องสำอาง “...มันเหมือนทุกอย่างมันมาทุ่มเทกับลูก ยังพูดกับแฟนกับพ่อเขาเหมือนกัน ตอนแรกหนูไม่ยากเลี้ยงลูกเอง อายุยังไม่เยอะจะมาเป็นแม่บ้าน ก็ใช้ว่าเงินทองจะพอกินพอใช้” (แม่บ๊ิก, ค1, น11, บ113) “อย่างเราเคยอยู่แบบสบาย ๆ พอเรามีลูกมันก็เหมือนมีเพิ่มมาอีกมีคนช่วยใช้อีก คนหามันก็ลดลงไป” (แม่บ๊ิก, ค1, น15, บ142)

แม่ต้องออกจากงานมาเลี้ยงลูกเอง โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นครอบครัวเดี่ยว พบว่าครอบครัวจะขาดแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่เป็นญาติพี่น้องที่ช่วยคอยให้คำแนะนำและช่วยเลี้ยงลูก พ่อแม่มีความเป็นห่วงลูก ไม่อยากให้ใครเลี้ยง พบในครอบครัวได้มีการปรับบทบาทกันใหม่ โดยเดิมที่แม่เคยเป็นผู้หารายได้ช่วยครอบครัวต้องออกจากงานเพื่อมาดูแลลูกเป็นหลัก ส่วนพ่อก็จะเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว แม่บางคนได้ลาออกจากงานในขณะที่งานทำกำลังมีความก้าวหน้า ครอบครัวได้บอกเหตุผลของการตัดสินใจไว้

“ขนาดอยู่บ้านจะไปจ้างเขาเลี้ยง เขาไม่เอานะ คิดดูแล้วกันจะเลี้ยงยากขนาดไหน เพราะอย่างงี้พ่อเขาห่วงไม่อยากให้ใครเขาเลี้ยง ขนาดญาติกันเองปู่ตายายก็แก่แล้ว เราก็ห่วงกลัวจะเลี้ยงเขา (ลูก) ไม่ไหว อีกอย่างเขาก็ตัวใหญ่ก็อุ้มเขาไม่ไหว ขนาดเราอุ้มก็ยี่สิบยี่สอง โลแล้วนี่ หนูอุ้มก็... ก็ห่วง ก็รอให้เขาเข้าโรงเรียนให้เขาพุดรู้เรื่อง คิดดูไปจ้างเขาเดือน ไม่มีใครเลี้ยง เขาไปทำอย่างอื่นดีกว่า จะนอนก็ได้นอน...พอเราเหนื่อยเราหงุดหงิดเราก็จะพุดอีกอย่างหนึ่ง หนูก็เข้าใจอารมณ์นะ พุดไม่รู้จักฟังนี่ก็เปรี้ยวเหมือนกันแต่เรายังดี รู้ว่าลูก ถ้าคนอื่นนะเปรี้ยวห่วย เราก็ไม่รู้ว่าจะอารมณ์เขาจะรับได้แค่ไหน...จริง ๆ หนูก็อยากทำงาน ลูกเราไม่เหมือนคนอื่น” (แม่บ๊ิก, ค1, น7, บ83-87)

พ่อแม่ประเมินว่าลักษณะพฤติกรรมและอารมณ์ของลูกไม่มีใครสามารถดูแลลูกช่วยได้ เพราะร้องไห้ง่าย อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ผู้ดูแลอาจ โม โห ได้และจะเป็นส่งผลเสียกับลูก ทำให้

พ่อแม่ไม่ไว้วางใจที่ต้องให้คนอื่นดูแลลูก ครอบครัวจึงต้องตัดสินใจให้แม่ต้องออกจากงานเพื่อเลี้ยงลูกเอง

2. **เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา** พ่อแม่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์อันสะท้อนถึงความพยายามที่ต้องดูแลลูก พ่อแม่ให้ข้อมูลว่าการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากแตกต่างจากพ่อแม่เด็กคนอื่นที่ไม่มีปัญหาเลี้ยงยาก ถึงแม้ประสบปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงลูกแต่ด้วยการเป็นพ่อแม่ที่ต้องรับผิดชอบ แม่ต้องใช้ความพยายามมากแค่ไหนก็ตาม พ่อแม่พยายามแสวงหาหนทางในการดูแลลูก แสวงหาความช่วยเหลือและทำทุกอย่างเพื่อลูก ดังข้อมูลที่ได้ดังต่อไปนี้

2.1 **แสวงหาความช่วยเหลือ** ความช่วยเหลือที่พ่อแม่ต้องการไม่ว่าจะเป็นข้อมูลหรือคำแนะนำ จนกระทั่งการช่วยเหลือทั้งกำลังใจและกำลังกาย ข้อมูลหรือคำแนะนำสำหรับพ่อแม่ที่ต้องดูแลลูกเลี้ยงยากมีความสำคัญมาก เริ่มจากพ่อแม่ไม่แน่ใจในพฤติกรรมของลูกว่าเป็นลักษณะของเด็กปกติที่พบได้ในเด็กทั่วไปหรือลูกมีความผิดปกติ ดังแม่คนหนึ่งให้ข้อมูล “หนูก็*ไม่รู้*ว่าเค้าผิดปกติหรือปกติแล้ว หรือว่าปกติเด็กทุกคนเป็นแบบนี้ ก็ถามคนอื่นค่ะ ว่าลูกเธอคือใหม่ ถามเพื่อน หรือว่าถามคนที่เค้ามีลูกแล้ว บางคนก็บอกว่าเด็กก็เป็นอย่างนี้แหละ บางคนก็บอกว่า บางคนที่อยู่กับจอมมาก ๆ ใจ บอกว่าจอมเนี่ยคือนะ” (แม่จอม, ค2, น11, บ178-184) พ่อแม่พยายามแสวงหาข้อมูล ขอคำแนะนำ คำปรึกษา เพื่อตอบข้อสงสัย เมื่อได้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะพ่อแม่มีการคิดวิเคราะห์ประกอบกับความเข้าใจเดิม (pre-understanding) แล้วเลือกที่ปฏิบัติในการดูแลลูกด้วยตัวเอง “อาจจะเป็นที่เรา เหมือนกับฝนเคยอ่านตามหนังสือตามทฤษฎีอะไรเงี้ยเค้าบอกให้ใจเย็นค่อย ๆ พุด คือฝนก็พยายามแต่ก็ทำไม่ได้หมด” (แม่จอม, ค2, น12, บ186)

การขอคำแนะนำหรือข้อมูล ข้อคิดเห็น รวมทั้งการแสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิด เพื่อน เพื่อนบ้าน บุคคลที่รู้จักญาติพี่น้องของตนเอง นอกจากนี้ยังมีบางครอบครัวที่ได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่ออื่น ๆ ได้แก่ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต พ่อแม่ที่หาข้อมูลจากสื่อเหล่านี้จะเป็นผู้ที่สามารถการเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ เช่น ใช้อินเทอร์เน็ตได้ ชอบอ่านหนังสือ “*ผมคิดว่ายังไม่มีประสบการณ์ ก็เลี้ยงตามอย่างไรละ... บางครั้งผมก็อ่านตามหนังสือบ้าง คุณแม่มือใหม่อะไรอย่างนี้ อาหารการกินอย่างไรก็... ไม่ให้เขาท้องเสียอย่างนี้จะครับ*” (พ่ออิน, ค1, น13, บ460-461) ถึงอย่างไรก็ตามข้อมูลที่ครอบครัวได้จากสื่อพบว่าจะเป็นการดูแลเด็กทั่ว ๆ ไป จะไม่ใช่ข้อมูลเกี่ยวกับลูกเลี้ยงยากโดยตรง

นอกจากการหาข้อมูล คำแนะนำในการเลี้ยงลูกแล้ว พ่อแม่ยังต้องการผู้ช่วยเหลือ ปรึกษาปรึกษาทางด้านจิตใจ การรับฟังการระบายความรู้สึก ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ “...หนักใจที่สุดก็จะโทรไประบายคนนั้นคนนี้บ้าง พุดคุยกับคนนั้นคนนี้บ้าง...ก็คุยกับพ่อแม่ คุยกับเพื่อนที่เค้ามีลูกด้วย เขาก็บอกว่าถ้าดีมามาก ๆ ก็ดีสิอะไรอย่างเงี้ย เราก็บอกว่าเคยดีแล้วนะ ไม่ได้ผลเลย

เค้าไม่กลัวเลยเค้าไม่กลัว ถือว่าไม่เรียวมากก็เลย ๆ เค้าก็ดีอะ ไรอย่างจี้” (แม่หนึ่ง, ค1, น9, บ200-211)

พบว่าพ่อแม่เลือกที่จะขอความช่วยเหลือ คำแนะนำจากพ่อ แม่ ญาติ คนที่รู้จักก่อนอันดับแรก เป็นลักษณะพูดคุยไม่เป็นทางการเป็นทางเลือกแรกแต่มีความสำคัญต่อครอบครัว อาจเป็นเพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงง่ายที่สุด อีกทั้งเป็นแหล่งความช่วยเหลือจากบุคคลที่พ่อแม่คุ้นเคยและไว้วางใจการขอรับคำปรึกษาจากบุคลากรทางการแพทย์ พ่อแม่เลือกที่จะขอเข้ารับการศึกษา คำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์ โดยเฉพาะแพทย์พบว่าพ่อแม่เลือกเป็นทางเลือกสุดท้าย โดยพ่อแม่ให้ข้อมูลว่าได้ปรึกษากับคนที่รู้จักแล้ว และส่วนหนึ่งที่ลูกมีปัญหาพ่อแม่คิดว่าลูกยังมีปัญหาไม่มากจากคำแนะนำ พ่อแม่ได้ให้ข้อมูลถึงการลองจัดการปัญหาด้วยตนเองก่อน เมื่อคิดว่าจัดการไม่ได้ผลจริง ๆ จึงพาไปพบแพทย์ “...ก็ดูเขาไปสักพัก แล้วไปปรึกษาหมออีกที ดูเขาไปก่อน บางคนบอกว่าเด็กรวยขนาดนี้ก็เป็นอย่างจี้ จะให้ลูกนั่งเฉย ๆ หรือ” (แม่เปรม, ค1, น11, บ296) พ่อแม่คิดว่าจะปรึกษาแพทย์ในกรณีลูกมีปัญหาจนกระทั่งจัดการไม่ได้แล้ว ดังข้อมูล “...คุยกับเพื่อน เค้าสอนเด็กประถม เค้าบอกว่าโรคนี้อ่ะ (ชนสมาธิสั้น) ต้องกินยา เราก็อ้อมอย่างจี้ด้วย คือรู้แต่ไม่รู้ว่าจะต้องกินยา เราก็เลยเริ่มกลัวก็เลยถามว่าต้องทำไงคืออะ ไรอย่างจี้ เค้าก็บอกให้ไปหาคุณหมอเล่าเหตุการณ์ที่เราเจอ เราก็อ้อมตัวเองไม่อยากจะให้เราต้องกินยาอะ ไรอย่างจี้ ลองดูไม่ไหวค่อยไปหาหมอ” (แม่ต้น, ค2, น6, บ126) พ่อแม่ประเมินด้วยประสบการณ์เดิมของตนก่อนที่จะตัดสินใจพบแพทย์เมื่อลูกมีปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนพ่อแม่ที่ได้ขอคำแนะนำจากแพทย์พบส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหากินอาหารได้น้อย เพื่อขอยาบำรุงให้ลูกหลังจากพยายามดูแลป้อนอาหาร หวานอาหารเสริมให้กินลูกยังกินอาหารได้น้อย จนกระทั่งเด็กมีน้ำหนักตัวน้อย ส่วนปัญหาลูกชน สงสัยว่าลูกมีปัญหาร้องไห้ไม่ทราบสาเหตุ สมาธิหรือชน หงุดหงิดองแงง่าย นอนยาก ทุกครอบครัวพ่อแม่ไม่ได้พาลูกไปปรึกษาแพทย์ทันทีที่รับรู้ว่ามีปัญหา พ่อแม่เลือกที่ได้เฝ้าสังเกตพฤติกรรม ทดลองปรับแก้ด้วยเองก่อน คิดว่าถ้ามีปัญหาเพิ่มมากขึ้นค่อยปรึกษา

การที่พ่อแม่จะเลือกไปปรึกษาแพทย์เริ่มจากที่คนรู้จักแนะนำให้ไปพบแพทย์ อาจเนื่องจากปัญหาของลูกไม่ได้เป็นการเจ็บป่วยทางกาย พ่อแม่จะพาไปพบแพทย์จะต้องมีปัญหารุนแรง หรือลองแก้ไขปัญหาแล้วไม่ได้ผล จึงค่อยไปพบแพทย์ พบแพทย์ต้องใช้เวลาในการติดต่อ และคิดว่าลูกเลี้ยงยากแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน คำแนะนำที่ได้ก็เป็นทฤษฎีที่บางทีก็ไม่ตรงกับปัญหาที่แท้จริงของลูก

2.2 ทำทุกอย่างเพื่อลูก พ่อแม่บอก “เพราะเป็นลูกเรา” เป็นเหตุผลที่พ่อแม่อธิบายการกระทำของตนที่ต้องปฏิบัติบทบาทหน้าที่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ในช่วงชีวิตที่กระทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกมีพฤติกรรมที่เหมาะสม การกระทำของพ่อแม่ในทิศทางที่สอดคล้องกับความรู้สึก ความเชื่อ ความคิด และการกระทำภายใต้พื้นฐานประสบการณ์เดิม และเหตุผลที่เป็นไปได้ แม้กระทั่งการเลือกปฏิบัติ

พฤติกรรมบางพฤติกรรมทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ยังอาจเป็นจากพ่อแม่ได้เรียนรู้ รับรู้จากประสบการณ์เดิมของตน ด้วยบริบทพฤติกรรมของลูกพ่อแม่มีการเลือกปฏิบัติต่อลูกช่วงระยะเวลาหนึ่งผ่านมา พ่อแม่พยายามปรับตัวและจัดระบบครอบครัว จึงเป็นประสบการณ์ชีวิตที่พ่อแม่ผ่านการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองลูก ดูแลอบรมสั่งสอนลูก ความพยายามแก้ไขปัญหาลูกอย่างแท้จริง

2.2.1 อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เป็นพ่อแม่จะต้อง

“คอยบอก คอยสอน” แก่ลูกว่าการกระทำอะไรดีหรือไม่ดี อะไรทำได้หรือทำไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตทั่ว ๆ ไป หรือทุก ๆ เรื่อง พ่อแม่เห็นว่าการอบรม สั่งสอนลูกมีความสำคัญมาก เพราะลูกมีพฤติกรรมที่ไม่ดีต้องคอยบอก คอยสอนตลอดเพื่อไม่ให้ “เด็กนิสัยเสีย”

การทำเป็นตัวอย่างพ่อแม่บางคนได้บอกถึงการสอนลูกโดยการทำเป็นตัวอย่างก็เป็นการสอนที่ดี พ่อแม่เห็นว่าทำให้ลูกดู และการพาลูกทำเป็นการกระทำให้เด็กได้เรียนรู้เอาเป็นแบบอย่าง พ่อแม่เห็นความสำคัญที่จะพยายามทำเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับลูก “คำพูดที่จะเอียงกัน ทะเลาะกันอย่างนี้ก็ต้องเปลี่ยน ก็คืออยากให้การอบรมมีความสุขมากขึ้น” (พ่อปอ, ค1, น33, บ654) พ่อยังให้เหตุผลประกอบที่สอดคล้องกับพัฒนาการในช่วงวัย คือ “จะไม่ด่ากัน เพราะว่าช่วงนี้เด็กกำลังจำ ถ้าพ่อแม่ด่าลูกก็จะจำ” (พ่อปอ, ค1, น33, บ654)

การไม่สนใจ การแกล้งไม่สนใจพ่อแม่บอกก็เป็นส่วนหนึ่งของการสอนลูก โดยเฉพาะถ้าพบว่าลูกเรียกร้องความสนใจ หรือลูกร้องไห้ในเหตุการณ์ที่ไม่สมเหตุสมผล พ่อแม่บอกในบางสถานการณ์ก็ต้องทำเป็นไม่สนใจพฤติกรรมของลูก ดังตัวอย่าง “แบบเราออกนอกบ้าน แบบผมจะออกไป เขาวิ่งมาหน้าบ้านมานอนดิน ไม่สนใจ เขาก็หาย แล้วก็เล่นต่อ เขาวิ่งมาร้อง ดิน แล้วเราไม่สนใจในสักพักเขาก็ไปเล่นต่อ” (พ่ออิน, ค1, น18, บ447-448)

สอนด้วยเหตุผล ตัวอย่างพ่อท่านหนึ่งยกตัวอย่างเพื่ออธิบายการสอนลูกด้วยเหตุผลในมุมมองของตนเอง “...มีเด็กรุ่นเดียวกัน ก็พยายามบอกเปรียบเทียบให้เขาดูเด็กรุ่นเดียวกัน โดกว่าไม่ก็ปี อย่างเวลาฝนตก เบิร์ดเขายังไม่ออกไป เขาไม่ร้อง ไม่เล่น ก็พยายามอธิบายให้เข้าใจ” (พ่อเปรม, ค2, น9, บ137) พ่อแสดงความคิดเห็นว่าได้พยายามสอนลูกด้วยเห็นผล พร้อมทั้งยกตัวอย่างเด็กในวัยเดียวกันให้ลูกเข้าใจจากข้อมูลสะท้อนพ่อรับรู้ว่าลูกของตนว่าลูกจะเข้าใจในสิ่งที่พ่อต้องการบอก และพ่อคิดว่าในลักษณะการบอกดังกล่าวเป็นการสอนด้วยเหตุผล พ่อหรือแม่บางคนได้อธิบายไว้ว่าลูกคือด้วยเป็นเด็กอยู่ยังไม่รู้เดียงสาต้องคอยสอน คอยอธิบายเหตุผล ซึ่งตรงข้ามกับพ่อหรือแม่ที่เป็นทำโทษโดยตีลูก ต้องกำหาลาบตั้งแต่เด็กเลี้ยงลูกเหมือนโบราณ “รักลูกต้องตี”

การทำโทษ เมื่อลูกซน คือมาก ๆ ก็ “ต้องทำโทษให้จำ” การทำโทษ ได้แก่ การดู การตี พ่อแม่บางคนบอกลูกอีกคนที่ไม่มีปัญหา ไม่เคยตีเลย หรือในบางทีก็ไม่มีเห็นมีความจำเป็นที่ต้อง

คอยดู คอยสอนตลอดเวลาในลูกที่เลี้ยงง่าย แต่ในลูกที่เลี้ยงยากจะต้องบอกหรือสอนต้องให้ความสนใจและเน้นมากกว่าเด็กคนอื่น ๆ บ่อยครั้งที่ลูกเหมือนไม่ใส่ใจ ไม่สนใจทำตามทีบอกและดูเหมือนลูกต่อต้าน ทั้งที่พ่อแม่ได้พยายามทุกวิธีไม่ว่าจะสอนด้วยเหตุผล ชูว่าจะดี หลอกในสิ่งที่ลูกกลัว ดู คำ ดี แต่ดูเหมือนได้ผลบางครั้ง พ่อแม่ให้เหตุผลการทำโทษว่ามีความจำเป็นเพื่อให้ลูกหยุดพฤติกรรมไม่ดี หรือให้ลูกจำว่าจะอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ จากข้อมูลพบว่าทุกครอบครัวเคยมีประสบการณ์ทำโทษโดย การดู คำ โดยเฉพาะการตีลูก พ่อและ/หรือแม่ ให้เหตุผลว่าลูกเอาแต่ใจตัวเองถ้าไม่อบรมสั่งสอนอาจติดนิสัยจนโต ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “คือว่า แม่ว่าถ้าดัดต้องดัด ตั้งแต่เล็ก ๆ ถ้าโตดัดแล้ว...ต้องตี ต้องตีตั้งแต่เล็ก ๆ จนคือตีให้จำ ทีหลังจะได้ไม่ทำ คือตีให้จำ” (แม่ป๋อ, ค1, น37, บ715) และในบางครั้ง “ต้องดู ต้องบังคับ” ตัวอย่าง เมื่อถึงเวลาที่ต้องอาบน้ำ สระผม แปรงฟันก็ต้องจัดการให้ลูกทำให้ได้ โดยอาจต้องบังคับให้ทำ เพราะถึงเวลาที่ต้องทำ บ่อยครั้งที่พ่อแม่จะต้องดู ต้องเสียงดัง เพราะลูก “บอกดี ๆ แล้วก็ไม่ฟัง” ตัวอย่างเช่น เมื่อกินข้าว ลูกเอามือไปจับอาหารในจานเล่น คืมน้ำเสร็จ โยนแก้วก็พ่อแม่ก็ต้องดูและตีมือบอกไม่ให้ทำอีก บางทีลูกหยิกหรือกัดคนอื่นก็จะตีมือตีปาก นอกจากตีให้จำและไม่ทำพฤติกรรม ยังตีเพื่อไม่ให้หงองเง ำให้หยุดร้องไห้ เมื่อลูกร้องไห้หงองเง ร้องให้อุ้มไม่ยอมเดิน แม่ก็จะตีที่ขาบอกให้เดินต่อไม่ให้ร้องไห้ พ่อแม่ที่ตีได้บอกว่าจะดีก็ได้บอกหรือสอนลูกทุกครั้ง แม่คนหนึ่งบอก “ก็ส่วนมากชอบวิ่งออก ถนนอะไรประมาณนี้ เราก็ดำห้ามเขาไม่ฟัง ก็ต้องตี..ก็หยุดแป๊บ พอเลิกร้องก็เอาใหม่ เป็นประจำ ชอบออกถนนนะ แบบเราให้เดินข้างในแต่เขาชอบแฉลบออกไป” (แม่ดอม, ค1, น11, บ260) การทำโทษด้วยการตีถึงพ่อแม่จะบอกดีเพื่อสั่งสอน เพราะรักลูกต้องการให้ลูกเป็นคนดี แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลสะท้อนว่าบ่อยครั้งที่พ่อแม่ตีด้วยอารมณ์โกรธ โมโห ตัวอย่างเช่น “ตอนตีก็โมโหที่พอตีแล้วก็สงสารมันพี ดีไม่เกิดประโยชน์อะไร เขาไม่เข้าใจเรา ก็สงสารพี..สักพักก็อุ้มมาเข่า มันร้องกลั่นนะพี กลั่นนาน กลัวเขาจะเป็นอะไรไปกลัวเขาชัก” (พ่อปลื้ม, ค 1, น 21 บ 408)

ดูให้กลัว เป็นอีกวิธีที่พ่อแม่ใช้หลอกให้ลูกกลัวเพื่อให้ลูกหยุดพฤติกรรม คำที่ใช้บ่อย “เดี๋ยวแม่ตีนะ” “เดี๋ยวไม่รัก” “เดี๋ยวแม่โกรธนะ” พ่อแม่พยายามสร้างเงื่อนงำด้วยคิดว่าถ้าลูกกลัว อาจไม่กล้า หรือยอมทำตามทีบอก ตัวอย่างเช่น ลูกชนน้าของใช้ในบ้านมาเล่น แม่บอกเมื่อลูก และไม่รักแล้วบางครั้งลูกก็มากอดบอกรักแม่ แม่บอกได้ผลที่ลูกเลิกเล่นแล้วมาอ่อนแม่แทน แต่บางครั้งคุณเหนื่อย จนกระทั่งขี้เกียจพูดก็จะปล่อย พ่อแม่บอกจะใช้วิธีชู หลอกในสิ่งที่ลูกกลัว ได้ครั้งสองครั้งจากนั้นก็ไม่ได้ผล อย่างลูกกลัวตุ๊กแกก็หลอกได้ช่วงแรก ๆ เมื่อบ่อย ๆ ลูกก็ไม่กลัว

ตัวอย่างสถานการณ์ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ที่บ้าน โดยที่บ้านเปิดเป็นร้านคอมพิวเตอร์ ขณะที่แม่กำลังเล่าถึงเหตุการณ์ที่ลูกชายชอบแกล้งลูกค้าโดยไปปิดคอมพิวเตอร์ในขณะที่มีลูกค้ามาเล่นเกม สังเกตได้ว่าขณะสนทนาลูกเริ่มนำของเล่นมาเล่นกระจายที่พื้น แม่ก็เริ่มต้น

ดูเสียงดัง ดังตัวอย่างที่ได้ขณะสังเกต ต่อไปนี้

“วิว วิว เก็บ (แม่เสียงดัง ทำหน้าดู)...มานี้ดี จะไปทะเลไหม ทะเลนะไปไหม...ไปโรงเรียนไหม โรงเรียนนะ โรงเรียนไปไหม (หลังจากพูดกับลูก แม่ก็หันกลับมาสนทนากับผู้วิจัย)...เครื่องปิดทุกวันนะ ทุกวันแก้มึงเขา บางทีเขาคิดว่าเราผลอ แต่ว่าเราเหล่อย่างจี้ (แสดงท่าประกอบ)...ดี ดีมีอย่างจี้ มีอ โหน มีอ โหน” (แม่วิว, ค3, น10, บ294-324)

ตลอดการสัมภาษณ์ลูกจะเล่นของเล่น เคาะของเล่นเสียงดัง เทน้ำ เทไอศกรีมลงพื้น แม่ดูและทำท่าจะดีเป็นพัก ๆ บางครั้งลูกร้องไห้ แต่ร้องไห้ไม่นานก็เล่นกับผู้ช่วยวิจัยต่อ แม่ได้บอกเล่าประสบการณ์ที่เคยทำโทษลูกโดยการตี ขังห้องน้ำ ดู ค่า ชู ด้วยน้ำเสียงดัง ขณะเล่าแม่ได้บอกว่าตัวเองเป็นใจร้อน ขณะสนทนาพบข้อสังเกตว่าแม่ได้มีการพูด ชูเด็ก หรือสร้างเงื่อนไขต่อรองตลอดเวลา สังเกตได้จากคำพูด “จะไปทะเลไหม” “ไปโรงเรียนไหม” “เดี๋ยวให้ไปอยู่กับหมอลุยกินยาเลย...” จากการโต้ตอบระหว่างแม่และลูกแสดงออกของอารมณ์ขัดแย้งกันตลอดเวลา แม่พยายามจัดการพฤติกรรมลูกให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ และคาดหวังให้ลูกเป็นเด็กเรียบร้อย ในขณะที่ลูกจะเล่นสนุกสนานไปทุกเรื่องและในบางครั้งแอบมองดูแม่เป็นระยะ

การทำโทษอีกวิธีที่พบ คือ การขังไว้ในห้องน้ำ การให้แยกตัวอยู่ในห้องนอน การทำโทษขังไว้ในห้องน้ำมีขังไว้เพื่อให้เด็กกลัวแล้วไม่ทำพฤติกรรมซ้ำอีก และมีขังไว้เพื่อลูกยอมทำกิจกรรมจนแล้วเสร็จ เช่น อาบน้ำ ขับถ่าย เพราะเด็กไม่ยอมทำ ส่วนที่พบให้แยกตัวไปอยู่ในห้องนอนแม่ให้เหตุผลว่าให้ไปอยู่เงียบ ๆ สงบสติ

“พ่อไม่ดีเลย วันนั้นพ่อเล่นระบบจะออกมาข้างนอก พ่อขังไว้ในห้องน้ำ ขังไว้อยู่กับเขานั้นละ โมโหใหญ่เลยพ่อไม่ให้ออกร้อง ขังอยู่ในห้องน้ำละ ก็ร้องใหญ่ ก็คือว่าให้อาบน้ำไม่ยอมอาบน้ำอย่างจี้จะออกมา” (แม่ป้อ, ค1, น14, บ271-274)

ประสบการณ์ที่พ่อแม่ได้ถ่ายทอดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูกด้วยมีวิธีที่แตกต่างกัน แต่การที่พ่อแม่เลือกวิธีปฏิบัติต่อลูกไม่สามารถแยกจากบริบทสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์เดิมที่พ่อแม่ได้รับ เห็นได้จากพ่อแม่ที่มีความคิดเห็นว่าควรจะดีเพื่อสอนลูก ดีให้ลูกจำ พ่อแม่ได้บอกเล่าว่าตัวเองก็เคยมีประสบการณ์เดิมจากครอบครัวใช้ทำโทษโดยการตีและคิดว่าลูกยังถูกทำโทษน้อยกว่าตนเองที่เคยมีประสบการณ์มา หรือบางคนได้บอกว่าเป็นแนะนำว่าหากลูกตีบ่อยก็ให้ตี เห็นได้ว่าลักษณะความคิด การกระทำ มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ได้รับของพ่อแม่ที่ผ่านมาทั้งหมด

2.2.2 ต้องลองทุกรูปแบบ ความหมายของความเป็นจริงเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในช่วงระยะแรก ๆ ที่พ่อแม่พยายามหาหนทางในการดูแลลูกและพยายามจัดการกับพฤติกรรมของลูกเลียงยาก เริ่มจากพ่อแม่ไม่แน่ใจในพฤติกรรมของลูกและการปฏิบัติต่อลูกว่าเหมาะสมหรือไม่แต่

ก็ลองทำหลากหลายวิธี ด้วยช่วงเวลาแห่งชีวิต ขณะช่วงเวลาหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ที่รู้สึกส่วนตัว (Van Manen, 1997) ที่ผู้วิจัยต้องให้ความสนใจที่โครงสร้างของการรับรู้ เน้นการหาความหมายสิ่งที่อยู่เบื้องหลังสิ่งที่ปรากฏ โดยพ่อแม่เป็นบุคคลมีอัตสัมพันธ์วิสัยอันเกิดได้หลากหลาย พ่อแม่ย่อมจะมีภูมิหลังของความเข้าใจเดิม (Historicality of understanding) (Koch, 1995) ดังข้อมูลทำตามความเชื่อ ถึงแม้ในปัจจุบันมีสื่อต่าง ๆ มากมาย เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ ถึงวงการแพทย์ที่พัฒนามากขึ้น มีแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญที่สามารถช่วยให้คำตบแนะแนวทางการดูแลเด็กได้เป็นอย่างดี แต่ก็ยังพบว่ายังมีพ่อแม่จำนวนมากเคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับแนวคิดความเชื่อตามวิถีแบบชาวบ้านในการดูแลลูก ไม่ว่าจะเป็นการทำพิธีทางพราหมณ์ การยกลูกหรือขายลูก ดูหมอดูการรักษาดูด้วยแพทย์แผนโบราณ ความเชื่อเหล่านี้มีอิทธิพลที่สำคัญต่อแนวคิด วิธีการตอบสนองต่อลูก ดังตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “ที่เราไปไหน ไปสระบุรี ไปวัดอะไรไม่รู้ เขาบอกดูฟรี เขาเลยบอกซื้อนี้ไม่ดี(ชื่อของลูกสาว) เด็กจะไม่สบายบ่อย จะจีโรค เลี้ยงยากเขาบอกถ้าเปลี่ยนชื่อแล้วให้ไปทำสังฆทานแต่ก็ยังไม่ไปทำ” (แม่มุก, ค1, น17, บ387-408) จากการตั้งข้อสังเกตพบว่า พ่อแม่ที่อยู่ใกล้กับญาติ หรือบ้านที่อยู่อาศัยอยู่กับเครือญาติ หรือมีครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย รวมถึงครอบครัวเดี่ยวที่อยู่ในชุมชนมีลักษณะการดูแลช่วยเหลือกันแล้ว พ่อแม่จะได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ และสืบทอดความเชื่อที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กจากชนอีกรุ่น พบว่าถ้าลูกเลี้ยงยากจะมีพิธีการยกลูกให้พระ หรือขายลูกให้คนที่เลี้ยงลูกง่ายหรือเลี้ยงเด็กแล้วไม่มีปัญหา พ่อแม่ได้ทำพิธีเพื่อจัดการกับการร้องไห้ของลูกต้องการให้ลูกเป็นเด็กเลี้ยงง่าย ในครอบครัวที่มีปัญหาอื่นที่อยู่ยากพยายามแก้ปัญหาแล้วไม่ได้ผลจึงต้องหาวิธีการดูแลจัดการด้วยแนวคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง “ตอนกลับบ้านละ จูดรูปไหว้เจ้าที่ ไหว้ปู่ย่าตายาย ย่าก็ไปยกให้คนเขาเลี้ยง อู๋ หลานก็ยกให้เป็นลูก ... สมมุติว่าบ้านนี้ลูกเขาเลี้ยงง่าย ยกให้เขาเลี้ยงให้ เหมือนขายให้เขา นะก็บาท ก็บาท” (แม่บ๊ิก, ค1, น5, บ62-62)

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในช่วงที่ลูกยังเล็กด้วยพ่อแม่ทราบสาเหตุของลูกร้องไห้หรือหาวิธีช่วยให้ลูกหยุดร้องไม่ได้ จึงมีการแก้ปัญหาด้วยความเชื่อเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญ จากข้อมูลในครอบครัวหนึ่งที่พ่อแม่ได้ขอเลื่อนนัดในครั้งที่สองออกไปสองสัปดาห์ เนื่องด้วยครอบครัวไม่สะดวก ภายหลังได้พบกับครอบครัวได้รับทราบข้อมูลลูกไม่สบายต้องเข้าโรงพยาบาล ด้วยอาการไอ หายใจเหนื่อย หลังจากนั้นก็มีท้องเสีย พ่อแม่ได้ให้ข้อมูลว่าลูกเลี้ยงยากในลักษณะป่วยบ่อย แม่กับสมาชิกในครอบครัวทั้งชายและป้าที่ได้ช่วยกันดูแล บอกเล่าประสบการณ์ที่ดูแลลูกว่าป่วยบ่อย ได้ทำพิธีมีการขายให้คนอื่น และให้ไว้ผมจุกผมโก๊ะ โดยมีการปั้นรูปตุ๊กตาตัวเล็ก ๆ ให้ลูกเลือก มีผมจุก ผมโก๊ะ สามแกละ สองแกละ แกละเดียวให้ลูกเลือก ให้ลูกเลือกสามครั้ง ลูกหยิบแบบไหนมากกว่าก็ให้ลูกไว้ผมทรงนั้น ซึ่งลูกได้เลือกหยิบผมโก๊ะสามครั้ง ครอบครัวจึงทำพิธีผมไว้โก๊ะ

โดยพระเป็นผู้ทำพิธีโกนผมให้ จากการบอกเล่าของแม่และพี่สาวของแม่ (ป้าของเด็ก) ประสพการณ์ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อของแม่ (ตาของเด็ก) เมื่อก่อนตอนที่แม่ยังเล็กเคยเห็นพ่อ (ตาของเด็ก) ทำให้น้องชายจำว่าเขาทำอะไรก็มาทำต่อกับลูกเพราะลูกเป็นเด็กเลี้ยงยาก

ขณะเด็กไม่สบายก็ทำให้เลี้ยงยาก นอกจากลักษณะพฤติกรรมของลูกเลี้ยงยากที่ แสดงออก พบว่าการที่ลูกป่วย หรือมีการเจ็บป่วยบ่อย ๆ “ยังไง ถ้าพูดถึงเลี้ยงยากก็ไม่เท่าไรหรอก ก็เป็นธรรมชาติของเด็ก มีบ้างช่วงที่นั่น ถ้าไม่สบายจะไม่ได้นอนเลยพอกับแม่ละ จะเป็นคนขี้อ่อน ร้องไห้ นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ขี้อ่อนร้อง จะเอานั่นเอานี่ ขัดใจไม่ได้” (แม่จ๊ะ, ค1, น5, บ92) ไม่จำเป็นต้องเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรง แต่อาจเป็นการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เป็นลักษณะลูกเลี้ยงยากด้วยปัญหาการเจ็บป่วยได้ง่าย

การเจ็บป่วยเป็นทำให้เด็กเลี้ยงยากมากขึ้นด้วย เงื่อนไข เรื่องให้ เอาแต่ใจเพิ่มมากขึ้น พ่อแม่ ก็ไม่ทราบว่าจะตอบสนองเด็กอย่างไร ดูแลอย่างไรเมื่อเด็กป่วยเมื่อลูกป่วยบ่อย ๆ หรือป่วยนาน ๆ จึงมีการดูแลลูกด้วยความเชื่อเข้ามามีอิทธิพล

2.2.3 ทำอย่างไรก็ได้ให้ลูกกิน ลูกนอน พ่อแม่ให้ความสำคัญอย่างมากกับ

พฤติกรรมการเลี้ยงยากของลูก คือ คือ ชน ไม่อยู่เลย แต่เมื่อกกล่าวการดูแลลูกพบว่าพ่อแม่มีความ หนักใจในเรื่องการกิน การกินอาหารของลูกมีปัญหาอย่างมากในการจัดการ พ่อแม่ให้ความสนใจ และใช้ความพยายามในการทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกกิน ด้วยความเป็นห่วงเรื่องพัฒนาการและการ เจริญเติบโตของลูก พ่อแม่คิดว่าลูกไม่ค่อยกินอาหารจะทำให้ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอได้ กลัวว่า ลูกจะได้รับสารอาหารไม่พอ จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่พ่อแม่เลือกหรือตัดสินใจพาลูกไปพบแพทย์ ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ “ถ้าเรื่องกินข้าวก็กังวล กลัวเขาจะแบบขาดสารอาหารอะไรจ้ะ วัน ๆ เรา ก็อยากให้เขากินครบสามมื้อ แต่ก็ไม่ครบหรอก” (แม่เพลิน, ค3, น13, บ302) ดังนั้นพ่อแม่ก็พยายาม หาหนทางเพื่อให้ลูกกินอาหารไม่ว่าจะเป็นข้าว ขนม นม มีการจัดหาอาหารเสริมหรือยามาให้ลูกกิน ตามคำแนะนำของคนที่รู้จัก พบในแต่ละมื้ออาหารพ่อแม่ดูแลให้ลูกกินอาหารโดยเดินตามป้อน อาหาร ป้อนที่สนามเด็กเล่น ในห้างสรรพสินค้า หน้าโทรทัศน์ บางคนก็พาลูกเข้าไปกินใน ห้องนอนเพื่อแยกจากญาติเด็กที่เล่นด้วยกัน ให้ลูกนอนและดักอาหารป้อน แม่บางคนยอมให้ลูกตื่น มากินนมขวดมือกกลางคืน หรือยอมให้ลูกตื่นมาดูดนมแม่ในแต่ละคืนมากกว่าสี่ครั้งต่อคืน บางคน ตื่นมาดูดนมขวดมากกว่าสิบครั้งต่อคืน พ่อแม่บางคนเห็นลูกไม่ตื่น ก็ปลุกเพื่อตื่นมาดูดนมด้วย เหตุผลว่าตอนกลางวันเด็กไม่กินอาหาร หรือกินได้น้อย ดังตัวอย่าง

“ไม่กินหรอกคะ ต้องเรียก ต้องเข้าไปกินในห้อง ถ้ามีเพื่อนมีอะไรจะไม่กินข้าว จะเล่น... บางทีไม่กิน มีเพื่อนก็ไม่กิน ต้องบังคับถึงเวลาที่ต้องให้เขากินคะ ถ้าไม่กินก็ไม่กินหนูก็ต้อง บังคับ... ต้องมานั่งและกินนอนกินอะไรจ้ะ แม่ป้อนนะ หนูมานอนนะลูกนะ ต้องพูดดี ๆ ค่ะ แต่ถ้าอารมณ์ไม่ดี

ก็ไม่กิน หนูก็ต้องบังคับ ต้องตี กินไหมนี่ เดี่ยวแม่ตีนะ.. ให้ออนกับหมอน แล้วหนูก็ป้อน เขาก็นอน ถือขวดน้ำ กินข้าวค้ำน้ำค้ำ” (แม่บุญ, ค1, น21, บ243-244) และ

“เขาไม่ค่อยกินเท่าไร กินคำสองคำก็ไม่แล้ว ไม่เอา อิ่มแล้วอะไรนี่ ต้องหลอกเขาว่าวันนี้ จะพาไปเดินตลาดนัด อะไรนี่ เขาก็กิน สี่ห้าคำ ก็ไม่อิ่มแล้ว แต่อยู่บ้านส่วนมากจะกินสองมือตลอด กลางวันจะไม่ค่อยกินเพราะว่าเขากินขนมจุกจิกอะไรอย่างนี้” (แม่เพลิน, ค1, น5, บ128-134)

พ่อแม่จะให้ความสนใจในจำนวนครั้ง ปริมาณอาหารที่ลูกได้รับมากกว่าคุณภาพอาหาร วิธีการหรือช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการกินอาหาร ด้วยเชื่อว่าได้กินได้อะไรบ้างแม้เป็นขนมบ้าง ก็ยังดี พ่อแม่ได้พยายามหาหนทางให้ลูกกินอาหาร นม อาหารเสริม และยา ดังตัวอย่างยาที่ ครอบครัวให้กินตามคำแนะนำของญาติหรือคนรู้จักเพื่อช่วยให้ลูกกินอาหาร ได้มากขึ้น เช่น ยา “กุมารตราไก่” “กุมารปิ่นเพชร” ที่ฉลากยาเขียนไว้เป็นยาสมุนไพร หลังจากกินยาเมื่อลูกกินอาหาร ได้มากขึ้นก็หยุดให้กินยา

“เรื่องกินข้าวไม่ค่อยกิน นีว่าจะหาซื้อยาเป็นยาอะไรนะ ยากุมารกึ่งเพชรอะไรนี่ เมื่อก่อน ยายเขาชอบกวดยาใบโพธิ่มผสมกับเกลือมะนาว ที่นี้เหมือนกับมันกวดยาไปแล้วเหมือนคอกอกเสบ อะไรนี่ แล้วกลายเป็นไอไปเลย ก็เลยไม่กวดยา ให้กิน ไปเลย กินพวกกุมารกึ่งเพชรอะไรอย่างนี้ ออกเป็นสีแดง ๆ หวาน ๆ อร่อยอยู่เค้าชอบกิน กินแล้วเขาจะกินข้าวได้ แบบบางที่ไม่ต้องถามเลย นะว่าหิวข้าวยัง แม่หนูจะกินข้าว ก็พอเริ่มกินข้าว ก็จะหยุดให้เค้ากิน ตั้งแต่เด็กก็หลายรอบแล้ว แต่กินได้ไม่หมดขวดหรอก แบบพอเค้าเริ่มกินข้าวได้ก็หยุดแล้วก็ทิ้ง” (แม่เพลิน, ค2, น13-14, บ369-390)

ครอบครัวหนึ่งในแรกที้นัดเพื่อสัมภาษณ์ ขณะนั่งรอแม่ออกไปปรับรูปถ่ายที่ร้าน ผู้วิจัยได้นั่งพูดคุยกับเพื่อนบ้าน 2 คนที่ปูเสื่อนั่งที่ได้หอพัก เพื่อนบ้านได้ช่วยกันดูแลเด็กที่แม่ได้ฝากไว้ เพื่อนบ้านให้ข้อมูลว่า เด็กเป็นเด็กกินยากมาก ไม่ยอมกินอะไร กินข้าวยากมาก ไม่ชอบกินต้อง อาหารโยนไว้ที่พื้นแล้วเด็กจะเก็บกิน บางทีก็คลานเก็บของหล่นตามพื้นกิน ถ้าป้อนดี ๆ ไม่กิน ยังดูคนมเมื่อยไม่ดูคนมผสม กล้ามเนื้อดูเหมือนไม่ค่อยมีแรง ไม่ค่อยนอน เวลาไม่พอใจจะทิ้งตัว หงายหลัง ศีรษะกระแทกกับพื้น อารมณ์โมโหร้าย ไม่ค่อยพูดคุยกับใครหน้าตาเฉย ๆ ไม่ค่อยยิ้ม คิดแม่มาก จากข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเบื้องต้นและตั้งคำถามถึงวิธีการที่แม่ดูแลในการ รับประทานอาหาร แม่ให้ข้อมูลว่าพยายามป้อนแล้วเด็กก็ไม่รับประทาน ไม่รู้จะทำอย่างไรก็ทำ อย่างไม่รู้ใจเพื่อให้ลูกกิน เมื่อสังเกตเห็นว่าของตกที่พื้นเด็กจะเก็บรับประทาน แม่จึงนำเอาอาหาร วางไว้ที่พื้นเพื่อให้ลูกเก็บกินและบอกว่าถ้าใส่ไว้ในจานลูกก็จะเทออกมาแล้วค่อยเก็บกิน จากที่ สังเกตพื้นห้องเป็นพื้นกระเบื้อง แม่บอกอาหารที่ไว้ให้กินจะเลือกเป็นอาหารแห้ง

“...ก็ทานม หานมรสช็อคโกแลต นมอะไรให้เขาดูด บางครั้งก็เอาหมูใส่มือไว้ให้เขา เขาก็จะกิน ก็ซื้อวิตามินเสริมอาหารเสริมมาให้เขากิน นมอัดที่เป็นอาหารเสริมของกิปฟารีน อะไร

อย่างไร้จะให้เขากินเสริม...เขาไม่ค่อยกิน แต่เอาไปวางไว้ที่พื้นเขาชอบเก็บกิน ก็บางครั้งก็ไปวางไว้ที่พื้นวางเขาก็เก็บกิน...ก็ ทุกวันละคะ ก็เขาไม่ค่อยทาน ทำทุกวิธีทางให้เขากินนะ บางครั้งเอาจานมาวางไว้ เขาก็เทแล้วก็จะเก็บกิน” (แม่มีก, ค1, น21, บ54-73)

การดูแลเรื่องกินอาหารจากข้อมูลพบว่า วิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องการกินของลูกสะท้อนการประเมินของพ่อแม่ที่มุ่งความสนใจในปริมาณหรือจำนวนอาหารที่ลูกกินมากกว่าที่จะสนใจให้ลูกกินอาหารไม่เป็นเวลาหรือฝึกให้ลูกกินเป็นเวลา พ่อแม่มีการจัดการแก้ไขปัญหามาโดยตามป้อนอาหาร ให้กินขนมระหว่างมื้ออาหาร นมมื้อดึก ดูแลจัดหาอาหารเสริม และยาให้อาหารตามคำแนะนำจากคนที่รู้จัก

การนอนที่ไม่เป็นเวลา นอนยาก พ่อแม่ต้องดูแลเรื่องนอนของลูกด้วยการพาลูกเข้านอนและต้องนอนพร้อมกับลูก ในห้องนอนปิดไฟ หรือเปิดไฟสลัว ๆ ลูกก็ยังนอนยาก ไม่ยอมนอนลูกจะลุกมาทำกิจกรรมตลอดเวลา ยังคอยปลุก กระตุ้นให้พ่อแม่มาเล่นด้วยด้วยการแห่หู จิ้มตา เขย่าตัว บางครอบครัวก็ยอมให้ลูกออกมาทำเล่นนอกห้องนอน ลูกจะดูทีวี ร้องเพลง เล่นของเล่นกว่าลูกจะยอมนอนก็ดึก พ่อแม่บอกเล่าว่าการที่จะให้ลูกนอนมี “เทคนิค” คือ ต้องนอนกับลูก ดังตัวอย่างครอบครัวหนึ่งในขณะสัมภาษณ์สังเกตเห็นว่ามีแม่ได้จับลูกมานอนบนตัก และแม่ให้ลูกดูน้ำจากขวด ขณะที่ดูน้ำเต๋ก็จะนอนบนตักแม่และจับตึงหูของแม่ ในขณะที่ย้ายข้างบ้านที่เคยเลี้ยงเดินมากุญด้วยได้พูดบอกว่าเด็กชอบนอนจับตึงหูของแม่ก่อนจึงค่อยยอมนอน ส่วนข้อมูลจากแม่ “ยากกว่าจะหลับ ต้องอุ้มนอนก่อน นอนด้วย มาซุกกับอก ถ้าให้นอนเปลเขาจะดิคเปล ยายที่บ้านให้นอนเปล ใกว แต่ถ้านอนอย่างงี้ นอนกับพื้นต้องอุ้มให้หลับก่อน หรือพาขึ้นรถ พ่อเขาจะชอบพาขึ้นรถ(มอเตอร์ไซค์) ออกไปก็หลับมา” (แม่พลู, ค1, น18, บ428-431) และตัวอย่างข้อมูล “ต้องนอนเฝ้าไว้ ถ้าเกิดเขาหลับ ต้องนอนเฝ้าเขาไม่งั้นพอลุกปุ๊บเขาก็ลุกตามเลย ตื่น คือลุกไม่ได้เลย เขาก็จะดิคเสีย ไร้อย่างงี้ตลอด พอเราลุกแกะมือเขาออกเขาก็จะรู้สึกตัวแล้วจะดิคไปดิคมา ก็นอนกเขาจนเขาหลับสนิทจนมือเขาออกเอง ถ้าแกะออกเขาจะรู้สึกตัว” (แม่มีก, ค2, น12, บ309-314)

ลูกที่มีปัญหาการนอน พบได้มีปัญหาการนอนทั้งกลางวันและกลางคืน ปัญหาการนอนยากที่พบบ่อย พ่อแม่มีความพยายามที่จะทำทุกวิธีให้ลูกนอน หรือเมื่อลูกหลับแล้วก็จะปล่อยให้ลูกนอนได้นานมากที่สุด โดยไม่ได้เน้นเวลาที่ลูกต้องตื่น หรือไม่ได้เน้นในเรื่องความสม่ำเสมอของเวลา

2.2.4 เพื่อให้มีสมาธิ อยู่นิ่ง พ่อแม่ส่วนใหญ่เห็นว่าลูกชน ไม่ค่อยอยู่เฉย มีความเป็นห่วงเรื่องสมาธิ หลายครอบครัวจะให้ความสำคัญในความพยายามที่จะทำให้เด็กมีสมาธิ อยู่นิ่ง ๆ ดังนั้น เมื่อลูกนั่งดูโทรทัศน์ หรือลูกอยู่น้ำจอโทรทัศน์นิ่ง ๆ ได้นานไม่ค่อยลุกไปไหน พ่อแม่คิดว่า เป็นสิ่งที่ดี ทำให้ลูกมีสมาธิมากขึ้น ทำให้แม่ทำงานบ้านได้บ้าง ถ้าช่วงที่พ่อเลิกงานแล้วต้องช่วย

ดูแลลูก พ่อจะเปิดการ์ตูนให้ลูกส่วนพ่อก็จะได้นอนพัก พ่อแม่มีความคิดเห็นว่าหลังจากลูกติดดูโทรทัศน์ เป็นการแก้ปัญหาชน ไม่อยู่หนึ่งของลูก ลูกอยู่หนึ่ง ได้นานและพ่อแม่คิดว่าเหมือนลูกจะรู้เรื่องมากขึ้น พ่อแม่พยายามหาการ์ตูนที่ลูกชอบมาให้ หรือเปิดเฉพาะช่องที่เด็กชอบไว้ให้ดู ขณะสัมภาษณ์สังเกตเห็นเมื่อการ์ตูนจบแผ่น แล้วเด็กเริ่มส่งเสียง อี อี แม่ก็รีบไปเปิดแผ่นใหม่ให้ทันที หรือไม่ก็คอยเปิดช่องที่ลูกชอบให้ลูกดู พบว่าพ่อแม่ไม่ได้มีการจำกัดช่วงเวลาในการดูโทรทัศน์ไว้ ลูกตื่นนอนก็ต้องเปิดโทรทัศน์ให้ก่อนเลย บางครอบครัวคิดว่า การส่งเสริมให้เด็กได้ดูการ์ตูน ดูทีวี เป็นส่งเสริมให้เด็กนั่งนิ่งๆ ยิ่งถ้าหากลูกแสดงที่ทำทางสนุกแล้วหัวเราะ แสดงอารมณ์ร่วมได้ดีก็ยิ่งแสดงว่าเด็กรู้เรื่องเข้าใจในเนื้อหา จึงเห็นได้ว่าครอบครัวจะส่งเสริมเด็กโดยหาแผ่นการ์ตูนที่เด็กชอบมาให้ ขณะที่สัมภาษณ์ แม่ก็จะคอยเปลี่ยนแผ่นซีดีการ์ตูนให้ลูกสาว เด็กนั่งดูบ้าง นอนดูนม ดูการ์ตูนบ้าง “ไม่ค่อยชนเท่าไรแล้วติดการ์ตูน ไม่งั้น ไม่มีเวลาเย็บผ้าชอบดูทุกอย่าง โดนม่อนการ์ตูน เรื่องของเรื่อง....ดูเพื่อให้อยู่ เพื่อให้หยุด เวลาเปิดให้เขานั่งนะ เย็บผ้า ไม่ค่อยชนเท่าไร ติดการ์ตูนแล้ว ย่ำเยื่อมากก็ไม่สนใจ ปกติเมื่อก่อนนี้ไม่ได้เลยพอย่ำมาเขาจะกระโดดจะอะไร เริ่มมาติดการ์ตูนแล้ว” (พ่อและแม่ปอ, ค 3, น 2, บ42-43) “มันมีสมาธิไง เพราะช่วงก่อนเขาเหมือนไม่มีสมาธิไง ไปเรื่อยเหมือนเบื่อง่าย อ้าวไปแล้ว (ชน) พอเขานั่งดูการ์ตูนเขามีของเล่นของเขาที่จับไปด้วยนั่งดูด้วย” (พ่อปอ, ค 3, น 33, บ717-720)

เด็กไม่อยู่เฉย ชนตลอดทั้งวัน การที่เด็กนั่งดูโทรทัศน์ ดูการ์ตูน ฟังเพลงได้นาน ครอบครัวเห็นมีเด็กอยู่หนึ่ง ๆ ได้นาน เลยคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญทำให้เด็กมีสมาธิ แต่ก็มีแม่คนหนึ่ง ที่ให้ข้อมูลว่าได้เทคนิคการฝึกลูกจากเพื่อนที่เป็นคุณครูสอนที่โรงเรียน หลังจากปรึกษาเรื่องพฤติกรรมและพัฒนาการของลูก และเพื่อนบอกว่าเด็กชนมากอาจมีปัญหาเรื่องสมาธิได้ แม่ได้ทดลองฝึกลูก ได้สองวัน ทำโดย “วันนี้พยายามเค้าเรียกอะไรนะ เปิดเพลงให้เค้าฝึกสมาธิ พอไปเรื่อยๆ แล้วก็ให้เค้าเล่นทีละอย่าง เก็บของเล่นแยกไปเลยเนี่ยตัวต่อก็ตัวต่ออย่างเดียว เดี่ยวก็เก็บก็ให้เล่นอย่างอื่นอีก ละฝึกใหม่ เพราะเดี๋ยว โน้นเดี๋ยวนี แป๊บเดียว” (แม่เตีล, ค2, น2, บ28)

พฤติกรรมแสดงออกของลูกในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยรวมหมายถึงการแสดงออกหลาย ๆ ลักษณะพฤติกรรม ด้วยลักษณะนิสัยพื้นฐานของลูก นอกภาพรวมของพฤติกรรมที่ลูกแสดงออก ลักษณะความถี่ และความรุนแรงมากกว่าเด็กคนอื่น พ่อแม่ได้พยายามทำทุกอย่างทุกวิถีทางที่พยายามทำให้ลูกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การทำทุกอย่างของพ่อแม่ได้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ และมีเหตุผลตามมุมมองของตนของการเลือกปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. การเผชิญกับบุคลิกครอบข้าง ด้วยบทบาทหน้าที่พ่อแม่ที่ต้องรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดู ปกป้องลูกที่เป็นสมาชิก และตอบสนองลูก (Brooks, 2011) ด้วยลักษณะลูกที่โดดเด่นไม่เหมือนเด็กคนอื่น ๆ แต่บริบทที่ครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งนี้พ่อแม่รับรู้และ

ตีความได้จากที่มีความสัมพันธ์บุคคล (Lived other (Relationality)) เป็นความสัมพันธ์ของชีวิตในพื้นที่ที่ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ในการเข้าหาคนอื่น การมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลนอกจากการแสดงออกให้เห็นทางกาย และเรียนรู้เกี่ยวกับคนอื่นทางอ้อม เช่น การสนทนา ภาษา การเขียน ท่าทาง พ่อแม่ยังรับรู้ได้ปฏิกิริยาจากสังคม บุคคลรอบข้าง โดยการสังเกตเห็น จากปฏิกิริยาและการแสดงออกของภาษากาย พ่อแม่รับรู้ได้ถึงปฏิกิริยาที่มีต่อลูกในรูปแบบที่แตกต่างกัน จากการรับรู้ของพ่อแม่ถ่ายทอดเป็นประสบการณ์จากการรู้สึกต่อการรับรู้เหล่านี้ได้

3.1 กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก พ่อแม่มีความคาดหวังลูกเป็นที่ยอมรับของสังคม

ลูกสามารถดำรงอยู่ในสังคม แต่พ่อแม่ได้แสดงความเป็นห่วง กังวล หนักใจในพฤติกรรมของลูก เมื่อลูกต้องอยู่กับคนอื่น ตามการรับรู้ของพ่อแม่รู้สึกว่าคนอื่นไม่ชอบหรือมีความรำคาญลูก จากพฤติกรรมของลูกที่ก่อปัญหา เช่น การไม่นั่งกินอาหารเมื่อไปกินอาหารที่ร้านแล้วเดินไม่หยิบจับของหรือช้อนของคนอื่นในร้านอาหาร ใช้ตะเกียบไปแย่งคนอื่น เป็นต้น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ของลูก จากมุมมองของพ่อแม่รับรู้ได้จากการสังเกตจากการพูดคุย และท่าทางการแสดงออกของบุคคลอื่นที่ไม่ยอมรับลูก และคิดว่าคนอื่นอาจไม่เข้าใจลูก พ่อแม่ครอบครัวหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่าในสถานการณ์และพฤติกรรมที่ลูกกระทำตนเองคิดว่าถ้าไม่ใช่ลูกของตนก็คงไม่ชอบเหมือนกัน คิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงไม่ชอบหรือรำคาญเช่นเดียวกัน ด้วยความซนของลูกพบว่าเพื่อนบ้านที่แสดงออกภายหลังจากที่ลูกเข้าเล่นในบ้านของเพื่อนบ้าน โดยเพื่อนบ้านได้เอาเชือกมัดตู้เย็นไว้เพราะลูกเข้าไปเปิดตู้เย็นรื้อของในตู้เย็น แม่ให้ข้อมูลว่า “เขาก็บอกว่าคือกิน ซน อะไรี่ เวลาไปบ้านเขาจะไปรื้อของเขา” (แม่พลุ, ค2, น 12, บ289) และพ่อได้ให้ข้อมูลที่เป็นการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม “บางบ้านเขาคงไม่ชอบ...ชอบขว้างของเล่น เขาให้เข้าบ้านแต่เขาก็ระวัง อย่งไปเปิดตู้เย็นเขา เขาก็เอาเชือกมัดไว้. รู้จักทั่ว คนรู้จักหมดทั้งซอยแล้วมั้ง” (พ่อพลุ, ค2, น12, บ294) จากคำพูดและการแสดงออกของบุคคลอื่นพ่อแม่รับรู้ได้ และตีความถึงการไม่ยอมรับ และคิดว่าไม่เข้าใจในความแตกต่างของลูกกับเด็กคนอื่น ๆ ทำให้พ่อแม่รู้สึกเป็นห่วงคอย กังวล ในพฤติกรรมลูก

จากการประเมินจากสถานการณ์ พฤติกรรมของลูกแล้วพ่อแม่คิดว่าถ้าหากให้คนอื่นเลี้ยงลูก เขาอาจไม่เข้าใจลูกและลูกอาจถูกทำร้ายได้ และกังวลว่าลูกโตขึ้นอยู่ในสังคมก็อาจทำให้มีปัญหาเมื่อต้องไปอยู่ในสังคม พ่อแม่ยกตัวอย่างเปรียบเทียบตนเองที่เป็นพ่อแม่ ยังต้องบังคับทำโทษลูกทุกวันเนื่องจากลูกไม่ค่อยเชื่อฟัง ถ้าเป็นคนอื่นอาจไม่เข้าใจเหมือนพ่อแม่ จากพฤติกรรมของลูกทำให้พ่อแม่ตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยตนเอง ด้วยเหตุผลว่าตนเองเป็นแม่ก็ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ที่จะไม่ตีเด็กได้ ถ้าคนอื่นคงไม่มีใครทนกับลูก ดังตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์ “ลักษณะเด็กมันอย่างนี้ เด็กมันซน เขาต้องตีมันแน่ ๆ” (พ่อปอ, ค 1, น17, บ330-335) ครอบครัวที่เคยพยายามหาคน

ช่วยเลี้ยงเด็กหลังจากแม่ครบกำหนดคลอดและลาเลี้ยงลูก ด้วยที่ห่วงและกังวลว่าคนอื่นจะไม่เข้าใจลูก จึงตัดสินใจที่จะเลือกให้แม่ดูแลลูกด้วยตนเองหรือให้ญาติที่ไว้วางใจ แทนที่จะให้คนอื่นเลี้ยง “ถ้าไม่ยุ่งยากอย่างนี้...ก็ไม่ได้ทำงาน คุยกับพ่อ...ออกก็ออกคนอื่นเขาเลี้ยงก็ไม่เหมือนเราเลี้ยง เราก็คงไม่รู้ เขาทำอะไรกับลูกเรามั่ง...กลัวเขาทุบตี กลัว” (แม่พลู, ค1, น 13, บ140)

บริบทสังคม พ่อแม่ต้องเผชิญและหลีกเลี่ยงได้ยาก คือ เพื่อน เพื่อนบ้านที่เล่นกับลูกแล้วจะพูดหยอกล้อลูก สอดเสียด แหย่ให้ลูกหงุดหงิด หรือในบางครั้งที่ญาติพี่น้องต่อว่าหรือตำหนิในพฤติกรรมของลูก พ่อแม่รู้สึกไม่พอใจแต่ก็ไม่กล้าแสดงออกมาก ด้วยเหตุผลที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม บางคนก็รู้สึกเกรงใจเห็นว่าเขาเป็นผู้ใหญ่ด้วยกัน ดังตัวอย่าง “ถ้าบอกเขาก็โกรธสิ ว่าไม่ได้บางครั้งแกพูดแรง ก็จะไม่พูดคักคอกอย่างนี้ แกเป็นคนปากไม่ค่อยดี แกเป็นคนโวยวาย เป็นคนพูดไม่ค่อยดี บางทีก็เอาเราไปพูด เอาเราไปพูดต่อ” (แม่พลู, ค3, น19, บ464-478) พ่อแม่บางคนก็รู้สึกว่าต้องปกป้องตลอดเวลาไม่ยอมให้ใครว่าลูก แม่คนหนึ่งบอก “ส่วนมากเดินมาเล่น ก็ว่าเพลินคือจั่งเลยอะไรจั่ง อยู่เฉยๆ บ้างดี คือจั่งเลย” (พ่อเพลิน, ค1, น9, บ259)

3.2 **เผชิญกับสายตาที่ไม่เข้าใจ** ประสบการณ์ที่พ่อแม่ต้องเผชิญเมื่อพ่อแม่พาลูกออกไปนอกบ้าน เมื่อไปกินอาหารนอกบ้าน ลูกจะลุกเดินหรือป็นโต๊ะอาหาร รื้อหยิบของบนโต๊ะอาหารเล่น ทำของที่ร้านเสียหาย ทำแก้วแตก โยนทัพพีไปยัง โต๊ะอื่น จับกั้นคนอื่น ทำให้พ่อแม่ต้องผลักดันกินอาหาร หรือต้องคอยอุ้มลูกไปกินไปด้วย “ไม่นั่งเลย เค้าก็จะวิ่ง แล้วมันเป็นร้านนานา หมูกระทะ ก็จะวิ่งๆ ของเค้าเอาตะเกียบไปตีมือ ไปเหยกั้นเค้าบ้าง เริ่มไป ก็โห่ (อุทาน) พ่อกับแม่เริ่มไม่ได้กินดี ต้องดูเค้าตลอด ต้องมอง เฟส น่องเฟส จะไปตีลูกที่ร้านก็ใช่ที่ นี่ก็ไม่ฟังก็คือ” (พ่อเฟส, ค4, น8, บ178) ถ้ากินนอกบ้านทำให้รู้สึกกินอาหารไม่อิ่ม ถึงแม่บุคคลอื่นจะไม่พูดอะไร แต่ด้วยคนเราที่ทำทางแห่งร่างกายแห่งชีวิต(รูปขันธ์) [Lived body (corporeality)] เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นจริงเชิงปรากฏการณ์วิทยา ที่ร่างกายดำรงใน โลกที่มีทางกายภาพ อารมณ์ ความรู้สึก มีเปิดเผยบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับตัวเราและเรามักจะปกปิดบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับตัวเองในเวลาเดียวกัน ทั้งที่รู้ตัวหรือจงใจและไม่รู้ตัว พ่อแม่รับรู้ว่ามึบุคคลอื่นที่คอยมอง เพราะพฤติกรรมของลูก ความสนใจของลูกที่มากกว่าเด็กคนอื่นทั่วไป และไม่ทราบว่าจะคนอื่นจะเข้าใจลูกมากน้อยแค่ไหน

3.3 **สังคมทำให้ลูกเลี้ยงยาก** พ่อแม่หลายคนที่ไม่ให้ความหมายสังคมรอบข้างทำให้ลูกมีปัญหามากขึ้น พบเพื่อนบ้านบางคน หรือคนรู้จักแสดงพฤติกรรมพูด ยั่ว ทำให้เด็กอารมณ์เสีย หรือสอนเด็กพูดคำคำ คำหยาบคาย “เอาไปเล่นก็สอนคำอย่างนี้ เห็นเป็นเด็กนะ” (แม่เปรม, ค2, น13, บ346) ในบางทีก็พูดยั่วทำให้เด็กมีปัญหาเลี้ยงยากมีปัญหามากยิ่งขึ้น ดังเหตุการณ์ที่เพื่อนบ้านพูดยั่วลูกจนกระทั่งลูกรู้สึกออกไปให้รถชน หรือแหย่ให้ลูกร้องกรี๊ด ติดนินสายโวยวาย ร้องไห้แงแแงด้วยผู้ใหญ่ชอบแกล้งลูก หลอกล้อ ยั่ว บอกลูกทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม สมาชิกในครอบครัว

ก็เป็นสังคมสิ่งแวดล้อมสำหรับลูก เป็นสังคมหนึ่งที่เสริมให้ลูกเลี้ยงยากและบางครั้งทำให้ลูกมีปัญหามากขึ้นได้เช่นกัน “...เขาไม่ได้วิ่งหนี คนในนั้นเขาวิ่งไปเลย ไปล้อรถ อะไรอย่างเงี้ย เขาบอกวิ่ง ๆ ไปหาล้อรถนะ วิ่งไป วิ่งไม่รู้เรื่องเลย...ทำอะไรไม่ถูก ไม่ได้คว่ำหรือกนะหนู เพื่อนอีกคนเขาก็วิ่งจับเอา หนูไม่รู้จะทำอย่างไร” (แม่เปรม, น8-9, ๒234-243) บางคนพบลูกก็ แกล้งเหยื่อให้ลูกร้องไห้ หรือพูดหลอกลูก เช่น เดี่ยวจับไข่ตูดเข้าไปขาย หรือหลอกล่อให้ลูกพูดคำหยาบตาม ดังตัวอย่าง แม่เล่าถึงพฤติกรรมลูกที่ชอบด่า มีผู้ใหญ่ที่เป็นเพื่อนบ้านและเพื่อน ร่วมงานของตนที่คอยสอน และอารมณ์ที่ชอบโวยวายก็เพราะมีคนชอบแกล้ง “มีครุฑีทั้งนั้น สอนกันตลอด” (แม่เปา, ค1, น10, ๒235)

4. เสียงแห่งความขัดแย้ง โลกประสบการณ์ชีวิตของพ่อและแม่ที่มีความแตกต่างกัน แต่มีประสบการณ์ในลูกเลี้ยงยากร่วมกัน พ่อแม่ต้องร่วมรับภาระอบรมดูแลลูกและเสมือนลูกเป็นศูนย์กลางของครอบครัว ในขณะที่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป จากการสังเกตพ่อแม่หลายครอบครัวพบว่าขณะที่ให้สัมภาษณ์ พ่อแม่แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกสะท้อนการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกในครอบครัวที่สัมผัสได้ถึงความคิดเห็นและแนวทางการปฏิบัติที่มีความแตกต่างกันเป็นปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว นอกจากนี้พ่อแม่ยังต้องเผชิญกับความรู้สึกขัดแย้งภายในความรู้สึกนึกคิดของตนเองด้วย

4.1 เสียงแห่งความไม่ลงรอยที่ดั่งขึ้น ความคิดเห็นของพ่อแม่ที่แตกต่าง พบว่ามีหลายครอบครัวที่มีปัญหาความขัดแย้งหรือทะเลาะกันมากขึ้น พ่อแม่บอกว่ามีสาเหตุที่มีความขัดแย้งมากขึ้นเกิดจากปัญหาของลูก จากความซนไม่อยู่เฉย ลูกมีเล่นหรือทำกิจกรรมที่ใช้แรงสุด ๆ เป็นสาเหตุทำให้เด็กมีอุบัติเหตุได้บ่อย ๆ พ่อแม่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด พ่อแม่จึงมีคาดหวังซึ่งกันและกันในการดูแล การป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตราย เมื่อลูกบาดเจ็บหรือเกิดอุบัติเหตุพ่อแม่จะมีการกล่าวโทษกันและกัน “จริง ๆ นะ มีลูก ผัวเมียได้ทะเลาะกันเพราะลูก ก่อนหนูอยู่กันมาห้าหกปีไม่เห็นทะเลาะกัน พอมีลูกมายุ่งยากทันที ที่ว่าโซ่คล้องคอมันคล้องอึดลงตงนังไปหมด อย่างตัวอย่างเมื่อวานอยู่กับหนูประตุนีบมือก็ว่าหนูดูแลลูกไม่ดี อยู่กับพ่อน้ำร้อนก็จะลวกก็โทษกันว่าดูแลลูกไม่ดี ก็เหมือนจะเป็นเรื่อง หนูก็ว่าบ๊ิก ไปอยู่กับย่าเลยไป ไม่มีเวลาของพ่อกับแม่ทำอะไร ก็พูดถึงเวลานอนก็ไม่ยอมนอน...” (แม่บ๊ิก, ค1, น1, ๒12)

สาเหตุอีกส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการร้องไห้ งอแงของลูก เมื่อลูกร้องไห้ งอแงแล้วไม่สามารถทำให้ลูกเงียบได้ ในช่วงเวลากลางคืนที่ลูกตื่นมาร้องไห้พ่อแม่นอนพักผ่อน ไม่เพียงพอ เมื่อลูกอยากได้อะไรต้องให้ได้ดังใจ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายปัญหาเรื่องอารมณ์พบได้ทุก ๆ วัน พบว่าขณะทีุ่่นวายอยู่กับลูกร้องไห้ บรรยากาศภายในครอบครัวไม่ดีพ่อแม่เกิดอารมณ์หงุดหงิดไม่พอใจกันและกัน รู้สึกยุ่งยากในการดูแลลูก ปัญหาของลูกพบได้ทุกวัน ทำให้พ่อแม่เหนื่อย

อ่อนเปลี้ยก็ทำให้ทะเลาะ หรือขัดแย้งกันบ่อยขึ้น “ใหม่ๆก็มีทะเลาะกันเรื่องลูกเรื่องอะไรอย่างนี้ ร้องทำไม ลูกร้องทำไม แพนก็ไม่รู้เหมือนกัน ก็พูดว่าอยู่กับลูกทุกวันทำไมเด็กไม่เงียบ มันร้อง อย่างนี้ ไม่เงียบเลย” (พ่อเปรม, ค2, น10, บ234) และอีกตัวอย่าง “ทะเลาะกันบ่อย...ลูกร้องไห้ อะไร เจริญ ก็เหนื่อยด้วยกันทั้งคู่ เขาเหนื่อยต้องทำงาน หนูก็เหนื่อยต้องดูแลเขาทั้งวัน ไม่ได้พัก ไม่ใช่เราจะอยู่เลย ทั้งงานบ้านอะไรทำทุกอย่าง ก็ยกมาให้กลับมามาดูลูกบ้างเราก็ไม่ทำงานคนเดียว มีตั้งสามคนไม่เห็นต้องกลับดึก บางทีก็ไม่กลับ ไม่เห็นอะไรจะขนาดนั้น เขาร้องไม่มีเหตุผลไม่ใช่อะไร ก็ดึกแล้วไม่เห็นพ่อ ก็ร้องพ่อ พ่อ” (แม่หนู, ค1, น4, บ70)

ความรักบนความเห็นที่แตกต่าง พ่อและแม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการดูแลลูก มีการคาดหวังในบทบาทของกันและกัน ในพฤติกรรม ความคิดเห็นการอบรมเลี้ยงดู โดยเฉพาะ แนวทางการฝึกลูกเรื่องกินอาหาร การนอน การตามใจเวลาร้องไห้ การทำโทษด้วยการตี พ่อหรือแม่ ที่ไม่เห็นด้วยกับการตีลูก แต่อีกฝ่ายบอกต้องตี หรืออีกคนบอกต้องทำโดยการสอนการฝึกเด็ก แต่อีกฝ่ายก็ตอบสนองตามที่ลูกต้องการ ดังตัวอย่างข้อมูล “ผมว่าแฟนเลี้ยงอาจไม่เป็นระเบียบมาก ลูกถึงเวลาที่ไม่รู้ต้องทำอะไร ก็ร้องอย่างเดียว ใจเจ้าเอาแต่ใจ...อย่างแฟนเขาค่อนข้างเด็กเลยเหมือน สอนลูกไม่เป็น หรือว่าเด็กเขาไม่ค่อยเข้าใจ แต่ผมดูเขาไม่ค่อยเรียบร้อย...เรื่องลูกเรื่องอะไร เหมือนเขาไม่รู้เรื่องลูก แต่ว่าเขาใกล้ชิดลูก” (พ่อเปรม, ค2, น21, บ91-154) และอีกตัวอย่าง “บางทีก็ว่าเขา จะทำอะไรหนักหนาประมาธนี้ บางทีเรื่องเล็กน้อยก็ดูลูกอะไรเจริญ...เขาแค่ไม่ทำตาม อะไรเจริญก็ดู บอกเด็กไม่จะรับรู้อะไรก็ว่าอย่างนี้ เขายังเด็กอยู่ ขนาดคนโตพุดยังไม่อยากจะทำตามเลย เราก็คิดของเราใจ เราก็เลยว่าเขาแบบเรื่องแค่นี้ไม่เห็นจะต้องดูแล...แต่ว่าจะตีแค่คนเดียวแบบตีกันอะไร แต่เขามีมือหนัก ใจ เวลาตั้งขึ้นผื่นแดงใจ...ก็ดูพ่อเขานั่นแหละ บางทีก็บอกว่าไปตีพ่อเลยไป เขาก็ถือไม่ไปตีคืน” (แม่เพลิน, ค1, น7, บ180-186) และแม่บอก “นี่เริ่มชินแล้วมั้ง แต่เราเวลาเขาอยู่ เวลาจะตีเขาจะตีไม่ให้เจ็บมาก แต่เวลาพ่อไม่อยู่โดนเจ็บหนักเลยนะเนี่ย หลายตุบเลย แต่เวลาพ่ออยู่ที่พัว พัวอย่างนี้ก็ร้อง” (แม่ปอ, ค2, น5, บ88) แต่ในการเจอพ่อครั้งต่อมาพบว่าพ่อบอก “รู้สึกโกรธ โกรธ โกรธเลย บอกได้ มากเลย คือไม่อยากจะตีเขา คือเขาจะตีจะชนอย่างไรของเขา ก็คือ หงุดหงิดใจ รู้เลย บางทีก็มาพูดแรงนะ ปออย่างยุ่งกับแม่เขามาอยู่กับพ่อมา มานี้” (พ่อปอ, ค3, น15, บ228-234) “โอ้ให้จืดเลย” (พ่อปอ, ค3, น43, บ781)

ความคาดหวังต่อกัน ส่วนแม่และพ่อมีความคับข้องใจ หรือไม่เข้าใจในการปฏิบัติของอีกฝ่ายอันเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในครอบครัว พ่อเป็นผู้หารายได้ทำงานนอกบ้าน เมื่อกลับบ้านมา มีความคาดหวังที่ภรรยาแม่ดูแลลูกและดูแลความเรียบร้อยที่บ้าน “ก็ บ่น บ่น ทำไมไม่เก็บของเลย ทำงานเหนื่อย กลับบ้านมา บ้านรกอะไรอย่างนี้” (พ่อมิก, ค3, น21, บ48) แม่ก็คาดหวังให้สามีช่วยดูแลลูกทำหน้าที่พ่อด้วย และไม่เข้าใจสามีทำไมต้องทำงานจนไม่รู้จัดการแบ่งเวลาดูแลครอบครัว และลูก ส่วนพ่อคิดว่าตนเองต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของครอบครัวทั้งหมด “แบบทำงานทั้งวัน

เหนื่อยแล้วทั้งคืนอีก แล้วบางวันมากก็มีเรื่องทะเลาะกันอีกหัวเมีย ลูกร้องไห้เดี๋ยววงแวง อ้อน เดี่ยวร้อง อันโน้นอันนี้ เราอยากนอนก็ไม่ได้นอนพวกก็จะนอนแล้วใครจะดูลูกที่นี้ พวกก็เหนื่อยเหมือนกัน ก็เลี้ยงทั้งวันลูกก็เหนื่อยเหมือนกัน ลูกก็จะนอน ปะทะคารมกันเป็นประจำ แต่ก่อนไม่มีลูกไม่เคยมีเรื่องทะเลาะกัน แต่พอมีเรื่องสารพัดเลย” (แม่บีก, ค2, น5, บ54) และ “ลูกคือเขาก็ไม่ว่าอะไร เขาไม่ได้เลี้ยงเองน้อ...แต่ก็มีพูดเล่น ๆ อะไรอย่างงี้เลี้ยงลูกอย่างไรให้ดีก็ว่า...อ้าวแล้วจะอย่างไรเด็กมันเป็นเอง” (แม่มิก, ค1, น21, บ312-320)

ในบางครอบครัวพอมีเวลาไปนั่งดื่มเหล้ากับเพื่อน ปล่อยให้แม่ดูลูกอยู่ที่บ้าน แม่ก็รู้ว่าไปนั่งดื่มเหล้ากับเพื่อน ไม่พอใจโกรธ ก็แสดงออกในขณะสนทนา สังเกตได้จากคำพูดที่ประชดประชัน “กินเหล้า แล้วก็กลับดึก...กินเหล้าแล้วก็ไม่เป็น ใจคะ แต่กินเหล้าแล้วชอบไหล กินนอนถ้ามีเพื่อนนั่งกินก็ถึงไหนถึงกัน...ถ้าให้ช่วยดูลูก วันหยุดเขาก็พักผ่อน” (แม่มิก, ค1, น 22, บ342-365)

“ใช่ ทำไหมเค้าคิดแต่การทำงาน เราว่ามันมีทางออกของการทำงานให้สร้างคน หรือหาคนอื่นมาทำ ก็มองภาระเค้า แล้วภาระเราต้องรับผิดชอบให้อยู่กับลูก คือแบบเอาหน้าที่ที่ครอบครัวข้าง คนเรามีหลายบทบาทใจคะ บทบาทของพ่อที่ควรจะทำกับลูกละ มันเป็นหน้าที่ที่เขาต้องทำ” (แม่ต้น, ค1, น13, บ203-205)

ส่วนพ่อแม่ได้ให้เหตุผลว่าตนเองต้องทำงานไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูก บางคนบอกว่าตัวเองได้แบ่งเบาราชการรยา โดยเมื่อเลิกงานกลับบ้าน ก็ช่วยดูแลลูก จะเล่นกับลูก ดูแลลูก บางทีก็นอนพักแล้วให้ลูกดูโทรทัศน์ในห้อง หรือบางคนก็ช่วยล้างจาน ช่วยล้างขวดนม ช่วยล้างห้องน้ำก่อนนอน เตรียมอาหารเช้าก่อนออกไปทำงาน “เวลาที่มันมีน้อย ต้องเจียดเวลา บางครั้งอยากแยกตัวเองก็แยกไม่ได้ เพราะค่าใช้จ่ายมารอใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายจริง ๆ เดือนละแปดหมื่น ต้องหาให้ได้อย่างน้อยแสนกว่า” (พ่อต้น, ค1, น15, บ333)

ลักษณะข้อขัดแย้ง หรือเรื่องที่ทะเลาะกันที่เป็นความรำคาญใจ ได้ทุกวัน จะเป็นเรื่องการดูแลไม่ให้เด็กงอแง ร้องไห้เอาแต่ใจ เพราะเด็กจะมีเรื่องอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้วันละหลาย ๆ ครั้ง และเฝ้าการระวัง ในบางคนมีเหตุการณ์หรือมีเรื่องได้ทุกวัน มีปัญหาที่ตามมาด้วยการตอบสนองลูกที่แตกต่างกัน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ รองลงมา

4.2 เสี่ยงความขัดแย้งจากภายใน เป็นการสะท้อนความคิดและความรู้สึกของพ่อแม่ ความรู้สึกนี้เป็นผลต่อเนื่องจากที่พ่อแม่ต้องดูแลลูก ด้วยในบางช่วงพ่อแม่ต้องดู ทำโทษ ตีเด็ก ก็พยายามบอกทุกครั้งที่ดีว่าให้ทำหรือไม่ทำอะไร แต่ก็บ่นบ่อยครั้งตีด้วยอารมณ์ รู้สึก “โกรธ โมโห” เมื่อตีลูกโดยมีอารมณ์โกรธ โมโห บ่นบ่อยครั้งที่พ่อแม่เกิดความรู้สึกผิดหรือขัดแย้งในจิตใจภายหลังที่ได้กระทำไปแล้ว รู้สึกผิด และขัดแย้ง ลักษณะพฤติกรรมเด่นของเด็กส่วนใหญ่ ไม่อยู่นิ่ง ซน คือกลัวลูกเกิดอุบัติเหตุ พ่อแม่จะเป็นห่วงพฤติกรรมของลูกเมื่อโตขึ้น เชื่อมโยงกังวลว่าเด็กจะมีปัญหา

สมาธิ ไม่อยู่นิ่งแล้ว ยังมีความกังวลในการที่เด็กต้องใช้ชีวิตอยู่กับสังคมรอบข้าง อาจมีปัญหา
 เนื่องจากพฤติกรรมที่มีปัญหาได้ “บางทีมีความรู้สึกผิด บางทีก็สงสารเขาที่ดี ไม่ได้อยากดีหนู
 อยากให้หนูรู้เรื่อง คิดในใจ อยากให้หนูรู้ อยากให้เหมือนลูกคนอื่น” (แม่ข้าว, ค2, น12, บ268-274)
 และ “ตอนดีก็โมโหที่ พอดีแล้วก็สงสารมันที่ ดีไม่เกิดประโยชน์อะไร เขาไม่เข้าใจเรา ก็สงสารที่...
 ผมว่าเขายังไม่โตพอ ส่วนเราก็ได้แต่ป้อนข้อมูลเหตุผลให้เขาเรื่อย ๆ ในช่วงที่เขาเข้าใจก็ค่อย ๆ พุด
 เหตุผลให้เขาฟังครับที่” (พ่อเปรม, ค2, น21, บ174)

นอกจากนี้พบพ่อแม่ก็ได้รับการเรียนรู้ว่าเด็กต้องมีการตีเพื่อสั่งสอน ด้วยคิดว่ารักลูก
 ให้ดี จึงมีเหตุผลหนึ่งของการทำโทษเพราะรัก “ตี มันไม่รู้เรื่อง ดีก็ตีไปแล้วไม่รู้จะทำไม ดีไป
 แล้ว ดีบ่อย คือไม่ ดีบ่อย...ก็ไม่รู้ จะทำไม” (แม่เปรม, ค2, น2, บ21-23)

แต่พ่อแม่ก็มีความขัดแย้งในใจว่าการที่ต้องทำโทษแรง ๆ หรือตีเป็นการแก้ปัญหาหรือ
 เป็นวิธีที่สอนได้ผลจริงหรือ การทำโทษมากกว่าเหตุไปหรือไม่ “บางทีคิด บางทีก็ทำแรงไปหรือ
 เปล่า แต่บางทีก็คิด ไปอีกอย่างถ้าเราไม่ทำ เขาก็จะเคยตัว บางทีเขาอาจจะต้องมีดีบ้าง เพราะเราพุด
 แล้วเค้าไม่ฟัง อย่างๆ อย่างนะอย่าง จะได้ว่าอันนี้ไม่ตีนะจะได้ไม่ทำ” (พ่อเพลิน, ค1, น8, บ204-219)
 และพ่อคนหนึ่งได้พุดถึง “ตอนดีก็โมโหที่ พอดีแล้วก็สงสารมันที่ ดีไม่เกิดประโยชน์อะไร เขาไม่
 เข้าใจเรา ก็สงสารที่...” (พ่อเปรม, ค2, น21, บ174)

พ่อแม่บอกทุกครั้งที่ทำโทษ ดีเด็ก บอกทุกครั้งที่ดีว่าให้ทำหรือไม่ทำอะไร สอนทุกครั้งที่ดี
 ดี แต่ก็บ่นบ่อยครั้งดีด้วยอารมณ์ รู้สึก “โกรธ โมโห” แต่ก็มี “ไม่ต้องสนใจ” บางพฤติกรรมบ้างถ้าคิด
 ว่าลูกเรียกร้องความสนใจ และกรี๊ดร้องไม่มีเหตุผล “ตอรอง” บ้างบางครั้ง เช่น ให้กินอาหารให้เสร็จ
 ก่อนดูการ์ตูน “ตี มันไม่รู้เรื่อง ดีก็ตีไปแล้วไม่รู้จะทำไม ดีไปแล้ว ดีบ่อย คือไม่ ดีบ่อย...ก็ไม่รู้
 จะทำไม” (แม่เปรม, ค2, น2, บ21-23) และ “บางทีพุดไม่ฟัง ก็ตีบางทีให้เขานอนเขาก็ไม่นอน”
 (พ่อเปรม, ค1, น7, บ204)

“ถ้าสอนไม่ได้ อะไรไม่ได้เสียบ่อยไม่ได้เลยเหมือนเด็กไม่ยอมละ ปล่อยให้ตัวเอง
 อึดให้อะไรนะ ทำอะไรไม่ได้ก็อยู่ช่วงที่นั่นละ รู้สึกจะปล่อยไม่ได้จะทำอะไรก็ทำไม่ได้
 จะทำงานบ้านก็ต้องรอให้นอนก่อนเสียบ่อยให้เล่นอย่างงี้ถ้าเราไม่ดูไซ้ใหม่ ก็จะไม่มันไม่คอย
 ไวใจไม่ค่อยปลอดภัย เมื่อรอวิ่งเขอะอย่างงี้ไม่ค่อยดูอะไร รถมาก็ยังไม่คอยนั้น ต้องคอยตาม
 คอยดูตลอด” (แม่จ๊ะ, ค1, น5-6, บ104-130)

เครียด เครียดมาก เริ่มตั้งแต่รับบทบาทใหม่ที่เริ่มมีลูกเข้ามาในชีวิต ทุกคนอยู่ช่วงการ
 ปรับตัวในการรับบทบาทหน้าที่ของตน เรียนรู้เข้าใจลักษณะนิสัย พฤติกรรมของกันและกัน
 เมื่อพ่อแม่พบว่าลูกเลี้ยงยากในระหว่างที่อยู่ร่วมกับลูกเป็นช่วงที่พ่อแม่มีความตึงเครียด หนักใจ
 วุ่นวายใจ อันต่อเนื่องถึงกระบวนการปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับรู้สึกถูกคุกคามหรือ

ขัดขวางต่าง ๆ ทำให้เกิดความเครียด แต่ต้องพยายามสังเกตพฤติกรรมลูกและทำความเข้าใจลูก ความเครียดที่พบเป็นไปได้ว่าเหนื่อย ไม่ค่อยได้พักผ่อน ประกอบกับไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองและลูกได้ “คะ นิสัยเดิมไม่ได้ชอบเด็ก...บางทีก็ไม่ว่างก็จะตามพ่อเขาอย่างเดียว เราไม่เคยชิน แล้วมาเจอคนเดียวอะไรอย่างเงี้ย บางทีไม่ว่างร้องไห้เลย” (แม่ต้น, ค1, น8, บ178-182) ในขณะที่แม่ก็น้ำตาไหล และพ่อแม่บางคนมีความเครียด “เครียด...เครียดมาก แรก ๆ เครียดมาก เพราะว่ามันไม่ได้ตั้งใจเรานะ แต่ว่าประสบการณ์มันก็...สอนให้เราเป็นไป อย่างอัตโนมัติของมัน ก็สอนให้เราเป็นไป” (แม่ฮัน, ค1, น21, บ514-516) และ “บางทีหนูเหนื่อย หนูท้อนะ บอกตามตรงเลย บางทีไม่อยากจะเลย อย่างทิ้งไปเลย รู้สึกอยากปล่อยทิ้ง เครียดมาก บอกเลยเครียดมาก หนูเป็นคนทำงานมาตลอดชีวิต นี่ต้องมาเลี้ยงลูกอย่างเงี้ย แล้วลูกก็ชน ไม่อยู่เลย ก็ทะเลาะกันถึงขั้นจะเลิกกันเลยนะ ทะเลาะกันเขาบอกไปเลยลูกเดี่ยวเลี้ยง ก็ไปเลยไปวันหนึ่ง” (แม่หนู, ค1, น21, บ151-157)

ห้วง กังวล หนักใจหลายอย่าง เป็นภาวะทางด้านจิตใจก่อให้เกิดความเครียดได้เช่นกัน เกิดจากพ่อแม่มีความรู้สึกรำคาญใจ กังวลใจ ยุ่งยากใจ ไม่รู้จะจัดการหรือทำอะไรกับลูก กับปัญหาที่ต้องเผชิญทุกวัน ความรู้สึกที่กังวลใจ ส่วนความหนักใจอันเป็นภาพรวมแสดงออก พบว่า ทุกพ่อแม่จะมีอารมณ์ ความรู้สึกเหล่านี้ เป็นช่วง ๆ ตลอดช่วงเวลาดูแลลูก เกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับเหตุการณ์เกิดขึ้นในแต่ละวัน ได้แก่ กลัวลูกสมาธิสั้น หนักใจเรื่องอุบัติเหตุ และกลัวลูกติดนิสัยไม่ดี

“..กังวล ถ้าไปอยู่ในสังคมเป็นห่วงเขานะ แบบนี้ไม่อยากให้เขาเป็น เป็นแล้วก็จะโดนตี โดนว่า เวลาไปโรงเรียน ต้องโดนแน่ ๆ เลย เพราะว่าเขาไม่เหมือนชาวบ้าน คืออยากให้เขาเป็นเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป ...กลัวเขาเหมือนว่าติดนิสัยไป โตขึ้นไป กลัวเขาเป็น เป็นห่วงอย่างมาก กลัวเขาเป็น โน่น เป็นนี่ กลัวเขาติดเป็นนิสัย นิสัยไม่ดี กลัวเกร” (แม่พลู, ค2, น12, บ274-282) พ่อได้กล่าวเสริม “เวลาไปโรงเรียนร้อง โดนแน่ ๆ เลย” (พ่อพลู, ค2, น 12, บ276)

เห็นได้ว่าพ่อแม่ห้วง กังวล หนักใจ บางทีจะเป็นหลายเหตุการณ์รวม ๆ กัน เห็นได้ว่า ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมของลูก ความซนจนทำให้เกิดอุบัติเหตุ การเข้าสังคมของเด็ก การที่พ่อแม่จะจัดการกับบุคคลอย่างไร กังวลความรู้สึกคนอื่นที่รู้สึกต่อตัวเองและลูก การยอมรับลูกของตนเอง

กลัวเกิดจากแม่มีการคาดการณ์ถึงสิ่งที่ยังไม่เกิด เหตุการณ์ที่รู้สึกไม่อยากประสพกับอันเกี่ยวกับลูกที่คิดว่าไม่ดีในความคิด และจินตนาการ พบว่าครอบครัวกลัว ได้แก่ กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก กลัวลูกติดนิสัยไม่ดีจนโต กลัวเป็นเด็กสมาธิสั้น

กลัวลูกสมาธิสั้น ด้วยลูกซนไม่อยู่เฉย พ่อแม่กลัวและคาดการณ์ถึงอนาคตสิ่งที่ยังไม่เกิด เหตุการณ์ที่รู้สึกไม่อยากให้ลูกเป็นเด็กซนสมาธิสั้น แล้วทำให้เรียนหนังสือไม่ได้

“กลัวว่าถ้าโตมา เขาเรียนไม่รู้เรื่อง เป็นเด็กสมาธิสั้น นั่งไม่อยู่กับที่” (แม่ปรม, ค 1, น11, บ292)

“แม้ว่า แม่กลัวเขาเป็นเด็กสมาธิสั้นนะ ทำอะไรอยู่ได้ไม่นาน ไม่รู้ว่าเขาชนมากกว่านี้ หรือเปล่า” (แม่ปอ, ค1, น8-9, บ146-150) “ผมก็ไม่รู้เขาจะชนไปมากกว่านี้หรือเปล่า... ไม่รู้ความคิดของผมว่าเด็กคนนี้ เด็กคนนี้ต้องดีกว่านี้ ความคิดของผมนะ” (พ่อปอ, ค1, น21, บ577)

กลัวติดนิสัยไม่ดี จากพฤติกรรมการแสดงออกของลูก พ่อแม่เกิดความวิตก กังวล และคาดการณ์ว่า “กลัวเขาเหมือนว่าติดนิสัยไป โตขึ้นไป กลัวเขาเป็น เป็นห่วงอย่างมาก กลัวเขาเป็น โน่น เป็นนี่ กลัวเขาติดเป็นนิสัย นิสัยไม่ดี กลัวเกร” (แม่พลู, ค2, น12, บ274-282)

ความกลัวของพ่อแม่เป็นการคาดการณ์อนาคตที่ยังมาไม่ถึง พ่อแม่ที่ยังไม่สามารถจัดการ กับความรู้สึกกลัวนี้ได้ และในการเลี้ยงดูลูกความกลัวนี้ก็ยิ่งทำให้ความวิตกวนเวียน กลับไปมา “ยังเด็กอยู่ ผมก็ไม่รู้เขาจะชนไปมากกว่านี้หรือเปล่า... ไม่รู้ความคิดของผมว่า เด็กคนนี้ต้องดีกว่านี้ ความคิดของผมเอง” (พ่อปอ, ค1, น21, บ577) สอนเท่าไรก็ไม่ค่อยฟัง โตขึ้นจะดีขึ้นหรือแย่ลงก็ไม่รู้” (พ่อเพลิน, ค3, น14, บ313-316) “อาจจะแย่ลง” (แม่เพลิน, ค3, น14, บ317)

เด็กไม่อยู่เฉยชนตลอดทั้งวัน การที่เด็กนั่งดูโทรทัศน์ นั่ง การ์ตูน ฟังเพลงได้นาน ครอบครัวยังเห็นมีเด็กอยู่หนึ่ง ๆ ได้นาน เลยคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญทำให้เด็กมีสมาธิ

ความพยายามของพ่อแม่เพื่อทำบทบาทและหน้าที่บนความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น ในบทบาทของพ่อแม่และการเรียนรู้บนความรับผิดชอบของการเป็นพ่อแม่ ความสนใจของพ่อแม่ เน้นที่ลูกเป็นสำคัญ ทุกวันต้องดูแลให้เวลากับลูกมากกว่าตนเองและคู่สมรสประสบการณ์ของการ เป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ในแต่ละช่วงที่พบ คือ ความรู้สึกของพื้นที่ของพ่อแม่ และเด็ก การต้อง เผชิญกับปัญหาอุปสรรค รวมทั้งอารมณ์ และพฤติกรรมของลูกที่ตนต้องรับผิดชอบดูแล พ่อแม่ต้อง เรียนรู้ที่จะก้าวผ่านจนเป็นพ่อแม่ใน ประสบการณ์และมุมมองที่เปลี่ยนไปจากบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น และปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ได้ พ่อแม่ได้กำหนดโลกประสบการณ์ขึ้นในอีกมุมมอง พ่อแม่ได้ให้ โลกประสบการณ์ชีวิตของคนถ่ายทอดภายใต้บริบทเงื่อนไข เวลา สังคมที่เกี่ยวข้อง

5. บทเรียนการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาพ่อแม่เกิดการเรียนรู้ในช่วง ระยะเวลาหนึ่ง ตลอดระยะเวลาที่ได้เลี้ยงดู อบรมลูกเลี้ยงยาก พ่อแม่รับรู้ได้ว่าตนเองได้เติบโตเป็น ผู้ใหญ่มากขึ้นและได้สะท้อนมุมมองว่าลูกเลี้ยงยากเสมือนบทเรียนที่พ่อแม่ได้เรียนรู้มีการพัฒนา ตนเอง โตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น การเติบโตผู้ใหญ่ขึ้นพ่อแม่ให้ภาพรวมที่พ่อแม่จะต้องอดทน เสียสละมากขึ้น การรับผิดชอบต่อภาระที่ต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับลูก ของตนได้ ดังข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1 ต้องอดทน เสียสละ การเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยากมีความอดทนเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งจะต้องเสียสละ ความอดทน ความหมายรวมถึง ความอดทนทั้งต่อด้านพฤติกรรม อารมณ์ ความรู้สึกของลูก การแสดงออกของลูกที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ เรืองราวได้ทั้งวัน นอกจากนี้ยังต้องมีความอดทนต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ความรู้สึก ความคิดเห็นระหว่างพ่อแม่ที่แตกต่างกัน และอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง พ่อแม่คิดว่าความอดทน ที่ต้องมากกว่าพ่อแม่คนอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีลูกเลี้ยงยาก ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“อดทนมาก ๆ อดทนมากกว่าพ่อแม่ปกติ ต้องอดทนมาก ๆ แล้วก็ใส่ใจกับลูกให้มาก ๆ ไข่คะ เยอะกว่าคนอื่น ๆ เยอะกว่าเด็กปกติอดทนต่อเรื่องอารมณ์ของเค้าหรืออะไรอย่างเงี้ย เวลาที่เค้าไม่พอใจก็ต้องอดทน” (แม่หนึ่ง, ค1, น14, บ311-317)

การเป็นผู้ใหญ่ คือ ความอดทน รวมถึงความอดกลั้น ที่มีต่อลูกและสมาชิกในครอบครัว ยังรวมถึงการที่ต้องมีความรับผิดชอบอย่างมากต่อครอบครัวและลูก พ่อแม่คิดว่าจากเดิมที่ตนเอง ไม่ได้สนใจบุคคลอื่นก็เริ่มคิดถึงบุคคลอื่นนอกเหนือจากตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะลูก และคนในครอบครัว สิ่งเหล่านี้พ่อแม่คิดว่าตัวเองได้เติบโตและมีวุฒิภาวะมากขึ้น นอกจากนี้พ่อแม่ที่ต้องมีความอดทนอย่างมากในพฤติกรรมและอารมณ์ของลูก ยังต้องมีความอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์และความรู้สึกของตนเอง มีความพยายามที่จะตามอารมณ์ของตนและจะต้องควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกที่ไม่ดีของตนให้ได้ พ่อแม่ต้องยอมรับสภาพความลำบาก มีความพยายามเสียสละเป็นการให้ได้ทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อลูกและครอบครัว ความเสียสละส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกของพ่อแม่ที่ต้องเสียสละในชีวิตส่วนตัวจากเดิมเคยได้ไปเที่ยวกับเพื่อน ใช้จ่ายอิสระแต่ทุกสิ่งก็เปลี่ยนไปโดยต้องทำเพื่อลูก และทุ่มเทให้ลูกมากขึ้น

“ก็โตขึ้น อดทน อดทนเสียสละ” (พ่อเปรม, ค 2, น 21, บ 321) “ทำมาคิดถึงเขาก่อน ตอนแรกก็ไม่วู้สึกอะไรนะพี่ จนได้เห็นหน้าเขา แปลก...ชีวิตต้องมีให้เรารับผิดชอบ” (พ่อเปรม, ค2, น21, บ346)

“มันต้องอดทนนะ อันดับแรกเลย ต้องอดทน อดทนที่ว่าต้องเก็บอารมณ์ ต้องอดทนหลาย ๆ เรื่อง ทุกเรื่องที่เขาเข้ามา อ้อ เขาจะต้องชนต้องคือ อันดับแรกเราต้องประมาณตัวเราก่อนเลยว่า เขาถูกเรานะ คิดให้ได้ก่อนนะ คิดให้ได้ตรงนี้เราก็จะเบา ก็จะสบายใจ เขาเป็นเด็กเขาต้องคือต้องชนเขาต้องคือเขาต้องร้อง อ้อ ต้องเข้าใจความหมายของคำของเด็ก มันมีหลายเคส บางเคสอาจไปเจอเด็กเลี้ยงง่ายอย่างงี้ มันไม่เสมอไปทุกคนอย่างงี้ ไข่ไม่ต้องใช้ความอดทน แต่นี่ คือเราต้องมีความอดทน” (พ่อป้อ, ค3, น26, บ573-577)

“เป็นลูกเรา เราก็ต้องเลี้ยง ก็ดี เราก็มีความอดทนเพิ่มขึ้น มองว่าเราเป็นผู้ใหญ่เพิ่มขึ้น ... ลูกเป็นคนอย่างงี้ เราไม่เคยอดทน เราก็ต้องอดทน เดี่ยวลูกจะทำตาม ปรับเปลี่ยนนิสัยของเราไปด้วย

อย่างเช่นลูกไม่พอใจ หรือว่าอะไรอย่างนี้ เราก็ไปตีเขาไม่ได้ เราก็ต้องอดทน แต่ก่อนถ้าไม่โหอย่างนี้ ก็จัดการเลย” (แม่ฮัน, ค1, น18, บ481-487)

พ่อแม่สะท้อนถึงความอดทน เสียสละที่ตนต้องทำนอกจากต่อลูกยังแสดงถึงความหมาย ในภาพรวมที่ต้องอดทนกายครบคร่าวอีกด้วย เพราะลูกเลี้ยงยากจะมีผลทั้งระบบครอบครัว

“ผมกลับมาปั๊บ ผมต้องมาอยู่กับลูกแล้ว ต้องเลี้ยงลูกตลอดเพราะเค้าดูลูกทั้งวันแล้ว ผมเลิกงานมาปั๊บผมต้องอยู่กับลูก...ก็เหนื่อยอยู่เพราะทำงานก็เหนื่อยอยู่แล้วกลับมาเหนื่อยก็ต้องทำ เราก็อึดใจเหมือนกันมีลูกน่ารักเราก็ต้องทนให้ถึงที่สุดอยู่ได้ก็โอเค (พ่อฮัม) คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นลูกของเรา มีอะไรบางที่จะต้องทน ก็คงเหนื่อยจากที่ทำงาน แรงกดดันจากที่ทำงานก็เยอะ” (พ่อ) “ก็ถามว่าทำไมต้องทน เพราะลูก ตอบยังไม่ตรงคำถาม ที่ทนนี่ทนยังไง เหนื่อยกลับมา ก็ไม่ได้นอน มาเลี้ยงลูกทั้งคืนเพราะลูกไม่นอนกลางคืน ตี 2-3 ลูกก็ยังไม่นอน ตี 5 พ่อก็ต้องตื่นไปทำงานแล้วพักผ่อนได้ 2-3 ชม. ชั่วโมง” (แม่) “บ๊วกอวกผมก็เก็บ บิ๊กซี้ผมก็เก็บ” (พ่อ) “ก็เก็บด้วยกัน นั่นแหละ ส่วนมากจะให้แก่ทำ นั่นก็พูดไปเรื่อยเปื่อย” (แม่) “ผมไปทำงานก็คือไปเช้ากะ 6 โมงเช้า ต้องตื่นตั้งแต่ตี 4 ครึ่ง แต่ทั้งคืนผมได้นอนแค่วันละ 3, 4, 5 ชม. บางทีก็แค่ 3 ชม.” (พ่อ) “ไม่หอรอก ลูกไม่ค่อยนอนกลางคืน แล้วถ้าจะปล่อยให้พ่อนอน แล้วหนูจะเลี้ยงลูกมันก็ไม่ยอมเหมือนกัน มันก็จะเรียกพ่อ ๆ ๆ อยู่นั่นแหละ หนูจะอยู่กับ 2 คน เห็นพ่ออยู่อย่างนี้ ก็จะไม้อยู่จะติดพ่อด้วยจะเรียก ถ้าบ๊วกไม่หลับพ่อ-แม่จะไม่ได้หลับเลย ต้องออกข้างนอก...เปิดทีวี เปิดไฟร้อง เปิดนั่นเปิดนี่ร้องมันไม่ยอมแล้วเวลาที่เข้านอนนอนช่วงเช้า ตี สาม ตีสี่ ตีห้ายาว ไปยันเที่ยงก็คือเวลานั้นพ่อก็ไปทำงานแล้ว จะไม่เหนื่อย” (แม่) (พ่อและแม่บ๊วก, ค2, น2-4, บ18-32)

เสียสละส่วนใหญ่จะมองที่ตนเองต้องเสียสละเวลาส่วนตัว ไม่มีชีวิตอิสระเหมือนเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สิน เวลา “ก็จะไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อนมีเวลาอะไรเงี้ย ไม่ค่อยได้ทำอะไรจะหมกมุ่นอยู่กับลูก” (แม่จ๊ะ, ค1, น5-6, บ104-130) นอกจากนี้ยังรวมถึงการเสียสละซึ่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างสามีภรรยาต้องอดทนกับความรู้สึกเหนื่อย ภาระมีเพิ่มมากขึ้น พ่อแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกจะเหนื่อยเนื่องจากต้องดูแลลูกและทำงานบ้าน ส่วนพ่อจะเหนื่อยเนื่องจากมีภาระที่ต้องหารายได้หลักของครอบครัว พ่อก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือลูกหรือทำงานบ้านช่วยได้เต็มที่เนื่องจากพ่อที่ต้องหารายได้เพิ่มมากขึ้นในบางครั้ง

“เมื่อยี่ เวลาเขาหลับก็ต้องรีบทำงานบ้าน เวลาเขาหลับเขานิ่งไป...เหนื่อย ต้องตื่นแต่เช้า ต้องทำงาน ต้องทำงานบ้านทุกอย่าง” (แม่เปรม, ค1, น21, บ156)

“ทำให้เราคิดได้ว่าวัน ๆ ทำอะไรเพื่อใคร เมื่อก่อนทำกันอยู่สองคนใช้กันอยู่สองคน อยากไปไหนก็ไปเที่ยวก็เที่ยว ไม่ค่อยทำอะไรเพื่อใครเพื่อใคร อย่างมีลูกได้เรียนรู้อะไรวัน ๆ ทำเพื่อลูก...” (พ่อเพลิน, ค3, น4, บ89-99)

“มีภาระหนักขึ้น นะมีลูก จะไปไหนมาไหน ไม่เหมือนตอนที่ไม่มีลูก ทำอะไรก็ได้ กินอะไรก็ได้ มีลูกมันไม่ได้มา มันต้องแบ่งเวลา ช่วงนี้นอน ช่วงนี้ต้องอยู่กับลูกอะไรอย่างนี้ ต้องแบ่งเวลา อย่างนั้นอยู่ไม่ได้หรอก เหนื่อย” (พ่ออัน, ค1, น19, บ503-506)

พ่อแม่คิดว่าการมีลูกทำให้มีภาระเพิ่มขึ้น การที่รับภาระและทำหน้าที่ของตนได้ดีเป็นการแสดงออกของการเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงในความรู้สึก “...ทำให้เราโตขึ้น คุณเป็นผู้ใหญ่ มีภาระเพิ่มขึ้น รู้จักคิดอะไรมากขึ้น” (พ่อเพลิน, ค3, น4, บ89-99) ความรับผิดชอบทั้งหมด พ่อแม่คิดว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำโดยต้องอดทน เสียสละ ทำที่มากกว่าปกติโดยทั่ว ๆ ไป

ทำงานกันมากขึ้น พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากอธิบายว่าภาระความรับผิดชอบต้องมีมากกว่าพ่อแม่ที่ลูกเลี้ยงง่าย คือ เมื่อมีลูกเลี้ยงยากแล้วแม่ต้องออกจากงาน หรือพ่อทำงานคนเดียว พ่อจึงต้องทำงานนอกเวลาหรือทำงานให้มากขึ้น ทั้งพ่อและแม่เหนื่อยล้ามากขึ้นจากที่ไม่ได้พักผ่อน ลูกนอนไม่เป็นเวลา กลางคืนไม่ค่อยนอน พ่อแม่เองก็ต้องปรับตัวกับพฤติกรรมของลูกที่มีปัญหาทุกวัน ความอดทนจึงมีความหมายถึง ความอดทน ออกกำลังกายและจิตใจ

ส่วนใหญ่ครอบครัวมีพ่อต้องทำงานหารายได้หลักคนเดียว พ่อแม่ให้เหตุผลที่พ่อต้องทำงานนอกเวลาเพิ่มมาก เพราะจากเดิมมีคนหารายได้สองคนเมื่อเหลือคนเดียว แต่ค่าใช้จ่ายก็ยังมีเท่าเดิมและจำนวนคนที่ต้องใช้เพิ่มขึ้น พ่อจึงจะต้องทำงานทำงานนอกเวลาเพิ่มขึ้น ส่วนแม่บางคนได้หารายได้เสริมเพิ่มเติม โดยทำงานที่สามารถดูแลลูกด้วย พ่อบางคนเห็นลูกมีความยุ่งยากได้ช่วยภรรยาทำงานบ้าน และช่วยดูแลลูกหลังเลิกงาน ดังตัวอย่างครอบครัวแม่ที่หารายได้เพิ่มเติมเนื่องจากรายรับไม่เพียงพอในครอบครัว โดยแม่รับเย็บผ้าคลุมรถที่บ้านจะได้มีเวลาดูแลลูก โดยตั้งเป้าเย็บให้ได้วันละยี่สิบชิ้นก็จะได้สี่ร้อยบาท ในช่วงกลางวันบางวันลูกก็จะยอมให้เย็บได้บ้าง บางวันก็ไม่ยอมให้แม่เย็บ จึงต้องตื่นมาเย็บผ้าตอนตีสาม และช่วงที่พ่อเลิกงานมาดูแลลูก อีกคนได้ขายตรงเครื่องสำอางขายห่วย ส่วนพ่อก็จะช่วยงานบ้านในช่วงก่อนไปทำงานและเลิกงาน

“แต่เราคิดว่าอยู่อย่างพอเพียง คนเดียวทำ ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งก็เลยไม่พอ แต่นี่พึ่งเย็บได้สามเดือน” (แม่ป้อ, ค1, น28, บ572)

“...ช่วยหาบ้าง หารายได้บ้าน ก็ขายมิสทิน ขายห่วย ช่วยหารายได้ในช่วงเวลาที่เลี้ยงลูกไปได้ ก็เหมือนอยากจะทำเป็นการหารายได้เสริม ถึงมันไม่ใช่รายได้หลัก มันก็เออ มันก็ยังได้ค่ากับข้าวค่าขนมลูก ตอนนี้ง้อขี้นมก็เป็นแล้วนะนี่ ขอตั้งเป็นแล้วนะนี่ ที่บ้านก็ไม่ได้ซัพพอร์ตเรา พ่อแม่ก็ไม่ได้หาไว้ ก็มี แต่จะเอากับเราใช้ไหมแล้วเราก็ อีกอย่างเราเคยอยู่แบบสบาย ๆ พอเรามีลูก มันก็เหมือนมีเพิ่มมาอีก มีคนช่วยใช้อีก คนหามันก็ลดลงไป” (แม่บ๊ิก, ค1, น15, บ142)

“พ่อตื่นมาก่อนไปทำงานพ่อก็ต้องล้างขวดนม ล้างจานให้ก่อน ทำงานบ้านล้างจาน เพราะว่าแม่เขาตีสามตีสี่ก็เย็บผ้าแล้ว เพราะว่าช่วงกลางวันไอ้ตัวเล็กไม่ยอมแล้ว” (แม่ป้อ, ค1, น42, บ802-803)

พ่อแม่ต้องใช้กำลังเพิ่มขึ้นเพื่อทำงานหารายได้ แม้บางครั้งต้องทำงานคนเดียว มีกำลังใจในการจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่ออนาคตของลูกเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ “พอมีลูกแล้วก็ทำทุกอย่าง จากไม่อยากทำงานก็ขยัน ทำงานก็ขยัน” (แม่เพลิน, ค3, น6, บ128-134) และพ่ออีกคนได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “มันมีลูกนะคืออย่างนะมีลูก เวลากลับมาจากที่ทำงาน กอดลูกก็หายเหนื่อยแล้วจริง ๆ มันก็คำที่พ่อแม่เค้าว่าจริง ๆ เลย ไซ่ครับ มีกำลังใจ” (พ่ออิน, ค1, น20, บ521,534)

พ่อทำงานมากขึ้น จากเดิมที่แม่เคยทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว เมื่อแม่ต้องออกจากงานเพื่อเลี้ยงลูกเอง เหลือพ่อผู้ทำหน้าที่ในการหารายได้หลักเพียงคนเดียว พ่อจึงต้องทำงานเพิ่มขึ้นจากเดิม ในบางคนก็รับทำงานนอกเหนือจากงานประจำ เช่น ทำงานช่างแอร์ก็รับเดินสายไฟกับเพื่อน การทำงานเพื่อที่จะได้รายได้เพิ่มมากขึ้น “เสาร์อาทิตย์จริง ๆ หยุคคะ แต่ว่าเค้าทำงานคนเดียวหนูไม่ได้ทำงาน เลี้ยงลูกใช้เค้าเลยต้องทำโอ” (แม่จอม, ค1, น1, บ18-22) แล้วพบว่าพ่อบางคนมีภาระในการกลับมาช่วยเหลือลูกอีกด้วย “ก็ทุกที ผมทำงานทางด่วน ก็ปกติเป็นเวรก็จะไปนอนที่ด่าน แต่นี่พอดีด้วย ถ้ามีเวลาก็ต้องกลับมา” (พ่อพลู, ค2, น5, บ188) ทุกอย่างที่พ่อแม่พยายามทำอธิบายได้ด้วยเหตุผลว่าพยายามทำดีที่สุด หลายคนก็บอกว่าตนเองเป็นพ่อแม่ที่ดีที่สุดแล้ว ทำทุกสิ่งทุกอย่างทุ่มเทให้กลับลูก แล้วก็คิดว่าไม่มีใครทำแทนได้ ไม่มีใครจะทนได้ ด้วยความเป็นพ่อแม่จึงทำได้ ทำทุกอย่างเพื่อดูแลและปรับครอบครัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาเท่าที่จะทำได้

เศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวมีรายได้ลดลงจากผู้หารายได้หลักเหลือคนเดียว ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวเปลี่ยนแปลงประกอบกับในชีวิตประจำวันมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นจาก นม ของใช้ของเด็กที่มีราคาแพง ครอบครัวก็ต้องดำรงชีวิตอยู่แบบพอเพียง โดยพ่อแม่จะลดค่าใช้จ่ายส่วนตัวและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น “ส่วนมากก็ไม่ค่อยไปไหนนักรอก เวลาออกจากบ้านที่มันใช้ตังส์ เลยไม่ค่อยไป อย่างจะไปไหนนะ ถ้าไปจะไปมอเตอร์ไซด์ เป็นครอบครัวเลย” (แม่ป้อ, ค 2, น4, บ84-86) ไม่ไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ เหมือนก่อนที่จะมีลูก แต่ยังคงของใช้สำหรับลูกเหมือนเดิม “คนเป็นพ่อเป็นแม่ก็อยากให้ของดีกับลูก เดียวนี้นมที่ตีแต่แพงหน่อยนะก็ทำให้กินถึงแม่จะกินกำลังน้อยนะ ก็เหมือนว่าเราอยากเลือกสิ่งที่ดีให้กับลูกนะ เราก็ลดค่าใช้จ่าย เสื้อชั้นในเมื่อก่อนใช้วาโก้ ไทอัมตอนนี้ตลาดนัด โนบาสะตัวเจ็ดสิบเก้าบาทก็เราคิดว่ามันแพงยังต่อราคาอีก มันต่างเยอะกับการใช้เงิน..มันเหมือนทุกสิ่งทุกอย่างมันมาทุ่มเทกับลูกยังพูดกับพ่อเขาเหมือนกัน ตอนแรกหนูไม่อยากเลี้ยงลูกเอง อายุยังไม่เยอะจะมาเป็นแม่บ้าน ก็ใช้ว่าเงินทองจะพอกินพอใช้” (แม่บ๊วก, ค1, น11, บ113)

เมื่อครอบครัวเหลือผู้หารายได้คนเดียว แม่เองก็รู้สึกว่าคุณเองต้องเสียสละเพื่อดูแลลูกให้ดีที่สุด ความรู้สึกของพ่อแม่ รับรู้ว่าลูกเลี้ยงยากด้วยมีปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงดูลูก แต่มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ แม่ต้องใช้ความพยายามมากแค่ไหน บนความยากลำบากที่พ่อแม่ต้องเผชิญ

โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ พ่อแม่ต้องอยู่กับความรู้สึก “มันมีลูกนะ...คืออย่างนะมีลูก เวลากลับมาจากที่ทำงานกอดลูกก็หายเหนื่อยแล้ว จริง ๆ มันก็คำที่พ่อแม่เค้าว่าจริง ๆ เลย... ไข่ครับ มีกำลังใจ” (พ่ออ้น, ค1, น20, บ521, 534) ทำให้พ่อแม่มีกำลังใจที่จะอดทน และทนเหนื่อย

5.2 เรียนรู้ปรับตัวเข้าหาลูก เมื่อรับลูกเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว

ประสบการณ์ที่ผ่านมาพ่อแม่เรียนรู้ในการปรับตัว จากภาพปัญหาจากพฤติกรรมลูก การปรับในบทบาทของพ่อแม่เอง ที่ต้องคอยเฝ้าดูแลลูกตลอด ไม่ได้พักผ่อน นอนไม่เป็นเวลา ต้องควบคุมอารมณ์และความรู้สึกเกี่ยวกับลูกของตน พ่อแม่พยายามทุกวิถีทางเพื่อทำบทบาทของตนให้ดีที่สุดในการดูแลลูกในทุก ๆ เรื่อง ดังข้อมูลที่แม่ให้สัมภาษณ์ว่าไม่เคยคิดที่จะต้องเจอกับพฤติกรรมของลูกทำให้รู้สึกไม่พอใจ “ลูกมีทุกอย่างที่ตนเองเกลียด ไม่ว่าจะร้องไห้ง่าย เอาแต่ใจตัวเอง เป็นคนไม่มีเหตุผล แต่ก็ยังเป็นลูก” (แม่นู้ก, ค1, น20, บ300) อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่เป็นพ่อแม่ต้องทำให้ได้คือ ต้องทำใจยอมรับลูก ด้วยความเป็นพ่อแม่ที่ต้องดูแลลูกและต้องเผชิญกับปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ของลูก ด้วยการเป็นพ่อแม่จึงไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงลูกของตนได้ พ่อแม่มีความพยายามหาหนทางจัดการกับลูกส่วนหนึ่งที่พ่อแม่คาดหวัง คือ คิดว่าการปรับลูกเพื่อให้สังคมยอมรับได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ลูกดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ การเรียนรู้ประสบการณ์จนระยะเวลาหนึ่งที่พ่อแม่ปรับวิธีเข้าหาลูกและคิดว่าได้ผลดีขึ้น พ่อแม่ได้ทบทวนว่าการทำใจยอมรับลูก โดยยอมรับในตัวลูกแบบอย่างที่เขาคือ “เปรียบเทียบกับเด็กคนอื่นแล้ว แต่ตัวผมนะ คือว่าเลี้ยงยากแค่นั้นก็ต้องทำใจได้ใช่ไหม” (พ่อปอ, ค1, น20, บ408) การเริ่มต้นที่สำคัญที่ช่วยให้พ่อแม่ก้าวข้ามไปสู่การเป็นพ่อแม่ที่มีลูก(เลี้ยงยาก)ได้มากขึ้น “มีแต่คนบอกว่าถ้าอยากมีลูกต้องทำใจ ไม่ใช่เลี้ยงง่าย ๆ ดูเหมือนจะเลี้ยงยาก...เด็กคนอื่นยากยิ่งกว่านี้ ดูแล้วนะ ก็บางทีเราเหนื่อยลูกเค้ายากกว่าเรา เค้ายังเลี้ยงได้เลย” (แม่เพลิน, ค2, น11, บ311-319)

“ลูกคนเล็กนี้ มีนิสัยที่หนูไม่ชอบเลย เอาแต่ใจตัวเอง อีกคนไม่เป็นไร คนนี้เอาแต่ใจไม่พอใจนอนดิ้นกับพื้น...เมื่อก่อนหนูรับไม่ได้ รับไม่ได้หนูดิ้นนะ ตี ตี ตีแล้วมานั่งคิด สงสารลูกตีทุกวันเลยนะ หนูทำมาเป็นเวลา 1 เดือนเท่าที่สังเกต หรือไม่ได้ผลเลย หนูก็กลับมาตั้งสังเกต มีเหตุการณ์ให้ตั้งสังเกตลูกที่ลูกมีการตอบสนองรุนแรงเลยทำให้เปลี่ยนความคิดและปรับเข้าหาลูกใหม่ ตีลูกลดลง” (แม่หนู, ค1, น20, น200)

พ่อแม่บางคนได้พิจารณาและกล่าวว่าลูกมีลักษณะนิสัยเหมือนพ่อและแม่ แม่คิดว่าตัวเองก็เป็นคนขี้โมโห พ่อก็โมโหร้าย “ไม่ต้องโทษใครเลย เขาก็เหมือนหนูละ เหมือนมาก หนูเป็นคนขี้โมโห พ่อเขาเองเวลาโมโหก็ไม่เอาอะไรเหมือนกัน โมโหร้าย อยู่ด้วยกันมา 7 ปี โทศัพท์จะยี่สิบเครื่องได้แล้วมั้ง เวลาโมโห อย่างโทรมาคุยกัน โทรกลับอีกทีโทรมาอีกทีไม่ได้แล้ว รู้แล้วโทศัพท์แล้ว โมโหจะขว้างทิ้งเลย” (แม่หนู, ค1, น256),

จากช่วงที่พ่อแม่ต้องช่วยกันดูแลลูกยุ่งยาก ในบางสถานการณ์ช่วยทำให้พ่อแม่เข้าใจในการดูแลลูก และการทำงานของอีกฝ่ายมากขึ้นแล้วมีการปรับตัว โดยการช่วยเหลือกันและกัน ดังคำแม่บอกเล่า “ก็ลูกมีปัญหาไม่สบายร้องไห้ตลอดทั้งคืน ไม่ยอมให้ใครอุ้มก็ต้องให้พ่อเขาลาพักงาน ก็ให้มาช่วยดูลูก ตอนกลางคืนไม่ได้นอนกันเลยลูกร้องตลอด ตอนเช้าเลยได้พาไปหาหมอ หมอจับดูมือไม่เป็นไร จับศอก ศอกหลุด อาจจากตอนที่เพื่อนที่ทำงานพ่อมาจับอุ้ม ทำให้ศอกหลุด จากนั้นมาเขาก็เข้าใจว่าทำไมเวลาลูกร้องแล้วไม่ช่วยดูลูก ทำไมเราหงุดหงิด เพราะเดิมเขาไม่ค่อยจะช่วยดู” (แม่หนู ค1, น10, บ111-119) นอกจากการเรียนรู้ปรับตัวกันภายในครอบครัว พ่อแม่ยังต้องเผชิญกับความขัดแย้ง ความคับข้องใจและอุปสรรคต่าง ๆ ของตนเอง

สิ่งที่ช่วยในการปรับตัวในการเป็นพ่อแม่ลูกเลี้ยงยาก เกิดจากที่พ่อแม่คิดว่าลูกเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ ลูกที่ต้องได้รับการดูแลและสนใจเป็นพิเศษ ความเป็นพ่อแม่ที่คิดว่าการมีลูกคนนี้ทำให้ตนเองรู้สึกรับรู้ได้ว่าตนเองประสบปัญหามากมาย ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความเชื่อมั่น และมีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่าง ได้มากขึ้น ทำให้มีพลังที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ไว้เพื่อลูก อย่างในชีวิตประจำวันพ่อแม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนที่ลูกจะตื่นนอนและก่อนพ่อออกไปทำงาน จากประเมินสถานการณ์ของพ่อเมื่อเวลาลูกตื่นแม่จะต้องดูแล บางทีลูกงอแงหรือเรียกร้องไห้สนใจให้เล่นด้วยก็จะทำงานได้ยาก แม่บางคนต้องตื่นมาทำงานให้เสร็จก่อนลูกตื่นนอนหรือพ่อที่ต้องทำงานเช้ากะ ก็จะแลกเวรกับเพื่อนเพื่อได้ทำงานต่อกันจะได้มีเวลาหยุดยาวที่ขึ้น ทำให้มีเวลาอยู่กับลูกมากขึ้น การที่พ่อแม่มีกำลังใจรวมทั้งแรงบันดาลใจที่ทำให้กิจกรรมหรืองานให้เสร็จโดยรวดเร็วเป็นไปด้วยเหตุผลเป็นห่วง ต้องดูแลลูกมากกว่าปกติธรรมดา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะเตาะ (อายุ 1-3 ปี) ศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาตีความ โดยประยุกต์แนวทางการวิเคราะห์ การตีความ และดำเนินการวิจัยของ แวนมานาเนน (Van Manen, 1997) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นหลัก และการสังเกตไม่มีส่วนร่วม วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว ได้ผู้ให้ข้อมูล 20 ครอบครัว ใช้การวิเคราะห์แบบวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและประเด็นสำคัญในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย ตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตั้งแต่ลูกเลี้ยงยากเข้ามาเป็นสมาชิกของครอบครัว การเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติภาระกิจกรรมทุกวัน ไม่มีวันหยุดพัก ภาวะความยากลำบากที่พ่อแม่ต้องเรียนรู้ในการดูแลลูก ปรับตัวกับลูก จนนำไปสู่การเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยากที่สมบูรณ์ขึ้น ผลการศึกษาเชิงประจักษ์แสดงถึงประสบการณ์ของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะเตาะที่ร่วมอยู่ในประสบการณ์ชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่ชีวิต ด้วยภาวะการมีอยู่ (Being) การดำรงอยู่ในโลกประสบการณ์ (Being-in-the-world) ด้วยความแตกต่างในบุคคลดังนั้นการตีความหมายปรากฏการณ์เน้นการทำความเข้าใจในโลกปรากฏการณ์ของบุคคลซึ่งมีความซับซ้อนที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับความคิด ความรู้สึกของพ่อแม่ในสถานะต่างๆ และเกี่ยวกับภูมิหลังเงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งร่างกายแห่งชีวิต (รูปขันธ์) [Lived body (Corporeality)] พื้นที่ชีวิต (พื้นที่) (Lived space (Spatiality)) ช่วงเวลาแห่งชีวิต (ลักษณะชั่วคราว) [Lived time (Temporality)] และความสัมพันธ์บุคคล [Lived other (Relationality)] โดยผู้วิจัยกำหนดคำถามการวิจัยที่สำคัญ คือ ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากเป็นอย่างไร พ่อแม่ได้ให้ความหมายอธิบายลักษณะเด็กเลี้ยงยากและความหมายการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยากอย่างไร ส่วนวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้คือ เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะเตาะ

ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในจังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่พ่อแม่อาชีพพนักงาน แม่เป็นแม่บ้าน ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว 15 ครอบครัว มีครอบครัวเดิมอยู่ต่างจังหวัดและไม่มีญาติมาช่วยเหลือลูก 10 ครอบครัว มีลูกเลี้ยงยากเป็นลูกคนแรก จำนวน 12 ครอบครัว พ่อแม่รับรู้ว่าลูกเลี้ยงยากในช่วงแรกเกิด-1 ปี และอายุ 1 ปีขึ้นไป จำนวนละเท่ากัน

10 คน ทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ บริบทความแนวคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก จากข้อมูลพบว่าพ่อแม่ได้บอกเล่า และเคยปฏิบัติตามแนวคิด ความเชื่อ มีจำนวน 10 ครอบครัว พบว่าเป็นครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยวที่มีญาติผู้ใหญ่ช่วยดูแลลูก

ลักษณะลูกเลี้ยงยากมีลักษณะสำคัญ คือ 1) ระยะ 1 ขวบปีแรก มีร้องไห้ ร้องให้ได้ง่าย ทั้งกลางวันกลางคืน ร้องมากกว่าเด็กคนอื่น ๆ ตั้งแต่ร้องกลางคืนแทบจะทุกวัน วางไม่ได้ต้องอุ้มตลอด ลูกต้องการให้อุ้มตลอดเมื่อวางก็จะร้องไห้ 2) วัยเตาะแตะ (1-3 ปี) มีร้องไห้เอง มีการแสดงออกของอารมณ์มากขึ้น ลูกมีลักษณะชน/ อยู่เฉยไม่เป็น เคลื่อนไหวทำกิจกรรมตลอดเวลา รือของในบ้านเล่น ทำขายเสียอยู่บ่อย ๆ วิ่งปีนป่าย อยู่หนึ่งได้ไม่นาน ลูกยังเป็นเด็กคือพูดยากต่อต้าน การแสดงออกของอารมณ์รุนแรง ก้าวร้าว ในการปฏิบัติชีวิตประจำวันของลูกคาดเดาได้ยาก ไม่เป็นเวลา บางวันลูกให้ความร่วมมือ บางวันก็ไม่ให้ความร่วมมือ ได้แก่ กินยาก นอนยาก แปรงฟัน อาบน้ำ สระผม ถ่ายก็ยาก และลูกไม่สบายทำให้เลี้ยงยาก เมื่อลูกที่ไม่สบายป่วย ลูกจะงอแง เอาแต่ใจเป็นเด็กเลี้ยงยาก ด้วยพ่อแม่การดูแลและตอบสนองลูกที่ยากมากยิ่งขึ้น

ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม: ห่วงใยไปทุกเรื่อง ติดตามมิจางละสายตา และใครจะทนดูแลได้ดีเท่ากับแม่ 2) เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา: แสวงหาความช่วยเหลือ และทำทุกอย่างเพื่อลูก 3) การเผชิญกับบุคคลรอบข้าง: กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก เผชิญกับสายตาที่ไม่เข้าใจ และสังคมทำให้เลี้ยงยาก 4) เสียงแห่งความขัดแย้ง: เสียงแห่งความไม่ลงรอยที่ดั่งขึ้น เสียงความขัดแย้งจากภายใน 5) บทเรียนที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่: อดทน เสียสละ และเรียนรู้ปรับตัว

อภิปรายผล

การทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยที่มีโลกประสบการณ์ต่างกัน อาศัยการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ การคิด สภาวะจิตใจ การกระทำของพ่อแม่ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูกเลี้ยงยาก การสนับสนุนทางสังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรม เข้ามามีอิทธิพล ทุกมิติของการให้ความหมายพื้นฐานของชีวิตไม่ว่า พื้นที่ชีวิต (พื้นที่) ร่างกายแห่งชีวิต (รูปจันท์) ช่วงเวลาแห่งชีวิต (ลักษณะชั่วคราว) และความสัมพันธ์บุคคลเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก ด้วยพ่อแม่กับโลกไม่สามารถแยกออกจากกันได้ พ่อแม่เป็นผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับโลก (ประสบการณ์) และโลกซึ่งเป็นตัวแทนของบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ให้ความหมายต่อชีวิตมนุษย์เช่นกัน แต่ถึงอย่างไรผลการศึกษานี้ก็ได้สะท้อนบริบทที่แท้จริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ข้อสังเกตจากการศึกษานี้ว่าในประเด็นที่ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการทางการแพทย์ที่โรงพยาบาลมากขึ้น แต่การลงพื้นที่วิจัยพบว่าสภาพสังคมที่ครอบครัวดำรงอยู่ที่แท้จริงมีผลต่อ

การคิดวิเคราะห์เลือกตัดสินใจในการดูแลเด็ก บริบทของความสัมพันธ์บุคคลมีความใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อพ่อแม่มาก แน่นนอนบุคคลเราไม่สามารถแยกจากโลกได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะ ลูกเลี้ยงยากที่กลุ่มเปราะบางดูแลตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้ดูแล

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

จากการวิจัยพบลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่ไม่มีญาติช่วยเลี้ยงลูกมีความแตกต่างจากครอบครัวเดี่ยวที่มีญาติช่วยเลี้ยงลูกและครอบครัวขยาย ด้วยปัจจัยทางด้านประชากรของพ่อแม่ และลูก (ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรสของพ่อแม่ และลำดับที่ของลูก) แรงสนับสนุนทางสังคมและความเครียด มีผลต่อพฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กวัยเตาะแตะ (Oates, Wood & Grayson, 2005) ในการวิจัยนี้สะท้อนทัศนคติ แนวคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดู รวมทั้งแหล่งสนับสนุนทางสังคม ถึงครอบครัวเดี่ยวที่ย้ายถิ่นมาทำงาน มีครอบครัวเดิมอยู่ต่างจังหวัด ทำให้ครอบครัวขาดแหล่งสนับสนุนทางสังคมจากเครือญาติ สังคมและแหล่งสนับสนุนทางสังคม จึงเป็นเพื่อน เพื่อนบ้าน จากการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาในมุมมองทางด้านจิตวิทยาปู่ย่าตายายมีอิทธิพลอย่างมากต่อครอบครัวและการเป็นพ่อแม่ ในปัจจุบันสังคมรุ่นใหม่อาจมีความคิดแตกต่างไปว่า ความคิดของปู่ย่าตายายล้าสมัย (Smith & Drew, 2004) แต่ในการวิจัยนี้พบครอบครัวที่มีญาติพี่น้อง หรือมีผู้สูงวัยในครอบครัว พบว่าในครอบครัวมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กที่ได้รับบริการถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นเห็นได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยนี้ ส่วนหนึ่งของลูกเลี้ยงยากพบว่าเป็นเด็กเลี้ยงยากหลังจากเด็กอายุมากกว่า 1 ปีแรกของชีวิต บ่งชี้ให้เห็นว่าไม่ใช่ปัจจัยทางชีวภาพอย่างเดียวที่เป็นสาเหตุของเด็กเลี้ยงยากเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับการศึกษาสาเหตุเด็กเลี้ยงยากได้รับอิทธิพลทั้งปัจจัยทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู (Borkowski, Ramey, & Bristol-Power, 2002; Kruger, South, Johnson, & Iacono, 2008) สิ่งสำคัญคือ การที่พ่อแม่เข้าใจในพัฒนาการตามวัยของลูกจะช่วยทำให้พ่อแม่เข้าใจถึงโลกประสบการณ์ของลูกและขอบเขตตามการรับรู้ของเด็กที่ยังต้องอาศัยการเรียนรู้ ทำความเข้าใจในประสบการณ์ของพ่อแม่และสังคม และการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กน่าจะช่วยให้พ่อแม่ได้เข้าใจในลูกของตนอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาทพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ได้ดีมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลเด็กเลี้ยงยากมีปัจจัยที่ตัวเด็กเองและเด็กเลี้ยงยากภายหลัง ลักษณะเด็กเลี้ยงยาก และภาพรวมของพ่อแม่ ครอบครัวตอบสนองต่อเด็ก มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ เด็กทุกคนเคยมีประสบการณ์ถูกทำโทษด้วยที่เป็นการทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจเด็ก เนื่องจากขณะทำโทษ พ่อแม่มีอารมณ์โกรธ โมโห การทำโทษ เป็นการทำรุนแรงมากกว่าเหตุ เนื่องจากพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก และพฤติกรรมด้านลบของเด็กที่เชื่อมโยงถึงการดูแลลูกของพ่อแม่ รวมถึงการตอบสนองด้าน

อารมณ์ในระยะขวบปีแรก-วัยเด็กเล็ก (Reese & Tripp, 2006; Szabó et al., 2008) แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาช่วงหนึ่งของประสบการณ์ชีวิตของเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวเป็นภาวะวิกฤตและแสดงให้เห็นว่าเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวเป็นกลุ่มประชากรที่เปราะบางควรได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าพ่อแม่และสังคมยังไม่ทราบวิธีการตอบสนองของเด็กเลี้ยงยากที่เหมาะสม เช่น ลูกกินอาหารยากก็เดินตามป้อนอาหารให้ลูกคนจนขูดได้มากเท่าที่ต้องการเพื่อนบ้านที่คอยช่วยเหลือช่วยให้เด็กหงุดหงิดอารมณ์ไม่ดี พ่อแม่เองก็เลือกหาผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครอบครัว การดูแลของพ่อแม่มีบางประเด็นที่อาจมีภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพของเด็ก เช่น การใช้กั้นแมลงสาบทำยากรวดคอเด็ก ยาบำรุงหรือยาให้เด็กกินอาหารมากขึ้นเป็นกลุ่มยาแผนโบราณที่ต้องมีการพิจารณาเรื่องตำรับยา และการขึ้นทะเบียนตำรับยา อนึ่ง ผลการวิจัยที่ได้ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากในวัยเตาะแตะมากขึ้น ในความสำคัญองสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมของครอบครัว ประวัติภูมิหลังของพ่อแม่หรือความเข้าใจเดิมและพื้นที่บริบทครอบครัวได้ชัดเจนมากขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จึงมีข้อจำกัด ความหลากหลายในศาสนาอื่น ๆ ซึ่งอาจมีบริบทของความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมในการดูแลเด็กเลี้ยงยาก และความเชื่อของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างหรือเหมือนกัน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความที่มุ่งศึกษาทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเฉพาะพื้นที่ให้ชัดเจน ไม่ได้เน้นที่จำนวนผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นการวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการพิจารณาก่อนนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ จำนวนผู้ให้ข้อมูลมิได้มีจำนวนมากพอที่จะอ้างอิงไปสู่พื้นที่ หรือบริบทอื่นได้ แต่สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมหรือเปรียบเทียบในบริบทที่มีความคล้ายคลึงกันได้

ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ภูมิหลังของพ่อแม่ และลักษณะลูกเลี้ยงยาก เป็นข้อมูลที่ช่วยทำให้เข้าใจธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่มากยิ่งขึ้น ช่วยทำความเข้าใจในประสบการณ์ชีวิตและอธิบายผลของการตัดสินใจ เลือกรูปปฏิบัติ แก่นแท้ของประสบการณ์ของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก การทำความเข้าใจธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิตผู้วิจัยได้จากการถามคำถามและการสังเกต ข้อมูลสะท้อนพฤติกรรมธรรมชาติของครอบครัว การตอบสนองของพ่อแม่ต่อลูกที่ทำให้ลูกถูกรับรู้ว่าเป็นลูกเลี้ยงยาก อธิบายโดยผ่านการตีความของผู้วิจัยอีกที การอธิบายข้อค้นพบที่ได้ผ่านปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ และผ่านมุมมองนักวิชาชีพเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากวัยเตาะแตะ ครอบครัวและการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยาก

ลักษณะลูกเลี้ยงยาก เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน สิ่งสำคัญที่บอกถึงความยุ่งยากที่แตกต่าง คือ ความถี่ ความเข้มข้น ความรุนแรงของการแสดงออกของพฤติกรรมจากพ่อแม่ประเมินลูกตามการรับรู้ ด้วยคู่สามีภรรยาปรับบทบาทพ่อแม่ที่ต้องดูแลลูกเลี้ยงยาก

ประสบการณ์ของพ่อแม่เริ่มจากที่รับรู้ต่อลูก ประสบการณ์ของพ่อแม่ต่อโลกประสบการณ์ของการมีลูกเลี้ยงยากในภาพรวม พ่อแม่เป็นผู้ประเมินว่าลูกร้องไห้แงง ลักษณะนิสัย อารมณ์ พฤติกรรมของลูก พฤติกรรมสำคัญของลูกเลี้ยงยาก คือ ตอนเล็กมีร้องไห้แงง เป็นไปได้เนื่องจากพื้นฐานอารมณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลเป็นปัจจัยทางด้านชีวภาพ ถูกถ่ายทอดทางพันธุกรรมหรือสาเหตุจากปัจจัยทางด้านชีวภาพ (Roisman & Fraley, 2006; Bremner & Wachs, 2010) และลูกที่พ่อแม่รับรู้ว่าคุณเลี้ยงยากตอนโตเด็กกลุ่มนี้อยู่ในช่วงอายุเกิน 1 ปี ในช่วงที่ลูกเป็นเด็กเล็ก ๆ เป็นเด็กเลี้ยงง่าย ไม่ค่อยร้องไห้ แต่เมื่อโตขึ้นเลี้ยงยากทั้งนี้สามารถอธิบายโดยการเชื่อมโยงกับพื้นฐานอารมณ์ที่เป็นพลวัตร และเด็กได้เรียนรู้จากโลกที่เขาอยู่เชื่อมโยงกับการตอบสนองของพ่อแม่ทำให้พื้นฐานอารมณ์เปลี่ยนแปลงไป ดังการศึกษาพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากของเด็กเสมือนตัวตรวจสอบการเชื่อมต่อกับลักษณะบุคลิกภาพของพ่อแม่ และบทบาทการเป็นพ่อแม่ สิ่งค้นพบที่ละเอียดไม่ได้คือพ่อแม่ที่รับรู้ว่าคุณเลี้ยงยากภายหลัง การรับรู้ของพ่อแม่เกี่ยวข้องกับบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในครอบครัว ปฏิสัมพันธ์กับลูก การเข้าใจพัฒนาการของเด็ก ความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

เด็กวัยเตาะแตะมีพัฒนาการทักษะการสื่อสารได้มากขึ้น มีการเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เด็กยังเอาตัวเองเป็นหลัก อยากรู้อยากเห็นช่วงสังเกต ลักษณะเลี้ยงยากที่พบในเด็กวัยนี้โตขึ้นจะแตกต่างกับลักษณะเด็กเลี้ยงยากในช่วงก่อนขวบปีแรก ข้อสังเกตคือ เด็กวัยนี้สามารถสื่อสารได้มากขึ้น แสดงความต้องการมากขึ้นความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง การรู้จัก รู้เหตุผลและความสามารถในการแก้ปัญหา มีการแสดงออกโดยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้นพัฒนาการด้านภาษา การสื่อความหมาย ใช้ตาและมือทำงานประสานกันเพื่อแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัวจึงมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา ดังนั้น การที่พ่อแม่ประเมินว่าคุณเลี้ยงยากอาจเป็นผลจากขาด “ความพอดี” (goodness of fit) (Dacey & Traver, 2004) ของพ่อแม่-ลูก มีผลต่อปฏิริยาและปฏิสัมพันธ์การตอบสนองกันและกันไม่เหมาะสม หรือพ่อแม่ไม่ทราบหรือไม่เข้าใจลักษณะพัฒนาการตามวัยของลูก จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าสนใจคือ อาจสะท้อนอีกกลุ่มที่พ่อแม่มีการตอบสนองลูกไม่เหมาะสมหรือไม่เข้าใจลูกจึงมีผลที่ลูกเลี้ยงยาก

ลักษณะหลักลูกเลี้ยงยากโดยภาพรวมเป็นลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ ทั้งทางกายภาพและการรับรู้ได้จากอารมณ์ความรู้สึกผลข้อมูลที่ได้มีเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับการศึกษาของโทมัสและคณะ (Thomas, Thomas, & Birch, 1970) การจัดแบ่งกลุ่มพฤติกรรมเด็กเลี้ยงยากมีส่วนใกล้เคียงของบัสส์และโพลมิน ซึ่งแบ่งเป็น 3 มิติ มิติด้านอารมณ์ การเคลื่อนไหว และการเข้าสังคม (Buss & Plomin, 1984 cite Oates & Stevenson, 2005) ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้ในบางสถานการณ์

จะมีความเกี่ยวพันกันทุกกลุ่มอาการ ในมิติไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจน

ลักษณะคือและชน ลักษณะพฤติกรรมสะท้อนเด็ก “ชน” (Naughty) เป็นลักษณะไม่อยู่เฉย มีกิจกรรมหรือทำกิจกรรมตลอดเวลา ส่วน “คือ” (Persistent) จากสถานการณ์เชื่อมโยงการยื่นกรานที่จะกระทำบางอย่าง รวมถึงคือร้อน เค็ดเคียว สอนยาก บอกแล้วไม่ทำตาม หากพิจารณาด้วยพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ เป็นวัยอยากรู้อยากเห็นสนใจเรียนรู้ตลอดเวลา มีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่มากขึ้น เด็กมีความมั่นใจไปไหนมาไหนด้วยตัวเอง (Edward & Sarwark, 2005) เหมือนเด็กสนุกได้ง่าย ๆ การเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะวิ่ง กระโดดแต่ละลักษณะเลี้ยงยากแตกต่างจากเด็กวัยเตาะแตะทั่วไปที่ลักษณะ พฤติกรรมที่โดดเด่น การแสดงออกของพฤติกรรมที่เข้มข้น รุนแรงกว่าเด็กทั่ว ๆ ไป

ลูกเลี้ยงยากมีลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่เข้มข้นกว่าเด็กทั่วไปเป็นสำคัญ แต่จากข้อสังเกตจะเห็นได้ว่าพฤติกรรม “คือ” ของเด็กเป็นการเล่นของเด็ก การเลียนแบบผู้ใหญ่ แต่ด้วยลักษณะพฤติกรรมเด็กที่นำของใช้จริงมาเล่น หรือกิจกรรมที่เสี่ยงจะเสียหายหรือสูญเสียบอกเกิดความวุ่นวาย เช่น นำของใช้ในบ้านอุปกรณ์ใช้จริงมาเล่นปรุงอาหาร เลียนแบบการช้อปปิ้งพยายามเอาอาหารให้ปลาโดยเทอาหารจนหมด หรือนำขวดนมไปใส่เข้าไปในตู้ปลาด้วย เมื่อพ่อแม่ถึงเห็นปัญหาจึงต้องการควบคุมพฤติกรรมของลูก ด้วยการห้าม หรือให้หยุดพฤติกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เด็กเลี้ยงยากตอบสนองโดยต่อต้าน งอแง อาละวาด ทำร้ายของ ยังทำพฤติกรรมคล้าย ๆ กัน “คือ ชน” เป็นลักษณะชัดเจนที่พบได้ในเด็กเลี้ยงยาก พ่อแม่รับรู้เป็นอันดับแรก ๆ อาจเป็นด้วยแรงขับเคลื่อนไหวในช่วงวัยที่ต้องการเรียนรู้ และพฤติกรรมแสดงออกของเด็กที่ขัดแย้งกับความต้องการ ความคาดหวังของพ่อแม่ หรือทั้งสองประเด็นประกอบกัน พ่อแม่ทุกคนบอกว่าลูกมีลักษณะไม่อยู่เฉย อยู่นิ่ง ๆ ไม่ได้ ถ้าได้ออกนอกบ้านจะวิ่งเป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลที่ได้ คือ เด็กชอบมีกิจกรรมนอกบ้าน และพฤติกรรมเมื่ออยู่นอกบ้านที่ยังแสดงออกด้วยความคล่องแคล่วสูง มีการแสดงออกที่สุด ๆ พฤติกรรมที่รุนแรง ตอบสนองไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบด้วยเสียงดัง หรือการกระทำรุนแรง ไปไหนมาไหนด้วยการวิ่ง หุนหันพลันแล่น มีการแสดงออกก้าวร้าวได้ง่าย ไม่ชอบถูกจำกัดกิจกรรม สมาธิไม่ดี เบี่ยงเบนความสนใจได้ง่าย ทั้งนี้ ด้วยพัฒนาการตามวัยเตาะแตะ เด็กมีกระบวนการเรียนรู้ตัวตนและคนอื่น จากการเล่น สมมติและจินตนาการ สามารถทำอะไรได้หลายอย่างด้วยตัวเองมากขึ้น แสดงความภูมิใจในตัวเองเมื่อทำอะไรได้ด้วยตัวเอง แต่บางทีผู้ใหญ่จะพบว่าเด็กวัยนี้ต่อต้าน บ่อยครั้งที่เด็กจะบอกว่า “ไม่” (Charles, 2004, p. 282-283) ลักษณะพัฒนาการของเด็กจะมีความสอดคล้องกับที่พ่อแม่พบว่า เมื่อห้ามหรือบอกให้ลูกไม่ให้ทำบางสิ่งบางอย่างออก ลูกจะไม่ให้ความร่วมมือ จากข้อสังเกตที่ได้ นอกเหนือจากที่เด็กจะปัญหาเลี้ยงยากด้วยลักษณะเด็กเองแล้ว การรับรู้และการตอบสนองของครอบครัวมีส่วนสำคัญว่าเด็กเป็นเด็กเลี้ยงยาก

มากนักน้อยเพียงใด

2. ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

ประสบการณ์ชีวิตในการดูแลบุตรขณะที่เก็บข้อมูลในช่วงวัยวัยเตาะแตะ พ่อแม่ได้มีการผ่านประสบการณ์ชีวิตของการเป็นพ่อแม่เริ่มจากรับรู้ลูกเลี้ยงยากจนถึงปัจจุบัน พ่อแม่มีการปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองเพื่อเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก โดยประสบการณ์ของพ่อแม่มีผลจากการรับรู้ถึงความเลี้ยงยากง่ายของลูก ลักษณะของเด็กเลี้ยงยาก การแสดงพฤติกรรมต่อลูก การปรับตัวของผู้เป็นพ่อแม่เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่อย่างสมดุลที่สุด โลกประสบการณ์ของพ่อ แม่ ลูก และทุกคนย่อมมีโลกประสบการณ์เป็นของตนเอง มีการให้ความหมาย การตีความและเลือกปฏิบัติ มีกลไกจากการรับรู้ของบุคคล การตีความของตนเอง การรับรู้นำไปสู่การให้ความหมายของประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ โดยผ่านการตีความของบุคคล

2.1 **หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม** การเป็นพ่อแม่เป็นภารกิจ ที่มีภาระและความรับผิดชอบที่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูก โดยเฉพาะการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากในวัยเตาะแตะ ด้วยพ่อแม่คาดหวังผลจากการกระทำ หรือกระทบที่อาจเกิดขึ้น พ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล ได้ให้ความหมายต่อการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากถึง การเป็นพ่อแม่ที่ต้องคอยดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ระวังระมัดระวังอุบัติเหตุ การตอบสนองตามที่ถูกเรียกร้อง

ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า หรือพ่ออาจไม่ทราบว่เด็กวัยนี้จะมีการเรียนรู้หรือพัฒนาการอย่างไร จากสถานการณ์พ่อและลูกต่างมีโลกประสบการณ์เป็นของตนเอง มีการให้ความหมาย การตีความและเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทั้งกลไกจากการรับรู้ของบุคคล มีการตีความของตนเอง จากต่อเนื่องจากการรับรู้ นำไปสู่การให้ความหมายของประสบการณ์ชีวิต แต่ด้วยพัฒนาการเด็กวัยนี้การรับรู้คิดวิเคราะห์จำกัดด้วยพัฒนาการทางร่างกาย และสติปัญญาของเด็ก มีพัฒนาการด้านสติปัญญาที่สะท้อนจากการสื่อสารด้วยพูด เล่าเรื่องง่ายได้ แก้ปัญหาง่ายได้ (DeHart, Sroufe, & Cooper, 2000) ด้วยโลกประสบการณ์ของพ่อแม่และลูกที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเด็กที่สัมพันธ์อยู่ในระยะขั้นพัฒนาการขั้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า ส่วนพัฒนาการทางอารมณ์เป็นช่วงวัยเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง เรียนรู้ตนเองและโลก พฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กเกิดจากตัวเด็กเอง พัฒนาการตามวัยแต่ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความคาดหวังของพ่อแม่ที่คิดว่าเด็กพูดคุ้ยได้ จึงคิดว่าบอกอะไรเด็กน่าจะรู้และเข้าใจเหตุผลที่อธิบาย ด้วยตัวเด็กเองมีพัฒนาการด้านภาษาที่ดีขึ้นสามารถพูดสื่อสารรู้เรื่องมากขึ้น แต่การคิดวิเคราะห์ คิดด้วยเหตุผลของเด็กยังไม่พัฒนา และความอยากทำด้วยตนเอง ความต้องการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น เด็กจึงดูเหมือนต่อต้านหรือบอกไม่ฟัง

อนึ่ง จากการสะท้อนประสบการณ์พ่อแม่ที่ต้องคอยห่วง คอยติดตามลูก สะท้อนความรักเป็นห่วงต้องคอยดูแล พ่อแม่ต้องคอยปรับครอบครัวตามลูก พ่อแม่เป็นผู้ต้องทำตามแรงใจของลูก

ถ้าไม่ทำตามลูกจะอแง และร้องไห้

2.2 เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา การให้ความหมายในบทบาทการเป็นพ่อแม่ผู้มีบทบาทหน้าที่หลักในการเป็นผู้ดูแลลูก ด้วยประเพณีสถานการณ์จากประสบการณ์เดิม จากประสบการณ์ที่ผ่านการทดลองแก้ไขปัญหาต่างๆ และพ่อแม่มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อการอบรมเลี้ยงดูลูกเลี้ยงยากให้เป็นบุคคลที่อย่างในสังคม

ผลการวิจัย อภิปรายได้ว่า การให้ความหมาย และคาดคะเนถึงผลจากลักษณะพฤติกรรมของลูก และการเป็นพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ พ่อแม่ได้ให้ความหมายของลูกเลี้ยงยาก การเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากที่เป็นปัญหา เป็นอุปสรรค มีการคาดคะเนผลที่ตามมาในแง่ลบ หรือผลที่ตามมาไม่ดี กล่าวคือไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม หรือไม่เป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่นโดยทั่วไป จึงมีผลต่อการนำไปสู่การให้ความหมายต่อลูกและการเป็นพ่อแม่ที่ต้องพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหา ทำตามทุกวิธีที่คิดว่าเป็นการอบรม เลี้ยงดูที่น่าจะทำให้ลูกเลี้ยงยากดีขึ้น

ครอบครัวเดิมของพ่อแม่(ปู่ย่าตายายของลูก) เป็นบุคคลสำคัญเป็นคนแรกที่พ่อแม่นึกถึง และเลือกที่จะซักถามข้อมูล และมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความเชื่อ วัฒนธรรม เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ และมีอิทธิพลในการสนับสนุนทางด้านจิตใจและสังคม รongมากเป็นบุคคลใกล้ชิดเพื่อน เพื่อนบ้าน ส่วนการที่พ่อแม่จะขอคำแนะนำจากแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์จะเป็นภายหลังจากการทำทดลองแก้ไขปัญหาก่อน ข้อมูลเห็นได้ว่าการที่จะให้การช่วยเหลือครอบครัวและเด็กเลี้ยงยาก จึงควรมีการคัดกรองที่ชัดเจนและให้การช่วยเหลือในขณะที่คลินิกสุขภาพดีเพื่อลดปัญหาของครอบครัวและเด็กที่มีผลต่อมาได้

ลูกเลี้ยงยากในช่วงระยะแรก ๆ ที่ลูกเล็ก แล้วลูกมีร้องไห้ อแง ทำให้พ่อแม่ต้องลองหาหนทางแก้ปัญหานอกจากหาข้อมูลแล้วมีการทดลองทำและทำตามความเชื่อ ข้อมูลที่ได้เด่นชัดในช่วงขวบปีแรกที่ลูกร้องไห้อแง พ่อแม่และครอบครัวไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือ ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ว่าลูกเป็นอะไร ด้วยความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุและผลได้ว่าลูกมีปัญหาอะไร จึงเป็นเหตุของการอธิบายด้วยความเชื่อ เหตุผล และวิธีคิดที่อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์กับความเชื่อ มีแบบแผนการปฏิบัติ และพิธีกรรมต่าง ๆ (ยศ สันตสมบัติ, 2548) ประกอบกับพ่อแม่ได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์หรือมีการเรียนรู้จากสังคมนี้หนทางเท่านั้นแก้ไขปัญหาลักษณะนี้

ครอบครัวจำนวนมากที่ตัดสินใจให้แม่ออกจากงาน ก่อนที่พ่อแม่จะตัดสินใจดังกล่าว ครอบครัวมีพยายามแก้ไขปัญหาลากหลายรูปแบบ และมีความเครียดอยู่ในระยะภาวะวิกฤตที่ต้องดูแลลูก พ่อแม่ปรับตัวเรียนรู้เข้าใจลูกและใช้ความพยายามในการทำหน้าที่บทบาทของตน พ่อแม่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเพื่อลูกเป็นคนดีตามภารกิจของตน จากลักษณะที่พ่อแม่ต้องปฏิบัติทั้งการคอย

บอก คอยสอน การต้องทำโทษ ชูให้กลัว คุกต่ำถูก โดยการอบรมสั่งสอนมีจุดมุ่งหมายให้ลูกทำตามกฎระเบียบ ข้อกำหนด รวมถึงมีการกำหนดบทบาทในสังคมที่ลูกต้องทำ จากข้อสังเกตลักษณะพฤติกรรมพ่อแม่เป็นไปในลักษณะใช้วาจา โดยออกคำสั่งต่าง ๆ เช่น การห้าม คุกต่ำ ชูชี้แจงลูกด้วยเหตุผลน้อย การใช้อำนาจในการอบรมสั่งสอนเด็กจะถูกทำโทษเป็นประจำ จากภาพรวมลักษณะการเลี้ยงดูเป็นลักษณะอบรมบังคับ หรือเผด็จการ ควบคุมหรือเข้มงวด จากที่พ่อแม่บอกว่าพยายามสอนด้วยเหตุผล และยกตัวอย่างบอกลูกให้ทำตามแต่จากสถานการณ์ และข้อมูลจากการสังเกตเห็นพบว่า มีใช้การอธิบายเหตุผลอย่างแท้จริง และลักษณะการอธิบายบอกไม่ใช่การบอกอธิบายอย่างง่ายสำหรับเด็ก เป็นการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ แสดงความคาดหวังของพ่อแม่ว่าลูกจะเข้าใจทั้งหมด ทั้งที่วัยนี้เริ่มมีพัฒนาการทางด้านภาษา สามารถสื่อสารได้มากขึ้น แต่ถ้าเป็นการพูดด้วยเหตุผลยาว ๆ เด็กจะยังไม่เข้าใจทั้งหมด การสังเกตการณ์สั่งสอนเป็นลักษณะในแง่ลบมากกว่าแง่บวก

ลูกเป็นเด็กมีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากมีพฤติกรรมการตอบสนองทางด้านลบ ลักษณะอารมณ์เลี้ยงยากของลูกเองก็ส่งผลต่อผู้ที่ทำหน้าที่พ่อแม่เช่นกัน ก่อให้เกิดความเครียดอย่างรุนแรง และการปรับได้ไม่ดีในบทบาทการเป็นพ่อแม่ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004) พ่อแม่ใช้การลงโทษเป็นหลักด้วยคิดว่าเป็นการปรับพฤติกรรมลูก เพราะการใช้เพื่อหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การลงโทษมีหลายวิธีการดูด้วยวาจา การแยกลูกไว้ตามลำพัง การขัง แต่ที่พบว่าพ่อแม่ทำบ่อย ๆ คือ การตี และจากข้อมูลที่มีผู้แนะนำพ่อแม่เมื่อขอคำแนะนำจากคนอื่น คือ ถ้าลูกก็ต้องตีลูก และการไม่ตีลูกเป็นการสอนแบบตามใจทำให้ลูกเสียนิสัยได้ พ่อแม่ให้เหตุผลการตีเพราะรักลูก เพื่อทำโทษให้ลูกจำแล้วไม่กระทำพฤติกรรมนั้นอีก แต่ขณะตีพ่อแม่มักจะ โกรธ โมโห ทำให้การตีเป็นการเริ่มต้นของแบบอย่างการใช้ความรุนแรง ตลอดจนทำให้ลูกไม่พอใจ ฝังใจกับพฤติกรรมรุนแรง และยังทำลายสัมพันธ์ภาพระหว่างลูกกับพ่อแม่ ผลตามมามีลูกเลียนแบบการใช้ความรุนแรง เช่น ดิน้อง ตะโกนใส่พี่น้องเวลาไม่พอใจ การทำโทษต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างการอบรมสั่งสอนและการทรมานกรรม โดยการทรมานกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรมานกรรมทางกาย และอารมณ์ ข้อมูลเชิงประจักษ์มีหลายเหตุการณ์ที่เป็นลักษณะการทรมานกรรมลูก เช่น การตีลูกด้วยอารมณ์ทำให้พ่อแม่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ทำโทษรุนแรงมากกว่าเหตุ เช่น กระจกสายไฟหมองหุงข้าว ตีลูกแล้วลูกนั่งไป นำลูกขังไว้ห้องน้ำ การดูคำด้วยคำพูดรุนแรง การชู ข้อมูลที่ได้พ่อแม่ได้บอกเล่าถึงการเรียนรู้ที่ได้จากครอบครัวเด็กเสมือนเป็นภูมิหลังที่เคยได้รับการเลี้ยงดูโดยถูกทำโทษด้วยการตี และบอกว่าเคยถูกตีมากกว่าที่ตนเองตีลูก ถ้าหากไม่ตีลูกเป็นการตามใจจะทำให้ลูกนิสัยไม่ดี ข้อมูลยังได้สะท้อนให้เห็นว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจพัฒนาการของลูก อีกทั้งลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กเองทำให้พ่อแม่โกรธหรือไม่พอใจได้ง่าย ๆ อีกด้วย ประกอบพ่อแม่เคยมีประสบการณ์อยู่ในครอบครัว สังคมที่ใช้ความรุนแรง

มีการถกเถียงถึงเรื่องการตีเค็ดกว่าทำได้หรือไม่มานานแล้วตั้งแต่ตัวอย่าง ในปี ค.ศ. 1996 ที่กุมารแพทย์ได้มีการประชุมกันสองวันเรื่องผลกระทบสั้นและระยะยาวของการลงโทษทางร่างกาย โดยผู้เชี่ยวชาญ 24 ท่าน สรุปข้อคิดเห็นได้ว่า การที่พ่อแม่ตีลูกไม่เป็นอันตราย หรือปัญหาตามต้องมีหลักในการทำโทษ คือ ต้องแยกการตีด้วยความรัก ปราบปรามดี ตั้งใจสอนนอกจากคืออย่างทารุณกรรม โหดร้าย การตีจะได้ประโยชน์ คือ ใช้ในกรณีที่ต้องการให้พฤติกรรมนั้นหยุดอย่างเฉียบพลันทันที พฤติกรรมที่เป็นอันตราย การแสดงการลบหลู่ลามปามผู้ใหญ่ เป็นการกระทำรังแกผู้อื่น ทำให้ร้ายให้ผู้อื่นบาดเจ็บ ทำให้อายุสั้นของเสียหาย สิ่งสำคัญคือ การทำโทษจะได้ผลในเด็กอายุ 2-3 ถึง 6 ปี และทำโทษต้องมีเหตุผลชัดเจน ทำด้วยความสงบ ไม่มีอารมณ์ ต้องตีด้วยมือเพื่อยับยั้งความรุนแรง เพราะผู้ตีจะเจ็บด้วย อธิบายก่อนและหลังตี ดีเพียง 2-5 ครั้ง ไม่ถอดเสื้อผ้าเด็ก ดีเฉพาะ สะโพก หรือขา แสดงการยืนยันความจริงจังให้หยุดพฤติกรรม จับสัมผัสเด็กได้แต่ไม่โหด สิ่งสำคัญต้องให้เด็กอยู่ลำพังสักครู่เพื่อได้ทบทวนการกระทำของตน (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2544, หน้า 55-67) ข้อมูลที่ได้จากพ่อแม่และการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่ และลูกที่พักอาศัยอยู่ร่วมกันแต่พ่อแม่ และลูกทุกคนอยู่ด้วยกันแต่อยู่ในโลกประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ด้วยลูกจะสนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ดูแปลกใหม่ น่าสนใจ น่าเล่น ลูกมีการรู้ด้วยการเลียนแบบ ช่างสังเกต ส่วนพ่อแม่จะมีการประเมินความสูญเสีย การเสียหาย ความคาดหวังในพฤติกรรมที่คิดว่าเด็กควรจะเป็น รวมถึงความพยายามของผู้ใหญ่คิดว่าจะต้องสอน บอกให้ลูกได้เรียนในสิ่งที่ตนเองคาดหวัง พ่อแม่มีการตีความตามความเข้าใจของตนว่าลูกมีอาการที่เอาแต่ใจตัวเอง ไม่มีเหตุผล ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ การอภิปรายด้วยมุมมองของผู้วิจัย โดยผ่านการตีความคิดเห็น โลกของลูกมีความแตกต่างจากพ่อแม่ ด้วยบริบทเวลา อารมณ์ความรู้สึก การมีตัวตนที่แตกต่างกัน

การดูโทรทัศน์ เพื่อให้มีสมาธิอยู่นิ่ง ลูกเป็นเด็กที่มีกิจกรรมตลอดเวลา เมื่อลูกนั่งดูโทรทัศน์ แล้วสามารถอดอยู่นิ่งๆ ได้นาน พ่อแม่คิดว่าลูกมีสมาธิมากขึ้น เป็นตัวช่วยให้แม่สามารถทำงาน ทำงานบ้าน ได้ พบว่าการให้เด็กอายุน้อยดูทีวีจะทำให้เกิดปัญหาด้านสมาธิเมื่อเด็กอายุได้ 7 ปี โดยงานวิจัยทำการสำรวจกับเด็กอายุ 1 ปี และอายุ 3 ปี พบว่าร้อยละ 10 เกิดปัญหาด้านสมาธิ ซึ่งจากคำแนะนำว่าเด็กควรจำกัดชั่วโมงการดูทีวีเหลือ 2 ชั่วโมงต่อวัน (Parkes, Sweeting, Wight, & Henderson, 2013) จากข้อมูลมีพ่อแม่หลายคนเห็นว่าลูกได้เรียนรู้จากการดูโทรทัศน์และแผ่นการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ต้องระวัง

การปฏิบัติบทบาทของพ่อแม่ อย่างไรก็ตามการพฤติกรรมของพ่อแม่และลูกอยู่บนพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก เป็นสองทิศทาง พฤติกรรมของลูกมีอิทธิพลในการที่พ่อแม่เลือกที่จะพฤติกรรมและพฤติกรรมของพ่อแม่เองก็มีผลต่อการตอบสนองของลูกเช่นกัน เด็กเลี้ยงยาก เรียกร้องมาก การเป็นพ่อแม่มีปัญหา ตรงกันข้ามเด็กที่มีอารมณ์ในแง่บวกแสดงออกแง่บวกพ่อแม่

มีการปรับตัวเป็นพ่อแม่ได้ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004) แต่ในประสบการณ์การเป็นพ่อแม่สะท้อนในส่วนการรับรู้ การให้ความหมายถึงความพยายามแก้ไขปัญหาทุก ๆ เรื่องของลูก เป็นการประเมินที่จะทำอะไรก็ได้ให้ลูกทำตามพฤติกรรมที่คิดว่าโดยปกติที่ต้องเป็นต้องทำ อย่างเช่น ในเรื่องการกินที่มีปัญหาการกิน คือ เลือกกิน กินยาก ปฏิเสธการกิน ข้อมูลที่พบการตอบสนองต่อการกินของลูก พ่อแม่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน คือ ลูกไม่ได้กินอาหารก็พยายามให้ลูกกิน การเดินตามป้อนอาหาร ให้ดูนม วางไว้ที่พื้นให้เก็บกิน

การกินลูกต้องมีการเรียนรู้ฝึกพฤติกรรมจนเป็นลักษณะนิสัยที่ดีพ่อแม่ขาดการฝึกลูกอย่างสม่ำเสมอเวลาในการรับประทานอาหารเวลาไม่แน่นอน ก่อนมีอาหารหลักเด็กจะกินขนมหรืออาหารอื่นก่อนมีอาหาร พ่อแม่ให้เด็กกินขนม นม ได้ตามที่ต้องการ ไม่มีการจัดช่วงเวลาชัดเจน และที่สำคัญพ่อแม่ยังให้ลูกดูขวดทุกคน เด็กยังได้รับการฝึกทักษะการดูด ไม่ใช่เคี้ยวอาหารจึงไม่ได้รับการกระตุ้นการเคี้ยวการกลืน นอกจากพ่อแม่ไม่มีการฝึกลูกเรื่องเวลาทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และการจัดระเบียบให้ลูก ลูกมีวิธีการกินอาหารไม่เหมาะสม เช่น ดูนมกลางคืน วันละหลายขวด กินอาหารอื่น ขนม ก่อนมีอาหาร ไม่นอนตรงเวลา ตื่นสาย

อาหารเสริม และยาช่วยให้อินอาหารตามที่ญาติ คนรู้จักแนะนำ ยาตราไก้ และยาคุมารบินเพชร จากที่ตรวจสอบเน้นเขียนไว้ที่ฉลากยาเป็นยาแผนโบราณ มีส่วนประกอบเป็นตัวยาสมนุไพร มีขายในร้านขายในพื้นที่ทั่วไปมีทะเบียนเลขที่ยา ส่วนของการรักษา ส่วนของนมเม็ดวิตามิน ที่พ่อแม่นำมาให้ดูมีฉลากอาหารและยาชัดเจน

การนอนที่เป็นปัญหาส่งผลต่อพ่อและแม่ด้วย ลูกไม่นอนก็พยายามให้นอน ตามที่ลูกต้องการลูกนอนดึกก็ปล่อยให้ตื่นสายได้ และในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย ลูกจะนอนในห้องเดียวกันกับพ่อแม่ ส่งผลให้พ่อแม่พักผ่อนไม่เพียงพอ ส่งผลต่อสุขภาพจิต การศึกษาพบเด็กที่มีปัญหาด้านนอนกลางคืนและนอนยาก เด็กมีปัญหการนอนมีความสัมพันธ์กับกระบวนการคิดและปัญหาทางพฤติกรรม ได้แก่ ชน และสมาธิสั้น (Gottlieb et.al., 2003; Gozak & Pope, 2001; O'Brien et al., 2003; Sadeh, Gruber, & Raviv, 2002) ข้อมูลที่ได้แสดงความสำคัญของปัญหการนอนและตารางการนอนหลับมีความสม่ำเสมอต่ำ ปัญหการนอนตั้งแต่ในช่วงขวบปีแรกของชีวิตการนอนที่ย่างยาก มีผลต่อสุขภาพร่างกายพอ ๆ กับมีผลต่อครอบครัว สัมพันธภาพกับบุคคล อารมณ์ และการควบคุมพฤติกรรมความผิดปกติได้ ในเด็กที่มีแม่ที่ไวต่อความรู้สึกพบมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการนอนที่มีปัญหาของเด็ก และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรับรู้แง่ลบของแม่เกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์เด็ก พบเด็กเลี้ยงยากมีปัญหาเกี่ยวกับการนอนและมีความทนการรับสัมผัสต่ำ มีการปรับตัวได้ต่ำกว่าเด็กที่ไม่มีปัญหาเลี้ยงยาก (Sadeh, Lavie, & Scher, 1994)

ส่วนการอาบน้ำแต่งตัว เป็นลักษณะพฤติกรรมต่อต้าน หรือพยายามแสดงความเป็นตัวตน จึงปฏิเสธที่จะไม่ยอมอาบน้ำ สระผม แต่ถ้ามีการให้เวลาลูกภายหลังบอกรักไม่นานลูกก็จะไปอาบน้ำ อธิบายด้วยพัฒนาการตามวัยเช่นเดียวกันที่ลูกพยายามจะเป็นตัวของตัวเอง แสดงพฤติกรรมต่อต้าน ส่วนการขบถ่ายโดยปกติวิถึภาวะของร่างกายที่สามารถควบคุมการขบถ่าย เริ่มเมื่ออายุ 4-5 ปี อาจมี ปัญหาการควบคุมการขบถ่ายได้บ้าง แต่ถ้าพ่อแม่ไม่มีการฝึกการขบถ่ายก็จะมี การเรียนรู้ที่สถานที่ ที่ลูกต้องขบถ่ายหรือเวลาขบถ่ายไม่สม่ำเสมอ

ในช่วงที่ครอบครัววิกฤตอีกช่วงในระยะเวลาที่ลูกเล็ก ๆ และเริ่มเผชิญกับปัญหาที่ไม่ทราบ วิธีการแก้ปัญหา แรงสนับสนุนทางสังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประสบการณ์เดิม มีบทบาทอย่าง ชัดเจน ครอบครัวที่มีญาติพี่น้องที่คอยช่วยเหลือ นอกจากมีคำแนะนำ ยังมีอัตรากำลังใจที่คอยเข้ามา ช่วยดูแล การอบรมเลี้ยงดูลูกจะมีการถ่ายทอดของแนวปฏิบัติที่มีความเชื่อ วัฒนธรรมอยู่ด้วย ที่สังเกตได้ชัดในครอบครัวที่อยู่ใกล้ชิดครอบครัวเดิม หรือมีญาติผู้ใหญ่อยู่ด้วย แนวคิดและความ เชื่อเหล่านี้ยังมีความแข็งแกร่งจากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่อีกรุ่น แม้อันบางวิธีที่พ่อแม่ไม่แน่ใจก็ยังได้มีการ กระทำตามคำแนะนำก่อนแล้วคิดว่าได้ผลหรือไม่ แต่ถึงคิดว่าไม่ได้ผลเมื่อญาติผู้ใหญ่ให้ทำก็ทำตาม

ในบางครั้งเห็นได้ว่าชุมชน สังคม ยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยมีการ กระตุ้นให้เด็กหงุดหงิด ไม่พอใจ ทั้งที่เด็กเป็นวัยที่ปกป้องตัวเองไม่ได้ เป็นช่วงวัยที่ต้องการการ ดูแลและส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ จากโลกประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ทำให้เด็กเผชิญกับความ ก้าวร้าว ความพยายามปกป้องตนเองอาจนำไปสู่การใช้ความก้าวร้าวในการแก้ไขปัญหา

2.3 การเผชิญกับบุคคลรอบข้าง โลกของพ่อแม่เป็นโลกเชิงสังคม มีความสัมพันธ์เชิง พึ่งพา พ่อแม่ที่ต้องรับผิดชอบต่อลูกและเลือกตัดสินใจที่จะเลี้ยงดู มีพฤติกรรมแสดงออกอย่างไร พ่อแม่เป็นคนพิจารณาเลือก พ่อแม่ที่มีได้มีการเตรียมตัวมาก่อนที่จะเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก จากความไม่เข้าใจในลูก ไม่เข้าใจพัฒนาการตามวัยของลูก กอปรไม่รู้วิธีที่จะตอบสนองต่อพฤติกรรม ของลูกอย่างไร แต่ด้วยสติปัญญา และมุมมอง ของพ่อเห็นได้จากในขณะที่ยังให้ข้อมูล ขณะที่พ่อ ได้มีการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเห็นได้ ชัดเจนว่าพ่อมีการตีความสถานการณ์ที่ตนได้กระทำไปในขณะที่ เล่าเรื่อง และมีการตัดสินใจการกระทำของตนเอง ตีความถึงพฤติกรรมที่ตนเองกระทำเพราะอะไร ทำไปทำไม ดีหรือไม่ จากข้อมูลที่ได้จากพ่อแม่ พื้นที่ของบุคคลที่ได้ คือ ความสงสัยไม่แน่ใจ ในการดูแลลูกเลี้ยงยาก พ่อแม่ที่ยังรู้สึกถึงความผิดพลาดในการมีครอบครัวและรู้สึกผิดขณะที่มี คนอื่นหลอกให้ลูกร้องไห้แต่ตัวเองไม่กล้าที่จะปกป้องลูก พ่อรู้สึกผิดที่ตีลูกด้วยความ โกรธ โมโห

อภิปรายได้ว่า โลกของพ่อแม่เป็นโลกเชิงสังคม มีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพา จากพ่อแม่มี ปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร และการตีความหมายของพ่อแม่ว่าพฤติกรรมของลูกที่ตีความในแง่ลบ ก่อความรำคาญให้เพื่อนบ้าน คนอื่นในสังคม แต่ทั้งนี้พ่อแม่ให้ความหมายที่จะต้องยอมรับลูก

และแสดงออกว่าคนอื่นอาจไม่เข้าใจลูก ไม่ยอมรับในลักษณะที่ลูกประพฤติปฏิบัติ

การพาลูกไปทำกิจกรรมนอกบ้านพ่อแม่ให้ความหมายถึง ภาวะ และความเครียดทางด้านจิตใจที่ต้องกังวล ขาดความมั่นใจและภูมิใจในตัวเอง รวมถึงลูกของตนด้วย ในลักษณะที่ต้องเผชิญหรือการที่ต้องเจอกับสายตา หรือความรู้สึกของคนอื่นที่ไม่เข้าใจลูกของคนในความหมายนัยยะไม่เข้าใจสิ่งที่ตนเองต้องเผชิญ

โดยบุคคลเป็นอัตสัมพันธ์วิสัย (Intersubjectivity) อันเกิดได้หลากหลายที่บุคคลนั้น ทั้งนี้บุคคลจะมีภูมิหลังของความเข้าใจเดิม (Historicality of understanding) (Koch, 1995) เช่น ประวัติภูมิหลังเดิม ภาษา วัฒนธรรม ที่อธิบายในฐานะของประสบการณ์เหตุการณ์ในอดีตหรือภูมิหลังหรือการให้ความหมายขนบธรรมเนียมที่ผ่านมา ประสบการณ์จะถูกทำให้เข้าใจในหนทางใหม่ซึ่งความจริงที่แน่นอนไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติที่เป็นสากลเสมอไป ภาวะการดำรงอยู่แห่งตนเป็นสิ่งที่ชั่วคราว (Temporal) เปลี่ยนแปลงไปได้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับบริบทภาวะการมีอยู่/ดำรงอยู่ (Being) กาละ (Time) และการปรากฏ (Appearance)

สังคมทำให้ลูกเลี้ยงยากเป็นการตีความความของพ่อแม่ ถึงท่าทีการตอบสนองหรือแสดงออกกับลูกเลี้ยงยากในลักษณะที่พ่อแม่คิดว่าไม่เหมาะสมและทำให้ลูกมีปัญหาทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น

2.4 เสียงแห่งความขัดแย้ง ตั้งแต่ลูกเลี้ยงยากเข้ามาอยู่ในโลกประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ โลกประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ก็เปลี่ยนแปลงไป มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา การเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตประจำวัน ด้วยลูกที่ต้องการพ่อแม่ดูแลเอาใจใส่โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกเป็นเด็กเลี้ยงยากที่ทำให้ทั้งพ่อและแม่ต้องมาให้ความสนใจกับลูกมากกว่าเด็กคนอื่น ๆ ทั่วไป สภาพของพ่อแม่ที่ต้อง ความพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างมาทุ่มเทให้กับลูก

อภิปรายได้ว่า พ่อแม่อยู่ในสภาวะการที่ต้องการหาข้อยุติ จากความคิดเห็นหรือความขัดแย้ง จากการรับรู้ถึงประสบการณ์และให้ความหมายในขณะที่เผชิญความขัดแย้งจึงลบล้างความขัดแย้ง การทะเลาะกันมากขึ้นระหว่างสามภรรยา และในบทบาทของการเป็นพ่อแม่ พ่อแม่ที่ต้องดูแลลูกที่คิดเห็นไม่สอดคล้องกัน ไม่เข้าใจกัน และบางสถานการณ์ที่ไม่ไว้วางใจกัน ความขัดแย้งภายในครอบครัวที่เกิดขึ้นเสมือนลูกเป็นศูนย์กลางที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง พ่อแม่รับรู้เพราะความรัก ความหวังที่ต้องคอยดูแลระมัดระวัง แนวคิดในการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนหนึ่งนำไปสู่การปรับตัวของครอบครัว และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับรู้สึก ความคิดของตนเองที่เกิดขึ้นด้วยความต้องการจะต้องทำหลาย ๆ สิ่งหลาย ๆ เหตุการณ์ไปพร้อม ๆ กัน จากห่วง กังวล หนักใจหลายอย่าง กลัวลูกสมาธิสั้น ดิฉันนิสัยไม่ดี กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก หนักใจเรื่องอุบัติเหตุ เครียด

เครียดมาก ความเครียด เป็นผลเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการปรับตัว จากข้อมูลสะท้อนภาวะเครียดของพ่อแม่จนเกิดความคับข้องใจและความขัดแย้งภายในจิตใจ ด้วยเหตุมาจากหลายปัจจัย คือ ปัจจัยด้านพ่อแม่ เด็ก แหล่งสนับสนุนและช่วยเหลือ พ่อแม่สะท้อนบุคลิกภาพส่วนตัวเป็นคนขี้หงุดหงิดง่ายไม่ชอบเลี้ยงเด็ก เมื่อต้องมาดูแลลูกเลี้ยงยากจึงมีความสามารถในการปรับตัวยาก เด็กเป็นเด็กเสี่ยงปัญหาและพฤติกรรมเด็กก่อให้เกิดปัญหาได้ทุกวัน ร้องไห้ งอแง มีผลทำให้พ่อแม่มีความเครียดในการเลี้ยงดูลูกนี้ เกิดจากความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพ่อแม่ กับแหล่งประโยชน์ แหล่งสนับสนุนที่พ่อแม่มีอยู่ไม่สมดุล ก็ยิ่งทำให้มีความเครียดมากขึ้น ความเครียดที่เกิดขึ้นในระบบการเลี้ยงดู พ่อแม่อาจมีความเครียดอย่างรุนแรง และปรับได้ไม่ดีในบทบาทการเป็นพ่อแม่ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เด็กอายุ 3 ขวบปีแรก เป็นสิ่งที่วิกฤตต่อพัฒนาการทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทักษิณี ประสภกิตติคุณ, พงศ์คำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2553) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาของมารดา การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการดูแลทารก การสนับสนุนทางสังคม ลักษณะอาชีพของมารดา และความเป็นเด็กเลี้ยงยาก-ง่ายของลูก รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรด้วยพบว่า ความเครียดเกี่ยวเนื่องจากพ่อแม่ต้องคอยดูแลลูก พยายามเข้าใจลูก โดยเฉพาะในขณะที่ร้องไห้ เสียงร้องไห้ลูกจะก่อให้เกิดความเครียดแก่พ่อแม่ได้ ภาวะกลไกเกิดขึ้นจาก ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ หรือคิดกังวลเหตุการณ์ล่วงหน้า พบว่ามี ห่วงลูกไม่สบาย สอนลูกไม่ได้ ลูกไม่ฟัง สมาธิสั้น ปัญหาการเข้าสังคมของลูกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เพื่อนบ้านแสดงออกถึงพฤติกรรมของลูก กลัวลูกเกิดอุบัติเหตุ สมองถูกกระทบกระเทือน และครอบครัวเองก็ไม่กล้าไปฝากเลี้ยงกลัวจะมีคนตี แกล้ง กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก กอปรกับบริบทครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ไม่มีญาติพี่น้องช่วยสนับสนุน คอยช่วยดูแลลูก จากการศึกษาพบว่าลักษณะอารมณ์เลี้ยงยากของลูกส่งผลต่อพ่อแม่ ก่อให้เกิดความเครียดอย่างรุนแรงและการปรับได้ไม่ดีในบทบาทการเป็นพ่อแม่ (Kochanska et al., 2004; Neitzel & Stright, 2004) สอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เขียรพิเชฐ และวรรณิ์ เดียววิเศษ (2554) ศึกษาในมารดาที่มีลูกอายุ 0-3 ปี พบว่าแม่จะความเครียดในระดับค่อนข้างสูง ความเครียดของการเป็นแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกเป็นภาระของแม่ แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการสนับสนุนของสมาชิกครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิตของแม่ และความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองของแม่

2.5 บทเรียนการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พ่อแม่รับรู้การเปลี่ยนแปลงจากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาของตน การเติบโตเป็นผู้ใหญ่จากที่พ่อแม่มีความอดทน เสียสละมากขึ้น การอดทน หมายความว่าความทนต่อความยากลำบากที่ต้องเผชิญทุก ๆ ด้าน ทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่

สิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายใน ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง ปัญหาที่กังวลเป็นห่วงพฤติกรรมของลูกที่จะเป็นปัญหา มีความคิดที่หมกมุ่น คิดกลับไปกลับมา มีความสอดคล้องกับปัญหาพฤติกรรมที่ต้องเผชิญระหว่างวัน พ่อแม่คิดว่าตนเองต้องมีความอดทนมากกว่าพ่อแม่คนอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีลูกเลี้ยงยาก

อภิปรายได้ว่า พ่อแม่รับรู้การเปลี่ยนผ่านและเติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น การรับรู้การเป็นผู้ใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กับอายุเท่านั้น พ่อแม่รับรู้การเติบโตเป็นผู้ใหญ่จากบทบาทของตนที่เปลี่ยนไป ความสามารถในการดูแล จัดการครอบครัว ในโลกประสบการณ์พ่อแม่รับผิดชอบบทบาทของการเป็นพ่อแม่รู้ถึงการอุทิศตนเพื่อลูก (Giving of self) ที่ต้องอดทน อดกลั้น การทำงานที่เพิ่มมากขึ้น การทำหน้าที่ดูแลลูกและครอบครัวของตน รวมถึงการเรียนรู้ที่จะปรับตัวกันภายในครอบครัว ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษารายงานของอาร์เนทท์ (Amett, 2001) พบว่า การเปลี่ยนแปลงไปเป็นผู้ใหญ่อยู่บนพื้นฐานทั้งด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา บุคคลรับรู้ว่าเป็นผู้ใหญ่เมื่อมีเหตุการณ์หรือมีปัจจัย ดังตัวอย่างเช่น ความสามารถเกี่ยวกับครอบครัว คือ ความสามารถในการดูแล ปกป้อง และจัดการด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ร้อยละ 58 การเกี่ยวข้องด้านชีวภาพ คือ ความสามารถการเป็นพ่อแม่ การเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 42 บทบาทเปลี่ยนแปลง คือ การแต่งงาน การจบการศึกษา ร้อยละ 22 (Passer & Smith, 2007)

ถึงแม้พ่อแม่รับรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมาทั้งเชิงบวกและเชิงลบ จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาที่ครอบครัวต้องเผชิญในบางช่วงมีภาวะวิกฤตค่อนข้างมาก ด้วยพ่อแม่ต้องเผชิญกับปัญหาทุกวันเป็นผลต่อเนื่องเกี่ยวพันกับลักษณะของพฤติกรรมลูกที่มีปัญหาและปัญหาทางด้านอารมณ์ทุกวัน วันละหลายครั้ง ความรู้สึกที่ต้องพยายามทำใจยอมรับเป็นรูปแบบที่พ่อแม่ต้องเผชิญกับปัญหาที่พ่อแม่ต้องยอมรับในลูกเลี้ยงยากให้ได้ ประกอบกับเมื่อพ่อต้องหารายได้คนเดียว ทำให้ครอบครัวขาดความมั่นคงทางรายได้ ครอบครัวอาจมิได้รับไม่เพียงพอกับรายจ่าย แต่อีกด้านในมุมมองของพ่อแม่เชิงบวก มีลูกเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ ปัญหา อุปสรรคที่ผ่านมาทำให้พ่อแม่ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ส่วนหนึ่งแสดงก้าวเข้าสู่การเป็นพ่อแม่ลูกเลี้ยงยากที่ต้องเผชิญและก้าวผ่าน คือ ความอดทน เสียสละ สิ่งที่สำคัญยิ่ง คือ การเอาชนะตนเองที่ได้สะท้อน ท่ามกลางปัญหาอุปสรรคพ่อแม่ต้องอดทนในความรู้สึกตนเองที่ต้องทน อดกลั้นที่จะไม่ใช้อารมณ์ การยอมรับความลำบากไม่ว่าทั้งกายและใจ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อจะดูแลลูกและครอบครัว โดยมีลูกเป็นกำลังใจ ทำให้มีแรงบันดาลใจในการจะทำหน้าที่และบทบาทให้ดีที่สุดส่วนหนึ่งของการรับรู้ของพ่อแม่ทำให้พ่อแม่เติบโตได้อย่างดี คือ รับรู้ว่าลูกเป็นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ บนความยุ่งยากแต่ก็มีความสุขวิถีของที่พ่อแม่ภายหลังที่ได้รับลูกเข้ามาในโลก ประสบการณ์ ธรรมชาติของการเป็นพ่อแม่ ลูกเสมือนเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่พ่อแม่มีบทบาทภาระงาน

ที่ต้องรับผิดชอบดูแล มีการให้ความหมายของลูกเลี้ยงยากในโลกใหม่ การสะท้อนประสบการณ์ชีวิตพ่อแม่ที่รับรู้ว่าเป็นประสบการณ์ชีวิตของตน คือ บทบาทที่ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นชีวิตภายหลังที่พ่อแม่ได้ผ่านประสบการณ์ การเรียนรู้โลกประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนมุมมอง ท้องความจริง ที่ให้ความหมายของประสบการณ์ชีวิตที่เปลี่ยนไป

พ่อแม่ได้ทบทวนการเป็นพ่อแม่ของตนจากประสบการณ์ที่ผ่านมา เกิดการเรียนรู้ที่ผ่านมา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้การปรับตัวของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากที่สำคัญแรงสนับสนุนทางด้านจิตใจ จากที่พ่อแม่คิดว่าลูกเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ ลูกมีความสามารถในการได้รับการดูแลและสนใจเป็นพิเศษ สร้างพลังให้เกิดความเชื่อมั่นและมีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่างได้มากขึ้น ทำให้พลังที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ไว้เพื่อลูก

นอกจากการที่พ่อแม่สะท้อนถึงความอดทน เสียสละที่ตนต้องทำนอกจากต่อลูกยังแสดงถึงความหมายในภาพรวมที่ต้องอดทนภายใต้ครอบครัวอีกด้วย เพราะลูกเลี้ยงยากจะมีผลทั้งระบบครอบครัว

สะท้อนคิดจากการวิจัย

โลกประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่เป็นโลกเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นเชิงสังคมเกี่ยวข้องกับเวลา การเป็นตนในโลกประสบการณ์ การรับรู้ตนเองในบริบท (Van menen, 1997) ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาที่พ่อแม่ที่ต้องรับผิดชอบต่อลูก พ่อแม่มีการเลือกวิธีการตอบสนองต่อด้วยเหตุผลของตน จะเห็นได้ว่าภูมิหลังของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการที่จะเลือกมีพฤติกรรมแสดงออกอย่างไร จากความไม่พร้อมของพ่อแม่ที่ไม่ได้มีการเตรียมตัวเพื่อเป็นพ่อแม่ ไม่เข้าใจในลูกอันมีความสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการตามวัยของลูกจึงไม่รู้วิธีที่จะตอบสนองต่อพฤติกรรมของลูก ด้วยสติปัญญาและมุมมองของพ่อแม่สะท้อนจากการให้ข้อมูล ขณะที่พ่อแม่ให้ข้อมูลเห็นได้ชัดเจนว่าพ่อแม่มีการตีความหรือให้ความหมายในสถานการณ์ที่ตนได้กระทำไปในขณะที่เล่าเรื่อง และมีการตัดสินใจกระทำของตนเอง การตีความถึงพฤติกรรมที่ตนเองกระทำเพราะอะไร กระทำไปแล้วดีหรือไม่ จากข้อมูลที่ได้จากพ่อแม่ พื้นที่ของบุคคลที่ได้ คือ ความสงสัยไม่แน่ใจในการดูแลลูกเลี้ยงยาก ความคลุมเครือในทิศทางที่ต้องดูแลและตอบสนองต่อลูก

การสัมภาษณ์ที่บ้านทำให้ผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่ชีวิตของครอบครัว สังเกตเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในครอบครัว การแสดงพฤติกรรมของเด็กที่มีได้เสแสร้ง สังเกตพบว่าเด็กจะไม่ค่อยอยู่นิ่ง นั่งเล่นทำกิจกรรมกับผู้ช่วยวิจัยได้ไม่นาน ผู้ช่วยวิจัยต้องคอยเล่นด้วยและคอยระมัดระวังอุบัติเหตุตลอดเวลา ขณะครอบครัวหนึ่งกำลังเล่าถึงความซนของลูก พ่อก็บอกกับผู้วิจัยพร้อมให้

สังเกตพฤติกรรมของลูกสาวว่า เอาแล้ว.เริ่มชนแล้ว เขาป็นอย่างนี้จะป็นปกติไม่เป็นไรหรอก
ไม่ตกหรอก ทั้งที่เด็กกำลังเริ่มป็นจากเก้าอี้ไม้ และจะป็นไปย้งหลังตู้เย็น ข้อสงสัยของผู้วิจัยได้ถาม
เพิ่มเติมว่าเด็กเคยตกระเบียงไหมเนื่องจากเด็กชอบป็นและป็นกระเบียงหน้าบ้าน โดยบ้านเป็นบ้านไม้
มิได้ตุนสูง ได้ตุนเป็นน้ำ พ่อบอกว่ลูกชนแต่ฉลาดไม่เคยตกน้ำ ในขณะที่สัมภาษณ์ถึงแม้จะมีผู้ช่วย
วิจัยช่วยดูแลเด็กและลดความกังวลของครอบครัว แต่ก็สังเกตได้ชัดว่ครอบครัวจะคอยมองสังเกต
ลูกอยู่เป็นระยะ ๆ ในบางครั้งก็จะส่งเสียงลูกเมื่อเห็นเด็กเริ่มชน พ่อแม่พยายามเล่าถึงลักษณะของ
ลูกและบอกว่ “เด็กแต่ละคนเลี้ยงยากไม่เหมือนกัน” ก่อนเริ่มบอกเล่าถึงเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับ
ลักษณะลูกที่มีนิสัย พฤติกรรมโดยทั่วไปที่โดดเด่นแตกต่างจากเด็กคนอื่น โดยพ่อแม่บางคน
พยายามยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่นที่รู้จัก พี่หรือน้องของเด็กเลี้ยงยากในช่วงวัยเดียวกัน
แล้วยืนยันว่ลูกของตนเลี้ยงยากไม่เหมือนเด็กคนอื่น ขณะที่สัมภาษณ์แม่เด็กได้พยายามป็นจาก
คูวางของไปให้ถึงตู้ปลา แล้วนำขวดอาหารปลาใส่ในช่องให้อาหาร เมื่อแม่เห็นเด็กทำท่าจะเอา
อาหารปลาใส่ ก็ส่งเสียงดังบอก “อย่าใส่” แม่บอกบางครั้งลูกจะใส่อาหารปลาทั้งขวด หรือบางที
ก็ใส่ขวดนมในตู้ปลา

ภูมิหลังของครอบครัว การขาดความพร้อมที่จะมีลูก เป็นการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์
ข้อมูลของครอบครัวในช่วงลูกเล็ก ๆ พ่อยังมิได้ช่วยดูแลลูก ไปเที่ยวและนอนบ้านเพื่อน ถึงแม่เดิม
ลูกเป็นเด็กเลี้ยงง่าย แต่ด้วยลักษณะครอบครัวและลูกเองก็มีโลกป็นของตัวเอง ลูกมีการเรียนรู้จาก
การเฝ้าสังเกต จึงพบว่าลูกเลี้ยงยากเมื่อโตขึ้นจึงมีความสอดคล้องที่บ่งชี้ของครอบครัว พ่อแม่ใน
ฐานะป็นโลกประสบการณ์ ผู้ให้ประสบการณ์ และป็นผู้สร้างโลกประสบการณ์ที่ลูกจะต้อง
สัมพันธ์ด้วย

ในการสัมภาษณ์ครั้งสุดท้ายพบว่มีการสะท้อนจากพ่อแม่ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงใน
ครอบครัว คือ พ่อแม่มีการรับฟังตนมากขึ้น ภายหลังต้องให้ข้อมูลในการวิจัยพ่อแม่ได้ลองคุยกัน
ใหม่ในครอบครัว พ่อแม่มีการปรับบทบาทในครอบครัว โดยพ่อช่วยอาบน้ำลูก แม่เองก็รู้สึกผ่อนคลาย
คลายมากขึ้นที่มีพ่อช่วยดูแล เป็นไปได้ว่ในขณะที่ตอบคำถาม ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องเสมือนนำเรื่องราว
กลับมาทบทวนอีกครั้ง จากคำถาม หรือการการขอคำตอบในเชิงลึกทำให้พ่อแม่เกิดการคิด
และทำความเข้าใจในสถานการณ์นั้นใหม่

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าจะต้องระมัดระวังท่าที และคำพูดในการสัมภาษณ์พ่อแม่
ขณะที่ถามคำถามถามด้วยท่าทีที่ต้องการทำความเข้าใจไม่ตัดสินการกระทำว่าผิดหรือถูก โดยเฉพาะ
เมื่อทราบว่แม่ไม่ต้องการลูก การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ แพทย์มีการวินิจฉัยและการรักษา
ผิดพลาด การตีลูกหรือทำร้ายร่างกายลูก สามีที่ไม่กลับบ้าน ไม่กินเหล้าและนอนบ้านเพื่อน ก่อน
ขณะ และหลังการสัมภาษณ์มีการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนป็นสำคัญ

ครอบครัวที่ญาติพี่น้องเป็นให้การดูแล พบว่านอกจากการดูแลช่วยเหลือโดยการเลี้ยง หรือดูแลเด็กแล้วพบว่า มีการถ่ายแนวคิดและการปฏิบัติที่มีความเชื่อ วัฒนธรรมเดิมอยู่ด้วย แตกต่าง จากครอบครัวเด็วย้ายถิ่น พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กจะยุ่งยากมากขึ้น มีความสอดคล้องกับ สถานการณ์ อารมณ์ การตอบสนองของพ่อแม่ เห็น ได้ชัดเจนบ่อยครั้งที่ครอบครัวบอกว่าต้องอบรม สั่งสอนลูก ลูกมีปัญหาทางอารมณ์ เกือบทุกที่ที่ครอบครัวทำโทษ โดยการตี การดุจะทำตอนมีอารมณ์ โกรธเป็นส่วนใหญ่ หากสะท้อนจากข้อมูลที่ได้ประกอบข้อมูลที่สังเกตได้ พบว่าความสนใจ มุมมอง โลกของเด็กและพ่อแม่ผู้ดูแลมีความแตกต่างกัน ภายในครอบครัวพ่อแม่เองก็มีความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน เห็นได้ว่าการถ่ายทอดประสบการณ์ของครอบครัวในแต่ละครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลง แนวคิด การปฏิบัติ ด้วยสัมพันธ์กับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

ในครอบครัวที่มีลูกคนเดียว ครอบครัวมีการตั้งข้อสังเกตว่าตนเองอาจขาดประสบการณ์ ไม่เคยมีลูกมาก่อน เลยไม่ทราบว่าจะต้องทำอย่างไรกับลูก แต่พ่อแม่บางคนได้มีการศึกษาเพิ่มเติม จากการอ่านหนังสือ ศึกษาจากอินเทอร์เน็ต หรือพูดคุยซักถามจากคนที่รู้จัก ส่วนครอบครัวที่เคยมี ลูกมากกว่า 2 คน มีลูกเลี้ยงยากทั้งที่เป็นลูกคนแรกและลูกคนที่สอง ครอบครัวนี้ได้ตั้งข้อสังเกต เกี่ยวกับประสบการณ์ของตนในการมีลูก แต่แสดงถึงการเปรียบเทียบให้ความชัดเจนในเด็ก ที่เลี้ยงยากและพี่หรือน้องของเด็กเลี้ยงยาก ครอบครัวที่เคยได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเดิม เคยแก้ไขปัญหาอย่างไร พบว่าบ่อยครั้งที่ครอบครัวก็เคยได้นำประสบการณ์มาปรับใช้ในการดูแล ของตน เช่น เด็กเลี้ยงยาก งอแงร้องไห้ ครอบครัวที่มีความเชื่อเรื่องการไว้ทรงผม ในบางครอบครัว ปู่ย่าตายายของเด็กเป็นผู้ทำพิธีต่าง ๆ ตามความเชื่อ

โดยสรุป การอภิปรายประสบการณ์พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก พบประเด็นสำคัญคือ พ่อแม่ มีบทบาทสำคัญต่อการเป็นลูกเลี้ยงยาก การอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความเชื่อและวัฒนธรรมที่สอดคล้อง แยกออกได้ยาก ประเด็นที่พ่อแม่ไม่ได้มีการเตรียมความรู้ก่อนมีลูก ทำให้มีปัญหาลูกและอุปสรรคใน เลี้ยงลูกและโดยเฉพะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยาก

ข้อเสนอแนะ

ถึงแม้การศึกษาครั้งนี้จะไม่สามารถนำไปอ้างอิงในเชิงปริมาณได้ แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการวิจัยนี้ น่าสนใจว่า ประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากต้องใช้ความพยายามในการ ปฏิบัติบทบาทหน้าที่การเป็นพ่อแม่ ทุกวันพ่อแม่ต้องคอยห่วงกังวลอย่างมากกับอันตราย การเกิด อุบัติเหตุของลูก แม่ต้องยอมเสียสละลาออกจากงานมาเลี้ยงลูกด้วยตนเอง ในขณะที่เลี้ยงดู อบรมลูก ไม่แน่ว่าว่าตนเองปฏิบัติต่อลูกถูกต้องหรือไม่ มีความพยายามในการแสวงหาหนทางในการแก้ปัญหา ลูกเลี้ยงยาก จนกระทั่งต้องเผชิญกับความเครียดอย่างมากทั้งต่อความคิด ความรู้สึกของตน และจาก

การรับรู้จากสังคมรอบข้าง ทั้ง ๆ ที่เด็กเลี้ยงยากไม่ได้เป็นเด็กที่มีปัญหาสุขภาพ แต่ด้วยสภาพครอบครัว ในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนไป ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น พ่อแม่ต้องทำงาน นอกบ้านทั้งสองคน จึงมีผลต่อพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก การเตรียมตัวและการปรับตัวในการเป็น พ่อแม่ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัวจะต้องมีเข้าใจในประสบการณ์ ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก และเห็นความสำคัญที่ต้องให้ทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของ พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากอย่างแท้จริง ลึกซึ้ง และกิจกรรมที่ได้มีการบูรณาการองค์ความรู้ความเข้าใจ จากข้อค้นพบจากการศึกษาและวิจัยในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวย่อมเป็นกิจกรรมที่ ประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการวิจัยที่ได้สามารถเป็นแนวทางในการพยาบาล ผลการศึกษาการวิจัย และการสนับสนุนนโยบายการพยาบาล ดังนี้

1. กิจกรรมการพยาบาลที่มุ่งลดการรับรู้ความยุ่งยากของลูก และช่วยเหลือในกลุ่มที่มี ลูกเลี้ยงยาก

1.1 ให้การดูแลช่วยเหลือตั้งแต่ตั้งครรภ์ การประเมินการเตรียมความพร้อมของ ครอบครัวต่อการตั้งครรภ์ การวางแผนของครอบครัวในการดูแลลูกภายหลังคลอด การคาดการณ์ หรือการวางแผนถึงปัญหาอุปสรรคที่จะพบได้ แหล่งช่วยเหลือที่สามารถให้คำแนะนำและดูแล ช่วยเหลือได้

1.2 กิจกรรมการพยาบาลภายหลังคลอด นอกจากการสอนเทคนิคต่าง ๆ ให้กับ ครอบครัว นอกเหนือจากเน้นให้พ่อแม่และครอบครัวดูแลทารกเมื่อกลับบ้านเป็นความรู้ดูแลลูก ภายหลังคลอดโดยทั่วไป ที่เกี่ยวกับการอาบน้ำ เช็ดตา สะดือ การดูแลเด็กตัวเหลือง เป็นไข้ และการพา มารับวัคซีนแล้ว จะต้องมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ปัญหาที่อาจพบได้ในเด็กเล็ก และแนวทางการดูแลเบื้องต้น เช่น ปัญหาการร้องไห้ การดูคนม การนอนไม่เป็นเวลา เป็นต้น การ ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพื้นฐานอารมณ์ทารก ซึ่งจะช่วยให้พ่อแม่เข้าใจลูกและความ ต้องการของลูกมากขึ้น เพื่อให้ครอบครัวรับรู้และยอมรับพฤติกรรมของลูกในแง่บวก นำไปสู่ สัมพันธภาพอันดีระหว่างพ่อ แม่ และลูก นอกจากนี้การดูแลครอบครัวต้องมีการบูรณาการ ของการช่วยเหลือแหล่งสนับสนุนด้านข้อมูล และแหล่งช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น เบอร์โทรศัพท์ภายใน หน่วยงานที่สามารถให้ครอบครัวโทรมาซักถามได้เมื่อมีปัญหาในการเลี้ยงดูลูก หน่วยงาน ที่ครอบครัวสามารถมาขอรับบริการเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก รวมทั้งการส่งเสริม กระตุ้น ครอบครัววางแผนและการให้ช่วยเหลือช่วยเหลือกันภายในครอบครัว

1.3 หน่วยงานเด็กสุขภาพดี ในการประเมินเด็กทั่วไปก่อนรับวัคซีน ต้องมีการ ประเมิน โดยการซักถามครอบครัวถึงลักษณะนิสัยของเด็ก ปัญหาอุปสรรคในการดูแลลูก ความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ โดยเน้นพัฒนาการทางด้านภาษา จิตสังคม และอารมณ์ของเด็กที่พบได้บ่อย และวิธีการตอบสนองให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก

2. ทางการศึกษาพยาบาล จากผลงานวิจัยที่มีคุณค่าในกรณีศึกษาให้เข้าใจโลกประสบการณ์ของพ่อแม่ และเด็กวัยเตาะแตะเป็นสาระสำคัญที่ให้ผู้เรียนศึกษา หรือผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากมากขึ้น มีการสอดแทรกความรู้ปัญหาอุปสรรคการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก แนวทางการดูแลและตอบสนองของพ่อแม่ต่อลูกเลี้ยงยาก

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

3.1 การศึกษาถึงปัจจัยเสี่ยง ปัจจัยเอื้อต่อปัญหาครอบครัวมีบุตรเลี้ยงยาก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 3 ปี โดยเพราะปัจจัยด้านโครงสร้างกายภาพ จิตใน สังคม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเด็กเลี้ยงยาก เพื่อขยายความรู้ บริบทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด และพฤติกรรมของพ่อแม่อันมีผลกับการตอบสนองและเลี้ยงดูลูก รวมถึงปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ เพื่ออธิบายการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากมีผลต่อการปรับตัว ปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่ลูก จนกระทั่งคุณภาพชีวิตของครอบครัว

3.2 พัฒนาเครื่องมือเพื่อคัดกรองครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากเบื้องต้น ในบริบทของสังคมไทย เพื่อจะให้ครอบครัวที่มีปัญหาและได้ให้การดูแลช่วยเหลือครอบครัวต่อไป

3.3 โปรแกรม แนวทางการดูแลช่วยเหลือครอบครัวและเด็กเลี้ยงยาก การปรับพฤติกรรมหรือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็กเลี้ยงยาก เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาค่าที่เกิดขึ้นในครอบครัว และเด็กเลี้ยงยาก

3.4 ติดตามเด็กที่มีปัญหาเลี้ยงยากในประเทศ มีปัญหาอุปสรรคในการเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ หรือมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง

3.5 ศึกษาเพื่อพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากลักษณะเลี้ยงยาก ลักษณะการเลี้ยงยากของเด็ก และการพัฒนาบุคลิกภาพหรือการปรับตัวเมื่อโตขึ้น เพื่อให้ทราบแนวทางเงื่อนไข การเปลี่ยนผ่านเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยาก และการเติบโตของเด็กเลี้ยงยาก

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.1 การให้คำแนะนำเตรียมความพร้อมในการเป็นพ่อแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์ หรือเมื่อทราบมีการตั้งครรภ์แต่เตรียมความพร้อมความยุ่งยากที่อาจพบได้ภายหลังที่เด็กคลอดออกมา เป็นการเตรียมความพร้อมแก่ครอบครัว

4.2 พัฒนาระบบคัดกรองเด็กเลี้ยงยาก เพื่อจะได้ทราบกลุ่มพ่อแม่และเด็กที่มีปัญหา และให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่พ่อแม่

4.3 หน่วยงานหรือบุคลากรผู้ให้บริการดูแลเด็กเลี้ยงยาก และปรับพฤติกรรมเด็ก เพื่อให้บริการแก่เด็กและครอบครัว และยังมีการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์

4.4 หน่วยงานหรือบุคลากรผู้ให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว และมีระบบติดตามครอบครัว และเด็กเลี้ยงยาก

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2555). *บรรยายสรุป จังหวัดปทุมธานี*. วันที่ค้นข้อมูล 11 พฤษภาคม 2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.pathumthani.go.th>.
- จินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เขียวพิเชฐ และวรรณิ์ เดียววิเศษ. (2554). ปัจจัยทำนายความเครียดของการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรอายุ 0-3 ปี. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(1), 31-41.
- จินตนา วัชรสินธุ์. (2550). *ทฤษฎีการพยาบาลครอบครัวขั้นสูง*. ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทัศนีย์ ประสบกิตติคุณ, ฟองคำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดา. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 28(1), 19-27.
- พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัย*. (2550). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พนิดา กาวินา, ดาราวรรณ ต๊ะหินตา และสิริลักษณ์ วรรณนะพงษ์. (2547). ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 12(2), 91-97.
- ยศ สันตสมบัติ. (2548). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุวดี ทัดตินาพานิช. (2539). *การศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นฐานอารมณ์และสถานภาพทางเศรษฐกิจกับพัฒนาการของทารกวัย 6 เดือน และพฤติกรรมการโต้ตอบของมารดาที่มีต่อทารก*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัจณี ไทรงาม. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของมารดา: กรณีศึกษามารดาของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชนเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานามัยครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2544). การเลี้ยงดูลูกกับสุขภาพจิต. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 46(1), 55-67.

- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง (เล่ม 1)* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์ (บรรณาธิการ). (2547). *พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: เอกสารหาดีใหญ่.
- ศุภรา เชาว์ปรีชา. (2550). ปัญหาจิตเวชเด็กและวัยรุ่นที่พบบ่อยในคลินิกตรวจผู้ป่วยนอกโรคทั่วไป แผนกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 52(1), 8-18.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2551). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันครอบครัว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สุธรรม นันทมงคลชัย (บรรณาธิการ). (2547). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย: ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ*. กรุงเทพฯ: เอกสารหาดีใหญ่.
- อรรธรณ ฐิตสุวัฒน์. (2529). *ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์เด็กวัยก่อนเรียน: ในแฟลตดินแดง อาคารที่ 1-11 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุษณี เพชรรัตตะชาติ. (2549). *การสร้างเสริมสุขภาพครอบครัวไทย*. สงขลา: ลิมบราเดอร์การพิมพ์.
- Andrews, A. W. (1990). Changes in maternal characteristics are predictive of changes in maternal perception of infant temperament. *Journal of Community Health Nursing*, 7(4), 235-244.
- Arnett, J. J. (2001). Conception of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133-143.
- Axia, G., Prior, M., & Carelli, M. G. (1992). Cultural influences on temperament: A comparison of Italian, Italo-Australian, and Anglo-Australian toddlers. *Australian Psychologist*, 27(1), 52-56.
- Barash, J. A. (2003). *Martin Heidegger and the problem of historical meaning*. New York: Fordham University Press.
- Bates, J. E. (1980). The concept of difficult temperament. *Merrill-Palmer Quarterly*, 26, 299-319.
- Becker, C. (1992). *Living and relating: An introduction to phenomenology*, Newbury Park, CA: Sage.

- Belsky, J., Fish, M., & Isabella, R. (1991). Continuity and discontinuity in infant negative and positive emotionality: Family antecedents and attachment consequences. *Developmental Psychology, 27*(3), 421-431.
- Benet-Martínez, V., & John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait method analyses of the big five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 729-750.
- Benner, P. (1994). *Interpretive phenomenology: Embodiment, caring, and ethics in health and illness*. California: SAGE.
- Bird, A., Reese, E., & Tripp, G. (2006). Parent-child talk about past emotional events: Associations with child temperament and goodness-of-fit. *Journal of Cognition and Development, 7*(2), 189-210.
- Borkowski, J. G., Ramsey, S. L., & Bristol-Power, M. (Ed.). (2002). *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and social-emotional development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Bowden, V. R., & Greenberg, C. S. (2010). *Children and their families: The continuum of care*. (2nd ed.). Philadelphia: Lippincott William & Wilkins.
- Braungart, J. M., Plomin, R., DeFries, J. C., & Fulker, D. W. (1992). Genetic influence on test-rated infant temperament as assessed by Bayley's infant behavior record: Nonadoptive and adoptive siblings and twins. *Developmental Psychology, 28*, 40-47.
- Bremner, J. G., & Wachs, T. D. (2010). Temperament. In J. G. Bremner, & T. D. Wachs, (Ed.), *The Wiley Blackwell handbook of infant development* (2nd ed.). West Sussex: Wiley Blackwell.
- Brooks, J. B. (2011). *The process of parenting* (8th ed.). New York: McGraw Hill.
- Bussing, R., Lebninger, F., & Eyberg, J. (2006). Difficult child, temperament and attention deficit/ hyperactivity disorder in preschool child. *Infant & Young Children, 19*(2), 123-131.
- Calkins, S., Fox, N., & Marshall, T. (1996). Behavioral and physiological antecedents of inhibition in infancy. *Child Development, 67*(2), 523-540.
- Carey, W. B. (1998). Temperament and behavior problems in the classroom. *School Psychology Review, 27*(1), 522-533.

- Carin, N., & Anne, D. S. (2004). Parenting behaviors during child problem solving: The role of child temperament mother education and personality of the problem-solving context. *International Journal of Behavioral Development, 28*(2), 166-179.
- Caspi, A. (2002). The child is father of the man: Personality continuities from childhood to adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*(1), 158-172.
- Cohen, M. (2000). Introduction. In M. Z. Cohen, D. L. Kahn, & R. H. Steeves, (Eds.), *Hermeneutics phenomenological research: A practical guide for nurse researchers*. (pp. 1-12) California: Sage.
- Colette, J. (2007). Mother-, father-, and examiner-reported temperament across the first year of life. *Research in Nursing & Health, 6*(4), 183-189.
- Cummings, E., Davies, P., & Campbell, S. (2000). *Developmental psychopathology and family process: Theory, research and clinical implications*. New York: Guilford Press.
- Dacey, J. S., & Travers, J. F. (2004). *Human development: Across the lifespan* (5th ed.). New York: McGraw Hill.
- DaLancey, C. (2006). Action, the scientific worldview, and being-in-the-world. In H. L. Dreyfus, & M. A. Wrathall, (Ed.), *A companion to phenomenology and existentialism* (pp. 356-376). Oxford, UK: Blackwell.
- Deater-Deckard, K., Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. (2003). The development of attitudes about physical punishment: An 8-Year longitudinal study. *Journal of Family Psychology, 17*(3), 351-360.
- DeHart, G. B., Sroufe, L. A., & Cooper, R. G. (2004). *Child development its nature and course*. (5th ed.). New York: McGraw Hill.
- Dinkel, S. (2005). Phenomenology as a nursing research method. *The Kansas nurse, 80*(5), 7-10.
- Edwards, S. L., & Sarwark, J. F. (2005). Infant and child motor development. *Clinical Orthopaedics and Related Research, 434*, 33-39.
- Emde, R. N., Plomin, R., Robinson, J., Corley, R., DeFries, J., Fulker, D. W., Reznick, J. S., Campos, J., Kagan, J., & Zahn-Waxler, C. (1992). Temperament, emotion, and cognition at fourteen months: the MacArthur longitudinal twin study. *Child Development, 63*, 1473-1455.
- Feldman, R. S. (1998). *Child development*. New Jersey: Simon & Schuster.

- Fisco, M. L., & William, K. (2003). Perceived housework equity, marital happiness, and divorce in dual earner households. *Journal of Family Issues*, 24(1), 51-73.
- Fisher, J., Rowe, H., & Feekery, C. (2004). Temperament and behavior of infants aged 4-12 months on admission to a private mother-baby unit and at 1-and 6-month follow-up. *Clinical Psychologist*, 8(1), 15-21.
- Fisher, J., Rowe, H., & Feekery, C. (2010). The contribution of Australian residential early parenting centres to comprehensive mental health care for mothers of infants: Evidence from a prospective study. *International Journal of Mental Health Systems*, 4, 6.
- Friedman, M. M., Bowden, V. R., & Jones, E. G. (2003). *Family nursing: Research, theory, and practice* (5th ed.). New Jersey: Upper Saddle River.
- Garstein, M., Slobodskaya, H., & Kinsht, I. (2003). Cross-cultural difference in temperament in the first year of life: United States of America (US) and Russia. *International journal of Behavioral Development*, 27(4), 316-328.
- Gartstein, M., Knyazev, G. G., & Slobodskaya, H. R. (2005). Cross-cultural difference in the structure of infant temperament: United States of America (US) and Russia. *Infant Behavior & Development*, 28(1), 54-61.
- Goldsmith, H. H., Buss, K. A., & Lemery, K. S. (1997). Toddler and childhood temperament: Expand content, stronger genetic evidence, new evidence for the importance of environment. *Developmental Psychology*, 33(6), 891-905.
- Gross, D., Conrad, B., Fogg, L., & Wothke, W. (1994). A longitudinal model of maternal self-efficacy, depression, and difficult temperament during toddlerhood. *Research in Nursing & Health*, 17(3), 207-215.
- Guerin, D. W., Gottfried, A.W., & Thomas, C. W. (1997). Difficult temperament and behaviour problems: A longitudinal study from 1.5 to 12 years international. *Journal of Behavioral Development*, 21(1), 71-90.
- Hoghghi, M., (2004) Parenting-an introduction. In M. Hoghghi, & M. Long, (Eds.), *Handbook of parenting: Theory and research for practice*. London: SAGE.
- Holloway, I., & Wheeler, S. (2002). *Qualitative research in nursing* (2nd ed.). Oxford, UK: Blackwell.

- Hutchings, J., & Webster-Stratton, C. (2004). Community-based support for parents. In M. Hoghughi, & N. Long, (Eds.), *Handbook of parenting: Theory and research for practice*. London: SAGE.
- Kakkori, L. (2009). Hermeneutics and phenomenology problems when applying hermeneutic phenomenological method in educational qualitative research. *Paideusis*, 18(2), 19-27.
- Katainen, S., Raikkonen, K., & Keltikangas-Jarvinen, L. (1998). Development of temperament: Childhood temperament and the mother's childrearing attitudes as predictors of adolescent temperament in a 9-year follow-up study. *Journal of Research on Adolescence*, 8(4), 485-509.
- Koch, T. (1995). Interpretive approaches in nursing research: The influence of Husserl and Heidegger. *Journal of Advanced Nursing*, 21(5), 827-836.
- Kochanska, G., Friesenborg, A. E., Lange, L. A., & Martel, M. M. (2004). Parents' personality and infants' temperament as contributors to their emerging relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 744-759.
- Komsi, N., Räikkönen, K., Heinonen, K., Pesonen, Anu-Kateiina., Keskivaara, P., Järvenpää, Anna-Liisa, & Strandberg, T. E. (2008). Continuity of father-related temperament from infancy to middle childhood. *Infant Behavior & Development*, 31, 239-254.
- Krueger, R. F., South, S., Johnson, W., & Iacono, W. (2008). The heritability of personality is not always 50%: Gene-environment interactions and correlations between personality and parenting. *Journal of Personality*, 76(6), 1485-1522.
- Kurcinka, M. S. (2003). *Raising your spirited child workbook*. New York: Quill.
- Lahey, B. B. (2004). Commentary: Role of temperament in developmental models of psychopathology. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(1), 88-93.
- Lemery, K. S., Essex, M. J., & Smider, N. A. (2002). Revealing the relation between temperament and behavior problem symptoms by eliminating measurement confounding: Expert ratings and factor analyses. *Child Development*, 73(3), 867-882.
- Mäntorymaa, M., Poura, K., Luoma, L., Salmelin, R., & Tamminen, T. (2006). Mother's easy perception of her infant's difficult temperament, parenting stress and early mother-infant interaction. *Nordic Journal of Psychiatry*, 60(5), 379-386.

- Mathiesen K. S., & Prior, M. (2006). The impact of temperament factors and family functioning on resilience processes from infancy to school age. *European Journal of Developmental Psychology, 3*(4), 357-387.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist, 52*(5), 509-516.
- McIntosh, D. E., & Love, A.S. (1996). Profile comparisons between ADHD and no ADHD children on the temperament assessment battery for children. *Journal of Psychoeducational Assessment, 14*(4), 362-372.
- Moran, D. (2000). *Introduction to phenomenology*. New York: Routledge.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Sessa, F. M., Avenevoli, S., & Essix, M. J. (2002). Temperamental vulnerability and negative parenting as interacting prediction of child adjustment. *Journal of Marriage and Family, 64*(2), 461-471.
- Morse, J. M., & Field, P. A. (1996). *Nursing research: The application of qualitative approaches* (2nd ed.). London, UK: Chapman & Hall.
- Nelson, J. A. N., & Simmerer, N. (1984). A correlational study of children's temperament and parent behavior. *Early Child Development and Care, 16*(3&4), 231-250.
- Oakland, T., Pretorius, J. D., & Lee, D. H. (2008). Temperament styles of children from South Africa and the United States. *School Psychology International, 29*(5), 627-639.
- Oakland, T., StaVord, M. E., Horton, C. B., & Glutting, J. J. (2001). Temperament and vocational preferences: Age, gender, and racial-ethnic comparisons using the student styles questionnaire. *Journal of Career Assessment, 9*, 297-314.
- Oates, J., & Stevenson, J. (2005). *Temperament and development*. In J. Oates, C. Wood, & A. Grayson, *Psychological development and early childhood*. Milton Keynes, UK: Blackwell.
- Oates, J., Wood, C., & Grayson, A. (2005). *Psychological development and early childhood*. Oxford: Blackwell.
- Oberklaid, F., Prior, M., Sanson, A., Sewell, J., & Kyrios, M. (1990). The assessment of temperament in the toddler age group. *Pediatrics, 85*(4), 559-566.

- Ong, S. H., Wickramaratne, P., Tang, M., & Weissman, M. M. (2006). Early childhood sleep and eating problems as predictors of adolescent and adult mood and anxiety disorders. *Journal of Affective Disorder, 96*(1-2), 1-8.
- Papalia, D. E., Olds, S. W., & Feldman, R. D. (2002). *A child's world: Infancy through adolescence* (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Parkes, A., Sweeting, H., Wight, D., & Henderson, M. (2013). Do television and electronic games predict children's psychosocial adjustment? Longitudinal research using the UK Millennium Cohort. *Study Archives of Disease in Childhood, 98*(5), 341-348.
- Passer, M. W., & Smith, R. E. (2007). *Psychology: The science of mind and behavior* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Patterson, J., Mockford, C., & Stewart-Brown, S. (2005). Parent's perceptions of the value of the Webster-stratton parenting program: A qualitative study of a general practice based initiative. *Child: Care, Health and Development, 31*(1), 53-64.
- Pett, M. A., Vaughncole, B., & Wampold, B. E. (1994). Maternal employment and perceived stress: their impact on children's adjustment and mother-child interaction in young divorced and married families. *Family Relations, 43*, 151-158.
- Plomin, R., Emde, R., Braungart, J., Campos, J., Corley, R., Fulker, D., Kagan, J., Reznick, J. S., Robinsob, J., Zahn-Waxler, C., & DeFries, J. (1993). Genetic change and continuity from fourteen to twenty months: The MacArthur longitudinal twin study. *Child Development, 64*(5), 1354-1376.
- Polit, D. F., Beck, C. T., & Hungler, B. P. (2001). *Essential of nursing research: Methods, appraisal and utilization*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Polit, D. F., Beck, C. T., & Hungler, B. P. (2012). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Pomerleau, A. (1998). Quebecois, Haitian, and Vietnamese mothers' report of infant temperament. *International Journal of Psychology, 33*(5), 337-344.
- Porter, C., Hart, C., Yang, C., Robinson, C., Olsen, S. F., Zeng, Q., Olsen, J., & Jin, S. (2005). Comparative study of child temperament and parenting in Beijing, China and the western United States. *International Journal of Behavioral Development, 29*(6), 541-551.

- Prior, M., Sanson, A., Smart, D., & Oberklaid, F. (2000). *Pathways from infancy to adolescence: Australian temperament project 1983-2000*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Ramos, M. C., Guerin, D. W., Gottfried, A. W., Bathurst, K., & Oliver, P. H. (2005). Family conflict and children's behavior problems: The moderating role of child temperament. *Structural equation modeling: A Multidisciplinary Journal*, 12(2), 278-298.
- Reese, E., & Tripp, G. (2006). Parent-child talk about past emotional events: Associations with child temperament and goodness-fit. *Journal of Cognition and Development*, 7(2), 189-210.
- Rettew, D. C., & McKee, L. (2005). Temperament and its role in developmental psychopathology. *Harvard Review of Psychiatry*, 13(1), 14-27.
- Roisman, G., & Fraley, R. (2006). The limits of genetic influence: A behavior genetic analysis of infant-caregiver relationship quality of temperament. *Child Development*, 77(6), 1656-1667.
- Rothbart, M. K. (2004). Commentary: Differentiated measures of temperament and multiple pathways to childhood disorders. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(1), 82-87.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., & Dvans, D. E. (2000). Temperament and personality: Origins and outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(1), 122-135.
- Sadeh, A., Lavie, P., & Scher, A. (1994). Sleep and temperament: Maternal perception of temperament of sleep-disturbed toddlers. *Early Education & Development*, 5(4), 311-322.
- Sanson, A. V., Letcher, P., Smart, D., Prior, M., Toumbourou, J. W., & Oberklaid, F. (2009). Associations between early childhood temperament clusters and later psychosocial adjustment. *Merrill Palmer Quarterly*, 55(1), 26-54.
- Schaffer, H. R. (2004). *Introducing child psychology*. London: Blackwell.
- Scott, S., Spender, Q., Doolan, M., Jacobs, B., & Aspland, H. (2001). Multicentre controlled trial of parenting groups of childhood antisocial behaviour in clinical practice. *British Medical Journal*, 323, 194-198.

- Shaffer, D. R. (2002). *Developmental psychology childhood and adolescence* (6th ed.). CA: Wadsworth.
- Shaw, D. S., Owens, E. B., Giovannelli, J., & Winslow, E. B. (2001). Infant and toddler pathways leading to early externalizing disorders. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 40*(1), 36-43.
- Sheeber, L. B., & Johnson, J. H. (1994). Evaluation of a temperament-focused, parent-training program. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 23*(3), 249-259.
- Silverman, I. W., & Ragusa, D. M. (1992). A short-term longitudinal study of the early development of self-regulation. *Journal of Abnormal Child Psychology, 20*(4), 415-435.
- Smith, P. K., & Drew, M. D. (2004). Parenting-an introduction. In M. Hoghughi, & M. Long, (Eds.), *Handbook of parenting: Theory and research for practice*. London: SAGE.
- Stein, M. A., Mendelsohn, J., Obermeyer, W. H., Amromin, J., & Benca, R. (2001). Sleep and behavior problems in school-aged children. *Pediatrics, 107*(4), 1-9.
- Straus, M. A., & Field, C. J. (2003). Psychological aggression by American parents: National data on prevalence, chronicity, and severity. *Journal of Marriage and Family, 65*, 795-808.
- Streubert Speziale, H. S. J., & Carpenter, D. R. (2007). *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative*. Philadelphia: Lippincott William & Wilkins.
- Szabó, N., Dekovic, M., van Aken, C. V., Verhoeven, M., van Aken, M. A. G., & Junger, M. (2008). The relations among child negative interactive behavior, child temperament, and maternal behavior. *Early Childhood Research Quarterly, 23*, 366-377.
- Teti, D. M., & Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development, 62*, 918-929.
- Thomas, A., & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner.
- Thomas, A., Chess, S., & Birch, H. (1970). The origin of personality. *Scientific American, 22*(2), 102-109.
- Thomasgard, M. (2003). Working with challenging young children: Relations between child temperament, response to novelty and sensory processing. *Clinical Pediatric, 42*(3), 197-204.

- Thompson, R. J., Merritt, K. A., Keith, B. R., Bennett, L., & Johndrown, D. A. (1993). The role of maternal stress and family functioning in maternal distress and mother-reported psychological adjustment of non-referred children. *Journal of Clinical Child Psychology, 22*, 78-84.
- Turecki, S. (2000). *The difficult child* (2nd Rev. ed.). Auckland: Bantam Books.
- van Lier, P., Boivin, M., Dionne, G., Vitaro, F., Brendgen, M., Koot, H., Tremblay, R. E., & Ferusse, D. (2007). Kindergarten children's genetic vulnerabilities interact with friends' aggression to promote children's own aggression. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 46*(8), 1080-1087.
- Van Manen, M. (1997). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy* (2nd ed.). London: The Althouse Press.
- Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice, 1*(1), 11-30.
- Vaughn, B. E., Bradley, C. F., Joffe, L. S., Seifer, R., & Barglow, P. (1987). Maternal characteristics measured prenatally are predictive of ratings of temperamental "difficulty" on the Carey infant temperament questionnaire. *Developmental Psychology, 23*(1), 152-161.
- Walker, H. M., & Sprague, J. R. (1999). The path to school failure, delinquency and violence: Causal factors and some potential solutions. *Intervention in School and Clinic, 35*(2), 67-73.
- White, J. M., & Klein, D. M. (2008). *Family theories* (3rd ed.). California: SAGE.
- Windle, M., Iwawaki, S., & Lerner, R. M. (1988). Cross-cultural comparability of temperament among Japanese and American preschool children. *International Journal of Psychology, 23*(1-6), 547-567.
- Wright, L. M., & Leahey, M. (2005). *Nurses and families: A guide to family assessment and intervention* (3rd ed.). Philadelphia: F. A. Davis.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

1. ชื่อวิทยานิพนธ์

ประสบการณ์ชีวิตของบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ
The Experiences of Parents having Difficult Toddler

2. ชื่อนิติกร นางพนิดา ศิริอำพันธ์กุล

รหัสประจำตัวนิติกร 50810043 หลักสูตร พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา พยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (ภาคปกติ)

3. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มีมติเห็นชอบ รับรองจริยธรรมการวิจัย รหัส 09 - 01 - 2554
โดยได้พิจารณารายละเอียดการวิจัยเรื่องดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

- 1) การเคารพในศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย
กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ บิดา มารดา จำนวนทั้งหมดไม่เกิน 40 ราย
- 2) วิธีการอย่างเหมาะสมในการได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย
(Informed consent) รวมทั้งการปกป้องสิทธิประโยชน์และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง
ในการวิจัย
- 3) การดำเนินการวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ก่อความเสียหายหรืออันตรายต่อกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
- 4) ช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูล วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 ถึง วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2554

4. วันที่ให้การรับรอง: 9 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

ลงนาม.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรีย์ ไชยมงคล)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ข
แบบชี้แจงสำหรับผู้ให้ข้อมูล

แบบชี้แจงสำหรับผู้ให้ข้อมูล

เนื่องด้วยดิฉัน นางพนิดา ศิริอำพันธ์กุล เป็นนักศึกษาปริญญาเอก สาขาการพยาบาล ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา กำลังศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการเป็นบิดามารดา ที่มีบุตรเลี้ยงยาก ในช่วงวัยเตาะแตะ เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ และผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อบิดามารดา ครอบครัว วิชาชีพพยาบาลและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก

ท่านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากท่านในการให้สัมภาษณ์ และอนุญาตให้สังเกตการณ์ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที ต่อครั้ง การสัมภาษณ์อาจมากกว่าหนึ่งครั้งขึ้นอยู่กับความสะดวกของท่าน การทำวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการเป็นบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก การให้ความหมาย คุณค่า ของ บุตรเลี้ยงยาก ตามการรับรู้ของบิดามารดา มีความรู้สึกและพฤติกรรมการตอบสนองต่อเด็กของ บิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก จากคำบอกเล่าโดยตรงของบิดามารดา และในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียง วิดีโอ รูปถ่าย และการจดบันทึกการสนทนา เพื่อความถูกต้องของ เนื้อหา ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนชื่อ และนามสกุลจริงของท่านและบุตรลงในแบบบันทึกข้อมูล เทป การสัมภาษณ์ และจะทำลายเมื่อการศึกษานี้สิ้นสุด ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะถูก เก็บเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ท่าน ประการใด จะไม่มีการระบุชื่อ หรือข้อมูลส่วนตัวของท่าน กรณีที่มีความจำเป็นในการเผยแพร่ภาพ และวิดีโอที่มีรูปท่านในทางวิชาการ ผู้วิจัยจะระมัดระวังไม่ให้เห็นภาพทั้งหมดของท่าน

การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของโครงการวิจัยครั้งนี้ ท่านเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและ สามารถถอนตัวเมื่อใดก็ได้โดยไม่เสียสิทธิใด ๆ ทั้งสิ้นไม่ว่าท่านจะเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ การไม่ระบุชื่อ และข้อมูลส่วนตัวของท่านและบุตรจะไม่เกิดผลกระทบต่อการทำงาน รวมทั้ง ไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาลอันพึงได้รับในปัจจุบัน และอนาคต

หากท่านมีปัญหาสงสัยหรือต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัย สามารถติดต่อ สอบถามผู้วิจัยได้ที่ นางพนิดา ศิริอำพันธ์กุล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จ.ชลบุรี โทรศัพท์ (089) 2007631

หากท่านมีปัญหาสงสัยเกี่ยวกับสิทธิของท่านขณะเข้าร่วมวิจัย โปรดสอบถามได้ที่ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วัชรสินธุ์ โทรศัพท์ 081-4019472 คณะพยาบาล ศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ค
แบบยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล

แบบยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล

สำหรับ โครงการวิจัย เรื่อง ประสบการณ์การเป็นบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก ในช่วงวัยเตาะแตะ

ข้าพเจ้า.....สกุล.....อายุ.....ปี
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

ได้รับฟังคำอธิบายชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยจาก นางพนิดา ศิริอำพันธ์กุล เกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครหรือผู้ให้ข้อมูลในโครงการวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์บิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก วัยเตาะแตะ” โดย ข้อความที่อธิบายประกอบด้วยการขออนุญาตการสัมภาษณ์ จดบันทึก พร้อมทั้งบันทึกเสียง วีดีโอ และถ่ายภาพ โดยใช้เวลาประมาณ 60 นาที เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปศึกษาที่มีความถูกต้องของเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คือเพื่อศึกษาประสบการณ์บิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก การให้ความหมาย คุณค่า ของบุตรเลี้ยงยาก ตามการรับรู้ของบิดามารดา มีความรู้สึก และพฤติกรรมการตอบสนองต่อเด็กของบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก จากคำบอกเล่าโดยตรงของบิดามารดา หากผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องแสดงภาพของข้าพเจ้าในทางวิชาต่อสาธารณชน ผู้วิจัยต้องระมัดระวังไม่ให้เห็นหน้าของข้าพเจ้าทั้งหมด หากเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริงต้องการนำเสนอให้สะท้อนภาพที่แท้จริงมีความจำเป็นต้องใช้ภาพดังกล่าวในทางวิชาการเท่านั้น “ในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครหรือผู้ให้ข้อมูลของโครงการวิจัยครั้งนี้ข้าพเจ้าเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ” และข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากการศึกษาครั้งนี้ เมื่อใดก็ได้ ถ้าข้าพเจ้าปรารถนาหรือเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจตามคำอธิบายข้างต้นแล้ว จึงได้ลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้

ลงชื่อ.....(ผู้ให้ข้อมูล)

(.....)

ลงชื่อ.....(พยาน)

(.....)

วัน.....เดือน..... พ.ศ.....

ภาคผนวก ง
การเตรียมผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลคุณภาพ

การเตรียมผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลคุณภาพ

ด้านความรู้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ทั้งก่อนการวิจัยและระหว่างการทำวิจัย เริ่มจากการศึกษาในชั้นเรียน ในรายวิชาที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีการและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีความรู้พื้นฐานจากการศึกษาในรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ (3 หน่วยกิต) โดยมีการศึกษาภาคทฤษฎีและได้ฝึกเบื้องต้นในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ แบบปรากฏการณ์เชิงตีความ (Hermeneutical phenomenology) โดยทำโครงการเรื่อง “การใช้ชีวิตการเป็นนิสิตพยาบาล” การทำโครงการได้มีการฝึกการทำโครงร่างการวิจัย การดำเนินการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ได้ฝึกการตั้งสมมติฐานชั่วคราวและการตั้งคำถาม ฝึกการจับความรู้สึก อารมณ์ อคติของผู้ให้ข้อมูล ได้มีการสะท้อนคิดตนเองภายหลังการสัมภาษณ์ การบันทึกขณะสัมภาษณ์และภายหลังสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มวิเคราะห์ข้อมูล มีการรายงานโครงการได้แลกเปลี่ยนความรู้ในชั้นเรียนกับอาจารย์และนิสิตคนอื่น ๆ นอกจากประสบการณ์ที่ได้จากกรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยยังได้พัฒนาตนเองเพื่อให้มีความละเอียดอ่อน มีความไวเชิงทฤษฎีและยืดหยุ่นในการวิธีการเทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพ การตั้งคำถาม กระทั่งการที่จะเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดลึกซึ้งที่มีความแตกต่างในแต่ละบุคคล ต้องใช้ความเป็นมนุษย์ของผู้วิจัยที่ใช้ความรู้ สติปัญญาในการตีความวิเคราะห์เข้าถึงและสัมผัสประสบการณ์ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสาระสำคัญที่มีอยู่แต่ต้องเข้าถึงภาวะที่เป็นอยู่มีเบื้องหลัง ประสบการณ์ การคิด การปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ผู้วิจัยได้เข้าประชุมวิชาการเพื่อสร้างความเข้าใจ นอกจากนี้เรียนรู้โดยการเสวนากับผู้รู้สหวิชาชีพ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชัดเจน โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา ระหว่างทำวิจัยผู้วิจัยก็พยายามพัฒนาตนเองตลอดเวลาเมื่อมีโอกาส โดยการเข้าร่วมประชุมวิชาการ การอบรมเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และการประชุมวิชาการเกี่ยวข้องกับบทบาทพ่อแม่ที่มีลูกวัยเตาะแตะ และลูกเลี้ยงยาก

ด้านบทบาทนักวิจัย ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวก่อนเก็บข้อมูล ก่อนที่จะทำการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจที่แผนกกุมารเวชกรรม ผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ จ.ปทุมธานี พื้นที่ศึกษาภาพรวมของจังหวัดปทุมธานี รูปแบบการให้บริการและผู้ที่มีรับบริการ ของโรงพยาบาล การจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความสมบูรณ์และความพร้อมเพื่ออำนวยความสะดวก เช่น สมุด ปากกา ดินสอคำ เอกสาร และเครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ลดความกังวลเกี่ยวกับลูกของพ่อแม่ผู้วิจัยได้เตรียมผู้ช่วยวิจัยเพื่อช่วยดูแลเด็กในขณะสัมภาษณ์ การดำเนินการโดยทำความเข้าใจกับครอบครัวผู้ให้ข้อมูล แนะนำตัวช่วยทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกคุ้นเคย ช่วยสร้างความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูล การแนะนำและ

เปิดเผยตัวในครั้งแรกนั้นผู้วิจัยจะแนะนำตัวและเปิดเผยตัวเองต่อผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นผู้นิติคุณฐิ
 บัณฑิต ที่อยู่ในระหว่างการทำกรวิจัย เพื่อประกอบการศึกษาพร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์
 ของการวิจัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งเปิดโอกาสให้กับผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ
 อย่างกระจำพอ จนเกิดความไว้วางใจ ดำเนินการสร้างสัมพันธ์ภาพด้วยคำถามทั่ว ๆ ไปก่อนที่จะมี
 การถามด้วยคำถามเจาะลึก และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในครั้งต่อไป ในระหว่างการเก็บ
 ข้อมูล ผู้วิจัยจะคำนึงถึงปฏิสัมพันธ์เชิงการวิจัยที่เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการ
 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ ให้รู้สึกเป็น
 กันเอง ด้วยการทักทาย ด้วยอธยาศัยไมตรีที่ดีขณะสนทนา และแสดงกริยาท่าทางที่เป็นมิตร ด้วย
 ความเหมาะสม ให้ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ประ โยชน์ร่วมกันกับผู้วิจัยพร้อมทั้งผู้วิจัยต้องมีจริยธรรม ในการ
 วิจัยส่วนบุคคลที่ประพฤติตามมารยาทพื้นฐานของสังคมไทย มีความตรงต่อเวลานัดหมาย
 เป็นนักฟังที่ดีตอบสนองอารมณ์เหมาะสมเป็นมิตร และรักษาข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นระหว่าง
 ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล นอกจากการรวบรวมข้อมูลต้องใช้ทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี ใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่
 ตลอดเวลา และติดตามการฟัง การสนทนาตลอดการสนทนา และตระหนักเสมอว่าคำบอกเล่าทุกคำ
 เป็นข้อมูลทั้งสิ้น มีความเชื่อมั่นในความจริง (Truth value) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจริงที่ได้จากพ่อแม่
 ที่มีลูกเลี้ยงยาก รมัดระวังเรื่องสัมพันธ์ภาพกับครอบครัว ความลำเอียง ความเป็นกลาง (Neutrality)
 พ่อแม่ในฐานะมนุษย์มีการเป็นอยู่ในโลก (Being in the world) ที่พ่อแม่อยู่ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 จริง เป็นประสบการณ์ชีวิตเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) ดังนั้นผู้วิจัยต้องมีการจัดการกับความคิดเดิม
 ตระหนักเสมอว่าความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมของคนที่อาจแตกต่างจากผู้ให้ข้อมูล
 ทบทวนตนตลอดเวลาเพื่อไม่ให้เกิดอคติ และต้องมีความไวต่อความรู้สึกจากคำพูดและท่าทางกริยา
 โดยเฉพาะความรู้สึกที่เป็นผลกระทบจากงานวิจัย จะต้องปกป้องผู้ให้ข้อมูลตลอดเวลาในการทำ
 วิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้วิจัยนำ
 คำแนะนำที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาตัวผู้วิจัย

ภาคผนวก จ
แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป

แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป

โครงการวิจัย เรื่อง ประสบการณ์การเป็นบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก ในช่วงวัยเตาะแตะ

รหัส.....

วัน/ เดือน/ พ.ศ.

1. อายุ.....ปี (อาสาสมัคร/ ผู้ให้ข้อมูล)
2. บทบาทในครอบครัว.....
3. อายุ.....ปี (บุตร)
4. จำนวนบุตร.....คน บุตรเลี้ยงยากบุตรคนที่.....
5. สมาชิกในครอบครัว.....
6. ศาสนา.....
7. อาชีพ.....
8. รายได้.....
9. ความเพียงพอของรายได้
10. เขตที่อยู่อาศัย

แผนที่

ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินภาวะเด็กเลี้ยงยากในเด็กวัยเตาะแตะ

แบบประเมินภาวะเด็กเลี้ยงยากในเด็กวัยเตาะแตะ

ประเมินด้านครอบครัว

คำแนะนำ

พิจารณาข้อความข้างล่างให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมหรือความรู้สึกหรือเหตุการณ์ของท่านมากที่สุด

ข้อพฤติกรรมที่ปรากฏ	ระดับพฤติกรรม/ ความรู้สึก				
	แทบจะไม่เลย	นานครั้ง	บางครั้ง	ส่วนมาก	เป็นประจำ
1. การดูแลลูกเป็นงานที่ยุ่งยากมาก					
2. การจัดการลูกในแต่ละวันทำให้เหนื่อยจนหมดแรง					
3.					
4.					
5. เมื่ออยู่กับลูกคุณรู้สึกเบื่อหน่ายและหงุดหงิด					
6. รู้สึกไม่พอใจในตัวลูก					
7.					
8.					
9.					
10. ขัดแย้งและทะเลาะกันบ่อยเกี่ยวกับเรื่องลูก					

ประเมินด้านเด็ก

คำแนะนำ

พิจารณาข้อความข้างล่างให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของบุตรท่านมากที่สุด

ข้อพฤติกรรมที่ปรากฏ	ระดับพฤติกรรมที่ปรากฏ				
	แทบจะไม่เลย	นานครั้ง	บางครั้ง	ส่วนมาก	เป็นประจำ
1. เมื่อถึงเวลานอนไม่ยอมนอน					
2. กินอาหารไม่เป็นเวลา					
3.					
4.					
5.					
6. ชอบเล่นโดยการวิ่ง หรือกระโดด					
7. ไม่อยู่นิ่งเมื่อต้องนั่งคอยเสียบๆ					
8. มีพลังงานมากแทบจะไม่หยุดพัก					
9.					
10.					
11.					
12. ยากล้าปากมากเมื่อเปลี่ยนชนิดอาหาร หรือเสื้อผ้าใหม่					
13. ยอมรับได้ยากเมื่อต้องมีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน					
14. เข้านอนยากและต้องใช้เวลา นานกว่าจะตื่น					
15.					
16.					
17.					
18. แสดงออกเมื่อดีใจ หรือสนุกสนานมากกว่าความเป็นจริง					
19. ตื่นเต้นหรือกังวลอย่างมากเมื่อไปสถานที่ใหม่ๆ					
20. ดีใจมากเกินเมื่อได้ของเล่นใหม่					

ข้อพฤติกรรมที่ปรากฏ	ระดับพฤติกรรมที่ปรากฏ				
	แทบ จะไม่เลย	นาน ครั้ง	บาง ครั้ง	ส่วน มาก	เป็น ประจำ
21. มีการแสดงออกของอารมณ์ไม่พอใจ หรือ เสียใจ จะแสดงออกอย่างรุนแรง					
22.					
23.					
24.					
25. เวลาไม่พอใจอาจจะตะโกน กรีดร้อง นอนด้นกับพื้น หรือขว้างของ					
26. เบี่ยงเบนความสนใจได้ง่าย					
27. ให้ความสนใจกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิน้อย					
28.					
29.					
30.					

ภาคผนวก ข

แนวการสัมภาษณ์และคำถามเบื้องต้นในการสัมภาษณ์เชิงลึก

แนวการสัมภาษณ์และคำถามเบื้องต้นในการสัมภาษณ์เชิงลึก
ประสบการณ์การเป็นบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก ในช่วงวัยเตาะแตะ
(The parenting experience with difficult child during Toddler)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก บิดา และ/ หรือ มารดา ที่มีบุตรเลี้ยงยาก(อายุบุตร 1-3 ปี)

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

1. ประสบการณ์บิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก การให้ความหมาย คุณค่า ของบุตรเลี้ยงยาก ตามการรับรู้ของบิดามารดา

2. ความรู้สึกและพฤติกรรมตอบสนองต่อเด็กของบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก

ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1. สร้างปฏิสัมพันธ์ พูดคุยเรื่องทั่วไป สร้างบรรยากาศความคุ้นเคย และความเป็นกันเอง

2. ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ บอกกล่าวชี้แจงโครงการวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังดำเนิน ตามเอกสารแบบชี้แจงสำหรับผู้ให้ข้อมูลแก่อาสาสมัครหรือผู้ให้ข้อมูล และตกลงการให้การยินยอม

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลครอบคลุมประเด็นดังนี้

1. ช่วยบอกรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกที่คุณพ่อ/คุณแม่แตกต่างจากเด็กคนอื่น

2. ลูกของคุณพ่อ/ คุณแม่เป็นเด็กที่มีลักษณะนิสัยเฉพาะเป็นอย่างไร (การรับประทานอาหาร นอนหลับพักผ่อน การทำกิจกรรม กิจกรรมประจำวัน การปรับตัวต่อบุคคลและสถานที่)

3. ในวันปกตินิสัยของลูก คุณพ่อ/ คุณแม่เป็นอย่างไร ช่วยยกตัวอย่างได้ไหม

4. ช่วยเล่าให้ฟังได้ไหมว่า ลูกของคุณพ่อ/ คุณแม่แตกต่างจากเด็กคนอื่นในวัยเดียวกันหรือไม่อย่างไร เหตุผลใดถึงเป็นเช่นนั้น

5. คุณพ่อ/ คุณแม่ดูแลอบรมการดูแลลูกอย่างไร เพราะเหตุใด แตกต่างจากเด็กคนอื่นอย่างไร เพราะอะไร

6. จากลักษณะนิสัยของลูกมีผลต่อคุณพ่อคุณแม่และครอบครัวอย่างไรบ้าง เพราะอะไร

7. เมื่อคุณพ่อ/คุณแม่ได้ยินคำว่า “เด็กเลี้ยงยาก” เข้าใจว่าอย่างไร

8. ท่านให้หมายความ “เด็กเลี้ยงยาก” อย่างไร

9. ความสัมพันธ์สามี-ภรรยาเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ก่อนและหลังมีลูกคนนี้ เพราะอะไร อย่างไร ช่วยยกตัวอย่างได้ไหม

10. ในฐานะพ่อ/ แม่ คุณพ่อ/ คุณแม่คิดว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง และมีเหตุผลใดจึงทำเช่นนั้น

11. คุณพ่อ/คุณแม่มีความคิดเห็นในบทบาทคุณพ่อ/คุณแม่เป็นบิดามารดาอย่างไร
เพราะอะไร

หมายเหตุ คำถามอาจปรับเปลี่ยนไปได้ตามบริบท หรือปรับเปลี่ยนการเรียงลำดับ ซึ่งเป็นไปตาม
ความเหมาะสมในระหว่างการสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข
แบบบันทึกภาพสนาม

แบบบันทึกภาพสนาม

โครงการวิจัย เรื่อง ประสบการณ์การเป็นบิดามารดาที่มีบุตรเลี้ยงยาก ในช่วงวัยเตาะแตะ

รหัส.....การสัมภาษณ์ครั้งที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

สถานที่สัมภาษณ์/ ภาพ

บรรยายภาค

รางวัลหรือทุนการศึกษา

พ.ศ. 2542

โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทย
กับต่างประเทศ ประจำปี 2542 ณ ประเทศออสเตรเลีย
รางวัลเชิดชูเกียรตินักวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้สร้างชื่อเสียงให้แก่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ด้านการวิจัย วันที่ 1 กันยายน 2549

พ.ศ.2549

ทุนสถาบันจิตวิทยาาสตร์และเทคโนโลยีไทย

พ.ศ.2554

ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสภากาการพยาบาล